

ФАРҒОНА ВИЛОЯТ ҲОКИМЛИГИ
МАЪНАВИЯТ-МАЪРИФАТ КЕНГАШИ

Муқимий

БОҒ АРО

Шеърлар

309908

Тошкент
«Akademnashr»
2010

УДК: 821
84 (5ў)1
M95
Муқимий

Боғ аро: шеърлар / Муқимий; нашрга тайёрловчи, луғат ва изоҳлар муаллифи А.Турдиалиев; Фарғона вилоят ҳокимлиги маънавият-маърифат кенгаши. – Т.: Akademnashr, 2010. – 312 б.

ББК 84 (5ў)1

**Нашрга тайёрловчи,
луғат ва изоҳлар муаллифи:**
Абдуллатиф ТУРДИАЛИЕВ,
филология фанлари номзоди

ISBN 978-9943-373-55-6

© Муқимий «Боғ аро».
«Akademnashr» нашриёти, 2010 й.

ХАЛҚНИНГ РОСТГЎЙ ШОИРИ

XIX асрнинг иккинчи ярми – XX аср бошларидаги ўзбек адабиётининг энг йирик вакилларида бири Муқимийдир. У яратган асарлар халқимизнинг чор мустамлакаси давридаги оғир ҳаёти манзараларини ўзида мужассам этган.

Муқимийнинг асл исми Муҳаммад Аминхўжа бўлиб, у 1850 йилда Қўқон шаҳрининг Беквачча маҳалласи (ҳозирги Муқимий кўчаси)да дунёга келган. Отаси Мирзахўжа Мирфозил ўғли новвойлик касби билан шуғулланган. Онаси Бибиойша Сайидолим Нодиршайх қизидир. Мирзахўжа билан Бибиойша оиласида бешта фарзанд бўлиб, Муҳаммад Аминхўжа учинчиси эди.

Муҳаммад Аминхўжа хат-саводини маҳалласидаги Абдухалил домланинг мактабида чиқарган. Сўнгра, баъзи маълумотларга қараганда, Қўқондаги Ҳокимойим мадрасасида ва Бухоро мадрасаларида таҳсил олиб, араб, форс тилларини чуқур ўзлаштирди. У хаттотликка ҳам қизиқиб, қўқонлик машҳур хаттот Муҳаммад Юсуф қилқаламдан ҳуснихатни ўрганди. Муҳаммад Аминхўжа 15 – 16 ёшларидан бошлаб “Муқимий” тахаллусида шеърлар ёза бошлади. Муқимий йигирма беш, йигирма олти ёшларидаёқ Қўқон ва унинг атрофларида таниқли шоир сифатида эл оғзига тушди. Афсуски, айни шу даврда юртимиз чор мустамлакаси асоратига тушиб қолди. Сиёсий-ижтимоий ҳаётдаги бу таназул, шубҳасиз, маънавий ҳаётга ҳам катта таъсир кўрсатди. Кишиларнинг ўз дину шариатидан тобора узоқлашиши оқибатида жамиятда мунофиқлик, юлғичлик ва порахўрлик каби иллатлар урчиди. Камбағал одамнинг гапи ҳеч кимга ўтмайдиган замонда Муқимий яшашга, ижод қилишга мажбур бўлди. Муқимий бир неча муддат Қўқондаги ер ўлчаш бошқармасида ишлаган вақтида бу аҳволни ўз кўзи билан кўрди. Бу унинг “Танобчилар” шеърида ҳам акс этган. Атрофда юз бераётган ноҳақликлар, фожиалар шоир қаламининг янада ўткирроқ, кескинроқ бўлишига олиб келди. Муқимий халқ дарду қувончларини ўз асарларида ифода эта олгани учун ҳам эл ўртасида машҳур бўлиб кетди. Бир мухаммасида шоир шундай деб ёзганди:

*Кеттилар ҳасрат билан мардум йигиб дунё, дариг,
Ҳирсу гафлат пардаси босиб, бўлиб аъмо, дариг,*

*Даҳрдин бир олиҳиммат бўлмади пайдо, дариг,
Жоҳу қудрат бирла хок ўлди ганийлар, во дариг,
Хайру эҳсонин кўролмай бенаволардин бири.*

Муқимийнинг ҳаёти доимо муҳтожликда ўтди. У 1890 йилда ўз ҳовлисини сотиб, пулини ўгай онаси ва сингилларига бўлиб бергач, маҳалласидаги Соҳибзода Ҳазрат мадрасасининг бир ҳужрасига кўчиб ўтиб, ўша ерда умрбод яшаб қолди. Муқимий ўз даврининг машҳур шоирлари бўлмиш Муҳйи, Нисбатий, Фурқат, Завқий, Муҳаййирлар билан шу ерда учрашиб, дўстлашди, улар билан адабий мажлислар, мушоиралар ўтказди. Бу адабий ҳамкорлик самараларини биз мазкур шоирларнинг ижодий меросидаги бир хил мавзу, бир хил радиф ва қофиядаги кўплаб шеърларда кўришимиз мумкин. Жумладан, Муқимий, Муҳйи, Фурқат, Завқий, Нусрат, Нисбатийларнинг биргаликда Ғозий ғазалига боғлаган мухаммаслари, “Гул”, “Сандали” радифли ғазаллар, “Виктор” циклидаги сатиралар, “Фонус”, “Кўсамен” сингари юмористик шеърлар фикри-мизга далил бўла олади.

Муқимий мадрасада тургани учун илм аҳли сифатида унга ҳам вақф даромадидан бир улуш бериб туриларди. Лекин мадраса вақфларини подшолик олиб қўйганлиги учун ундан ҳам маҳрум бўлган. Бу ҳақда Муқимий жияни Рўзимухаммадга ёзган хатида шундай дейди: “Ҳар дафъа хат берамиз – савғосиз, сизга муносиб юборғудек бир нимарса юборолмай хатларимиз қуруқдин-қуруқ бориб, ниҳоятда ёзган хатларимиздин хижолат ва шарманда бўламиз. Бечорачилик, подшолик мадрасаларни вақфини олиб қўйган, ҳеч бир тарафдин даромад-дахл йўқ, қашшоқлиғ”¹. Лекин халқ ўз севимли шоирини доимо қўллаб турган. Муқимийни шахсан таниганлардан бири: “Қишлоқлардан йигитлар, ашулачилар совға-салом билан Мадаминхўжанинг ҳужрасига келишиб, унинг ғазалларидан олиб кетишар эди”, – деб эслайди. Деҳқонлар шоирни ўз қишлоқларига чорлаб ҳам турганлар.

Муқимий шеърляти халққа жуда яқинлиги билан ҳам алоҳида ажралиб туради. XIX асрда ижоди халқ ўртасида бунчалар машҳур бўлган ўзбек шоирлари бармоқ билан санарли. Шунинг учун унинг юзлаб шеърлари халқ қўшиқ-

¹ Муқимий. Икки томлик асарлар тўплами II том / Нашрга тайёрловчи Фулом Каримов. – Тошкент: Бадий адабиёт, 1960. – Б.127.

ларига айланиб кетганлиги бежиз эмас. “Якка бу Фарғонада”, “Мунча ҳам”, “Кўзларинг”, “Ким десун?”, “Айрилмасун”, “Ёдимга тушди”, “Ёлғуз”, “Бири” ва бошқа назм намуналари фикримиз далилидир. Шоирнинг ўзи ҳам бир шеърда бу ҳақда фахрланиб шундай ёзади:

*Муқимий сўзидин бўйи муҳаббат келгай, эй аҳбоб,
Тараннум қилса маҳфилларда ҳофизларнинг хушхони.*

Унинг “Баччағар”, “Авлиё”, “Танобчилар”, “Ҳажви Виктор” каби ҳажвиялари, “Бурун”, “Лой”, “Кўсаман”, “Пашшалар”, “Безгак”, “Отим” сингари юмористик шеърлари, ўзбек адабиётида янгилик бўлган шеърый “Сайёҳатнома”лари шоир ижодининг абадиятини таъминлаб турувчи асарлардир.

Муқимий 1903 йил 25 май, душанба куни 53 ёшида ўз ҳужрасида вафот этди. Шоир Қўқондаги Шайхон қабристонига дафн этилган. Унинг вафотига бағишлаб ўша даврнинг пешқадам шоирлари бўлмиш Мавлавий Йўлдош ва Сулаймонқул Рожий марсия-таърихлар ёзиб қолдирганлар.

* * *

Муқимий ҳаёти ва ижодини илмий ўрганиш XX асрнинг 30-йилларидан бошланди. Шоир Гафур Фулом 1938 йили “Муқимий баёзи”ни тайёрлаб, мухтасар сўзбоши билан нашр эттирди. Уйғун, Ҳ.Олимжон каби шоирларимиз ҳам Муқимий ҳаёти ва ижоди ҳақида мақолалар ёздилар. Кейинроқ эса Абдулла Олимжон, Ҳоди Зарифов сингари олимлар шоир ҳаёти ва ижоди ҳақида махсус тадқиқотлар яратиб, асарларини нашр эттирдилар. Бу борада таниқли адабиётшунос олим Фулом Каримовнинг хизматлари каттадир. У Муқимий ҳаёти ва ижоди ҳақида докторлик диссертациясини ҳимоя қилди. 1960 йилда Муқимийнинг икки томлик асарлар тўпламини, 1974 йилда бир томлик салмоқли асарлар тўпламини луғат, изоҳлар билан нашр эттирди. 1970 йили шоир ҳаёти ва ижоди ҳақидаги “Муқимий” номли монографиясини эълон қилди.

Шоир ҳаёти ва ижодини оммалаштиришда шоир ва драматург Собир Абдулланинг ҳам хизматлари катта бўлди. У “Муқимий” номли мусиқали драма яратди. Шоир ҳаёти ва ижодига оид бадиий лавҳалардан иборат “Мавлоно Муқимий” асарини эълон қилди. Бу асарлар ўз даврида катта шухрат қозонди.

Аммо, шуни ҳам таъкидлаб ўтиш жоизки, Муқимий ҳаёти ва ижодига доир мазкур асарлар шўролар даврида яратилганлиги сабабли уларда коммунистик мафкуранинг кучли таъйиқи сезилиб туради, яъни ўша давр адабиётини сунъий равишда демократик ва реакцион адабиётга ажратиш, Муқимий ва Муҳйи ўртасидаги ихтилофларни бўрттириб кўрсатиш, Муқимийга Абдуллажон Насимий ва Ҳазинийни қарама-қарши қўйиш шулар жумласидандир.

Истиқлол йилларида адабий меросимизни холис ва ҳаққоний ўрганиш йўлида кенг имкониятлар очилди. Илгари ноҳақ қораланган ёки бир ёқлама ўрганилган ижодкорлар ҳақида холис илмий тадқиқотлар яратилиб, уларнинг асарлари чоп этилди. Шу ўринда Пўлатжон домла Қайюмовнинг 1998 йилда чоп этилган уч жилдлик “Тазкираи Қайюмий” асари муҳим воқеа бўлди. Бу тазкира адабиётимиз тарихидаги бир қанча баҳсли масалаларга ойдинлик киритди. Тазкирадаги Муқимий ва Муҳйига оид фикрлар, шунингдек, профессор Ш.Юсуповнинг “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” газетасининг 1996 йил 21 июнь сонида эълон қилинган “Муқимий ва Муҳйи” сарлавҳали мақоласи адабиётшунослигимиздаги янгича фикрлашнинг маҳсулидир. Бу жараён давом этмоқда.

Бу йил атоқли шоиримиз Муҳаммад Аминхўжа Муқимий таваллудига 160 йил тўлди. Шу муносабат билан биз шоир асарларидан иборат ушбу китобни нашрга тайёрладик. Китобни тайёрлашда Муқимий асарлар тўпламининг нисбатан тўлиғи ҳисобланган 1960 йилда чоп этилган икки томлигини асос қилиб олдик. Лекин бу китоб ўша нашрнинг айнан ўзи эмас. Зеро, 1980 – 2006 йиллар давомида Муқимийнинг бир талай илгари номаълум бўлган асарлари матбуотда эълон қилинди. Биз мазкур топилмаларнинг энг яхшиларини саралаб (жами 16 та шеър), ушбу китобга киритдик. “Дариғо” деб бошланувчи мухаммас ва “Тарихи зилзилаи Андижон” асарининг илгари қисқартириб босилган матнларини тўлиқ матнлар билан алмаштирдик ва буни изоҳларда кўрсатиб ўтдик. Шоирнинг лирик асарлари девон тартибида жойлаштирилди. Агар шеърларнинг сарлавҳаси асл манбада бўлса, қолдирдик. Асл манбада сарлавҳаси бўлмаган шеърларни сарлавҳасиз келтирдик.

Абдуллатиф ТУРДИАЛИЕВ,
филология фанлари номзоди

Лирика

Ғазалар

* * *

Топти ҳуснинг кўзгуси хаттинг ғуборидин сафо,
Бўстонлар сабадин бўлгон каби фарҳат физо.

Икки фаттон кўзларингни ҳасратида рашқдин
Бўлмаса овора нечун тинмас оҳуйи Хито.

Жилва қил гулшанда, жоно, сарву шамшоду суман,
То кўруб хижлат юкидин беллари бўлсун дуто.

Етмак уммидида туфроқдин чекар бош ҳар баҳор,
Шавқлар бирлан кафи пойингга боғларда хино.

Хат чиқарган бирла ҳуснингга на нуқсону халал,
Билки, ой бўлса қоронғи, кеча орттургай зиё.

Очмаган бўлсанг ниқобингни, чаманда не учун
Мунтазир – нарғис, паришон – гул, қилур
булбул наво.

Васфиға (айлар) ғазаллар пок муҳаббатдин Муқим,
Бўлмас одамға агарчанди парилар ошно.

Сахт бўлмишмен яна бир дилрабоға мубтало,
Бир балодин соф бўлмай, бир балоға мубтало.

Лола бағри доғ қат-қат қон очилгай ҳар баҳор,
Ман каби бўлгон магар гулгун қабоға мубтало.

Тоқ тоқатлар юрарга кўз тутиб имдод учун,
Не ажаб, бўлсам агар мужгон асоға мубтало.

Айласун афтодалар сориға ҳам гоҳе назар,
Бесамар боғларда сарв ўлғач ҳавоға мубтало.

Нутқи нофором тўтини дучор этмангки, ман
Бир шакаргуфторлиғ ширин адоға мубтало.

Доми найранги кўп, ошиқларни сайдиға, вале
Гоҳ ман бир кўз учи бирлан имоға мубтало.

Раҳм қилмай, эй кўнгул, бўлдинг на деб аҳволинга,
Бу сифат бебоки пур жавру жафоға мубтало.

Мунчаким мавзуну нозиклиғ билан бўлсун, агар
Зарра бад боққан киши ранжу аноға мубтало.

Ашкими қонға бадал қилдим бу боис бирлаким,
Шўжлар мойил руунатга, хиноға мубтало.

Хонақаҳдин, найлайн, келмай қочиб майхонаға,
Шайхларким бўлсалар ужбу риёға мубтало.

Афзун ўлди, дўстлар, тобора-бора ҳайратим,
Бир бошим савдойи юз минг муддаоға мубтало.

Назмими (кўрсанг), билурсан (доғи ҳижроним мани),
(Найлай) бўлмишман, Муқимий, маҳлиқоға мубтало.

Ютарман заҳри ҳажр ишқида ул нозик адо, ё раб,
Бу янглиғ талх комим, борму дардимға даво, ё раб.

Кими олдида йиғлай ул жафожў ҳасратидинким,
Бориб бўлди бу кун бегоналарға ошно, ё раб.

Ётубман мунтазир йўлида, гарчи васл эмас мумкин,
Кечар не навъ ҳолинг, деса бир йўл ман ризо, ё раб.

Баҳори оразингдин дашту саҳролар эрур хуррам,
Қилур шавқи жамолинг бирла булбуллар наво, ё раб.

Эрурман нотавон, ожиз, қадим ҳам ғам юки бирлан,
Қилур тоқай қаро бахтимни ул қоши қаро, ё раб.

Агар бир умр ҳижрон даштида саргаштадур Мажнун,
Анга Лайли баҳона, мақсади сан муддао, ё раб.

Ҳидоят қилмаса тавфиқи фазлинг, гарқи исёнман,
Ибодатларда нуқсон кўп, намозимда риё, ё раб.

Ҳаётим мазраъига маъсиятлар донасин сочдим,
Агарчи тонгла лутф эт, ҳосилим журму хато, ё раб.

Ҳарими қурбиға мендек гадони етмаки мушкул,
Муқимийға ўзингдан ўзга йўқдур муттако, ё раб.

Оҳким, жоно, кўрарга зор бўлдим айрилиб,
Новаки ҳажринг-ла дилафгор бўлдим айрилиб.

Найлайн ҳаргиз жудолиғ ихтиёрим йўқ эди,
Чархи кажрав илкидин ночор бўлдим айрилиб.

Ақлу ҳуш ул ерди қолди, мунда бормай ишга қўл,
Ёқмайин ман сурати девор бўлдим айрилиб.

Сандин ўзга учраса, маҳваш, кўнгилга шарҳи роз,
Сидқ ила ҳар важҳдин иқрор бўлдим айрилиб.

Меҳри рухсоринг яна кўрмак муяссар бўлса деб,
Фикру зикрим ҳасрати дийдор бўлдим айрилиб.

Жоми васлингдин эканман маст, фурқат захридин
Нўш этиб якбораги, ҳушёр бўлдим айрилиб.

Ўлдурур мундоғ фироқинг устиға ортуқчаким,
Сангсори таънаи агъёр бўлдим айрилиб.

Нолалар қилмай нетай, сансиз Муқимий субҳу шом,
Булбули шўридаи гулзор бўлдим айрилиб.

Меҳри рухсоринга, жоно, зордурман соғиниб,
Кўргали муштоқ, дил афғордурман соғиниб.

Субҳи васлим фурқатинг шоми билан топди завод,
Қон тўлиб кўзга, шафақ осордурман соғиниб.

Хастаю маъюсу бемор айрилиб ғам кунжида,
Мустаҳиқи пурсиши бисёрдурман соғиниб.

Ёдима сози дутору руҳафзо хонишинг
Тушса, ҳар соат батарроқ зордурман соғиниб.

Хоҳ бовар қилма, қил, сансиз мусулмонсан агар
Гунча янглиғ дийдаси хунбордурман соғиниб.

Ашки олу ранги зардимдин қиёс этсанг бўлур,
Ҳожати гуфтор эмас, изҳордурман соғиниб.

Ҳасратингнинг назмини ёзиб Муқимий сафҳага,
Кору борим дам-бадам такрордурман соғиниб.

Соқиё, жоме карам қил, қилмай истиғно шароб,
Нўш этиб билмай надур ранжу ғами дунё шароб.

Базм аро, жоно, висолинг бода ўрнига ўтар,
Суратинг – мийно, лабинг – соғар, сўзинг гўё шароб.

Сабзаю обиравон хуш айламас фасли баҳор,
Ташналаб махмурга кўрсатмасангиз то шароб.

Ҳеч ўлдим ҳам дегайму ҳасрату армони йўқ,
Сан билан ичкан кишини кечаси танҳо шароб.

Рух очиб маҳтобларда маст ичиб қилким хиром,
То кўриб, лоф урмасун қаддинг гули раъно, шароб.

Бу сифат гул-гул ёнибким, нўш этиб, гашт айласанг,
Тушмасунму эл ичига шўришу ғавғо, шароб.

Сўрма махмуру мукаддарлиғни бу майхонада,
Кеча-кундуз от тутиб, дерман, Муқимий: “ё шароб!”

Қошни шамширини бош кесмакка бурро қилма кўп,
Ёш бошингга мунча ҳам қонларни дарё қилма кўп.

Оч юзингни, бир келиб бу кулбаи аҳзонда ҳам,
Файр базмида ҳар оқшом шамъдек ёқилма кўп.

Ноз ила жавлон қилиб, ҳар дам назарлардин ўтиб,
Тоза-тоза доғлаб бағримни, шайдо қилма кўп.

Ёр кўйиға кеча розимни изҳор этгали
Фош ўлур, эй итлари, борганда гавғо қилма кўп.

Нотавон жон ҳалқаи зулфига йиллардур асир,
Устига вобастаи юз шўру савдо қилма кўп.

Охири хижлат чекарсан кўрубон нозук белин,
Боғда, эй сарви сиҳи, қаддингга даъво қилма кўп.

Ногаҳон инсофа келса не ажаб сўрса Муқим,
Сангдил бемеҳра зорию тавалло қилма кўп.

Жон рамаққа келган эрди, келди ёрим, хайрият,
Топди жон дубора бу жисми фигурим, хайрият.

Орзулар гунчаси ҳаргиз очилмас, дер эдим,
Чиқди ҳижрон чилласи, келди баҳорим хайрият.

Бул кеча бир оҳ урдим гул юзингни шавқида,
Даҳрни куйдирмади ўтлиқ шарорим, хайрият.

Неча кун бўлмишки, васлидин йироқ ташлаб эди,
Соғиниб, йўқлаб келибдур гулузорим, хайрият.

Хира эрди шамъи умрим шоми ҳижрони билан,
Равшан ўлди ой юзидин рўзгорим, хайрият.

Ақл ила ҳушимни олиб кетти ёдидан чиқиб,
Қолди ўхшайдир магар сабру қарорим, хайрият.

Тоғларни ғарқ этиб сели сиришким, йиқмади
Кўк биносин икки чашми ашкборим, хайрият.

Ваъда қилмай қатъи умид айласа найлар эдим,
Термулиб йўлида чашми интизорим, хайрият.

Ул кунеким бир нигоҳ қилдинг Муқимий сориға,
Афзун ўлди мисли гавҳар эътиборим, хайрият.

Дил зи шўри, ишқи бебоке кам аз ангез нест
Як дамам бе оҳ, чашмам ашки ҳасрат рез нест.¹

Чини абрўяш ба қатли ошиқон шамшири ноз,
Ханжари олмос чун мижғони ў хунрез нест.

Меканам кўҳи ғам аз шавқи ҳамон Ширин лаби,
Тешайи Фарҳод пеши нохуни ман тез нест.

Сўхт тоқатҳо бароҳи интизориҳо ҳануз,
Сўйи мо боре нигоҳи марҳамат оmez нест.

Дўш аз ойна пўрсидам, ба ҳайрат рафту гуфт:
Улфати рў ошноён жуз губорангез нест.

Нистам маҳжури соҳиб, ҳамдулиллоҳ, худписанд,
Аз дигар чизе агар чанди маро парҳез нест.

Мебарад Муҳйи баҳаржо даъвийи арзи камол,
Ғайри нуқсонам Муқим имрўз дастовез нест.²

Таржимаси:

Дилимнинг ишқнинг аламли ташвишидан узоқлашган
вақти йўқ,
Биргина бўлса ҳам дамим оҳсиз чиқмайди, кўзёшим
ҳасратсиз тўкилмайди.

Қошининг қайрилиши ошиқларни ўлдириш учун ноз-
карашманинг қиличига айланган,
Олмос ханжар ҳам унинг киприклари сингари қон
тўкувчи ўткир тиг эмас.

Ўша ширин лаб шавқида ман ғам тоғини қазийман,
Фарҳод тешаси манинг тирноғимдин ўткир эмас.

Интизорликда тоқат келтиравериб, борлигим
Ўртаниб кетди-ю, бироқ ҳануз ҳам менга марҳамат кўзи
билан боқмайди.

Ўтган куни ойинадан сўрадим, ҳайронлик билан
айтдики:
“Юзаки ошно бўлганларнинг улфатчилиги кишига ғубор
келтиришдан бошқага ярамайди”.

Ман маҳжурман (дўстлардан ажралганман), лекин
худписанд (эгоист) эмасман,
Бошқа нарсалардин парҳез қилмасам ҳам,
худписандликдин парҳез қиламан.

Муҳйи ҳар ерда камолот даъвосини қилиб юради,
Лекин менинг қўлимда, эй Муқимий, нуқсондан
(камчиликдан) бошқа ҳеч нарсам йўқ.

Юзларинг очдинг магарким сайр этибон боғлар,
Гул хижил очилганига, ғунча қат-қат доғлар.

Бўйлаким, саҳрода ноз ила хиром этсанг, нетонг,
Лолаю гуллар очилса, ўрнидин янтоғлар.

Кўрубон кабки дари рафторинга деб: “офарин”,
Қочдилар шармандалиқдин сўйи дашту тоғлар.

Найлайн, ҳар ерда бўлсанг ҳам, омон бўл майлига,
Шодмен, ўйнаб-кулибким, бўлса вақтинг чоғлар.

Ичкиликка ўргатиб, охир пиёниста қилиб,
Ўзларидек соғни ҳам қилдилар чўлоғлар.

Бу малоҳатда сенга, жоно, агар боқса киши,
Хор ўлуб, оламда тўлғай кўзига тупроғлар.

Ногаҳон базмингни кўрганда Муқимий, йўқ ажаб,
Телбаю девона бўлсалар Ойим қишлоғлар.

3999906

Навбаҳор очилди гуллар, сабза бўлди боғлар,
Суҳбат айлайлик, келинлар, жўралар, ўртоқлар.³

Хуш бу маҳфилда тириклик улфату аҳбоб ила,
Ўйнашиб, гоҳи табиатни қилайлик чоғлар.

Рух очиб, кўздин ниҳон бўлса паридек, найлайн,
Айрилиб ҳушу ақлдин телба бўлмай соғлар.

Ҳайфким, аҳли тамиз ушбу маҳалда хор экан,
Олдилар ҳар ерда булбул ошёнин зоғлар.

Марҳам истаб кимсадин, захми дил изҳор айласанг,
Чораи қилмоқдин ўзга, устиға тирноғлар.

Тобакай мундоғ маломат кунжида доим Муқим,
Бу замон кўз тутгин эмди сенга бўлсун тоғлар.

Зулм ила қаҳру ғазаб изҳор қилмоқ шунчалар,
Ошиқи бечорага озор қилмоқ шунчалар.

Гул дебон севган кишининг кўкрагига ниш уруб,
Хастаю маъюс этиб, афгор қилмоқ шунчалар.

Тўтийи ширинсухан ағёрларнинг базмида,
Бизга келганда гапирмай зор қилмоқ шунчалар.

Сизга ким айди: “Муҳаббат аҳлини қил ихтисоб”,
Қўрқутиб, ўз айбига иқрор қилмоқ шунчалар.

Келса олдингизга бойсурат, ёқоси тугмалик,
Иззат ила шоду миннатдор қилмоқ шунчалар.

Гарчи келса эски тўн, биздек дуоғўйи фақир,
Камбағалнинг хирқасидин ор қилмоқ шунчалар.

Ҳар балою жабр келса ёнмагай ҳаргиз Муқим,
Ошиқ аҳлини урубон хор қилмоқ шунчалар.

Минг салом этган кишига бир салом этсанг нетар,
Иззатинг тутганни сен ҳам эҳтиром этсанг нетар.

Ўлтурурсан ошиқа боқмай, гапирмай, тунд бўлиб,
Сўзларинг тўти каби ширинкалом этсанг нетар.

Гайра ёру ҳамзабон бўлмак неча аз рўйи лутф,
Мен билан ҳам ошнолиғни мудом этсанг нетар.

Соқийё, даврингда мендин ташнароқ йўқ талхком,
Айламай махмур мундоғ масти жом этсанг нетар.

Гунчалар очилмасун ботиб хижолат қонига,
Бир табассум бирла корини тамом этсанг нетар.

Кабк ила товус рафториға мағрур ўлмасун,
Ҳурваш, юз нозлар бирлан хиром этсанг нетар.

Номаи хуни жигар бирлан ёзар умри Муқим,
Сен ҳам эмди бир жавоб айлаб, паём этсанг нетар.

Нозпарвар ёр агарчи табъи зулмососи бор,
Ошиқ ўлтурмоқда қон тўкмакка истиғноси бор.

Войким, солмас тағофулдин назар аҳволима,
Юз менингдек хаста расво ўлса не парвоси бор.

Расми маҳвашлардур ошиқ олдида ағёрға,
Лутф этиб, дегайлар: “Они ўзга бир барноси бор”.

Ман гадога хокбўсинг маскан этмак орзу
Эрмиш, аммо итларинг ҳар гўшадин ғавғоси бор.

Ҳури жаннат васфин этмиш зуҳд аҳли муддао,
Ишқ эли маҳшар куни маъшуқиға даъвоси бор.

Майли гулзор этса ҳар ким, ёрдин маҳрум эрур,
Найласун ризвонни улким сан каби раъноси бор.

Дам чиқармас, сидқ ила даъвойи ишқ эткан киши,
Булҳавасдур ишқ ойинида оҳу воси бор.

Бўстони назм аро ҳар бандидин бир гул узиб,
Даста қилким, ёрнинг васфи чаманороси бор.

Неъмат ичра хушлатофатликда мустасно анор,
“Қой” агар ҳикматда дерлар қотиъи сафро анор.

Меъдани покиза айлаб, иштаҳони келтуруб,
Кўп физо қилганни қилгай рангини ҳамро анор.

Аччиғида хосият кўпдур, ҳавосида хусус,
Бўлса ширин ташналик дафъиғадир танҳо анор.

Гар есанг фором ҳар бир дона чун лаъли хушоб,
Боғида сунъи илоҳий меваи ғатмо анор.

Бор масалким: яхши одам дер эдим, ўзи билур,
Йўқса айлардим қачон сизларга мен даъво анор.

Халтаси бирлан юборинг гоҳ-гоҳи лутф этиб,
Бўйла келганда Намангон шаҳридин савфо анор.

Ногаҳон ўртаб юрак турганда келтирди ўғул,
Шодлиғимдин, деб юборибмен, Муқимий, ё анор!

Кимнинг инсон хайлидин ул нозаниндек ёри бор,
Арзи рухсор этса ҳар қайдоқ пари ҳам ори бор.

Қўрмиш, оёким, хиромини чаманда рашкидин
Эрта-кеч товусларнинг оҳи оташбори бор.

Боғи васлидин узарга олма қилсанг илтимос,
Нозлар бирлан дегайким: “Олма йўқтур, нори бор”.

Мубталойи доми зулфи бўлмас эрса, не учун
Бўйла тарсолар белида ҳалқаи зуннори бор?

Тонимай ўтса баногаҳ ул санам, маъзур тут,
Сен каби йўлида минг-минг ошиқи дийдори бор.

Шам – бепарвона, гул – бебулбул-у, беқумри – сарв,
Бўлмас, ҳусну ишқнинг оламда то осори бор.

Неча ҳажрида, Муқимий, инжима, чексанг алам,
Кетмагай бекор, охир – роҳати бисёри бор.

Қаддинг олдида санавбарда назокат қайдадур?
Гулда рухсорингни борида тароват қайдадур?

Рашкидин афғон хиромингни қилур кабки дари,
Сўзласанг тўти каломида латофат қайдадур?

Боғларда очилур эрди санингдек гулузор,
Сочлари райҳону сунбул сарви қомат қайдадур?

Айласанг сайру тамошо расталарда ногаҳон,
Бўлмагай бозор – бозори, қиёмат, қайдадур?

Нақшкор Моний килк ангушти ҳайрат тарҳинга,
Чекса тасвиринг хаёл айлаб бағоят қайдадур?

Хуррам айлаб сахласун осибидаврондин мудом,
Ҳақ вужудинг навниҳолини саломат қайдадур?

Айлагай девона зоҳид таъна эгсам қаддими,
Қошларинг меҳробига мундоғ ибодат қайдадур?

(Шеърими мағзида васфинг дурлари) ҳар ердадур,
Манда ишқингда, Муқимий, истиқомат қайдадур?

Дилрабо, келсанг нетар таъхир қилмоғлиқ надур,
Ношто ўрнига жондин сер қилмоғлиқ надур.

Ваъда бирлан интизор айлаб, келолмайман, демай,
Чеккан оҳимни йўлингда тийр қилмоғлиқ надур.

Новаки мужгонларинг етмасму бисмил айласанг,
Қошларингни устига шамшир қилмоғлиқ надур.

Сафҳаи ҳуснингда хатти сабзлар сунъи илоҳ,
Мундин ортиқ ўргулай тафсир қилмоғлиқ надур.

Демасанг олма-анорингдин узиб, жоно, агар,
Тугма бирлан қуфиллаб, занжир қилмоғлиқ надур.

Билмадим, ё рабки, бу маҳфилда қайдоғ созман,
Билмагай чексам наво таъсир қилмоғлиқ надур.

Ранги зардимдин, Муқимий, дардими қилғил қиёс,
Ҳожати изҳор эмас таҳрир қилмоғлиқ надур.

Қатра-қатра тер ёким гул юзинг шабнаммудур?
Ё риёзи ҳуснинг ичра чашмаи замзаммудур?

Улфатинг бегоналар маҳрам санго ҳар субҳу шом,
Ошно бечоралар ёинки номаҳраммудур?

Санки қочсанг қанчаким, борсам яқин тобора ман,
Айлаким инсоф, ўзингдек ваҳши соҳиб раммудир?

Муддатедурким кўриб лаъли Бадахшон лабларинг,
Ранги ўчкан қон аро пинҳон магар мулзаммудур?

Жисми зоримни ахири рашк ўтиға куйдуруб,
Файр ила, жоно, бу янглиғ ҳар куни майраммудур?

Айласанг мундоғ чиқибон кўчаларда хуш хиром,
Қошларинг меҳробига бош эгмаган одаммудур?

Неча васлингни сўроғ айлаб топиб бўлмас дариг,
Қисматим ҳажрингда, оёким, Муқимий саммудир?

Эрам гулзоридин ҳар ваҳҳдин раънолиғинг бордур,
Фараз лутфу назокатда чаманоралиғинг бордур.

Каломинг жонфизойеким, такаллум айласанг ширин,
Жаҳон тўтиларини олдида гўелиғинг бордур.

Бу гулшан гуллари бирлан очишсанг ногаҳон рухсор,
Руунат авжида ҳар бобдин ҳамролиғинг бордур.

Рамаққа етса ҳам нозу тағофул ишларинг жонлар,
Нигоро, сахт ошиқларга бепарволиғинг бордур.

Халойиқ ичраким қўзғалди мундоғ фитналар боис –
Ўзингни ҳам бир оз лекин кўнгул оролиғинг бордур.

Агар заъфимни рангимдин қиёс этсанг бўлур баским,
Баён даркор эмас, ақлу хирад донолиғинг бордур.

Нечук кўнглум, Муқимий, куймасун рашк ўтиға охир,
Қолиб ошноларинг, бегонаға ошнолиғинг бордур.

Шитоб айлаб юрарда нозу истиғноларинг бордур,
Қаён борсанг, анинг-чун шўришу ғавғоларинг бордур.

Ҳамиша ваъдага монеъ чиқар, шулдур гумонимким,
Уруб йўлдин, юбормас ошиқи шайдоларинг бордур.

Агар инсоф қилсам, сарвқадлар хайлида, жоно,
Ажаб хилъат ярашган қомати зеболаринг бордур.

Боқиб ойнага даркор эмасдур сурмалар қўймоқ,
Қаро оҳу кўзидин наргиси шаҳлоларинг бордур.

Халос ўлмоқ муанбар доми зулфингдин иложи йўқ,
Бошимда мўйисардин ҳам фузун савдоларинг бордур.

Эшикига урулган боғи ҳуснинг қуфлиму олтун,
Ва ё камзулларингда лаългун тугмоларинг бордур.

На деб рашк оташига куймасун кўнгли Муқимийнинг,
Мудом, эй нозанин, бегонадин ошноларинг бордур.

Ажойиб жилва бирлан, дилбаро, жовлонларинг бордур,
Хиромингга анинг-чун ошиқи ҳайронларинг бордур.

Боқиб мардумни бисмил айламакка тиф эмас ҳожат,
Камон абрў отарга новаки мужгонларинг бордур.

Ҳамиша гул юзинг шавқида чун булбул наво қилдим,
Демассан менга мундоғ, нолаю афғонларинг бордур.

Лабингдин ком бахшишлар магарким ваъда айларсан,
Ниҳоний шум рақибга аҳд ила паймонларинг бордур.

Хуш ўлмас хотирим боғларни сайри бирла бўлсанг бас,
Рухинг – гул, зулфлардин сунбулу райҳонларинг бордур.

Очиб рухсорини, бир неча кўрмай борасан васлин,
Бу тўғридин, нетайин, эй кўнгул, армонларинг бордур.

Наво бирлан Муқимий шеър равшанроқ эшитканга,
Қилиб ёд ўқуса, базмингда ҳам хушхонларинг бордур.

Кўнгул фикри лаби лаъли билан қон ўлди ўхшайдур,
Деманг қон, балки чун лаъли Бадахшон ўлди ўхшайдур.

Бўялган лолаю гул дашту саҳроларда қониға,
Шаҳиди новаки ул тийри мужгон ўлди ўхшайдур.

Йўлида термулармен субҳдин то шом ҳам, келмас,
Бугун ағёр ила шамъи шабистон ўлди ўхшайдур.

Қаро холини қош остида кўрганлар дедиларким:
“Бу меҳроб ичра ҳиндуе мусулмон ўлди ўхшайдур”.

Лабидин ваъда айлаб, бўсае қил деб адо қилмас,
Магар ушбу кароматдин пушаймон ўлди ўхшайдур.

Кўзинг сувлар сепиб фаррошлар мужгон билан мардум,
Жаёли кўнглуми уйига меҳмон ўлди ўхшайдур.

Кетар азм айлабон Хўқанд сори жуш қолинг, аҳбоб,
Муқимий фориғи сайри Намангон ўлди ўхшайдур.

Растадин гул-гул ёнибким, ул моҳи тобон келур,
Руҳсиз жисм ичра ширин тоза гўё жон келур.

Шавқидин кўрким, еса-қўйса киши бир луқмавор,
Гўйиё ширмой иссиғ оч гадоға нон келур.

Ёрдин бўлғай кўнгиллар музтариб андоғким,
Камбағал муфлис уйиға бир азиз меҳмон келур.

Даъви айлаб беадаблиғдин табассум бобида,
Фунча оғзидин баҳор очилди, ерлар қон келур.

Жазм ўлғайким, келур чоғида ҳожат аҳлини,
Файбдин илкиға гўё ақчалик ҳамён келур.

Ўхшатурман шум рақиб бирла келурда ангаким,
Айлаюб талбиси иблис ҳамраҳи инсон келур.

Неча йўл борди Муқимий ўтти армонлар билан,
Токай охир ерда аксар топмағай дўкон келур.

Ҳажр ила тинмай кўзимдин, кўрмасам, ашким келур,
Ғайр ила кўрсам мабодо, худ-бахуд рашким келур.

Ўзга сўз сиғмас хаёлимга ва лекин субҳу шом
Айлашиб улфатчилик ҳар ерда гаплашким келур.

Бўлмасун деб ошкоро рози диллар халқ аро,
Айлабон рамзу ишорат махфий имлашким келур.

Навбаҳор айёми чиқса боғларни сайр этиб,
Нозлар бирлан хиром эткач, қўл ушлашким келур.

Муддаосиз бошда савдолар билурман шунчаким,
Кўчада сан бирла ҳар соатда учрашким келур.

Арз қил, қосид, Муқимий хастадин, кўрсанг агар:
Мақдамига садқа жоним ул паривашким келур.

Жонларингни ҳурмати, қосидки, жонондин гапур,
Ман қулиға не сипориш бўлса султондин гапур.

Муддате нозу тағофул, ишлари бегоналиғ,
Ошнолиғ қилғучи тил бирла ёлгондин гапур.

Айлама, эй боғбон, боғингни васфини менго,
Қўй, гапурсанг, чехраси гул, зулфи райҳондин гапур.

Лола айёми баҳор очилса ҳожат йўқ баён,
Қатра-қатра ҳажрда кўздин оқар қондин гапур.

Хулқдин кўпдур итоби, айламайдур илтифот,
Меҳрибонлиғ бўлса, дарвоқеъки, эҳсондин гапур.

Ул паридин бўлмас эрса сўзламакка зарра гап,
Лоақал маҳрамлари андак ёри жондин гапур.

Нозанинлар базмида ҳар ранг ўтар сўз бул ажаб,
Лаҳзае ҳам ман Муқимийи паришондин гапур.

Гоҳ васлиға ёнурмен, гоҳ ҳижрон куйдурур,
Бўйла куйдурмакни мундоғ номусулмон куйдурур.

Шамъдек то базмида ўртаб, жудолиғ кунжида
Интизор айлаб, хилофи аҳду паймон куйдурур.

Пойтахт эрди хаёлиға кўнгуллар, оҳким,
Қайси золим шоҳ қилиб, мулкани вайрон куйдурур.

Куймайинмуким, олиб ўтдин бу ён бегонани,
Ошно бўлган сари мундоғ қадрдон куйдурур.

Ташлабон кўздин қўюб маъюсу зори бенаво,
Ўзгаларга айлабон юз лутфу эҳсон куйдурур.

Термулолмай оразиға бир замон ағёрсиз,
Бу сабаб бир умр ҳасрат бирла армон куйдурур.

Ошиқи кўпдур, вале инсоф этинглар, дўстлар
Ким, ҳамиша ман Муқимийдек анго жон куйдурур.

Ҳар кишиким яхши-яхши ошно пайдо қилур,
Нахли умридин, не тонг, нашъу намо пайдо қилур.

Боғламай белига ҳиммат фўтасини ул киши,
Қайда бул водийда Хизри раҳнамо пайдо қилур?!

Булҳаваслар урса дам, йиғлаб муҳаббатдин агар,
Ман каби меҳрингда ранги қаҳрабо пайдо қилур.

Гарчи илгим гулшани васлингга етмас, шукрим,
Ҳар неча кўтоҳ қўл оҳи саҳар пайдо қилур.

Жоми Жам ҳам тожи Искандарға бермас давлатинг
Ким, ўзингдек моҳ пайкар дилрабо пайдо қилур.

Бўлмағил мағрурим, бир кун бу ҳусну хушку тар
Ҳар бири гўё забони илтижо пайдо қилур.

Демагил маҳрумдурман ёр васлидин, Муқим,
Сабр агар қилсанг, шикастинг мумиё пайдо қилур.⁴

Кишини жонидек жисмимдаги руҳи равоним сиз,
Қачон мумкин жудолиқда тириклик, чунки жонимсиз.

Жаҳон бозорида суде топар ҳар ким матоидин,
Мени нақди муҳаббатдин топиб қилган ҳаёним сиз.

Муолиждин кўруб набзим, ҳакимо, ёзма “Қонунча”⁵
Бу ҳикмат бирла билмайсиз, надур дарди ниҳоним сиз.

Лабингизму десам ширин шакардин, аччиғи келган
Урушжў, тундхў сиз, кўп ёмон номехрибоним сиз.

Халойиқ масти саҳбойи жунун, ғавғойи маҳшардур,
Очиб юз пардалардин, жилва қилган бегумоним сиз.

Нигор этмиш нигорим пойини ранги хино бирлан,
Не хуш нисбат тўкинғ йўлиға, эй кўзларда қоним сиз!

Агар бегонадинким, ҳар нафас юз минг жафо чексам,
Бўлубон ошноким, куйдурусиз устухоним сиз.

Ўтарди ёр, келмай қолди тил сўзға, кулуб айди:
“Қалайсиз, камнамосиз, гунгу лолу безабоним сиз?”

Ўт урдим шамъдек маҳфилда мен ҳам танга сар то по,
Куяй ўлгунча, эй носих, қўйинг тутманг иноним сиз.

Наво бир гул хаёлида чекарман ҳамдамим булбул,
Ўқуб беҳуда билманг сиз, Муқимий, дostonим сиз.

Салтанат тахтидаги султони хубон сизмусиз?
Ўилғувчи форат кўнгул мулкани вайрон сизмусиз?

Ҳар замон лаъли лабимдин айлайин деб комёб,
Ваъдасидин қайтибон бўлган пушаймон сизмусиз?

Тўтийи ширин адони гап билан лол айлаган,
Аксига кўзгуни қилган маҳви қайрон сизмусиз?

Очибон рухсорлар ҳар ён хироми ноз этиб,
Фитна солган даҳр аро ошуби даврон сизмусиз?

Неча йўлида тавалло зори қилсанг боқмаган,
Сангдил бебоки шўхи офати жон сизмусиз?

Ҳаста хотир шоми ҳижронида қолган қулларин
Ташлабон ағерга шамъи шабистон сизмусиз?

Ҳайр базмида Муқимийни ҳамиша куйдуриб,
Ҳар кеча бозори шаб чиққан шитобон сизмусиз?

✓ Ноз бирла ҳар замон суратнамо дилдор сиз,
Балки гулрухсорларга раҳнамо дилдор сиз.

Завқдин кўрган ҳамон гул ҳам яқо чок айлади,
Жумла гуллар сизга жон қилгай фидо дилдор сиз.

Йилда қилмас бир такаллум гунча ҳам дил тангиндин,
Қилса ногаҳ бир табассум, бесадо дилдор сиз...

Хуштабассум, хушкалому хушравиш рафтор ҳам,
Андалиби бўстондек хушнаво дилдор сиз.

Оҳким, найлай тушубдур бешарар ишқ ўтингиз,
Сабр лутфи покидин қилсун ато дилдор сиз.

Найласун кўнглум қуши домиғаким тушмай, Муқим,
Хўбрўлар ичра кўп нозик адо дилдор сиз.

Баногаҳ учради от ўйнатиб бир дилрабо ёлғуз,
Рикобиға суриб кўз, қўл очиб қилдим дуо ёлғуз.

Дедимким: “Нозанинлар хайлида инсоф қилганда,
Ўзингдур хуштакаллум, тўтийи ширин адо ёлғуз”.

Табассум бирла пинҳони деди: “Ошиқларим ичра,
Вале сен ҳам асиру мубталолиғда жудо ёлғуз”.

Дедим: “Жоно, чекардим дарди ҳижронингни муддатлар,
Ҳарими васлингга маҳрамлиғ эрди муддао ёлғуз”.

Деди: “Хилватда танҳо кўрмоғингдин не ғараз бордур?”
Дедимким: “Орзу шулдурки, жон қилсам фидо ёлғуз”.

Муқимийни паноҳи исматингда асрағил, ё раб,
Хатарли дашт аро гумгаштаи бераҳнамо ёлғуз.

Оразингни кўргали муштоқман, эй сарвиноз,
Маҳрам айлаб не бўлур васлингга қилсанг сарфароз.

Бош оёғингга қўюб, айб этма, шарҳи ғам десам,
Ишқ этар Маҳмудни бечора олдида Аёз.

Даҳрда кўп қадди мавзунлар ва лекин сен каби
Хуштакаллум, сийм тан, нозик бадан, гулчеҳра оз.

Ой чиқар, сен ҳам ниқоб оч, бу кеча кўрсат юзинг,
Тишласун ангушти ҳайрат эл қилолмай имтиёз.

Лаъли майгунинг хаёлики қилур беҳушу маст,
Келурам ўзумға ширин сўзларинг ёдида боз.

Сонурам ўлмасмукин мақбул деб, эй ҳурваш,
Бўлмаса қиблам агар меҳроби абрўйинг намоз.

Мубталодур ҳалқаи зулфунгга, жоно, жон қуши,
То тарарда кокилингни раҳм этиб оҳиста ёз.

Диллари ҳасратларингда лола янглиғ доғман,
Туз навойи ғамзудо бир дам олиб илкиннга соз.

Хизр хаттинг жон берур лутфинг чоғи вақти ғазаб,
Кўзларинг қотилки, таъсир айламас ажзу ниёз.

Ижтиноб этма, нигоро, ташласам бўйнингга қўл,
Қайси боғда хордин гуллар қилибдур эҳтироз.

Назм танбурига (васфинг гавҳарин) чекти Муқим,
Қил карам айлаб тараннум гоҳ, эй мискин навоз.

Жаҳон боғида раъно сиз экансиз,
Сиҳи қомат суманно сиз экансиз.

Миниб ноз отиға, билдим, солиб шўр,
Қўнгил мулкиға яғмо сиз экансиз.

Инонингким, тағофул тўғрисида
Санамлар ичра танҳо сиз экансиз.

Латофат важҳида яхшисиз, аммо
Ямон ошиққа парвосиз экансиз.

Хиром айлаб чаманда ҳар тарафга,
Қилан товусни шайдо сиз экансиз.

Неча ҳолим кўриб, раҳм этмадингиз,
Меҳрсиз кўнгли хоро сиз экансиз.

Муқимий ўтсаким атторликдин,
Харидору таманно сиз экансиз.

Юз очким, ғунчалар гулшанда сансиз
Ҷила олмас, нигоро, ханда сансиз.

Висолингдур ҳамиша орзуимиз,
Бугунча бўлмасун жон танда сансиз.

Фигону нола айлаб ҳасратингда,
Урарман тахта бағрим ранда сансиз.

Ҷарору сабру оромимни сўрма,
Юруб девонаман Хўқандда сансиз.

Тушуб зулфингни савдоси бошимға,
Яқин келдим киярға жанда сансиз.

Хиром эт ноз ила товус бўлсун,
Чаманда лоф уруб шарманда сансиз.

Нетар жаннатни дийдорингга ошиқ,
Муқимий, қайда роҳат манда сансиз.

Юрарга ҳолатимиз йўқ, асо била борамиз,
Йўқ эрса тухфа агарчи, дуо била борамиз.

Висоли гулшанидин гул териш ҳавас қилсанг,
Чу андалиб фиғону наво била борамиз.

Намозу рўза тутуб, қўлда донаи тасбиҳ,
Кўнгулда узри хиёнат, риё била борамиз.

Худонинг раҳматини ўйласанг бу дунёда,
Ҳамиша ғам била, кулмай азо била борамиз.

Умид этмак эсанг тонгла жаннат ул-маъво,
Балога сабр-у, қазога ризо била борамиз.

Муяссар ўлса бориш равзаи Муҳаммадга,
Ўфарга туфроғини Карбало била борамиз.

Муқим, зарра ибодатимиз йўқ агарчи, эй зоҳид,
Етар бу бизгаки, хавфу рижо била борамиз.⁶

Баҳор айёмидур, чун абри гирён бўлмасам бўлмас
Ки, ман ҳам гунчадек чоки гирибон бўлмасам бўлмас.

Қудумиға нисор айларга келгач ёр кулбамға,
Фидо жонимни айлаб, ҳеч қурбон бўлмасам бўлмас.

Парилар ҳусниға қилсам назар манъ этма, эй носих,
Нетай, ойна янглиғ маҳви ҳайрон бўлмасам бўлмас.

Қазои вазъи нишонким қилди кўксум ложарам, эмди
Шаҳиди ханжари ҳар тийри мужгон бўлмасам бўлмас.

Қўюнг озодлиғни, хў қилибман мубталолиққа,
Асири доми бир зулфи паришон бўлмасам бўлмас.

Қоши меҳробини кўрғанда тарсо бу латофатда,
Демасму жонидин қайтиб: “Мусулмон бўлмасам бўлмас”.

Мукаддарроқ кўнгуллар истиқоматдин қўзиб савдо,
Муқимий, озими тахти Сулаймон бўлмасам бўлмас.

Эй, муннавар оразингга моҳи тобон ўхшамас,
Мардумига кўзларинг Мирриху Чўлпон ўхшамас.

Юзларинг кўргач сафосин, хоки хижлатлар билан,
Ойна сайқал бериб, ўзиға ҳайрон ўхшамас.

Рост билсанг шулки, жоно, то бўлубман ошно,
Фурқатингга дўзах-у, васлингга ризвон ўхшамас.

Кўзларингга оҳуйи Чин, сочларингга мушки Чин,
Дур тишингга, лаълингга лаъли Бадахшон ўхшамас.

Улки рафторинг кўруб, товус боғларда юруб,
Айлағай тақлид этиб, ҳарчанд жавлон, ўхшамас.

Шўхи бебоке бўлак ҳожат эмас қатлим учун,
Исфаҳоний қошинга шамшири буррон ўхшамас.

Хўблиғда кўп ёрон, аммо баробар келмағай,
Санга, кўрдимким, уканг ҳам бўлса чандон ўхшамас.

Айламас меҳрибон абрўйинг кўриб, улким намоз,
Ҳеч мазҳабда ўзин олса мусулмон ўхшамас.

Ногаҳон ҳар шеърими бир-бир агар олсанг, Муқим,
Назми васфинг чиқмаса, ёлғону ёлғон ўхшамас.

Умр сансиз ўтса мундоғ, манга жон даркор эрмас,
Туфроқ ўлсам яхшироқ, руҳиравон даркор эрмас.

Ҳар қаю маҳфилда васфингни чироғини ёқиб,
Қилмасам зикрингни, кесилсун забон, даркор эрмас.

Қадди мавзунинг тамошосидин улким топти завқ,
Сарв ила, биллаҳки, тубийи жинон даркор эмас.

Ўртадим ишқингда қил сўзи ниҳонимдин тамиз,
Ошкора айлабон оҳу фиғон даркор эрмас.

Ногаҳон кўнглум уйиға келса ёдинг, шодмен,
Қолмағай армону ҳасрат, хонумон даркор эрмас.

Дарбадар юрсам жунун кўйида, айб этмак надур,
Булбули бехонумонман, ошиён даркор эмас.

Ўлдурурсан, чини абру айласанг бир ноз ила,
Қатлима мижгонларинг қилмак синон даркор эмас.

Риштаи назмиға чекти (зоти васфингни Муқим,
Мисли гавҳар эмди ортуқча баён даркор эмас.

Гул юзинг кўрган киши сайри гулистон хушламас,
Ташна, майгун лабларингга оби ҳайвон хушламас.

Рангу рухсору бу зулфу холу хатким сендадур,
Кўрса ҳар ким боғда, сунбул бирла райҳон хушламас.

Кимки майгун лабларингдин топса, жоно, лаззате,
Мисрнинг аччиғ наботи, обидандон хушламас.

Бўйла жавлон айласанг ҳар кун назардин, эй пари,
Бўлмағай одам нечук сарви хиромон хушламас.

Оч юзингни, токи ҳайронлар қолиб бўлса не тонг,
Кечибон Лайлосидин Мажнун, биёбон хушламас.

Эшитиб жонбахшу руҳафзо каломинг қайси кун,
Бўлди кўнглум ҳеч тўтийи сухандон хушламас.

Носиҳо, хуш тутма дерсен қоши ёларни, Муқим,
Бу сифат меҳробни қандоқ мусулмон хушламас?

Узоринг боғи ризвондин қолишмас,
Хироминг ҳуру филмондин қолишмас.

Агар ёлғон эмас, жоно, каломинг
Ширинлиғда десам жондин қолишмас.

Латофат мавж урар ҳар бир сўзингда,
Тишинг ҳам дурри ғалтондин қолишмас.

Муродинг бисмилим, бас бир қаросанг,
Нигоҳинг тийри мужгондин қолишмас.

Жудолиғ дардидин ҳижрон тунида
Сиришким шўри тўфондин қолишмас.

Очиб чиқсанг қоронғу кечаларда,
Юзинг ҳам моҳи тобондин қолишмас.

Нетарким, кулбами қилсанг мунаввар,
Инонким, ҳеч зиндондин қолишмас.

Хату холинг эмастур Хизрдин кам,
Даҳонинг оби ҳайвондин қолишмас.

Алифдек қоматинг юз қатла нозик,
На қолдиким, десам ондин қолишмас.

Назар қилганда назмингга Муқимий,
Назокатда Умархондин қолишмас.

Инжима, эй дил, гадоға расми султон индамас,
Кўрмадинг булбулни гулға қилса афгон индамас.

Лафзи жонбахшингни гулшан ичра бўлса кўрмаган,
Нега, жоно, бўлди гар тўти сухандон индамас.

Лаблари даврида кўрдимким, хати мастур эрур,
Ушбу мазмун бирлаким бу оби ҳайвон индамас.

Ҳар дам агёр аҳлиға қилгон такаллум ноз ила,
Бизга ул маҳваш кўтарганмуки Қуръон, индамас.

Бор эткай боиси журминг тағофул демаким,
Ўтмаса мандин агар чандики нуқсон индамас.

Индамас гул чеҳраларнинг даҳр аро кўрдим барин,
Кўрмадим ҳаргиз санингдек номусулмон индамас.

Раҳми йўқ, золим табиат дилрабоға учрадим,
Гарчи қилсам жоними йўлида қурбон индамас.

Хастаи бемор бўлса нотавон ҳижрон ила,
Шундоқ одам ҳолиға қандоқ мусулмон индамас.

Ойу йил Яъқубдек ҳасрат чекиб, қон йиғладим,
Зарра парво қилмас ул хуршиди Канъон индамас.

Ногаҳон, гуфтор оч, деб илтимос этдим лабинг,
Манга ул шўх айдиким: “Лаъли Бадахшон индамас”.

Зеб бердим назм ила исми гулистонин Муқим,
Бовужудиким, манга сарви хиромон индамас.

Маълум ўлғач сафҳаи ҳуснингда, эй жонона, хат,
Кўрунур райҳону сунбул боғ аро афсона хат.

Юзларинг май тобидин чун оташи сўзон эди,
Турфа бебокона чиқмушдур, магар девона хат?

Раҳм ҳам даркор, келмас заррае парвойинга,
Қилса ҳамким кеча-кундуз гам билан гамхона хат.

Ҳеч илинмасдин бўлак ҳам чора топкайму киши,
Бўлса жоду кўзларинг сайёду дому дона хат.

Зулфи мушкинингни таҳрир айлади то кимки сўнг,
Ошно хатлар кўзумга учраган бегона хат.

Меҳри рухсорингни атрофини олмиш ҳолавор,
Чиқмайин бўлсун, илоҳо, хонаси вайрон хат.

Дилларини чок-чок этмиш қазо бу журмидин,
Қўйғоч устиға қадам машшота гўстохона хат.

Мазраъи назмимдин очилғач гули (васфинг), Муқим,
Қилди булбулдек фиғонимни ажаб мастона хат.

Жаҳон боғида ҳам гулгун қаболар бор экан мундоғ,
Олиб кўнглунгни сўрмас дилраболар бор экан мундоғ.

Не нуқс ҳусниғақим ўтканда деб ўтса хаёлида:
“Ўйўлимда рангу рўйи қаҳраболар бор экан мундоғ”.

Қачон туткай эдим, аҳбоблар, гулчеҳралар номин,
Агар билсам эди жавру жафолар бор экан мундоғ?!

Неча сўзи дил изҳор айласангиз, қилмагай парво,
Асарсиз, мустажоб ўлмас дуолар бор экан мундоғ.

Кўрунуб ишқ осон, бошларимга тушди, билдимким,
Жудолиғда қиёмат можаролар бор экан мундоғ.

“Машаққатлар чекиб ҳажримда, не кечди, – демас, – ҳоли”,
Ёмон бегонадин ҳам ошнолар бор экан мундоғ.

Муқимий нега афғор ўлмасун кўнглунг нишон айлаб,
Отарға тийри мужгон, қоши ёлар бор экан мундоғ.

Дилбаро, таъхир қилмасдин бир он кел эртароқ,
Мунтазир бўлмакка йўқ жисм ичра жон кел эртароқ.

Гар бу оқшом то саҳар сан бирла таскин топмасам,
Ишқ ўтиға куйди мағзи устухон, кел эртароқ.

Сийналар афгор ҳижронинг билан, боз устиға
Ханжари ноз ила қилмай имтиҳон, кел эртароқ.

Ҳожат эрмас ўзга шамшир истамак қатлим учун,
Ўқ отарға кифрининг абру камон, кел эртароқ.

Кечаю кундуз висолинг орзусинда умрим ўтиб,
Феълу атворингни соғиндим ёмон, кел эртароқ.

Ўзгалар номехрибонлиғ бирла ташлаб кетдилар,
Бошинг ҳаққи сен бўлубон меҳрибон, кел эртароқ.

Эшитиб ҳасрат Муқимийдин, нигоро, бу кеча
Гарми суҳбат бирла то вақти азон, кел эртароқ.

Эй яхшилар, келайлук, бир жойга йигилайлик,
Ўйнайлик, кулайлик, омон бўлайлик.

Бу умр экан бақосиз, дунёи дун вафосиз,
Ўйнайлик, кулайлик, омон бўлайлик.

Хуш кечган дам фанимат, кўп чекма ранжи заҳмат,
Ўйнайлик, кулайлик, омон бўлайлик.

Ғамдин қуриб мажолим, йўқ эмди зарра ҳолим,
Ўйнайлик, кулайлик, омон бўлайлик.

Халлоқ бандапарвар, қўй қилма ваҳми маҳшар,
Ўйнайлик, кулайлик, омон бўлайлик.

Жўш урса баҳри раҳмат, журминг тамоми тухмат,
Ўйнайлик, кулайлик, омон бўлайлик.

Гулбоғларда хуррам, бориб тур, эмди биз ҳам
Ўйнайлик, кулайлик, омон бўлайлик.

Ол пардани юзингдин, юр ўргулай кўзингдин,
Ўйнайлик, кулайлик, омон бўлайлик.

Эй шўх, ушлашиб қўл, келсанг-чи токи бир йўл,
Ўйнайлик, кулайлик, омон бўлайлик.

Айлаб ғамингда гирён, туттинг демайки, эй жон,
Ўйнайлик, кулайлик, омон бўлайлик.

Йиғлар Муқимий токай, топмас муроди найлай,
Ўйнайлик, кулайлик, омон бўлайлик.

Кел, эй дилдор, бир улфатлашайлик,
Солиб бўйнингга қўл ҳасратлашайлик.

Неча муддатки муштоқи жамолинг,
Кел, эй нозикбадан, суҳбатлашайлик.

Паёпай, соқие, тут жоми майдин,
Мени маст этки, бир ишратлашайлик.

Куяр жоним фироқинг дўзахинда,
Висолинг боғида жаннатлашайлик.

Висолингга етолмай зор токай
Жунун даштида бир ибратлашайлик.

Рафиқлар манзили мақсудга етди,
Биз ҳам орқосидин суръатлашайлик.

Муқимий, монанди булбулваш наво чек
Ки, то гул васлига қурбатлашайлик.

Хўб бўлдики мардумдин, келганда ниҳон келдинг,
Бу мурда таним ичра монандаи жон келдинг.

Жоноки, ўшал кетдинг эмди яна келгай деб,
Йўқ эрди кўнгилларда бир зарра гумон, келдинг.

Ишқ ўтига бағримни беҳуда кабоб айлаб,
Ким бирлан ичиб бода, мастона қаён келдинг.

Арзийдур агар кўкка ташласа кулоҳимни,
Жойига гадойингнинг сан шоҳи жаҳон келдинг.

Юз ваъда қилиб келмай ушшоқ ҳаримиға,
Қолганда рақибларға чун обиравон келдинг.

Бир шому саҳар паймон қилдинг-у Муқимийга,
На шомлари келдинг, на вақти азон келдинг.

Оқибат, эй бемурувват, дилни афгор айладинг,
Яхши иш қилсанг эди, шул ишни бекор айладинг.

Мен каби жонсўздин якбора юзни ўгуриб,
Бора-бора, сад дариго, майли ағёр айладинг.

Не учун рашк ўтлариға шамъдек ёқилмайин,
Ошнолардин кечиб, бегонани ёр айладинг.

Боғ аро ёлғуз жигархун, мен эмас гулларни ҳам,
Лола кўксин доғ қат-қат дийда хунбор айладинг.

Умр ўтар, жоно, букун маҳшарни ҳам андиша қил,
Не гуноҳ қилдимки, охир жавр бисёр айладинг.

Йўқки ғамхўре деса бечораи шўрлик Муқим,
Ёрдин ажраб, заҳру заққум бирла ифтор айладинг.

Боғ аро, жоно, ўшалким жилва бунёд айладинг,
Кабк ила товусни рафторинга минқод айладинг.

Мақсадинг шамшод шохин бўлмаса гар синдирур,
Қоматингни мунча мундоқ сарви озод айладинг.

Гаҳ салом айлаб ўтиб ширин табассумлар билан,
Кўҳи ғам қозсам мени ҳам мисли Фарҳод айладинг.

Ҳеч ошиқларни оҳи санга таъсир этмади,
Бу бало кўнглунгни қаттиғлиғда пўлод айладинг.

Боғлар саҳнида жавлонлар қилиб юз ноз ила,
Ҳар қадам қўйдинг чаман тарҳини ижод айладинг.

Фасли аср айлаб чиқиб, ағёрларга боқмадинг,
Яхши қилдинг, шул тағофулдин дилим шод айладинг.

Сахт кўнгуллар, Муқимий, ғам билан вайрон эди,
Бир боқиб, ёлғон эмас, лекин чин обод айладинг.

Кўнгулни гунча янглиғ таҳ-батаҳ қон айладинг, кетдинг,
Халойиқ ичра маъюсу паришон айладинг, кетдинг.

Отиб тийри жафо, дилларга ҳар ёндин солиб раҳна,
Нечук султонки, тан мулкини вайрон айладинг, кетдинг.

Жудолиғ кунжида етмасмуди ҳасратда қолғоним,
Яна шаънимга бир ортуқча бўҳтон айладинг, кетдинг.

Агар тош бўлса ҳам кўнглинг эриб, лозим эди раҳминг,
Кўзига душманам ер бирла яксон айладинг, кетдинг.

Авалдин ошнолиғ қилмасам-чи, охири ташлаб,
Умидим шулмидиким, зору ҳайрон айладинг, кетдинг.

Дуойи давлатинг кўзлар Муқимий, гарчиким маҳрум,
Бўлакка неъматинг васлинг фаровон айладинг, кетдинг.

Ҳусн ила мундоғ чиқиб, саҳрода рафтор айладинг,
Ваҳшиларни бил, муқаррар маҳви рухсор айладинг.

Хуштакаллумлар билан, тўтини товуслар билан,
Гунгу лол айлаб, ажаб ҳайрони гуфтор айладинг.

Муслим аҳлига қилиб қошларни меҳроби намоз,
Зулфу кокилларни тарсоларга зуннор айладинг.

Жилвалар бирлан назарларда нигоро оқибат,
Гар мусулмонсан инон, жоноки, хуштор айладинг.

Дилбаро, мундоғ сафарларга кетиб бир неча вақт,
Йўлларинг узра мени соғинтириб, зор айладинг.

Ногаҳон, жоно, Муқимий сори қилдинг нимнигоҳ,
Гўйиё вайронаи хайрени меъмор айладинг.

Шитоб айлаб келиб бир кеча шайдо қилдинг-у, кетдинг,
Кўзимнинг ёшени ҳажрингда дарё қилдинг-у, кетдинг.

Узиб тобора-бора ошнолиқ риштасин охир,
Бугун бегоналар сориға парво қилдинг-у, кетдинг.

Гуноҳим не эдиким, бир йўли аҳволими сўрмай,
Бошимға шўриши маҳшарни пайдо қилдинг-у, кетдинг.

Ҳаданги новаки мужгонларинг бирла солиб рахна,
Давосиз захмларни кўнглима жо қилдинг-у, кетдинг.

Рақибни рўсияҳлар базмида то субҳ ҳар оқшом,
Қолиб зулматда ман, сан шамдек ёқилдинг-у, кетдинг.

Очиб мундоғ матои ҳусн қадрин билмаганларга,
Дариғоким, сахийсан нася савдо қилдинг-у, кетдинг.

Неча муддат эрур ҳажр ўтиға ёқиб Муқимийни,
Бу янглиғ хаста зору бесарупо қилдинг-у, кетдинг.

Нигоро, бениҳоят соғиниб эрдим, бажо келдинг,
Ўлар ҳолатга етканда мисоли авлиё келдинг.

Зуҳур этмай муруват зарра бул бегонавашлардин,
Ёмон мағмум эдим ман, хайрият, сан ошно келдинг.

Паришон айласанг кокилларинг мушки тоторини,
Ажаб айлаб каромат яхши келдинг, хушсафо келдинг.

Мунаввар айлабон ожиз эди ҳажримда йиғлар, деб
Қилурга хоки пойингни кўзумга тўтиё келдинг.

Ўшал ҳангом кеттинг мундин-у, беҳад алам тортиб,
Рамаққа жон етушкан вақтда айни муддао келдинг.

Ўпарга қўлларинг вақти мулоқотим, дарифоким,
Чиқармай енгдин илкинги ёки боғлобсан ҳино, келдинг.

Низома келса ошиқлар, Муқимий, эҳтимол эмди,
Кўнгул мулкини тасхир эткали сан подшо келдинг.

Дилбаро, келганда кўп ҳам интизор этмай келинг,
Сийналар мажруҳ, устига фиғор этмай келинг.

Куйгани етмасму кўнглим оташи ҳижрон билан,
Боз куйган жонни зору беқарор этмай келинг.

Пардалар рухсорингизга ташлаб азрўи ҳаё,
Кўрсатиб ағёра ўзни ошкор этмай келинг.

Шўхи бебокона (сочларни) паришон айлабон,
Халқни шайдою зору назор этмай келинг.

Сув сепиб кўз ёшидин, қўйдим йўлингиз тозалаб,
То келур вақтида доманни ғубор этмай келинг.

Юз очиб якбора бу афсурда дилларни сўраб
Ким, дедиким: “Чиллаларни навбаҳор этмай келинг”.

Бўйла келмакдин не суд охир, Муқимий келсангиз,
Мунтазир айлаб сиришким шашқатор этмай келинг.

Ичма майким, ошиқа зулм ошкор айлар кўзинг,
Қонларин тўкмакни ноҳақ ихтиёр айлар кўзинг.

Бўлмас эрса қасди гар қатлим, қошинг шамширини
Неча жавҳардору ўткур, обдор айлар кўзинг.

Кофир эрмас гар қаро кийган ики мардумларинг,
Мунча мундоғ номусулмонлиғ шиор айлар кўзинг.

Умрлар овораи дашти Хўтандурлар, магар
Оҳуни шаҳлолиғидин шармисор айлар кўзинг.

Холи мушкин ҳалқаи кифрикдин айлаб таноб,
Қошни ё осмакка ошиқларни, дор айлар кўзинг.

Гар отишмаслар хатинг абрў билан зеболашиб,
Не учун давриға мужгондин ҳисор айлар кўзинг.

Васл аро масти нигоҳ эрди, Муқимий, фурқатинг
Чектируб ҳамёза эмди бадхумор айлар кўзинг.

Тавқдоринг сарви қумридор айлансун қулинг,
Беқароринг кабки хушрафтор айлансун қулинг.

Ол ниқобингни, нигоро, боғ аро аз руйи ноз,
Оразингни кўрмака гулзор айлансун қулинг.

Ҳеч бир бўлмас муаттар жон машоми, оҳким,
Кокилингдин нофаи тотор айлансун қулинг.

Рангу рухсору назокатларки, жоно, сандадур,
Мўмин эрмас айлаган инкор, айлансун қулинг.

Хўблиғ мулкида султонлиғ мусалламдур санго,
Қилса даъво ўзгалар бекор, айлансун қулинг.

Учрасанг билфарз минг йўл кўча-кўйларда агар,
Йўқ иложиким демай ҳар бор, айлансун қулинг.

Ногаҳон қолмас эди ҳаргиз Муқимийни(нг) ками,
Кўрганида бир бориб, дийдор айлансун қулинг.

Ҳусн мулкида тажаммул пеша султонсан ўзинг,
Ҳам малоҳат буржида хуршиди тобонсан ўзинг.

Улки, бир келдинг карамлар айлабон, йўқлаб ҳануз,
Кўз уйида мардумим, жисмимдаги жонсан ўзинг.

Муддате бу боғ аро бир-бир юриб солдим назар,
Бир юзи – гул, зулфи – сунбул, хатти райҳонсан ўзинг.

Доғмен: табъингни чоғ этмак қўлимдин келмади,
Ҳожати изҳор эмас, ҳолимни билгонсан ўзинг.

Хуш на саъд айём булким кўрушуб, ҳар субҳу шом,
Рўзгорим ёрутиб, шамъи шабистонсан ўзинг.

Бу дуоғўйингни ҳар ерда фаромуш айламай,
Аҳд этиб кетсанг дегил олдимда паймонсан ўзинг.

Риштаи жонларму ёким икки ҳайдар кокулинг,
Ҳар тараф қўзғалди маҳшар кокулинг.

Шул экан ҳоли паришон бирлаким улфат тутар,
Айлади девоналар қилди қаландар кокулинг.

Йўқки бир кўнгил, анга мазмуни собит бўлмаса,
Ё магар ишқ аҳлини қониға дафтар кокулинг.

Дам-бадам нозик миёнингдин қучиб соҳирмуким,
Айламиш иқлими ҳуснингни мусаххар кокулинг.

Ҳам гириҳларга чекиб, шона паришон айлауб,
Қадрини синдурма кўп ҳам мушки анбар кокулинг.

Оҳким, бўлғайму бир оқшом бўлиб масти висол,
Солса бўйниға киши бўлса муяссар кокулинг.

Ногаҳон, жоно, Муқимий гар фалакка топса даст,
Тор-ториға тоқарди лаълу гавҳар кокулинг.

Эй пари, рухсор очиб, девона қилмай қўймадинг,
Халқ аросида яна афсона қилмай қўймадинг.

Соҳирадурсен магар зулфингни сунбул айлаюб,
Лабларинг лаъл-у, тишинг дурдона қилмай қўймадинг.

Соқийё, даврингда даврон масти жому комёб,
Навбатимни бир қуруқ паймона қилмай қўймадинг.

Базмларда шамъи рухсорингни юз алвон ёқиб,
Ишқ аҳлин куйдуриб, парвона қилмай қўймадинг.

Тири мужгонлар отиб ҳар дам камон абрў билан,
Дилларимни то бузуб вайрона қилмай қўймадинг.

Кўзларимча ўзгаларга юз минг айлаб илтифот,
Кўнглими маъюс этиб, ғамхона қилмай қўймадинг.

Ҳар гул айёми Муқимий офарин беихтиёр,
Мисли булбул нолаи мастона қилмай қўймадинг.

Келсангиз кулбам аро, кўзни хумор айлаб келинг,
Шум рақиблар кўзидин, эй жоним, ор айлаб келинг.

Ҳасратингда кўзларимдин селдек ёшим оқар,
Мақсадимни(нг) гунчасин очиб, баҳор айлаб келинг.

Қатра-қатра қон тўкармен йўлларингда термулиб,
Санга ошиқни ким айди: “Интизор айлаб келинг”.

Гулшан ичра лоф урар шамшод қаддини кўриб,
Қоматингиз кўрсатиб, бир шармисор айлаб келинг.

Учраса ағёрлар, қилмай назар бисмил қилиб,
Қонларидин кўчаларни лолазор айлаб келинг.

Манга зоҳид таън этмуш эмди, эй оромижон,
Они ҳам бориб, менингдек беқарор айлаб келинг.

Ҳеч гулдин бу Муқимий топмади бўйи ҳузур,
Кулбами оҳу кўзум, мушки тотор айлаб келинг.

Махфий айла оразинг то куймасун шайдоларинг,
Қошларинг гўё камон ўқ отмасун мужгонларинг.

Лаҳзаи боқсанг агар, бўлғай юрак садпоралар,
Кул бўлиб то куймасун ҳажринг аро куйгонларинг.

Мунча ҳам ширинсухандур бергуси талхи жавоб,
Қилмасун бисмил ҳама гўё забон бурронларинг.

Доимо дашном этиб, боқсанг, нигоро, қайрилиб,
Дини исломи кетар кўрган замон хандонларинг.

Кўзларинг жаллод ўлуб, қилғай ҳавола ханжарин,
Ўлмасун зулминг билан ишқинг аро ҳайронларинг.

Очмағил парда, пари, то куймасун парвоналар,
Оташи ишқинг базе кофий эрур ёққонларинг.

Ҳар тарафга ташлабон очилмасун гул ғунчаси,
Эрта-кеч қилғай наво булбул каби нолонларинг.

Оҳ, ишқингни ютиб бағри кабоб бўлган Муқим,
Бўлмағай мундек жафоу ҳажр аро гирёнларинг.

Қатлима мужгонларинг тийру камондур қошларинг,
Мунча, жоно, кеча-кундуз қасди жондур қошларинг.

Юзларингни(нг) офтобидин чидолмай тобина,
Ё магар кўз мардумиға соябондур қошларинг.

Кифригинг бисмил қилурға ўқ, ё абрўларинг
Ҳам яна бурроки, тиғи Исфаҳондур қошларинг.

Кўзларинг чўлпона ўхшар, қоралиғда сочларинг,
Оразинг ойдин мунаввар осмондур қошларинг.

Бул ажаб меҳробдурким, ҳеч мусулмон бўлмағай,
Икки кофир наргисингга ошёндуру қошларинг.

Турфа меҳробе Муқимий айласа гоҳи намоз,
Ҳар дуоеки ўқурман, таржимондур қошларинг.

Сурма қўймай мунча ҳам, жоно, қародур кўзларинг,
Ҳар бири жон қасдиға боққан балодур кўзларинг.

Ошно бегоналарга, бир умр хуш-хуш нигоҳ,
Ошноларга ғараз ношнодур кўзларинг.

Боқмағай ошиққа саҳван ҳам қиё, фарёдким,
Расму ойини магар жавру жафодур кўзларинг.

Оҳуйи Чин кўрди-ю, шаҳлолиғидин қон ютуб,
Рашкдин оворай дашти Хитодур кўзларинг.

Наргиси мастингдин узмак мумкин эрмас дийдани
Ёки мужгон даврида меҳриғидур кўзларинг.

Интизор айлаб ўзи ҳам, ажриға ойинаси,
Ўз жамолини кўралмасдин адодур кўзларинг.

Қумри сарви қад-у, булбул гул юзингнинг воласи,
Мен Муқимийга ҳамиша муддаодур кўзларинг.

Туну кун чиқар қачон эсидин кишини ширин гапуришларинг,
Ҳамани адо қиладур (жоним) сани кўчаларда юришларинг.

Олибон кўнгул гунаҳим надур чиқориб фиғоними кўклара,
Ўтадур тағофулу ноз ила сўрайин демай ёзу қишларинг.

Шошилиб ўтуб неча ҳар тараф қарамак хаёлингга келмаган,
Юришинг ҳамишада барқдек башитоб мунча ҳам ишларинг.

Хама зулфинга нега бўлмасун бу фусун ила дилу жон асир,
Эзадур жигарларим, оҳким, гапуриб туриб (учиришларинг).

Очибон юзингни қулиб-қулиб, кўз учи билан боқибон букун
Жунуним қўзиб, ҳушими олур бу табассум-у, бу кулишларинг.

Неча кун бўлурки, тағофулинг кўп ўтиб фузун аламим-ғамим,
Совутур санга мани мунчаким, йўқ эди бурун бу юришларинг.

Қўй, оёғинга бошини қўюб на бўлур Муқимийки йиғласа,
Ҳазар айламак, нима, эй сиҳи, эса муддао кўкаришларинг.

Мумкин ўлса кўрмоғим, эй сарви раъно, суратинг,
Айласам чашмим аро мардум каби жо суратинг.

Қошларингиз, не ажаб, зоҳид кўруб беихтиёр
Боқмаса меҳробга борида қатъо суратинг.

Сабр бунёдини бир боқиш билан барбод уруб,
Оҳким, солди кўнгул мулкига яғмо суратинг.

Вақтида келсанг вужуда бу малоҳатда кўруб,
Ёнса Юсуфдин, нетонг эрди, Зулайхо суратинг.

Дилбаро, боғ ичра қил юз нозлар бирлан хиром,
Қилмасун даъво кўруб товус асло суратинг.

Хўбрўлар бирла оқшом базмда қилдим қиёс,
Ўзгаларга юлдуз каби хуршиди танҳо суратинг.

Ул замонким ҳусни холу хатларингдин бўлди гап,
Гойибона бошлара орттурди гавғо суратинг.

Ногаҳон топсам сиҳат беморлиғлардин Муқим,
Бир бориб дерманки: “Кўрсам, иншоолло, суратинг”.

Муддатедурким манга, эй туби пайкар, қоматинг,
Олдида манзур эмас оламда дилбар, қоматинг.

Лаҳзае бўлғил хиромонким қилур даъви кўриб,
Шохи синсун боғ аро сарви санавбар қоматинг.

Оташин сархонае кўксум, найи нолам баланд,
Масканим гулхан кули, қилди самандар қоматинг.

Жилва айлаб кийдуруб, охир, кулоҳу жандалар,
Тақяда қилса, не тонг, эмди қаландар қоматинг.

Ўзгага мойил ҳамиша ошиқидин мунҳариф,
Лоақал адл ила турсайди баробар қоматинг.

Нега булбулдек фиғону нола қилмай субҳу шом,
Гул юзунга зор ўлуб, бўлмас муяссар қоматинг.

Халқ аросида бу янглиғ маст жавлон айласанг,
Қўрқаман қўзғатмагай деб шўри маҳшар, қоматинг.

Ўйласам мавзунлигингни ёд этиб, ҳайрон қолиб,
Кўзларимни айлагай чун ҳалқаи дар, қоматинг.

Не ажаб шаҳ байт ўрнига, Муқимий, ўқисанг
Баски, назмим бошида бир (тожи) афсар қоматинг.

Бориб қишлоқ, келибсиз, деб эшитдим, маҳвашо, ҳорманг,
Қилибон кетдингиз ишқ ўтини кўнгулга жо ҳорманг.

Жудолиғ оташига куйдуриб аз рўйи истиғно,
Қадимни ғам юкидин айлабон охир дуто ҳорманг.

Сухандон тўтиларни лол айлаб бир такаллумда,
Тамошолар қилиб саҳрони, эй ширин адо ҳорманг.

Туралмай доғи ҳасратлар билан савдойилар бўлдим,
Мени мундоғ қилибсиз рўзгоримни қаро ҳорманг.

Тағофуллар юзидин қўллари сориға боқмасдин,
Бўлурсиз мунча ҳам бегоналар ноошно ҳорманг.

Чиқиб ҳар кун гузарга, йиғласам элдин ниҳон айлаб,
Бу янглиғ мунтазир айлаб мени, шому сабо ҳорманг.

Муроди орази бир очсангиз дийдорингиз кўрса,
Муқимийким қилибдур бу ғазални муддао ҳорманг.

Қай маҳал кўрсамки, келгайсан хиромон уччаланг,
Айлабон мардумни рафторингга ҳайрон уччаланг.

Воқеан, халқ иштибоҳ айлаб дегай ўтсанг шитоб:
“Ўттиму, оё, парилар ёки инсон уччаланг?”.

Зор кўнглумға келур бирга юрарга аҳд этиб
Ким, кўтардилар магар аввалда Қуръон уччаланг.

Йўлларингни устида токайғача қолмак қараб,
Бир куни ҳужрамға бўлсанглар-чи меҳмон уччаланг.

Жилва айлаб, боғда гул рухсори олинг рашкидин,
Қон ютуб, бўлсун кўриб чоки гирибон, уччаланг.

Эрта-кеч юрсанг агар лойиқ, муносиб қўл тутуб,
Хўб ярошурсан, бали, ҳамсолу ақрон уччаланг.

Назмими ногаҳ, Муқимий, бошидин бир ҳарф олиб,
Ўқусанг отинг чиқур албатта осон, уччаланг.?

Уқубатларга солдинг, қайди ҳижрон айладинг, кетдинг,
Жамолинга мисоли кўзгу ҳайрон айладинг, кетдинг.

Баҳор айёмида наззора айлаб дашту саҳроға,
Тамоми лолаларни(нг) бағрини қон айладинг, кетдинг.

Даҳони – гунча, эй нозик бадан гулдин, бели қилдин,
Мани тун-кун чу булбул соҳиб афғон айладинг, кетдинг.

Фалак кўнгулни афғор этди жавр айлаб каж эрдиким,
Ани устиға зулфунгдек паришон айладинг, кетдинг.

Тифоқан боғ аро кирдим, чиқор ғавфоки гуллардин,
Юзунг кўрсатдинг-у, чоки гирибон айладинг, кетдинг.

Эшикинда бориб фарёду дод этсам иложи йўқ,
Тириклай ўлтуруб, бу ерда пинҳон айладинг, кетдинг.

Ҳакимо, мунда беморинг қолиб, ўз ошнолардин,
Бориб бегоналар дардиға дармон айладинг, кетдинг.

Харидори талабгорингга кўп қиймат баҳо айтиб,
Бўлақларға висолинг базмин арзон айладинг, кетдинг.

Ўшал кун ваъда бирлан шоду хуррамлар қилиб, охир,
Рақиблар бирла эмди аҳду паймон айладинг, кетдинг.

На бўлгай, ошса қадри бир назар солсанг қулунгни ҳам,
Қараб бир қатраға чун дурри ғалтон айладинг, кетдинг.

Муқим, ҳар ерди хўблар дурри васфин донасин чектинг,
Чу назминг риштасин тасбиҳи маржон айладинг, кетдинг.

Подшоҳ йўқлатсалар ногаҳ, гадо деб ахтаринг,
Тутманг ҳаргиз номими, бахти қаро деб ахтаринг.⁸

Кимса билмайдур мани, ному насаб қилсанг баён,
Лола янглиғ доғи ғамга мубтало деб ахтаринг.

Лайли топғил, десалар, Мажнуни саргардонини(нг),
Қўзларининг ёшидур ранги хино деб ахтаринг.

Истаган чоғда топай деб, бўлса қўнгилда хаёл,
Қоматидур бори меҳнатдин дуто деб ахтаринг.

Ҳажр водийсида кезгай доимоким хўблар,
Хоки пойидур кўзига тўтиё деб ахтаринг.

Бир шакарлаб, зулмпарвар ҳасратидин, дўстлар,
Умрлар умри чароғи безиё деб ахтаринг.

Даҳр зулмидин сиришки тинмай оқиб айланур,
Чарх жавридин бошида осийё деб ахтаринг.

Толеи шум, вожгун бахту физоси дарду ғам,
Нотавон мўри заифдин бенаво деб ахтаринг.

Ёр васлиға етолмай қолмиш ул кунким Муқим,
Ушбу боисдин ўлумиға ризо деб ахтаринг.

Хатту холин йўқки, сиз ҳусниға нуқсон чиқди, денг,
Балки гул давриға сунбул бирла райҳон чиқди, денг.

Ваъдаи васл этти – кетти учраганда қосидо!
Ул суманбар аҳду паймонлари ёлғон чиқди, денг.

Жилваи ноз ила чиққач боғ соридин нигор,
Ўзга билманг сарви навхизи хиромон чиқди, денг.

Ҳар қачон чиқса тутиб ул шўх ағёр ила қўл,
Тўйиё габрени ҳамроҳи мусулмон чиқди, денг.

Хушдимоғ айлар келиб ҳар дам насими ё магар,
Ул парипайкар қилиб зулфин паришон чиқди, денг.

Эй сабо, зинҳор ўшал гулға мени булбул каби,
Кеча айлаб то саҳар фарёду афғон чиқди, денг.

Ногаҳон (дурлар тўкиб ҳар) байти (шеъридин) Муқим,
(Васфани), албатта, ул маҳбуби даврон чиқди, денг.

Бир йўл айлаб субҳ шомим, эй қамар рухсор, кел,
Рўзгорим айламай мундоғ қоронғи, тор, кел.

Рух очиб сўйи чамандин, гул ўзиға фахр этар,
Шармсор ўлсун кўрубон, айланиб бир бор кел.

Ҳар қачон чиқсанг, нигоро, боғ сори лоф урар,
Қабк ила товусларга кўрсатиб рафтор кел.

Эътибор олиб ўзини лаъл даъволар қилур,
Синдириб қадрини, эл ичра қилиб бекор кел.

Ногаҳон овлаб кўнгулларни ўзингга, дилбаро,
Ҳар куни бир бор ақалли якка беағёр кел.

Хурраму хандон қизил гулдек қизориб, очилиб,
Қилмайин соғинтириб кўп ҳам кўрарга зор кел.

Айлабон лутфу карам, келмоқчи бўлсанг, маҳвашо,
Сурмалар тортиб, қилиб наргисларинг хуммор, кел.

Назми таъвиз ўрниға ўтса, Муқимий, тонг эмас,
Хуш ярошур кокилингга таққоли туммэр кел.

Уду анбарким дегай эл, зулф ила холинг ўшал,
Ҳар баҳор очилса аҳмар гул, рухи олинг ўшал.

Ўтма қилмай раҳм, жоно, ҳолига афтодалар,
Нечаким кўйингда ёткан бепару болинг ўшал.

Демаким: “Ҳижрон юкидин қоматинг не навъ хам”,
Қил таамул гўйиё номингдаги долинг ўшал.

Лутфинги шарҳина гар юз йил Фалотун чекса тил,
Эй карам тийнат яна фаҳмимда ижмолинг ўшал.

Бўлса ҳусн ойинасидин ҳар бириким жилвагар,
Ғарқи хижлат ўлмишам демакда тимсолинг ўшал.

Ёрдин сабр эт жафолар кўрсанг, эй дил, раҳм этиб,
Деса шоядким: “Нечук ҳажримда аҳволинг ўшал”.

Гар деса кайфиятидин нутқи, жонбахшинг, Муқим,
Хуштакаллум тўтилар ҳам гунг-у, ҳам лолинг ўшал.

Нигоро, аср вақти Исфаҳон кел,
Рақиблар кўрмасун аммо, ниҳон кел.

Зарофатлиғ ўзинг яхши (парисан),
Эмас ҳожат санга мандин: равон кел.

Ўтуб боқмай қиё аҳли ҳавасга,
Шитобон шўх чун обиравон кел.

Муҳаббат қўйган ошиқларга сан ҳам,
Қўюб бемеҳрликни меҳрибон кел.

Худо халқ этса билмам йўқса сендек
Қани эмди чиройлик навқирон, кел.

Отарға ошиқинг кўкси нишона,
Ўқинг – кифрикларинг, қошинг – камон, кел.

Намангонда Муқимий рози сендин,
Илоҳоким, бўлиб, кўп йил омон кел.

Оразингни, эй маҳваш, боғ аро намоён қил,
Лола кўксини доғ эт, гунча бағрини қон қил.

Қўрсатиб баногаҳи қошларингни меҳробин,
Шунча йилғи зоҳидни зуҳдидин пушаймон қил.

Ҳар тараф чаманларда лоф урар хиромига,
Кабк то хижил бўлсун, жилва бирла жавлон қил.

Ман ҳам ўзгага, жоно, ёр бўлмайин эмди,
Бас инонғудек сан ҳам аҳд бирла паймон қил.

Ҳажр аро қолиб сансиз, сахт хастамен – бемор,
Бир сўраб келиб ногаҳ, дардларга дармон қил.

Гулшан ичра қаддингдин кўргузуб назокатлар,
Сарв шохини синдур, хок бирла яксон қил.

Ҳуснини закоти чун табакай ривож топсун,
Ҳар маҳал Муқимийга бўса нархин арзон қил.

Субҳидам кириб, жоно, боғ ичинда жавлон қил,
Доманинг насимидин ғунчаларни хандон қил.

Дилбаро, ёзиб гесу ҳар тарафга гулшанни,
Ноз ила хиром айлаб, саҳнин анбаристон қил.

Ёр кўйидин келса, сийлаб ит эгосини,
Эй кўнгул, юрак-бағринг ташлаб анга, меҳмон қил.

Қилди сарв нозиклик қоматингга даъвосин,
Эй санам, қилиб жилва, куфрни мусулмон қил.

Хўблар амирисан, бенаволара мандек
Марҳамат маҳаллидур, лутф бирла эҳсон қил.

Офтоб агар хижлат абрға, десанг ботсун,
Пардани кўтар юздин оразингни тобон қил.

Неча муддат ўлдиким, ҳажр ила Муқим бемор,
Эй нафас Масиҳосо, дардларга дармон қил.

Аё гулчеҳра, бир дам меҳрибон бўл,
Дубора, яъни жонсиз танга жон бўл.

Халойиққа солиб юз шўри маҳшар,
Сенга ким айди: “Офоти замон бўл”.

Очиб юз мунтазир наргис саросар,
Карам айлаб чаман сори равон бўл.

Нигоро, лол бўлгай тўти ногаҳ,
Замоне лутф ила ширинзабон бўл.

Хўқандда хушламам сендин бўлакни,
Инониб, хоҳ майлинг бадгумон бўл.

Алингдин берма дер эрдим инонинг,
Бор эмди, эй кўнгул, ҳажрида қон бўл.

Нетай сўр ҳол, хоҳи қил фаромуш,
Муқим, ҳар ердаким бўлсанг, омон бўл.

Ёндуруб оламни, чиқ, эй оташинрухсор гул,
Токи бир ютсун нафас, очилмоғи душвор гул.

“Волаю мафтуну шайдоман, – дедим, – сансиз”, деди:
“Хор бўлсанг гар кўйимда, бўлмагай бехор гул”.

Лолалар майгун лабингнинг ҳасратидин қон ютар,
Оразинг шавқида раҳм эт, сийнаси афғор гул.

Доғи хижлатдин юзинг кўргач, киролмас ҳукмина,
Бу учун қўймиш лақабким боғбон “беор гул”.

Оҳким, ҳижронда мундоғ бор экан душворлиқ,
Не шуш, ул кунким, қилурди давлати дийдор гул.

Шўхларга мунча алданмас эдилар, ҳайфким,
Тонусайдилар бу аҳли растаю бозор гул.

Холу хат рухсоринг атрофида кўргонлар деди:
“Ё раб, экмешким қизил гул даврида зангор гул”.

Икки мушкин зулфи анбарбў юзингда печу тоб,
Ҳалқа урмиш соясида ёки афъий, мор, гул.

Носиҳо, гулзор сайридин мани манъ этмаким,
Кўзга кўрунса, нетай, акси рухи дийдор гул.

Юрмас эрдинг сан, Муқимий, мунча ҳам девонавор,
Ақлу ҳушунг олмасайди бир париятвор гул.⁹

Рост қаддингдек жаҳон боғида сарв озод кам,
Ҳам бу қотил кўзларингдек қон тўкар жаллод кам.

Ваҳ на бепарво фалак, шўхи ситамгардурки сен,
Бўлмаган вайрон элингдин хотири обод кам.

Офати жон, зулфи райҳон, анбарин холу хати,
Юзлари гул, сочи сунбул, қомати шамшод кам.

Фитнахў, тунду тағофулпеша хўблар кўп, вале
Сен каби бебоку золим, сангдил, пўлод кам.

Одамидин бир ўзингдек навжувон бор ўлғонин
Ушбу гулшан ичра пири даҳр билгай ёд кам.

Хома синдурди, чеколмай суратинг тасвирини,
Синган эрди шунча суратлар чекиб Беҳзод¹⁰ кам.

Наргисинг жаврин Муқимийга кўриб раҳм айламиш,
Чарх айлар неча кундур мен дедим: “Бедод кам!”

Кулма, эй бедардлар, мен бенавоға, йиғласам,
Айб эмас ишқ ичра дарди бедавоға, йиғласам.

Ўзгаларга ёр ёрим, куймайинму ўртаниб,
Не ажаб бегоналарга ошноға йиғласам.

Зарра таъсир айламас, ул тош кўнгулга, гарчиким,
Кўзёшимдин айланур ул осиёға йиғласам.

У қаро кўз ҳасратидин чўл кезиб Мажнун киби,
Умрими борича оҳуйи Хитоға йиғласам.

Очилур ботин кўзи гумроҳ ман бошим узуб,
Қайси хоки пойи, ё раб, тўтиёға йиғласам.

Бир қаро бахтимга арзийдур саропо кўз ўпуб,
Даҳрда ҳар ерда бир бахти қароға йиғласам.

Сабр этай шояд, Муқимий, ул санамға хуш келиб,
Ишқ шартидин эмас, жавру жафоға йиғласам.

Ошкор ўлгай сирим ҳолим баён айлай десам,
Тор кўнглум сиғдиралмайдур ниҳон айлай десам.

Бу баҳор бирдам, дариғо, толеим ёр ўлмади,
Ушлашиб қўл сайри боғу бўстон айлай десам.

Ишқ шартидин эмас сирри муҳаббат бўлса фош,
Қўрқаман кўздан сиришкимни равон айлай десам.

Монеъи шавқим бўлур, минг истиҳола халқдин,
Гул юзинг кўрганда булбулдек фиғон айлай десам.

Жойи олий ўрниға бир кулбаи торику танг,
Ҳайфким, ҳам йўқ такаллуф меҳмон айлай десам.

Оҳким, бўлмас муяссар қошларинг меҳробига,
Сидқ ила ўзни ман ул дам мусулмон айлай десам.

Найлайин сайд ўлди холинг донасиға жон қуши,
Бир боқиб ҳуснунг, Муқимий, имтиҳон айлай десам.

Нигоро, бир кўрарга оқибат зор айладинг сен ҳам,
Десам захмимга марҳам, жонима кор айладинг сен ҳам.

Кўнгул қон ўлгани етмасмуди, боз устига охир
Бу янглиғ интизору дийда хунбор айладинг сен ҳам.

Чекар товус оҳу нола айлар кабк рашкидин,
Магар жавлон қилиб боғларда рафтор айладинг сен ҳам.

Қўлимдин ихтиёрим кетти бир дам, қолмади ором,
Парилардек қачонким феълу атвор айладинг сен ҳам.

Чекиб жавру жафолар, шўхлардин камму таъзим
Ки, якбора осарга бегуноҳ дор айладинг сен ҳам.

Муқимий, қайси гул ишқида мундоғ ўтлу булбулдек
Фигон қилдинг, куюб, фарёди бисёр айладинг сен ҳам.

Сазб экан мундоғ жудолиғ ихтиёр айлармудим?
Ўзга мен ёруғ жаҳонни тангу тор айлармудим?

Дарду сўзи ишқни тан ичра жондек сақламай,
Ун чекиб беҳуда, элга ошкор айлармудим?

Йўл топарға домани нозиға бир ҳиммат қилиб,
Оҳким, йўлида жисмимни ғубор айлармудим?

Қилма пандинг, носихо, девонаман суд айламас,
Эмди фаҳми сабру орому қарор айлармудим?

Халқ лутфу макраматлар айлағай беҳад манго,
Субҳа қўй, эй зоҳидо, шукрин шумор айлармудим?

Асрамай мужгон сафида етса гар чоки-жафо,
Ташлауб бечорани ҳар ерға хор айлармудим?

Нолае дейманки булбулдек, Муқимий, айласам,
Бир яна фирдавси васлиға гузор айлармудим?

Эшит сўз қолмасун пинҳон, афандим,
Аё, эй ваъдаси ёлғон афандим.

Қани якшанба кун гаплашкан эрдук,
Борайлик деб “Янгиқўрғон”, афандим.

Бўгулгондур зимистон қишлоғида,
Киши йўқ тоза, Махдумжон афандим.

Бўлуб рўзиға шокир мўмин эрсанг,
Жаҳонда қилмағил армон, афандим.

Ҳар иш улфат билан хуштур ва гар на
Беҳишт одамки йўқ – зиндон афандим.

Жувон мардона ҳиммат шулки, ёлғиз
Емаслик учраса бир нон, афандим.

Қаю... сари келсам кетубдур,
Қилиб доғлар ики меҳмон, афандим.

Келардим ман дариғо шул замоне,
Агар ўлтурсалар бир он, афандим.

Магарким, куйдуруб кетмоғлик эркан,
Дубора мақсади жонон, афандим.

Келиб куйгонни ўчирмоқдин ортуқ,
Уруб сув қилдилар сўзон, афандим.

Фалак кажривлиғидин кунжи ғамда,
Муқим ойинадек ҳайрон, афандим.

Махфий қулоғингизга айлай баён, афандим,
То қолмағай бу сўз ҳам эмди ниҳон, афандим.

Иқболу давлатингиз бўлсун баланд доим,
Ё раб, тижоратингиз қилсун ҳаён, афандим.

Эшикларингиз очиқ, савдогар аҳли ичра,
Тун-кун фақир мискин ер ошу нон, афандим.

Кўнгил яқинлигини гўстохлик қилурман,
Тобора қиш-совуқ, йўқ гуппи чопон, афандим.

Чит тўққиз олчин, астар, пахта билан тайинланг,
Борган замони берсин ул бегумон, афандим.

Мошиначиға бериб, тиктурмаганда барвақт,
Совуқ ҳаво, Муқимий ожиз ёмон, афандим.¹¹

Баногаҳ кўчада бир дилбари абрў камон кўрдим,
Хаданги новакиға ногаҳон кўксим нишон кўрдим.

Юзи гул, даврида райҳон ила сунбул хату зулфи,
Қадини ҳам назокат боғида сарвиравон кўрдим.

Фуруғидин жамолини дурахшон, юрса ҳар жониб,
Масиҳ анфосидин гўё рамақсиз танга жон кўрдим.

Тушиб рухсориға кўз ул куни, кечдим бўлақлардин,
Агарчанди пари ҳам ўзни арз этса, ёмон кўрдим.

Мабодо билмасун ағёрлар деб, эҳтиёт айлаб,
Нетонгким, ёшурин кўнгилда ҳар соат ниҳон кўрдим.

Сиришким қон бўлиб ҳажрида кифрикларға ортилғач,
Муҳаббат чорбоғида очилган арғувон кўрдим.

Муқимий, шўхлардин кўп кўрардим меҳрибонликлар,
Ани, лекин ёмон ошиқлара номехрибон кўрдим.

Оҳ, умрим бир санам ишқида барбод айладим,
Боқмади чандонки йиғлаб, доду фарёд айладим.

Ҳар неча меҳру вафо изҳор қилдим билмади,
Ул фаромуш айлади, мен қанчаким ёд айладим.

Шонаи зулфиға нисбат истаюб бу боғ аро,
Бесамаж жисмимни охир нахли шамшод айладим.

Муддате таъмир забти ҳол этай деб кўзларим,
То хароб ўлдим десамким, дилни обод айладим.

Қимга улфат тутдим андин манга етти минг жафо,
Тарзи шул бирлан дедимким: “Кўнглуми шод айладим”.

Сўрма, эй бедард, қасру боғу мулкимни мени,
Ўзни нехуш гар тааллуқлардин озод айладим.

Оҳу фарёдим, Муқимий, ё малолат етқуриб,
Кўнглуми ибромдин тобора пўлод айладим.

Маҳвашо, ҳажр оқшоми уйқуға юмсам гар кўзим,
Қонға тўлғай сончилуб мужгонларим – ништар кўзим.

Неча боқсам орттуриб ҳасрат, сафо топкай юзунг,
Оч ниқоб ойнаи ҳуснингға равшан гар кўзим.

Субҳ бўлғай токи шомим ҳоли беморинг сўраб,
Равшан этсанг не бўлур, эй шўхи маҳпайкар, кўзим.

Рўзу шаб йўлингда термулдим ба ҳадде, дилбаро,
Интизорингни чекиб чун ҳалқаи дар ҳар кўзим.

Хуррам ўлсам, йиғласам ғам тунларида тонг эмас,
Бода ичсам, қон ёшим, мийно дилим, соғар кўзим.

“Улки жонингни, – дединг, пинҳон боқиб, – қилгил нисор”,
Чин, деди жоним бу сўзни қилмади бовар кўзим.

Назм танбурини (васфинг) бирла соз этди Муқим,
Ҳар нечук бўлса эшиткайлар қулоғи қар, кўзим.

Оҳким, афсус, эмас ҳеч ишда раҳбар толеим,
Вожгундур, имтиҳон қилдимки, аксар толеим...

Юз тарафдин еткуруб гарди кудурат, занги ғам,
Айлағай ойинаи табъим муқаддар толеим.

Ҳар неча қилсам тавалло – зори қилмас илтифот,
Рўйгардон, тескари, тобора бадтар толеим.

Рўзгорим тийра, иқболим забун, бахтим қаро,
Бўлса равшан, бормукин тадбири дигар толеим?

Ногаҳон берсам, Муқимий, бир мусулмонға салом,
Дафъатан икки қулоғини қилур кар, толеим.

Раъно қад ила гул каби рухсоринга таслим,
Товус сифат жилваю рафторинга таслим.

Шайдойи қилан оҳуни даштида Хўтанлар,
Бир боқиш ила нарғиси хумморинга таслим.

Юз лутфу назокатда такаллум қилур эрди,
Лол этди ажаб тўтини гуфторинга таслим.

Дилсанг эдинг, раҳм қилиб ҳолими сўрдинг,
Инсофи кетурган сани афкорингга таслим.

Хусравдур агар, хоҳи гадо, жумла гирифтор,
Ҳуснингни матоиға харидоринга таслим.

Ўлтурдингу бир сўз ила бағишлаб эдинг жон,
Эъжози лаби лаъли Масиҳ коринга таслим.

Ногаҳ эшитиб булбули шўрида, Муқимий,
Ишқида деди: “Нола билан зоринга таслим”.

Ошиқ бўлубман, эй ёри жоним,
Васлингни излаб йўқдур мажолим.

Бир йўқламайсан куйган қулингни,
Кўзлари жаллод, нозик ниҳолим.

Раҳм айла манга, эй бағри қаттиқ,
Дийдам тўла қон, эй шўхи золим.

Лаб ташналарга айла наззора,
Қадди чу шамшод, қоши ҳилолим.

Олдинг кўнгулни бир-икки сўзлаб,
Девона бўлдим, тўти мақолим.

Ҳар дам куярман, ёдимга тушсанг,
Бир кўрмагунча йўқдур мажолим.

Неча замондур, кўздин ниҳондур
Ошиқ Муқимий, эй хаста ҳолим.

Кўп эрди ҳасратим, жоно, қилай изҳор деб келдим,
Муқими кунжи ғам эрдим, сени ғамхор деб келдим.

Хатингму раста-раста, сабза ё райҳони жаннатму,
Юзинг кўрсат, тамошо айлайн гулзор деб келдим.

Бориб ойдек жамолингни кўрай деб соғиниб чиқдим,
Қачон қилмоқ учун савдо-сотик, бозор деб келдим.

Кўзим оқсун ғараз ком ўлса гар ўзга тамошойи,
Нигоро, васлинг истаб маҳз бир дийдор деб келдим.

Қаро оҳу кўзинг ёдида эрди тийра айёмим,
Малоҳатда юзинг хуршиди пуранвор деб келдим.

Азоб эрмас эди чиқмоқ кишига қиш ҳавосида,
Бошинг ҳаққиқи, шундин-шунга мен, сен бор деб келдим.

Қўй, эй мутриб, “Баёт”, “Ушшоқ” ёқмайди қулоқларга,
Тараннум айласанг маҳфилда қил “Гулёр” деб келдим.

Гирибонингдин очсам тутма, бир-бир тутма илкимдин,
Ярашган румча кийган кўйлагинг гулнор деб келдим.

Қошинг меҳробига жону дилим бирла эгиб қаддим,
Белимга боғламакка зулфлар зуннор деб келдим.

“Бу ерга ким учун келдинг?” – дебон сўрма Муқимийдин,
Кўрарга бир суманбар, сарви гулрухсор деб келдим.

Фироқингда қолиб, эй, шўхи дилдорингни соғиндим,
Хаёли жилвагар товуси рафторингни соғиндим.

Мусаллам шеваи маҳбублиғ ҳар тўғридин аммо,
Тамомидин, хусусан, феълу атворингни соғиндим.

Сўраб келганларинг гоҳ-гоҳ чиқмас ҳеч хаёлимдин,
Шитоб этган шошиб кетмакка кирдорингни соғиндим.

Ики жоду кўзинг ёди хароб айлаб дилу диним,
Ҳаловат бахши жон лаъли шакар борингни соғиндим.

Жафони лоақал тарк этма, майлинг, қилмасанг ҳам лутф,
Чекиб кўп хўй этиб ман жавру озорингни соғиндим.

Ўтар муддат насиме ҳеч қилмас хуш димоғларни,
Ёмон гесуйи анбар мушки тоторингни соғиндим.

Муқимий, булбули шўридаман, учсам қанотим йўқ,
Кўрар кун бормукин оламда гулзорингни соғиндим.

Меҳри рухсори хусуфи ғамда пинҳон ўлмасун,
Зулфи янглиғ ҳаргиз аҳволи паришон ўлмасун.

Ҳақ хазондин эмин этсун давлати гулзорини,
Лавси идбори билан олуца домон ўлмасун.

Мутрибо, нохун дурушту соз мизроби баланд,
Ёр нозукдур мабодо табъи ғашён ўлмасун.

Дийдаи бадхоҳ, кўр ўлсун ики оламда ҳам,
Душмани шойистаи жисму тану жон ўлмасун.

Айшу роҳат, комронлиғ ҳусн тахтида насиб,
Қилсун эзид умрининг ҳаддида поён ўлмасун.

Лафзи жонбахшин эшит, эй боғбон, бергил хабар,
Ўзга айлаб иддао тўти суҳандон ўлмасун.

Юз малоҳат бирла кўрса гулшан ичра қоматин
Ким, синиб шоҳи, нечук сарви хиромон ўлмасун.

Жониға мужгон хаданги тегса, деб қилмас нигоҳ,
Раҳм этиб айлар тағофул бир мусулмон ўлмасун.

Учқуни анжум била оҳим шароридин бутун,
Бўйла куйдурма бинойи чарх вайрон ўлмасун.

Ул кунеким боғ аро тушмиш жамоли партавий,
Гул чекиб хижлат начун чоки гирибон ўлмасун.

Нозу истиғно қиличи бирла ўлтурса хушам,
Қосидо, албатта бу сўзга пушаймон ўлмасун.

Шамъи васфин ёндиройким ўтлу назмимдин, Муқим,
Ўчмагина то жаҳон борича имкон ўлмасун.

Сановбар қоматингдин шармисор осор айлансун,
Хиром эт бог аро то, эй пари, атвор айлансун.

Агар чун икки-икки қўл тутиб юрганда гулрўлар,
Муносиб сиз билан хуршиди пуранвор айлансун.

Лабингга лаълни рангинлигидан нисбати бордир,
Анинг-чун элда топмиш қадр ила миқдор айлансун.

Хино қўйдунг санга ул ҳам, нигоро, йўқ мени фаҳмим,
Мабодо нозик илкинг топмасун озор айлансун.

Хўтан даштида кезмиш ҳасратидин чашми мастингни,
На деб беҳуда хайли ваҳши ҳам бекор айлансун.

Эмас шайдо десанг кабки дари рафторима, жонон,
Нега шавқи хироминг бирла ул кўҳсор айлансун.

Нигоҳинг тушмаган бўлса чаман ичра на боисдин,
Қолур ҳайратда наргис, гунча дилафгор айлансун.

Муқимий, ман киму қилмоқ (тавсифи хушрўйлар),
Буюрди азкиёлар айладим ночор айлансун.

Ақлу ҳуш учди бошимдин, эй пари, девонаман,
Бир иложе қил, эл ичра бўлмайин афсона ман.

Дарду сўзу ашку оҳимни қиёс эт шамъдин,
Шомдин то субҳидам ҳажрингда ўртаб ёнаман.

Ул замонеким йироқ васлингдин ўлдим, то бу дам
Ҳар кеча ёдингда минг йўл уйқудин уйғонаман.

Лаҳзае заҳри ғаминг ютмоққа тоқат қолмади,
Нўш этиб васлинг майидин ҳам қачон бир қонаман.

Хома мужгон, кўз қаросидин ёзиб рози дилим,
Арзае қилдим эшит, маъюсу муштоқонаман.

Оҳким, сенсиз қарору сабру оромим кетиб,
Бир илон чаққан кишидек ҳар тараф тўлғонаман.

Навбати жомим тўла қуйғил карамдин, соқийё,
Ҳар қадамда то қилай юз лағзиши мастонаман.

Мулки Ҳинду Марвдин келсам топардим эътибор,
Шул эрур айбим, Муқимий, мардуми Фарғонаман.

Қади сарв, сан каби боғларда гулрухсор кўрмайман,
Кўрарман сарв, аммо сарви хушрафтор кўрмайман.

Вафо бир сандин уммид айларам, йўқса, бўлакларнинг
Мурувватдин юзида заррача осор кўрмайман.

Замона хўбларин бир-бир кўруб келдим, ўзингдек бир
Адофаҳму суханрас, оқилу ҳушёр кўрмайман.

Етар, “Кўрдум” деган сўзим, тарафдин, ваҳ, на толеъким,
Бориб ўздин, йиқилдим, қон ютуб ночор, кўрмайман.

Хаёлинг бисмилим, тасдиъга чекма, урки ханжар, деб,
Қошингдек ўлдурурга тийғи жавҳардор кўрмайман.

Агар арз этмасанг дилхоҳингга ораз парилардек,
Нечун охир келибсан шунда, ман бир бор кўрмайман?!

Нигоро, аҳд этиб келдинг Муқимийни магар дебким:
“Бу таҳсил рангин истиғно билан зинҳор кўрмайман”.¹²

Рози дил айтай десам, хилват қилолмай доғмен,
Бир кеча ёлғиз топиб, суҳбат қилолмай доғмен.

Жавру бедоду ситам, беҳад чекиб дарду алам,
Кўрмакингни биргина ният қилолмай доғмен.

Кўча-кўйда учрасанг минг истиҳола халқдин,
Тиз букиб, таъзим этиб, иззат қилолмай доғмен.

Хаста кўнглум сўзларинг марҳам замоне, оҳким,
Бир ўзинга ёндошиб улфат қилолмай доғмен.

Оҳким, нўш айлабон васлинг майидин журъае,
Ҳосил айлаб коми дил, ишрат қилолмай доғмен...

Ўлтурубсен чийни абру бирла, титраб ваҳмдин,
Бир ўпай дерман, вале журъат қилолмай доғмен.

Неча дерманким, Муқимий, ғурбат айлай ихтиёр,
Бир Ватандин дил узуб, ҳижрат қилолмай доғмен.

Оҳким, бегонага ошнолиғингдин доғмен,
Ошнога аъни бепарволиғингдин доғмен.

Ошиқа айлаб итобу нозу истиғно мудом,
Сўрмаган бир йўл кўнгул хоронлиғингдин доғмен.

Зулм ҳарфидин бўлакни битмаган азрўйи лутф,
Хат чиқориб яхши, хушимлолиғингдин доғмен...

Мардуми пулдор бирлан унсу улфат субҳу шом.
Фақр аҳлидин ҳазар, донолиғингдин доғмен.

Хўбрўлар кўпдур, аммо важҳида бадгиналиғ,
Мисли кам Фарғонада танҳолиғингдин доғмен.

Ўртанурмен тушса ёдимга хаёли оразинг,
Ҳусн боғида кўруб, раънолиғингдин доғмен.

Нолау оҳингни гулрухлар эшитмас гарчиким,
Эй Муқимий, булбулиғўелиғингдин доғмен.

Гул юзинг эрур мақсад манга сайри боғлардин,
Телбадурман ишқингда сонма эмди соғлардин.

Лутф ила хиром айла кулбамиз сари, жоно,
Тобакай кўриб кетмак гўшаи равоғлардин.

Маҳфил ичра, эй мутриб, соз айлағил “Гулёр”,
Тоб йўқ эшитмакка “Курт”у “Кўча боғ”лардин.

Ўзгалар майи васлинг нўш этиб дамодам маст,
Соқиё, дариф этмай қил карам аёғлардин.

Хони васлингга боре айласанг нетар меҳмон,
Ҳажр кунжида токай ўтмас ош тамоғлардин.

Сўрсалар агар аҳбоб бу чаманда кўнглумни,
Дийда гунчадек пурхун, дил чу лола доғлардин.

Сабр қил, Муқимиё, ҳаддин ошмасун ибром,
Жағларинг ҳориб тушди арзингни демоғлардин.

Аҳд қилдим эмди сандин ўзгани ёр этмайин,
Ҳар гули раънога мундоғ ўзни кўп хор этмайин.

Бора-бора майли ағёр айладинг, кетдинг, нетай,
Рашк ўтиға ўртаниб, кўзларни хунбор этмайин.

Дардсизлар билмас эрдилар хуш эрди, оҳким,
Бўлмас эркан ишқ сиррин элга изҳор этмайин.

Эрта-кеч васлингга шод айлардинг ортуқ, демадинг,
Интизор айлаб йўлимда мунча ҳам зор этмайин.

Лабларингдин зоҳир эт, жоно, табассум ошкор,
Лаъл бирлан орзуйи дурри шаҳвор этмайин.

Ҳеч тарсо қолмас эрди кўрсалар мушкин сочинг,
Динидин қайтиб демонгким, ёди зуннор этмайин.

Хуррам этсанг не бўлурким, соқие, бир жом ила,
Бу сифат махмур субҳимни шаби тор этмайин.

Эй пари, қайдоғ соҳирсанки, олиб ҳушими,
Қўймадинг кўрсам қачон тасвири девор этмайин.

Назмини (мағзиға васфини) Муқимий (тож этиб),
Найлайн ҳар дам ўқиб, номингни такрор этмайин.

Боғ аро ҳам сен каби сарви хиромон бормукин?
Юзлари гул, сочи сунбул, зулфи райҳон бормукин?

Ҳур пайкар, тўтидек ширин такаллум, хушсухан,
Тишлари – дур, лаблари – лаъли Бадахшон бормукин?

Бу сифат меҳроби абрўйинг кўруб беихтиёр,
Бош эгиб, ҳозир сужуд этмас мусулмон бормукин?

Неча кўз тутдим йўлида қилди келмай интизор,
Дўстлар, васлини кўрганларда армон бормукин?

Эй ҳақими муддаий, қилғил жавоби босавоб,
Ишқнинг дардиға ҳам дорую дармон бормукин?

Ўзгалар ҳар кун, Муқимий, комёби базми васл,
Сенга ҳам боре нигоҳу лутфу эҳсон бормукин?

Ол хабар ул сарвиноз уйқусидин турганмукин?
Ногаҳон турган эса, туш-муш, сўранг, кўрганмукин?

Ботмасун кўргач хижолат абри ичра офтоб,
Турса ҳам чиқмай дебон эшикка, ўлтурганмукин?

Қатра-қатра дур нисор этмакчи эрди кўзларим,
Мақдамига, билмадим, оёки, топширганмукин?

Ошнолиқ аҳдида маҳкам эрурман устувор,
Айла мазмун ваъдасида, қосидо, юрганмукин?

Рози дил бир-бир сабога шарҳ қилдим, ёрга
Гар деган бўлса мабодо, тоза уқтурганмукин?

Жўралар базмида арз айланг гаҳе Фарзинчага,¹³
Эсидин чиқмай Муқимий, ёдида турганмукин?

Гарчи бир келмайди дилдорим сўраб, бўлсун омон.
Кўз тешилди йўлларида ҳам қараб, бўлсун омон.

Анбарин кокилларидин рашк, гарчанд, айларам,
Ортилур нозик белига беадаб, бўлсун омон.

Қўл тутиб ўткай кўзимча ғайрила ҳар субҳу шом,
Сурма тортиб кўзга, зулфидин тараб, бўлсун омон.

Жоми васлидин рақиби рўсияҳлар комёб,
Қилса ҳам ошиқларини ташналаб, бўлсун омон.

Ўзгага юз илтифоту марҳаматлар, лоақал
Ким, мени сўрмай ҳам азрўйи ғазаб, бўлсун омон.

Холмукин майгун лабида маскан этмиш, ё магар
Чашмаи Хизр узра ҳинду ё араб, бўлсун омон.

Ҳажрида найлай, Муқимий, шукр қилмай чора йўқ,
Оҳу ҳасрат бирла кечкойман ажаб, бўлсун омон.

Ажойиб боғчаю жаннат намоён,
Дарахти ҳар бири денг ҳуру филмон.

Келибон бир куни, айлаб тамошо,
Мену Қори Фиёс ила Каримжон.

Кўнгуллардин ҳавоси пок қилди,
Ғаму андуҳу қайғу бирла ғашён.

Ебон шаҳтут – совуқлиғ, жойимиздин
Қаниким қўзғолурға зарра дармон.

Баҳар ҳолат ўқуб танбур бирлан,
“Баёт”, “Ушшоқ” ул Ҳожийи хушхон.

Киши борса, демишлар домла Олим:
“Мени ҳам ушбу соат бости меҳмон”.

Баногаҳ қўзғолиб андак шамоле,
Муқимий, бўлди хотирлар паришон.¹⁴

Гар адо бўлмас, десам васфи жамолинг, Тўхтагон,
Воқеъан Фарғонада йўқтур мисолинг, Тўхтагон.

Чок-чок этти магар гуллар гирибон рашкдин,
Бу латофатда кўруб рухсори олинг, Тўхтагон.

Донаи бедом ўйлаб сода кўнглумнинг қуши,
Найласун, булбул асири хатту холинг, Тўхтагон.

Лоф урар сарви сиҳи, боғларда қилсангиз хиром,
Шохи синсун, кўрса, бу нозук ниҳолинг, Тўхтагон.

Тўтийи ширинсухан дерлар, нигоро, сўзлаким,
Гунгу лол ўлсун, эшитгач қийлу қолинг, Тўхтагон.

Бир умр махмур ҳажрингда Муқимий ташналаб,
Ўзгалар тоқайгача масти висолинг, Тўхтагон?¹⁵

Ёр агар лутф айламас, жабру жафо ҳам қилмасун,
Қилмас эрса манга, ғайрига вафо ҳам қилмасун.

Сунбули зулфи каби ошуфта айлар ҳар нафас,
Кокилидек рўзгоримни қаро ҳам қилмасун.

Гар эшитмас бўлса боғларда фиғону ноласин,
Гул юзин кўрсатмасун, булбул наво ҳам қилмасун.

Дардим ишқида куни-кундин фузунроқ билмаса,
Бир мусулмонни ўзиға мубтало ҳам қилмасун.

Йиғламоқдин хийра бўлди кўз, демиш, фарёдким,
Кўзга, боскан изларимни, тўтиё ҳам қилмасун.

Қучмасам нозик белидин бир йўл охир мунча ҳам,
Қоматимни ғам юки бирла дуто ҳам қилмасун.

Гар кафи пойиға қўймоққа муносиб кўрмаса,
Йиғлатиб, кўз ёшими ранги ҳино ҳам қилмасун.

Якка бир оқшом келиб, васлини гар кўрсатмаса,
Рангу рўйимни бу янглиғ қаҳрабо ҳам қилмасун.

Келмаса кўнгул сўраб, гоҳе Муқим, ағёрсиз,
Бўйла аввал ишқ ўтин дилларға жо ҳам қилмасун.

Эрам товуслари, юрғилки, рафторингдин ўргулсун,
Бошида ҳам мурассаъ тожи дасторингдин ўргулсун.

Хиром айлаб бу сурат бирлаким фирдавс боғида,
Кўрубон ҳуру филмон феълу атворингдин ўргулсун.

Жафони манга қил ҳар қанча бўлса дийдам устиға,
Бу юрган булҳаваслар жабру озорингдин ўргулсун.

Ўзунгни кўрдинг-у, ошиққа қилдинг бўйла истиғно,
Нетай синдурмайин, ойна дийдорингдин ўргулсун.

Бўлиб тунд ўлтуришдин не чиқар ширинтакаллум қил,
Чекиб хижлат сўзиға тўти гуфторингдин ўргулсун.

Муқимий, қўй тамошо эл аро бозори шабларда,
Тағофул бирла қилғон кору кирдорингдин ўргулсун.

Сабо, арз айла то ул зулфи райҳон бир келиб-кетсун
Ки, топсун бўйидин тан ҳар нафас жон, бир келиб-кетсун.

Қолиб ҳижронларида, соғиниб ҳасрат билан охир –
Жаҳон гулзори бўлди менга зиндон, бир келиб-кетсун...

Лисоний сўзга бовар қилмас эрса, қосидо, айғил,
Урай ошиқлиғимга махфи Қуръон, бир келиб-кетсун.

Қади сарви сиҳини мунфаил айлаб, очиб ораз,
Қилиб гулни хижил чоки гирибон, бир келиб-кетсун.

Кўрарга бениҳоят зору муштоқ ўлғоним айтинг,
Агар бўлса иши ҳам, ҳаттал – имкон, бир келиб-кетсун.

Келишга фурсати гар бўлмаган вақтида ҳам лекин
Ики тошни аросида шитобон бир келиб-кетсун.

Муқимий ҳоли зорин сўргали айни муруватдур,
Дегил инсофлик бўлса мусулмон, бир келиб-кетсун.

Ул тағофул пешаға ҳоли харобим ким десун?
Ҳажрида мундоғ мени кўрган азобим ким десун?

Кундузи бир ерда бир дам олмай орому қарор,
Лаҳзае йўқ кечалар кўзларда хобим, ким десун?

Ўз кўмочиға, масалким, тортадур кул ҳар киши,
Бас, куюб ишқида чеккан изтиробим ким десун?

Куймаган бўлса биров меҳру муҳаббат ўтиға,
Шамъдек то субҳ ўртаб, таббу тобим ким десун?

Ҳамнишиндурлар улуғларга хушомадгўйлар,
Йўлида жононими хайру савобим ким десун?

Гар қилич бошимға ҳам келса дегайман ростин,
Сўзки ҳақ бўлса, саволимға жавобим ким десун?

Дўстлар, сўрсанг физосидин Муқимий, эрта-кеч,
Қон шароб ичсам, жигарлардур каобим, ким десун?¹⁶

Илоҳо, жумла тухми бевафоларга қирон келсун,
Жафожў, сифлахў, бахти қароларга қирон келсун.

Йўлида хонумонлар сарф этиб, жонлар фидо қилсанг,
Дариғо, ҳеч билмас норасоларга қирон келсун.

Қўюб кўнгул муҳаббат боғласанг қонлар ютуб доим,
Ўлурсан айрилолмай, рўдаполарга қирон келсун.

Қилурлар карру фарлар икки кунлик даври давронга,
Кибрлик маҳмадона, бадҳаволарга қирон келсун...

Бу юрган бетамиз, нодон жувонлар ҳам бозорларда
Балодек учраган шилқим гадоларга қирон келсун.

Омон бўлсун, кўкарсунлар агар донолара улфат,
Муқимий, бир неча паст ошноларга қирон келсун.

Бориб арзимни еткур, эртароқ ул маҳлиқо келсун,
Кетиб, ҳижрон ўтиға куйдуруб, қилмай адо келсун.

Чекарга фурқатини эмди бир зарра мажолим йўқ,
Агар шул вақт келса тоза, лекин авлиё келсун.

Бу юрган норасолар базмида хуш бўлмагай кўнглум,
Агар ҳар лаҳза қон ютурса ҳам, ақли расо келсун.

Қўнарға ўзга манзил истамай тайин қил, эй қосид,
Нишимангоҳи кўзлар манзаридур, беибо келсун.

Губорим ерда қолди, бир хиром айлаб бошим узра,
Қилурға заррани хуршид бирлан ошно, келсун.

Жудолиқ дарди ҳам ағёр таъни – оҳ ўлдурди,
Ёруғ дунёни кўп ҳам айламай зиндонсаро, келсун.

Муқимий, илтимосим шулки шўхи гулузоримдин,
Қудумиға агарчи сийму зар кам, жон фидо келсун.

Ҳеч ким мендек, илоҳи, ёридин айрилмасун,
Меҳрибон, мунис ўшал дилдоридин айрилмасун.

Хонумонларни бериб, барбод, етмай васлиға,
Бўлубон маъюс йўқу боридин айрилмасун.

Ҳажр осибии хазонида бўлиб шўридаҳол,
Андалибе мен каби гулзоридин айрилмасун.

Ҷосидо, кўнглум қуши банд эрди, айғил зинҳор,
Ишқилибким, зулфи анбарборидин айрилмасун.

Дўстлар, кўрсатмасун ҳаргиз жудолик дардини,
Душманинг ҳам бўлса, ўз ғамхоридин айрилмасун.

Бандае, ё раб, Муқимийдек бўлиб хору касод,
Суду савдодин қолиб, бозоридин айрилмасун.

Васлинга еткан кишилар гулистонни найласун,
Қоматинг турганда тўбийи жинонни найласун.

Дилбаро, муштоқи дийдори малоҳат парваринг,
Матлаи анвори хуршиди жаҳонни найласун.

Ҳар кишини сен каби ким бўлса дилдори агар,
Ёқмагай ҳаргиз бўлак номехрибонни найласун.

Жон ситон мужгонларинг, жоно, шаҳидлик истаган,
Қошларинг олдида тиғи Исфаҳонни найласун.

Гар бу истиғно билан қилган хироминг кўрса ким,
Қилмайин мақдамларингга ҳады жонни, найласун.

Ҳусн шоҳи гар тағофул қилса доим айб эмас,
Хам қади мендек, ғуломи нотавонни найласун.

Тори-тори зулфинга жонлар қуши банду асир,
Қўй Муқимий ўргулай, ўзга жаҳонни найласун.

Дилбаро, ҳажрингда дилафгордурман сан учун,
Яъни кўрмакка жамолинг зордурман сан учун.

Тонг отиб, қайси тарафдин чиқса деб чун офтоб,
Соёи кўз йўлларингда хордурман сан учун.

Охирида кўча бўйлаб, не маломатлар чекиб,
Сангсори таънаи ағёрдурман сан учун.

Кечалар кимлар билан базм этди, деб айлаб хаёл
Уйқу келмай то саҳар бедордурман сан учун.

Интизорингда очиб ҳар мў бунидин дийдалар,
Соғиниб муштоқи бир дийдордурман сан учун.

Субҳи васлинг ёд этиб, жоно, фироқинг шомида,
Қон бўлуб кўнглум шафақ осордурман сан учун.

Демаким, савдо-сотиқ айлар Муқимийни, магар,
Кунда чиққан кўчаю бозордурман сан учун.

То сани мандин бўлак ҳам ўзга ёринг бор учун,
Нола айларман кўнгуллар най каби афгор учун.

Аҳли олам жумла билгай телбаю шайдолигим,
Сен қалам қош, кўзлари жоду, парирухсор учун.

Шомлар маҳтоб айлаб, оч юзингни боғ аро,
Қоматингга сарви-ю, гул оразингга зор учун.

Фитна солиб муддао мардумни куйдурмак ишинг,
Чиқмагайсан маҳзи сайри растаю бозор учун.

Лол ўлуб гулшанда, ногаҳ, тўтийи ширинсухан,
Гаплашиб инсоф қилди сан шакаргуфтор учун.

Васлингга кўрганда кўнгул шод ўлур, аммо не суд,
Қон ютарман рашкдин ёнингдаги ағёр учун.

Ўхшатиб зулфинг хаёл айлаб Муқимий, риштае,
Боғлагай тарсо белига шавқидин зуннор учун.

Эй пари, кўнглум олиб, қон ўлдиғин билмасмусан?
Дард бердинг, менга дармон ўлдиғин билмасмусан?

Сурма устина қўйиб кўзни қиёмат айладинг:
Сурмасиз ҳам офатижон ўлдиғин билмасмусан?

Боғдаким рухсор очарсан, гул хижил бечоралар,
Рашкдин чоки гирибон ўлдиғин билмасмусан?

Боғлар зулфинг ҳавосин белима зуннорлар,
Йўқса тарсонинг мусулмон ўлдиғин билмасмусан?

Каъбаи кўйингда давлатхоҳ ўлан манзурлар
Аксари ҳожи пушаймон ўлдиғин билмасмусан?

Ажз ҳам элтар қаноат бирла, эй дил мақсада,
Мўр наздики Сулаймон ўлдиғин билмасмусан?

Йўлида чекмак Муқимий чанд ранжи-интизор,
Шўхларнинг ваъда ёлғон ўлдиғин билмасмусан?

Тағофул ўқин отма, эй жафожўйим, ёмондур бу,
Нечукким, жонларига ишқ аҳлини зиёндуру бу.

Олиб чиқ ой юзингдин пардани бозори шаб ўтмай,
Десун кўрган киши, албатта, хуршиди жаҳондур бу!

Шитоб айлаб бу кун юз қатла ноз ила хиром эттинг,
Қолиб ҳайрон дедим: “Ё раб, нечук сарвиравондур бу?”

Фатонат жавҳарин кўргач, юзинг кўзгусидин зоҳир,
Деди аҳли хирад: “Қайдоғ Арастуи замондур бу?”

Висолингга етолмай зор йиғлаб юрганим билдинг,
Тараҳҳум қилмадинг дебким: “Мусофир меҳмондур бу”.

Лабингдин ваъда бердинг: “Ком олғил – деб, – тоғиб фурсат”,
“Бу чин сўздурму, жоно, ёки маҳзи имтиҳондур бу?..”

Деди: “Афгор кўксинг хонаи занбурдек нечун?”
Дедим: “Жоно, фироқинг ўқиға умре нишондур бу”.

Хаёл этсам мабодо оразингни кўз юмуб дерман:
“Даҳонинг чашмаи кавсар, юзинг боғи жинондур бу...”

Агар олдингдин ўтсам, манга басдур ушбу давлатким,
Десанг: “Ишқимда мундоғ ранги рўйи заъфарондур бу”.

“На бўлғайким, – дедим, – кўрса тишинг оқин Муқиминг ҳам”,
Кулуб айдикки: “Кўрмайдур биров дурри ниҳондур бу”.

Фикримиз боғидин унмас жуз ниҳоли орзу,
Маҳфили аҳбобу шамъу қийлу қоли орзу.

Васфи ҳусни қайси кун пайғомдин мафҳум ўлуб,
Бўлди биз афтодаларға парру боли орзу.

Лаълиму ё барги гул, шаҳду шакар ё лабмидур,
Чунки зикридин эрур ширин мақоли орзу.

Орзу бирлан қолай то чанд ҳижрон шоида,
Ваҳ, улким ташна-ю, оби зилоли орзу.

Хоксорини сарафроз этса найлар лутф ила,
Иштиёқида эрурман поймоли орзу.

Ой юзиға кўз тушиб, борсак мунаввар бўлмаса,
Қонга тўлди йиғлай-йиғлай аз камоли орзу.

Нақш қилди хотами назмиға (васфин дуррини)
От чиқарсун деб, Муқим, соҳибжамоли орзу.

Муҳаббатингда бўлубман фиғор майлигаму?
Тараҳҳум айламасанг, эй нигор, майлигаму?

Сан ичкарида фароғатда, мунда ман йиғлаб,
Оқар кўзимни ёши шашқатор, майлигаму?

Баногаҳ учраса дилбар либос иси гулфом,
Келур димоғима бўйи ифор, майлигаму?

Маники қадрима етмассан, ўтса умри азиз,
Менингдек учрамаса жонсипор, майлигаму?

Фурури ҳусн ила ҳоло кўзингга илмайсан,
Бил оқибат санга қадрим ўтор, майлигаму?

Мани қачонгача ҳижрон гамида йиғлатасан,
Кўзум ёши сани бир кун тутор, майлигаму?

Муродин айламасанг ҳосил ошиқнингни агар,
Тўкиб кўзин ёшини йиғлатор, майлигаму?

Келиб бу ерга қизил гул юзини сарғайтиб,
Азиз бошим сани деб бўлди хор, майлигаму?

Десамки: “Кетма ёнимдан”, дединг: “Рақиблар бор,
Бўлур кўнгулдаги сир ошкор, майлигаму?”

Йўлингда қилсам агарчи фидо бу жоним ҳам,
Бўлалмасам санга ҳеч эътибор, майлигаму?

Ётуб фароғат ила уйда бир кўрай сани деб,
Келолмасанг мани олдимға ёр, майлигаму?

Муроди етмай агар кетса мундин ошиқи зор,
Куюб жудолиғ ўтиға ўлор майлигаму?

Бу дардим: анда санинг бирла сўзлашиб эмди,
Ширин сўзинг мани этса хумор, майлигаму?

Бўлолмадим санга ҳамроз, уч кун ўлди, чиқиб
Келолмадинг манга бир кунга кор, майлигаму?

Агарчи кўпдур, олурман, деган харидоринг,
Йўлингда қилсам агар жон нисор, майлигаму?

Узатсам илким агар кўксингга кулиб дерсан:
“Узулса хом агар олма-анор, майлигаму?”

Нечук илож этаман, десам – айтасан: “Сабр эт!”,
Таҳаммул эткали қўймади зор, майлигаму?

“Бор ўртоғим манга толиб”, дединг, қани бир йўл,
Келолмади манга ул ҳам дучор, майлигаму?

Умид ила келиб эрдим бўлиб санга меҳмон,
Қилурсан олдима келмоқға ор, майлигаму?

Илм ўқугони билан ҳар ким мусулмон бўлдиму?
Моуман айлаб фаришта ғайри шайтон бўлдиму?

Шиквалар айлаб туз ичкан ерларингизни мудом,
Ё магар поси намак тутмоғлиқ осон бўлдиму?

Шеърингизга халқ толиб бўлсалар сўнгра ўқинг,
Ё келиб аҳбоб кар бўлмакка меҳмон бўлдиму?

Кимки муҳмалдур, ўзи ҳам ўзгани муҳмал билур,
Қилсангиз ғайра атое дерки: “Эҳсон бўлдиму?”

Бўзда риш, эшакда жон, тўти гапургони билан,
Эй афандим, сизга ул албатта инсон бўлдиму?

Суҳбат аҳлига қилолмай ул кеча изҳори фазл,
Фазлингизни пахтаси ҳам ёки арзон бўлдиму?

Бўлмагай ҳосил, Муқимий, маъние ҳар лафздин,
Дона сочқон бирла ҳар қишлоқи деҳқон бўлдиму?¹⁷

Асири чашминг оҳуйи биёбон ўлди, бир менму?
Кўруб ойина ҳам ҳуснингга ҳайрон ўлди, бир менму?

Рух очдинг пардадин ул субҳидамким, сайри боғ айлаб,
Қолиб хижлатда гул чоки гирибон ўлди, бир менму?

Куяр жисмим на танҳо ишқинг ўтидинки, саҳрода
Тушуб ўт, лолалар ҳам жумла сўзон ўлди, бир менму?

На ёлғиз мен хароби ҳалқаи зулфу хату холинг
Лабингга банда ҳам лаъли Бадахшон ўлди, бир менму?

Кўюнгда телбаю девонадек юрганда айб эрмас,
Сочингдин сунбулу райҳон паришон ўлди, бир менму?

Кўриб рамзи табассум, бу эрур деб ҳусни Юсуфлар
Гирифтори ўшал чоҳи занахдон ўлди, бир менму?

Висолинг лаззатидин маззалар топган ҳарифлар ҳам,
Келиб ойлар, Муқимий Янгиқўрғон¹⁸ ўлди, бир менму.

ДАР СИФАТИ ТАКЯИ ТЎХЛИМЕРГАН

(Тўхлимерган такяси сифатида)

Тўхлимергандин¹⁹ чиқибон, номи “Райҳон чорсу”,
Кўплигининг чойхўрларнинг бу ҳайрон чорсу.

Хушҳавою дилкушо, олий муфарриҳ жой экан,
Ҳар тараф саф-саф гули тожи, гулистон чорсу.

Кундуз ўрикзор экан, албатта иссиқ, дам бўлур,
Кечаси лекин ҳавоси кўйи ризвон, чорсу.

Жойидин, қодир эмас, то жилса, кўрсайди бориб,
Бўлғонига хўп бўлур эрди пушаймон “Чорсу”.

“Чорсу”дек “лўнқа”²⁰ оқ чой дамламас, аҳбоблар,
Чой важҳидин бўлур от қўйса “вайзон”²¹, чорсу.

Ношто қилсанг киши ҳар эрта шундай жойда,
Орзуларга етолмай дилда армон, чорсу.

Айлабон инсоф дарвоқеъ, Муқимий, қилма айб,
Жон узиб, обод этибдур бир мусулмон, чорсу.²²

Ошиқ эрмасман юзингга якка бу Фарғонада,
Зоҳид истар Каъбаларда, барҳаман бутхонада.

Кимга дод айлай бу бедодингни ман, эй сангдил,
Ошно бўлдим десам, кўнглунг сени бегонада.

Шамъи рухсоринг ёнар маҳфилда гул-гул кечалар,
Бормуди қасдинг магар куйдурғали парвонада.

Манъ этиб, эй муҳтасиб, ҳардам бошимга келмагил,
Бўлса найлай, маст бўлмай, масканим майхонада.

Гофило, фикр айлағил уқбони роҳат истасанг,
Шодлиғ кўз тутмаким, бўлмайти меҳнатхонада.

Манзилимни сўрма, эй мағрури мулку дастгоҳ,
Даҳр сахройи жунун уй бўлмағай девонада.

Булбул айлар ноалар ёлғиз дема, эй гулузор,
Чўғздек қилғай Муқимий ҳам наво вайронада.

Кўйидин ўттимки, ул хуршид рухсор уйқуда,
Бул ажаб толеъки, ман тушканда бозор уйқуда.

Оразида икки зулфини кўриб пур печу тоб,
Гул юзида ҳалқа урмушму, дедим мор уйқуда.

Ўпса оҳиста киши шаккар лабидин, оҳким,
Маст ётган бўлса ойдин кечаси ёр уйқуда.

Очма ҳаргиз кўзини, келсанг агар маъзур тут,
Хуштур ороми анинг бўлганда бемор уйқуда.

Ақлдин кайфияти бедорини сўрдим, деди:
“Подшони уйғотиш густохи душвор уйқуда”.

Уйқуда кўргач Муқимийга назарда гўйиё
Ким, кўринди жумлаи аҳли талабгор уйқуда.

Шўхи паривашега гирифтормен яна,
Васлин кўрарга шому саҳар зормен яна.

Раънолар ила кам эди тобим, жафо чекиб,
Найлай, бировнинг ишқида бемормен яна.

Айлаб ҳамиша хўблара уйқуни ҳаром,
Бир нозанин ёдида бедормен яна...

Бозори шабда қайси тарафдин, дебон, келур,
Ҳайрон йўлида дийдаларим чормен яна.

Хор этма ишқ ҳар гули ҳамроға боғ аро,
Таън этма боз бир гул учун хормен яна.

Охир шароб тут қадаҳе, соқиё, букун,
Даврингда сахт лоҳазу хуммормен яна.

Ногаҳ, Муқимий, учраса ақлу ҳушим кетиб,
Кўрган еримда сурати девормен яна.

Ғазаб бирланки ул жонон келур мастона-мастона,
Хаёлимда танимга жон келур мастона-мастона.

Фигон айлаб дегай мардум қилурда растада жавлон,
Пари шаклидаму, инсон келур мастона-мастона.

Ичиб агёр ила май кеча, эмди кундузи ухлаб,
Сўрарга ваъдаси ёлғон келур мастона-мастона.

Руунат боғида битган, қади сарви сиҳи мавзун,
Юзи гул, сочлари райҳон келур мастона-мастона.

Букун ногаҳ мунаввар шомими айларга, эй аҳбоб,
Кўзум учкай магар меҳмон келур мастона-мастона.

Йўл узра турма, зоҳид, кўзла роҳи офият, чунким
Балойи дин ила имон келур мастона-мастона.

Кишига (борганини) тарз билдурмай, Муқимий, ёр,
Ўзин ҳушёр олиб, пинҳон келур мастона-мастона.

Назардин кеттинг, эй хуршидузор, оҳиста-оҳиста,
Нечук бас тийра бўлмас рўзгор оҳиста-оҳиста.

Санавбар қомато, бўлмасдин аввал ошно билсам,
Бўларканман кўрарга мунча зор оҳиста-оҳиста.

Раво кўрма тараб зулфингни бепарво эл озорин
Ки, ҳар бир торида жон бешумор оҳиста-оҳиста.

Ўюнда рашкдин кокилларингдин нега тебранмай,
Тегар рухсорингга олтун тумор оҳиста-оҳиста.

Дариғо, ройгон меҳру муҳаббат қўймиш эрканман,
Йўлингда қилдинг охир интизор оҳиста-оҳиста.

Юзунг кўрмакка доим мунтазир наргис била гулзор,
Хиром эт боғ аро товусвор оҳиста-оҳиста.

Хаёл этсам висолинг соғиниб ҳушум кетиб бошдин,
Оқар қон ёш кўзимдин шашқатор оҳиста-оҳиста.

Асир этмас қаю бир феълу атворинг, хусусанким,
Олиб илкинга чалганда дутор оҳиста-оҳиста.

Нега асраб ниҳон туттимки, ҳаргиз бўлмади, найлай
Бўлуркан ишқ сирри ошкор оҳиста-оҳиста.

Ағёр элига лутф ила эҳсон қачонғача?
Қилмоқ кўнгулни лола каби қон қачонғача?

Ҳажрингда тийра рўз ўлиб, заҳри ғам маош
Мундоқ ниҳонсен, эй моҳи тобон, қачонғача?

Юз ваъдани бириға қачон айладинг вафо,
Синдурмак, ахир, аҳд ила паймон қачонғача?

Вайрон кўнгулнинг бўлса бинолари майлиму,
Қилмак бу кўзнинг ёшини тўфон қачонғача?

Булбул фиғон-у, қумри чекиб оҳу нолалар,
Гуллар чаманда чоки гирибон қачонғача?

Васлингға ҳам егармуди, эй Лайливаш, киши,
Мажнун кезарда даштда ҳижрон қачонғача?

Кокилларингни шоналар айлаб, Муқимийни
Қилмак бу шева бирла паришон қачонғача?

Арзимни айтай боди сабоға,
Шояд гапургай ул гул қабоға.

Албатта келсун, ҳолимни сўрсун,
Андиша қилсун, рўзи жазоға.

Неча замондур, кўзга ниҳондур,
Ҳар ким ёмондур, солдим худоға.

Оҳим эшитмай, додимға етмай,
Бир таъсир этмай, кетти ҳавоға.

Мандин чу оҳу, рам қилди бадхў,
Булким ғаразгў тушди ароға.

Бўлдим фасона, субҳу шабона,
Кўксим нишона тийри жафоға.

Ўзи уёнсун, ҳажрида қонсун,
Дардиға борсун қайда давоға.

Бўлгай хиромон, боқмай шитобон,
Қилмасму эҳсон султон гадоға.

Йўқ зару сийми, лекин самимий,
Ошиқ Муқимий келса дуоға.

Манго минг шону шавкат бирла жонон учради ногаҳ,
Муҳаққар мўр эдим, гўё Сулаймон учради ногаҳ.

Фироқида ёмон махмур эдим, алҳамдулиллоҳким,
Висолидин етиб дардимға дармон учради ногаҳ.

Кўрубон бир назар чун барқ кўздин айладим ғойиб,
Анга ўхшарки оҳуйи биёбон, учради ногаҳ.

Юзидин гул, қадидин сарв кўрмишлар магар боғда,
Қилиб қумри наво, булбул ғазалхон учради ногаҳ.

Анга тамсил келтурдимки, ағёрим билан кўргач:
Неча габр ичра ёлғуз бир мусулмон учради ногаҳ.

Керакмас сайри боғ, эй боғбон, қўй эмди таклифинг,
Букун бир сочи сунбул, зулфи райҳон учради ногаҳ.

Муқимий, дилраболарга, дедим, дил бермағил зинҳор,
Яна парвонадек урдинг чароғон учради ногаҳ.

Эй, назокат боғида раънолиғингдин ўргулай,
Сурма қўймай кўзлари шаҳлолиғингдин ўргулай.

Чок-чок айлаб гирибон гул, дегай беихтиёр,
Чеҳраи олинг кўриб, ҳамролиғингдин ўргулай.

Юз тарафдин доду фарёд этса ҳам ошиқлари,
Ҳеч боқмас шўхи бепарволиғингдин ўргулай.

Хандалар, ширин табассумлар билан ҳар ён боқиб,
Алғараз бир қамчи базморолиғингдин ўргулай.

“Оҳ, ўлдум”, ҳам десангим, зарра бовар қилмаган,
Сангдил, қаттиқ кўнгул, хоролиғингдин ўргулай.

Ногаҳон кўрсанг Муқимийни тағофуллар қилиб,
Доимо бегонадек ошнолиғингдин ўргулай.

То жилва қилди ул пари, мен мубтало қайда борай?
Эмди дегайким: “Бор нари, мен мубтало қайда борай?”

Кокилларин дом айлади, субҳим қаро шом айлади,
Тобора ноком айлади, мен мубтало қайда борай?

Умре бўлуб оворалар, кўксимда битмас ёралар,
Гар қилмас эрса чоралар, мен мубтало қайда борай?

Юз ноз ила бир-бир босиб, келди ниқобини очиб,
Ҳайрон қилиб кетти қочиб, мен мубтало қайда борай?

Етти фалакка нолишим, ҳал бўлмади мушкул ишим,
Ўзга – ўзидин йўқ кишим, мен мубтало қайда борай?

Ё раб, ёмону гандаман, осию ҳам шармандаман,
Не ҳукм бўлса бандаман, мен мубтало қайда борай?

Борсанг кўйиға, қосидо, айғил Муқимийдин дуо,
Баским, заифу беасо, мен мубтало қайда борай.

Эй ёри ғамгусор, тасаддуқинг кетай,
Кўп қилма интизор, тасаддуқинг кетай.

Аввалда кўрсатиб ўзинг, эмди сабаб недур,
Қилдинг кўрарға интизор, тасаддуқинг кетай.

Хуштор эрурман ой юзингга, қочма, кел бери,
Қилма мени фигор, тасаддуқинг кетай.

Ҳажрингда йиғладим, қон ёшим билан
Дашт ўлди лолазор, тасаддуқинг кетай.

Кўнглин олурсан ўзгалара илтифот этиб,
Қилдингми биздин ор, тасаддуқинг кетай.

Бўлдум юзингни бир кўриб, эй маҳлиқо, сани
Ишқингда беқарор, тасаддуқинг кетай.

Қилсанг-чи васл марҳамидин дардима даво,
Эй кўзлари хуммор, тасаддуқинг кетай.

Ишқингда то қачонғача йиғлатасан мани,
Чун абри навбаҳор, тасаддуқинг кетай.

Кўпдур жаҳонда дилбару дилдор, дилрабо,
Қилмасман эътибор, тасаддуқинг кетай.

Ҳуснеки сандадур, агар оламини истасам,
Йўқ сенча гулузор, тасаддуқинг кетай.

То жон танимда борича мен сендин ўзгани
Қилмасман ихтиёр, тасаддуқинг кетай.

Билгил бу эътиқодиму навмид этиб мени,
Ағёра бўлма ёр, тасаддуқинг кетай.

Раҳм эт бу хаста ҳолима, зулму ситам била
Қўп қилма хор-зор, тасаддуқинг кетай.

Ҳажрингда, эй пари, ишим оҳу фиғон эрур
Ҳар лайлу, ҳар наҳор, тасаддуқинг кетай.

Эй, кошки бўлса эрди мани бахту давлатим,
Қилсам сенга нисор, тасаддуқинг кетай.

Лекин дуойи жонинг этарман бажону дил,
То жон танимда бор, тасаддуқинг кетай.

Ҳайфки, камбағалман-у, сарф этгудек санга
Илгимда йўқ мадор, тасаддуқинг кетай.

Армон юракда қолмас эди, тегса дастима
Қўксунгдаги анор, тасаддуқинг кетай.²³

Эй пари, сандек жаҳонда дилрабое ўтмади,
Нозпарвар, пуртағофул, тундрое ўтмади.

Ишқида юттирмаган хуноба ғамдин қолмаган,
Айласам инсоф ўзингдек пуржафое ўтмади.

Маҳфили имконда яктолиғ мусаллам сан каби,
Хуштакаллум маҳваши ширин адое ўтмади.

Айлаган ҳар бир боқишда сийнаи мардум нишон,
Новаки мужгон отарға қоши ёе ўтмади.

Тушмасун душманни ҳам бошиға ҳижрон кулфати,
Вақтидур ўлдим тамоғдин нону чое ўтмади.

Риштаи ҳар мисраиға (дурри васфингни) чекиб,
Ҳеч соат ҳам, Муқимий, бедуое ўтмади.

Шарафлиғ бу не саъд айём эди, жононимиз келди,
Рамақсиз дўстлар танларга гўё жонимиз келди.

Ёмон вайрон эди дил кишвари ҳажрида, эй аҳбоб,
Биҳамдиллоқким, обод эткали султонимиз келди.

Таарруз не керак, эй муддаий, ҳажриниким чектук,
Мунаввар айламакка кулбаи аҳзонимиз келди.

Рақиблар таънасинин заъфарон янглиғ эди юзлар,
Қизил гулдек, шукрим, рангимизга қонимиз келди.

Баҳор айёми тушмас эҳтиёж, эй боғбон эмди,
Юзи гул холу хатлар, сунбулу райҳонимиз келди.

Чиқиб бозори шаб келсунлар, албатта, Муқимийким,
Десун то кўкда анжумлар: “Моҳи тобонимиз келди”.

Оҳ, Фарғонада бир яхши жонон учрамади,
Яъни гулчеҳра, қади сарвиравон учрамади.

Тавсани ноз уза ногаҳ бир олифта сувор,
Шаҳр ошуби бути офатижон учрамади.

То нишон қилса киши шавқ ила жони ширин,
Тири мужгонларига абрў камон учрамади.

Қилгудек сайд нигоҳи била кўнглунг қушини,
Қошу кифриклари шамширу синон учрамади.

Маҳваш ўтди-ю, рақибим тарафиға оқшом,
Пойладим йўлида, то вақти азон учрамади.

Бўлгудек шод олиб оғуш муҳаббат доми,
Шўхи заррин камари мўй миён учрамади.

Талхком ўтти, дариғ, умр бу маҳфилда шабе,
Лаблари шаҳду шакар тўти баён учрамади.

Дилработеки, таманно эди васли афсус,
Толейма мени бир масту пиён учрамади.

Сўрмағил айши маошимни, Муқимий, ҳаргиз,
Силлисиз ҳеч фалак хонида нон учрамади.

Жонон кўруниб бизни девона қилиб кетди,
Халқ ичра баякбора афсона қилиб кетди.

Журмим на эди кўздин ташлаб мани якбора
Овораи бу мулки Фарғона қилиб кетди.

Хўб бўлдики зоҳидга, мастона нигоҳ айлаб,
Ақлу ҳуши вазъидин бегона қилиб кетди.

Қилди юзини шамъин маҳфилда ёқиб равшан,
Ишқида ёмон лекин парвона қилиб кетди.

Маъюс кўнгилларни дарду аламин сўрмай,
Мастоналик кулбамни вайрона қилиб кетди(?).

Бир умр рақибларни(нг) хурсандлигини кўзлаб,
Дунёни Муқимийга ғамхона қилиб кетди.

Ёр ила не хуш замони рўзгорим бор эди,
Подшолик давлатидин ҳамки орим бор эди.

Гоҳ беморини йўқлаб келса, айлаб жон фидо,
Гавҳари ашки қудумиға нисорим бор эди.

Ҳеч бир сўрмасмуди, ноком давронлар ўтар,
Қуллари ичра башарти эътиборим бор эди.

Очилур кўнгул қачон қолганда кўзёшим қуруб,
Айласам то сабзу тар абри баҳорим бор эди.

Қайси жонибдин келур деб, термулиб ҳар соате,
Йўлларида чор чашми интизорим бор эди.

Хўблардин чекмиш эрканман жафою жаврлар,
Қайда билсам, ошнолиқ ихтиёрим бор эди?

Бағри қаттиқ бўлмас эрса демагай ҳаргиз нечун:
“Ўтса ойлар ҳам, Муқимий дилфигорим бор эди?!”

Кўчасидин келмас эрди кўрмасам-чи кошки,
Ҳеч бир ному нишонин сўрмасам-чи кошки.

Ҳол сўрмас келганида, кетганида соғиниб,
Кўрган одамдин сўроғлаб юрмасам-чи кошки.

Боз минбаъди муяссар бўлсам эркан ул куни,
Фасли вақт айлаб ёнида юрмасам-чи кошки.

Ошкора айлади рози ниҳоним эл аро,
Эртаю кеч ёнида оҳ урмасам-чи кошки...

Йўқмуди то гарди домониға етса қудратим,
Ёниға ағёрни келтурмасам-чи кошки.

Доғ эдим аввал, Муқимий, қўйдилар доғ узра доғ,
Яхшилар бирлан туриб ўлтурмасам-чи кошки.

Оҳким, бир дам юзунгни кўрмасам имкон қани?
Дарди ҳижронинг чекарга тобу тоқат, жон қани?

Аввали юз меҳрибонлиғ бирла кўнгуллар олиб,
Ишларинг охир тағофул аҳд ила паймон қани?

Ҳусн мулкини амиридурсан охир бул ажаб,
Бенаво афтодаларға лутф ила эҳсон қани?

Нолалар қилдим кўйингда, келмағай ёдингтаким,
Бир кўрайким, зулм айлаб, ким қилур афғон қани?

Ман қолиб бегонаға лозимми бўлмоқ ошно?
Борму инсофинг аромизда ўшал паймон қани?

Оразинг боғин тамошо айласам ҳар дам не тонг,
Эмди сандек зулфи сунбул, сочлари райҳон қани?

Чекмайин ранжи риёзат ҳал бўлурму мушкулинг?
Чарх даврида, Муқимий, бир иши осон қани? ²⁴

Йўқламайдур бу тағофулпеша султоним мани,
Чиқмасунму кўкка ҳар дам оҳу афғоним мани.

Вожгун толеъ, ситамгар, чархи дун, бемеҳр ёр,
Шунча меҳнатларни тортиб, ўлмаган жоним мани.

Тушмагай Хизру Масихога ишим бори дигар,
Бир табассум қилса ул шўхи сухандоним мани.

Лола эрмас даштларда очилган фасли баҳор,
Кўздин оққан ул парини ҳажрида қоним мани.

Ёр ўтар йўлина дафн эт ўлсам ҳижрони била,
Деса: “Бу қабри фалони”, йўқтур армоним мани.

Ишқ дардини иложига, ҳакимо, чекма ранж,
Йўқ бисотингда сани дорию дармоним мани.

Сўрмагай мирзоси қулким нотавондур, эй Муқим,
Йўқламайдур ул тағофулпеша султоним мани.

Ваъда ёлғонлар тилисми интизор этди мени,
Бош-аёғ гўё дили уммидвор этди мени.

Марг бирлан ҳам гаронлиғ тупроғимдин кетмагай,
Тошкўнгуллияда қазо санги мазор этди мени.

Бўлмасун маҳрум тавфи доманим деб шукрим,
Хоки баржомондае эрдим ғубор этди мени.

Хубрўлар ишқини қасд айладимким тарк этай,
Бўлмади, маъзурман, беихтиёр этди мени.

Сўрмангиз бир лаҳза таскинимдин, эй аҳбоблар,
Найлайн сиймоб янглиғ беқарор этди мени.

Ёр кўйида, нетонг, бўлса фузун девоналиғ,
Таънаи ағерим ила сангсор этди мени.

Билмадим, Фурқат, жаҳон боғида сен не ранг гул,
Лоладек қат-қат Муқимий доғдор этди мени.

Нигоре учради гўёки манга Юсуфи соний,
Киройиким, кишини бўлса шундоғ яхши меҳмони.

Ики қошлар камон отмакка мардумни нишон айлаб,
Қолурким бисмил ўлмай, новак ўлса тири мужғони.

Малоҳатлик юзидин Хизр умрини топар одам,
Вале не суд ўлдургай кўзи боққанда пинҳони.

Даҳони чашмаи кавсардин ортиқ, лаълдин лаблар,
Тиши ҳар бир латофат баҳринидур дурри ғалтони.

Хиромини кўруб товуслар боғларда рашкидин,
Чидалмай эртаю кеч бу сабабдин оҳу афғони.

Ўзимда, гарчиким, ҳад йўқ эди, алҳамдулиллоҳким,
Муборак қўйниға жо топти ашъорим мани они.

Муқимий сўзидин бўйи муҳаббат келгай, эй аҳбоб,
Тараннум қилса маҳфилларда ҳофизларни хушхони.

Наво чек жонфизо бу кеча меҳмонингман, эй қумри!
Гирифтори ўшал сарви хиромонингман, эй қумри!

Фалак бедодидин беболу пар мағмум учун келдим,
Асири дилкушо мастона афғонингман, эй қумри!

Ўзинг бир муштипар қушсан, муассир мунча овозинг,
Билолмай дарди пинҳонингни ҳайронингман, эй қумри!

Бўюнда бандалик тавқи, либосинг рангги хокистар
Бале бу ҳимматингга садқа қурбонингман, эй қумри!

Бу нисбат бирла кел ҳасратлашайлик иккимиз бир дам,
Мисоли чўғзи саҳро хонавайронингман, эй қумри!

Куярсан ишқида сарвингни ман ҳам гулузоридин,
Чу булбул ажралиб шўрида нолонингман, эй қумри!

Манинг-чун не бўлур бир нолаи имдод еткурсанг,
Муқимий, етмас оҳим нотаваон жонингман, эй қумри!

Аввалда кўрмасам-чи, бағрим кабоб кўрмай,
Бир лаҳза сабру тоқат йўқ кўзда хоб кўрмай.

Тухми муҳаббатингни жон мазраиға сочдим,
Боқким, экин пишарму то офтоб кўрмай?

Оқса не тонг сиришким чиққанда хатту холинг,
Райҳонга ҳеч равнақ етгайму об кўрмай?

Ўт мадраса саридин, илм аҳли дарси ҳуснинг
Фикрида таътил айлаб, юрсун китоб кўрмай..

Гоҳи карам юзидин сўрғилки, то бу янглиғ
Ағёр таънасинин ўқ беҳисоб кўрмай.

Эй хўблар амири, сандин умид этиб лутф,
Қилди ғазал Муқимий, кетмас жавоб кўрмай.

Жилваси ғоят хирад, йўқ дилрабое сан каби,
Сарвдек мавзун қаду гулгун қабое сан каби.

Бора-бора ошнои жонсипоридин кечиб,
Кўрмадим бегонапарвар ошное сан каби.

Оҳ уруб қумри билан тўти чаманларда дегай,
Хуштакаллум бормукин ширин адое сан каби.

Раҳмсиз жаллод икки кўзларинг жон қасдиға,
Кам эрур, инсоф қилсанг, пуржафое сан каби.

Хуш кечар умри қачон бир зарраи армони бор,
Ҳар кишини бўлса маҳбуби киройи сан каби...

Ногаҳон маржонидин дурлар агар терсам Муқим,
Чиқмагай жуз васфи шўхи бевафое сан каби.

Бир кеча қулоғимга лаззатли садо келди,
Чиқдимки, парипайкар бонисо намо келди.

Бир боқди қиё манго ҳушум бариси кетти,
Девона бўлиб айдим: “Ҳай, ҳай, на бало келди?”

Рахтини ёйиб ақлим, мастона бўлиб беҳуд,
Зикрим “самадо” эрди, тилга “санамо” келди.

Айдимки: “Закоти ҳусн – бир бўса на бўлғуси?”
Айди кулубон дилбар: “Қайдин бу гадо келди?”

Дилхаста Муқимийни кўнглини қилиб яксон,
Бу ноз азалдандур тақдири худо келди.

Ажойиб, очилиб бўлмиш чаман Қорийни гулзори,
Ҳувайдо ҳар гулининг рангидин фирдавс осори.

Ҳавоси дилкаш-у, ғамлик кўнгулга турфа фарҳатбахш,
Тамошоси билан кетгай табиатларни зангори.

Бўлак ерларда ҳам гулзор кўпдур хушҳаво, лекин
Мунинг ортиқчадур бодомзори бирла тоқзори.

Очилган давра атрофида ҳам оқу қаро гуллар,
Гулу райҳонлари саф-саф экилган, хатти паргори.

Хинолар неча ранг: сурху сариғ, яқсар гули тожи,
Киши сайр айласанг, шундоғ жойнинг яхши ҳам бори.

Таажжуб, толгул ҳам мўътабар гулдур тароватлик,
Вале кетмонга ўхшаттим, ҳама гулларни сардори.

Бу янглиғ дафъи савдобахш жой Хўқандда кам, аммо
Муқимий, қубҳи бир ён қўрадур, йўқ, ҳайф, девори.²⁵

Сендек, эй жон, бормукин офатижон кўрган киши,
Ўқ отар кифрикларинг абру камон кўрган киши.

Лаҳни қил топсин такаллум маҳфилингда, эй Масих,
Нотавон жисмига то руҳиравон кўрган киши.

Тўтийи авжи фасоҳатдурсан, охир сўзлаким,
Тавба десин мунча ҳам ширинзабон кўрган киши.

Эй пари, юз жилва бирлан гулшан ичра қил хиром,
Бир десин қаддингни тўбийи жинон кўрган киши.

Новакинг кўксимга боским, санчилиб қилғай алам,
Дардсиз билсам, билур захми синон кўрган киши.

Волаю мафтуну шайдо мумкин эрмас бўлмаса,
Сандадурким бу малоҳат, бу замон кўрган киши.

Лолагун тўнлар кийиб, кел қошларинг шамшир этиб,
Англасун албатта бир соҳибқирон кўрган киши.

Хўбрўлар, эй амири, ман каби бўлмай нетар,
Васлинг истар дарбадар бехонумон кўрган киши.

Ўлтур, эй сурат башар, кўзни кийикдек ўйнатиб,
Бу кеча ногаҳ пари қилсун гумон кўрган киши.

Назмини қилди латофатлик Муқимий боридин,
Истасин деб то ўқиб ному нишон кўрган киши.

Мураббалар

* * *

Юзни ойдек ногаҳ тобон айладинг,
Чун ойина маҳву ҳайрон айладинг,
Ошиқларга рўзи ҳижрон айладинг,
Ағёримга васлинг арзон айладинг.

Ваъда юз йўл, бирга вафо қилмадинг,
Хуш бўлмади кўнглунг жафо қилмадинг,
Дардим билиб туриб, даво қилмадинг,
Қилмас ишни ҳеч мусулмон айладинг.

Лола каби яшнаб чиқсанг мастона,
Кўрган одам нечук бўлмас девона,
Халқ ичида қилиб мундоғ афсона,
Овораю пур бесомон айладинг.

Дилраболар хайлида, эй тождор,
Қани сендек энди сарви гулузор,
Шамшир айлаб қошларингни обдор,
Қатлим учун мунча буррон айладинг.

Эй, чеҳраси қамардин ҳам мунаввар,
Лабинг лаъл-у, тишинг сафода гавҳар,
Солиб бошга кетиб гавғойи маҳшар,
Пари янглиф ўзни пинҳон айладинг...

Хўбрўларни эй сарвари сарири,
Хусн тахти узра одил амири,
Мен бенаво қолиб маҳрум ахири,
Бўлақларга лутфу эҳсон айладинг.

Оҳу нолам етди етти самога,
Боқмай ўттинг ҳаргиз мен мубталога,
Фарёд этдим, Муқим, ўхшаб гадога,
Бир демадинг: “Кимсан, афгон айладинг?”

Улким, жоно, юзни тобон айладинг,
Абр ичинда ойни пинҳон айладинг,
Қоматингни сарви бўстон айладинг,
Қумриларни зору нолон айладинг.

Эй золими бедодгари, ситамгар,
Қилмас токайгача фарёдим асар,
Беморингдин олмай келиб бир хабар,
Қилмас ишни ҳеч мусулмон, айладинг.

Йўқ ўзингдек лекин жаллоди қотил,
Ташлаб чиқиб нозик белларга кокил,
Боқмай ўтиб ошналарга тағофул,
Бегонага лутфу эҳсон айладинг.

Ағёр ила юриб шому саболар,
Рашк ўтиға қилдинг бағрим адолар,
Бежарима айлаб жавру жафолар,
Назарларда мундоғ жавлон айладинг.

Маошимдур ҳижронингда захру гам,
Ортиқчадур боз устиға бу алам:
Рақиблардин на кўрдингим ҳар оқшом,
Васлинг ҳаримиға меҳмон айладинг.

Рухсорингдин лола қат-қат доғ ичра,
Кабки шайдо хиромингга тоғ ичра,
Жилва бирлан товусларни боғ ичра,
Рафторингга маҳву ҳайрон айладинг.

Ишқинг билан ишим оҳу фиғонлар,
Ҳасратингда рангим бўлди сомонлар,
Муқимийга аввал қилиб паймонлар,
Охир ваъдаларни ялғон айладинг.¹

То ўзингни базм аро жо айладинг,
Бениҳоят зору шайдо айладинг,
Қоматингни сарви раъно айладинг,
Қумриларни оташ наво айладинг.

Эй дилбари жаҳон ичра ягона,
Кўрмас эмди сендек жонон замона,
Айлаб кетиб ҳар ишга бир баҳона,
Юрак бағрим эзиб, адо айладинг.

Фатонатли эй яхшилар сарвари,
Башармусан, ёким малак, ё пари,
Жафо қилсанг кўп ошиқнинг дафтари,
Не гуноҳим манга танҳо айладинг.

Лабларингдин лаъл ранги шарманда,
Тишларингга гавҳар дарёда банда,
Кам бўлурди гулчеҳралар Хўқандда,
Қайси боғда нашъу намо айладинг.

Доғи рашки рухсорингдин лолалар,
Товус айлар ишқинг билан нолалар,
Хижолатдан ой юзида ҳолалар,
Бу малоҳат қайдин пайдо айладинг.

Аввалида чекиб андуҳи ҳижрон,
Висолингдин топкан вақтимда дармон,
Қилиб, оҳ, сочларинг ҳар ён паришон,
Вобастаи чандин савдо айладинг.

Васлинг эди, Муқимиё, муродим,
Тағофулдин эшитмадинг фарёдим,
Юз ўлдуриб, боз устига, жаллодим,
Қошларингдин дор барпо айладинг.

Жоно, ул кун азми диёр айладинг,
Келмай кетиб, кўп интизор айладинг,
Дуди оҳим турфа шарор айладинг,
Бевафолик ажаб шиор айладинг.

Йўлларингда, аё ширин шамойил,
Туриб эрдим рақиб бирлан муқобил,
Манга айлаб ўтуб нозу тағофул,
Лутфу карам анга изҳор айладинг.

Қилдинг сафар рўза ичра азм айлаб,
Келурман деб ҳайитғача жазм айлаб,
Оқшомлари кимлар билан базм айлаб,
Кундузлари сайри бозор айладинг.

Келганинда, аё моҳи тобоним,
Қолмас эрди дилларимда армоним,
Охир мундоғ эшитмасанг фиғоним,
Аввалида нега хуштор айладинг.

Эй нозанин, ошиқларинг сони йўқ,
Лекин санга мандек қадрдони йўқ,
Бир кўрарға муштоқингман жони йўқ.
Ойинани маҳви дийдор айладинг.

Эртаю кеч эсдан чиқмас хаёлинг,
Жилва айлаб назарларда мисолинг,
Маст эканмен бодасида висолинг,
Ташлаб кетиб, эмди ҳушёр айладинг.

Во дариғо, қилмай аҳдингга вафо,
Жудолиғни кўрдинг раҳм этмай раво,
Ҳасратингда алқиссаким, дилбаро,
Муқимийни дийда хунбон айладинг.

Қўйма, жоно, сурма шахло кўзларинг,
Оҳуларни қилди шайдо кўзларинг,
Мардум ичра солди гавго кўзларинг,
Мардумлари магар тарсо кўзларинг.

Эй париваш, гули парҳан суманбар,
Назокатда қаддинг сарву санавбар,
Букун боқмай ошиқларга баробар,
Қилмас андишаи фардо кўзларинг.

Малоҳатлик йўқ сен каби дилрабо,
Қон тўкарга золимлари бепарво,
Бир кўрарга барча санга мубтало,
Ҳар қайсиси танҳо-танҳо кўзларинг.

Васфинг сиғмас биткан билан дафтара,
Ўхшар кокилларинг тожи афсара,
Тахти ҳуснинг кифрикларинг панжара,
Искандару ёки Доро кўзларинг.

Баланд ўлсун, ё раб, сани иқболинг,
Офатлардин тегри бўлсун паноҳинг,
Боқсанг агар, маст айлагай нигоҳинг,
Мужгонларинг – жому саҳбо кўзларинг.

Васлинг истаб, заҳар ичдим ютуб ғам,
Муқимийдин ваҳши сифат қилиб рам,
Шўхлиғларда ўз асрингда бўлур кам,
Ҳар қачонким қилса даъво кўзларинг.

Бир сўрмадинг, эй дилрабо, на бўлди.
Қилган ўшал аҳду вафо на бўлди?
Кўзларинг ҳам ноошно, на бўлди?
Кетинг демай ул мубтало на бўлди?

Эртаю кеч ишим фикрим хаёлинг,
Ўзгаларни(нг) комидадир висолинг,
Бир кўрарга зоридурман жамолинг,
Ниқоб очмас боди сабо, на бўлди?

Етди кўкка шому саҳар фиғоним,
Арз айладим неча дарди ниҳоним,
Ҳаргиз эшитмадинг, магар гумоним,
Қилмас асар қилган дуо, на бўлди?

Айтай десам ҳасратларинг йўқ маҳрам,
Елғиз бекас, на ёрим бор, на ҳамдам,
Дийдорингга нетар тўйганда бир дам,
Ташналиғдин ўлдим жудо, на бўлди?

Кўриб ногаҳ тўлган ойдек рухсоринг,
Жон нақдини қила олмай нисоринг,
Муқимингман ишқинг билан беморинг,
Бир боқмадинг баҳри худо, на бўлди?

То асири ҳалқаи ул зулфи райҳон ўлмушам,
Рўзгорим тийра-ю, зору паришон ўлмушам,
Соядек афтодалиғда нотавон жон ўлмушам,
Турфа дийдоринг таманносида ҳайрон ўлмушам.

Безибон мандин, бўлакни ёр қилдинг оқибат,
Сангсори таънаи агёр қилдинг оқибат,
Аҳду паймонлар эсиз бекор қилдинг оқибат,
Деб эдинг юз йўл қани бир кеча меҳмон ўлмушам.

“Ваъдалар қилмасмудингким, ман санго, – деб, – ошно”,
Охирида айладинг бегонадин ҳам кўп жафо,
Кўрмадим қолиб маломат, таъналарга бир вафо,
Қил давоким, дарди бедармони ҳижрон ўлмушам.

Эй бути бебоки, золим сангдил, бедодгар,
Ўтлу оҳим айламас тоқайғача санга асар,
Не бўлур қилсанг нигоҳингдин мени ҳам баҳравар,
Ҳасратингда доғ кўнглим, ғунчадек қон ўлмушам.

Радди хулқ айлаб тириклай ошнолиғ ўлдурур,
Вожгун толеъ билан бахти қаролиғ ўлдурур,
Ҳам яна устиға, эй маҳваш, жудолиғ ўлдурур,
Сансиз охир табакай маҳбуси зиндон ўлмушам.

Сабзадин ерда зумуррад фарш ўлуб фасли баҳор,
Боғлар саҳнида хори хушқдин гул ошкор,
Очилур кўнгли Муқимийни қачон, эй маҳъузор,
Кунжи ғам ичра мисоли абри гирён ўлмушам.

Эй чеҳраси тобоним,
Ошиқлари ҳайроним,
Йўқ тоқати ҳижроним,
Васл ила даво айланг.

Эй зулфи паришоним,
Аҳди ҳама ёлғоним,
Синди, қани паймоним,
Бир меҳру вафо айланг.

Эй шўхи дилоромим,
Етса санга пайғомим,
Кулбамга келиб шомим,
Пур нуру зиё айланг.

Эй булбули шўрида,
Токай дили афсурда,
Бўлмай даме осуда,
Гул вақти наво айланг.

Бу ҳусн ғаниматдур,
Чин бод басуръатдур,
Ҳангоми мурувватдур,
Хўб лутфу сахо айланг.

Охир мени бемора,
Қил марҳами наззора,
Ким айтдики, хуштора
Юз жавру жафо айланг?

Гар қилса Муқимий хун,
Рухсоралари гулгун
Инсофга келур бир кун,
Ҳаққиға дуо айланг.

Жоно, булдурким рози ниҳоним,
Етмаклик эрди санга гумоним,
Ногаҳ рамаққа етканда жоним,
Кўрдим юзингни, алҳамдулиллоҳ.

Чун лола кўксим доғ эрди қат-қат,
Ҳамдам тополмай айтурға ҳасрат,
Ўлдим деганда бўлди каромат,
Кўрдим юзингни, алҳамдулиллоҳ.

Пасту баланди оламда йиллар,
Саргашта эрди зикрингда тиллар,
Васлингни истаб қон эрди диллар,
Кўрдим юзингни, алҳамдулиллоҳ.

Боғларда сансиз, эй сарви қомат,
Қумридек этдим оҳу надомат,
Гарчанд элдин чектим маломат,
Кўрдим юзингни, алҳамдулиллоҳ.

Токим назардин кеттинг, нигорим,
Йўқ эрди бир дам сабру қарорим,
Йиғлаб кечарди лайлу наҳорим,
Кўрдим юзингни, алҳамдулиллоҳ.

Ҳар ерда жойим вайрона қилдинг,
Мардум ичинда афсона қилдинг,
Ишқингда гарчи девона қилдинг,
Кўрдим юзингни, алҳамдулиллоҳ.

Умре фироқинг тортиб бағоят,
Соғинган эрдим кўп бениҳоят,
Эмди кўрибким, тоқ ўлса тоқат,
Кўрдим юзингни, алҳамдулиллоҳ.

Дарди жудолиғ бирлан Муқимий,
Андуху ғамлар эрди надими,
Очиб ниқобин, келгач насими,
Кўрдим юзингни, алҳамдулиллоҳ.

Дилда васлинг эрди умре таманно,
Хаёлингни қилур вақти тамошо,
Ногаҳ ойнага боқиб, нигоро,
Маҳву ҳайронларинг ёдимга тушти.

Фасли баҳор ўлуб, гуллар очилиб,
Ерга сабза бахмал каби ёпилиб,
Машомимга сунбул бўйи хуш келиб,
Зулфи райҳонларинг ёдимга тушти.

Қўлларингдин то нўш эттим паймона,
Гоҳи худмен, гоҳи беҳуд девона,
Ҳар қачонким кўксим қилдим нишона,
Тийри мужгонларинг ёдимга тушти.

Сайр айладим чиқиб дашту саҳролар,
Бошларимга ортиб шўри савдолар,
Бисмил учраб кўзга лола, раънолар,
Тиғи бурронларинг ёдимга тушти.

Эй, яхшилар хайлин нозик миёни,
Гарчанд эрдим ёмонларнинг ёмони,
Базмларда қилган элдин ниҳони,
Лутфу эҳсонларинг ёдимга тушти.

Не хуш айём экан ўшал замонлар,
Бўлур эрдим ҳар дам, жоно, қурбонлар,
Охир мундоғ бўлиб зору сарсонлар,
Ҳарсў жавлонларинг ёдимга тушти.

Эй истиғно фирдавсининг насими,
Ёд этмадинг қадрдон деб қадимий,
Уммид этдим ҳар ердаким, Муқимий,
Аҳду паймонларинг ёдимга тушти.

Йўқтур жудолиғда сабру қарорим,
 Бир кўралмай қуриб қолди мадорим,
 Қоронғудур лайлим каби наҳорим,
 Ўлдим десам қилмас парво Макайлик.

Киши мислин топмас шаҳру саҳрода,
 Хулқи хушу истиғнолик озода,
 Ажаб эмас ўтмас десам дунёда,
 Фарғонада ўзи танҳо Макайлик.

Мансиз кечар нечук демади ҳолинг,
 Бир сўрмағай боқиб ранжу малолинг,
 Недур мундоғ демас фикру хаёлинг,
 Кўнглимудур магар хоро Макайлик.

Ўзга билан доим ичишиб бода,
 Бул сабабдин дарду ғамим зиёда,
 Ўтган чоқда хоҳи отлиғ, пиёда,
 “Қалай ҳолинг!” демас, асло Макайлик.

Саҳарлари йиғлаб қилдим дуолар,
 Қилмай ўтар бир дардимга даволар,
 Билсам бўлур экан иши жафолар,
 Бўлмас эрдим бўлса ошно Макайлик.

Ё раб, қилур тоқай ситамни пеша,
 Муқимийни зор йиғлатиб ҳамиша,
 Шафқатни ҳам қилсанг нетар андиша,
 Букун-букун, тоғна фардо Макайлик.²

Эмди сандек, жоно, жонон қайдадур,
Кўриб гул юзингни боғда бандадур,
Сақлай ишқинг токи жоним тандадур,
Ўзим ҳар жойдаман, кўнглум сандадур.

Меҳринг ўти ногаҳ тушди жонларга,
Парвойим йўқ зарра хонумонларга,
Лола янглиғ тўлиб бағрим қонларга,
Ўзим ҳар жойдаман, кўнглум сандадур.

Эртаю кеч фикру зикрим хаёлинг,
Бир сўрмадинг, налар кечти аҳволинг?
Эсларимга тушиб ширин мақолинг,
Ўзим ҳар жойдаман, кўнглум сандадур.

Воқиф эрмас киши сенинг аслингдин,
Токим десам пари сенинг наслингдин,
Водариғо, жудо бўлдим васлингдин,
Ўзим ҳар жойдаман, кўнглум сандадур.

Йўқ сан каби малоҳатлик яғона,
Кўрганмукан мисолингни замона,
Бўлиб халқ ичида мундоғ афсона,
Ўзим ҳар жойдаман, кўнглум сандадур.

Юзларингдин хижил моҳи тобонлар,
Рафторингга шайдо жумла ёронлар,
Қолиб ҳардам ўз ишимга ҳайронлар,
Ўзим ҳар жойдаман, кўнглум сандадур.

Султонисан, барча хўблар надиминг,
Доим эрдим дуоғўйинг, қадиминг,
Бовужуди сўрмай ўттинг Муқиминг,
Ўзим ҳар жойдаман, кўнглум сандадур.³

Ҳар нафас бир доғ ила ул меҳри рахшон куйдурур,
 Гоҳ жамоли шуъласидин, гоҳи пинҳон куйдурур,
 Гоҳ васлидин ёнурмен, гоҳи ҳижрон куйдурур,
 Буйла куйдурмакни қайдоғ номусулмон куйдурур.

Шоми фурқат ичра йиғлаб бенаволиғ кунжида,
 Юз гудозу сўз бирлан мубталолиғ кунжида,
 Шамъдек базмида ўртаб, гаҳ жудолиғ кунжида,
 Интизор айлаб хилофи аҳду паймон куйдурур.

Хўблиғ мулкида жавр андеша шаҳаншоҳким,
 Айланиб бедодлиғ ҳаргиз ўсонмас, оҳким,
 Пойтахт эрди хаёлиға кўнгуллар, оҳким,
 Қайси золим шаҳ қилиб мулкани вайрон куйдурур.

Қилмади обод мутлақ бу дили вайронани,
 Куйдуруб доғ устиға ўртар мани девонани,
 Қуймайинмуким олиб ўтдин буён бегонани,
 Ошно бўлған сари мундоғ қадрдон куйдурур.

Лутф ила айлаб мани аввал ўзиға ошно,
 Ёр этиб ағери бўлди оқибат мандин жудо,
 Ташлабон кўздин, қўюб маъюс, зору бенаво,
 Ўзгаларға айлабон юз лутфу эҳсон куйдурур.

Кўрмадим гулдек юзини бир замоне хорсиз,
 Васл чоғи чиқмадим ман базмидан озорсиз,
 Термулолмай оразиға бирғина ағёрсиз,
 Бу сабаб бир умр ҳасрат бирла армон куйдурур.

Муҳйини ҳам арзи додиға етинглар, дўстлар,
 Яъни ушшоқи қаториға битинглар, дўстлар,
 Ошиқи кўпдур вале инсоф этинглар, дўстлар
 Ким, ҳамиша ман Муқимийдек анга жон куйдурур.⁴

Жоно, кўзунг қародур,
 Оёки, сурмасодур?
 Ё оҳуйи Хитодур?
 Боқсанг, кўнгул олодур.
 Қўп вақт бўлди кўрмай,
 Бир бор ҳол сўрмай,
 Юз йўл ўтуб, гапурмай,
 Охир на муддаодур?
 Очким, юзунг қизил гул,
 Нолону зор булбул,
 Тўти сўзунгга ҳам қул,
 Юзунгга кабк адодур.
 Ҳажрингда сийна ғамлик,
 Ғамлик, ямон аламлик,
 Мотамда дийда намлик,
 Ранг мисли қаҳрабодур.
 Эй, дилбари ягона,
 Токай бўлмак бегона,
 Қилдинг кўксум нишона,
 Қошингму ўқу “ё” дур?
 Кокулларингму анбар?
 Зулфингму сунбули тар?
 Гул оразингму аҳмар?
 Сарви қадинг расодур.
 Қилмай кеттинг назора,
 Бағрингму санги хора?
 Ҳаргиз демай бечора,
 Ишқимда мубталодур.
 Аввал ўзинг юз очдинг,
 Телба қилдинг-у, қочдинг,
 Паймонларинг ушотдинг,
 Ишинг жавру жафодур.
 Эй, сарвиноз пайкар,
 Йўқ манда сийм ила зар,
 Яхшиликка баробар,
 Муқимийдин дуодур.⁵

Мухаммаслар

* * *

(Муҳаййир газалига мухаммас)

Тушмай назарим тоқат ажаб тоқ юзингга,
Етдим деган албатта йироқроқ юзингга,
Овора ҳама шаҳр ила қишлоқ юзингга,
Эй кўзу кўнгил жон била муштоқ юзингга,
Муштоқлиғи шуҳрати офоқ юзингга.

Гавҳарга фақр ганжини(нг) тошини алишмам,
Мунъимлара дарвешлик ошини олишмам,
Жандамга куҳан шоҳи қумошини алишмам,
Гар берса фалак ою қуёшини алишмам,
Бир кечаси ё бир куни ул оқ юзингга.

Наргис нигорон боғда талабкоринг ўлубдур,
Товус ҳам ошифтаи рафторинг ўлубдур,
Ким бўлсаки жон нақду харидоринг ўлубдур,
Юз важҳ ила гул бандаи рухсоринг ўлубдур,
Десаиғ етурай мақсадиға тоқ юзингга.

Йўқ санга баробар буте Хўқандда, нигоро,
Юсуф кўрубон бўлса не тонг банда, нигоро,
Зулфинг руҳинг атрофида рахшанда, нигоро,
Тун-кун била равшан кўрунур санда, нигоро,
Чин демасанг ойна олиб боқ юзингга.

Дилхасталара лутф этибон тангри ҳақи-чун,
Бошимға карамдин етибон тангри ҳақи-чун,
Ўздин борадурмен кетибон тангри ҳақи-чун,
Бир кеча ҳарамдин чиқибон тангри ҳақи-чун,
Ол ғардани боқса нетар ушшоқ юзингга.

Йўлингда Муқим ўлмайин ўлса бу Муҳаййир,
Гар жавру жафо кўрмайин ўлса бу Муҳаййир,
Ёдингда дуо қилмайин ўлса бу Муҳаййир,
Ишқингда фано бўлмайин ўлса бу Муҳаййир,
Маҳшар куни боққай сани қайдоқ юзингда.¹

(Навий газалига мухаммас)

Нигореким гапурмас дурри тамкиним ушолгай деб,
 Боқолмасман юзига бежаёликдин уёлгай деб,
 Нишон кўксум ҳамиша тийри мижғони қадолгай деб,
 Кезарман кўйида йиллар назар ҳолимга солгай деб,
 Агар ўлдурса қоним ранги тупроғида қолгай деб.

Жудолиғ кунжида ҳар дам тушиб бир турфа аҳвола,
 Эмас анжумлар, оҳим шуъласидин кўкда жаввола,
 Баҳор айёми қат-қат доғ мендан қарз олур лола,
 Кўнгулга юз туман ниш урса ҳижрон айламам нола,
 Висолаи нўшидин ул захмлар шояд тузолгай деб.

Кўзим ёши на танҳо сўйи тупроғига оғушта,
 Ўшал Чин нофаси ҳам бўйи тупроғига оғушта,
 Қачонким хуш димоғим бўйи тупроғига оғушта,
 Сиришким қони бўлди кўйи тупроғига оғушта,
 Итиға токи бу балчиқ билан бир уй ясолгай деб.

Фигонким, ўткариб ғафлатда умрум ўйнадим, кулдим,
 Букулди оқибат қомат, надомат ҳалқасин қурдим,
 Бу кун, оҳ, эмди бир вайронада қайғулуғ ўлтурдим,
 Кўнгулни ишқида ғамлар билан меҳнатга топшурдим,
 Кўриб раҳми келибон, нотавон кўнглимни олгай деб.

Ғанимат бахту фурсат, эй муғанний, чал дигар гун,
 Керак “Ушшоқа” “Гулёр” айласанг ўтлуғ чекибон ун,
 Муқимий ҳам бу маҳфилда ниҳоят хастадил маҳзун,
 Навоий бенаволиғ бирла доим май ичар ҳар тун,
 Наво созини даврон мутриби базмида чолгай деб.

(Ғозий газалига мухаммас)

Забон очдим, қилай тавсифини аввал қаламқоша,
 “Насибинг бу эрур”, деб солди ҳижрон захридин оша,
 Қилибдур ваъда мендин ёшурун бир-икки ўйноша,
 Кима дод айлайин, ёр ўлди ёрим неча авбоша,
 На суд эмди фиғону нола қилсам бош уриб тоша.

Қачонким хор янглиғ гул рухинг васли аро бўлдим,
 Жудолик ихтиёр этганда мен япроқ каби сўлдим,
 Самуми ғам келиб тегди, алам борониға тўлдим,
 Видоий қилдим кўргил, қаро бахтимни ким, ўлдим,
 Муяссар бўлмади юзини боқмоқ кўз тўлиб ёша.

Насиҳат этмагил, аҳли фасоҳат, айлама таън ҳам,
 Фидо қилдим нигорим йўлида жоним била тан ҳам,
 Кўриб бир лаҳзасин таън этмагил, содда эмас ман ҳам,
 Мени айб этма, бердинг нақди жон деб, зоҳидо, сан
 ҳам,
 Эрур савсар олиб ой эгри қўйса бўркини боша.

Қаю жонбоз ошиқ жонини жонона бермишдур,
 Фироқу фурқату ҳижрон ўтина ёна бермишдур,
 Гадоларга азал султони бир дурдона бермишдур,
 Ғами ишқинг кўнгулни заҳм айлаб қона бермишдур,
 Ажабдурким, саховат айламиш султон қаллоша.

Умид ила Муқимий кўйида кўп нола қилдурди,
 Топиб Нусрат ўзини тиғи Фурқат бирла тилдурди,
 Ўшал Муҳйи қушига Нисбатий Завқийни илдурди,
 Ниҳон дардингни кўз қон ёш тўкиб оламға билдурди,
 Гирифтор ўлмасун Ғозий каби ғаммоз йўлдоша.²

Чарх жавридин ажаб мағмумдурмен, айрилиб,
 Заъфдин бир риштаи мавҳумдурмен, айрилиб,
 Истаманг мендин нишон, маъдумдурмен, айрилиб,
 Баски, сендек ёрдин маҳрумдурмен, айрилиб,
 Ҳожати изҳор эмас, маълумдурмен, айрилиб.

Ҳамдаму аҳбоблар машғули базму ижтимоъ,
 Гаҳ ўқуб ашъори рангин, гаҳ қилиб рақсу само,
 Шўхлигинин ҳар бири бир санъат айлар ихтиро,
 Эй кўнгул, дилдору ёронлар билан айлаб видо,
 Оҳким, кам бахту толеъ шумдурмен, айрилиб.

Не хуш ул кунларки манзуриим эдинг, эй сиймбар,
 Бор эди зебо қадинг ҳар дам назарда жилвагар,
 Кору борим завқи суҳбат эрди ҳар шому саҳар,
 Таъма эрди хони қисматдин менга шаҳду шакар,
 Аждари ғам комиға матъумдурмен, айрилиб.

Муддате эрдикӣ, табъим айшдин саршор эди,
 Ҳасрату андуҳу ғам усрук кўнгулда ор эди,
 Дийдаи бахтим висолингдин зиҳи бедор эди,
 Булбуле эрдим ҳамоно масканим гулзор эди,
 Кўҳи ғам устида ёлғиз бумдурмен, айрилиб.

Мунису ғамхор йўқ, ҳамдам қилурға шарҳи роз,
 Кимга ёндошдимки, қўюб меҳр, қилди эҳтироз,
 Сен била ул кунки бўлмушмен жудо, эй сарвиноз,
 Тортаман юз ранг кулфат ҳар бири тоқатгудоз,
 Оташи ҳасрат ичида мўмдурмен, айрилиб.

Реза-реза ун каби чарх осиеъидан сўнгак,
 Тангу торик ўлди олам кўзга монанди катак,
 Даҳр золи урди роҳатлиғ кўзим ичра намак,
 Дастидин тушди жудолиғ ўртага, золим фалак,
 Бекасу беҳамдаму мазлумдурмен, айрилиб.

Қолмади мен чекмаган ранжу алам озордин,
 Етмаган бир захм йўқдур бош кўтарган хордин,
 Бўлма, жоно, беҳабар мен сийнаси афгордин,
 Телбадур ажраб Муқиминг, сўрма кору боридин,
 Сафҳаи ҳар ғуссага марқумдурмен, айрилиб.

Қулингни кўнглида ёдинг эди маҳзур, хуш келдинг,
 Ҳузурингдин дилим топди чароғи тур, хуш келдинг,
 Қудумингга фидо жон бўлса гар манзур, хуш келдинг,
 Висолингдин эдим бир неча маҳжур, хуш келдинг,
 Бу маҳжурингни айлаб хотирин масрур, хуш келдинг.

Муанбар зулфингга банд айлабон ёшу қариларни,
 Такаллум бирла лол айлаб Фалотун, Бу Алиларни,
 Гирифтор айладинг ҳам ошною ажнабийларни,
 Қилиб ҳайрон жамолингга парию одамийларни,
 Жаҳон мулкига жаннат боғидин, эй ҳур, хуш келдинг.

Раманда шўхликда ваҳшидин ҳам ғамзаға моҳир,
 Рагу пай гул каби пироханингни устидин зоҳир,
 Хаёли чашми беморинг ила бемор эдим охир,
 Назокатда дейин ман қайси ҳуснингни забон қосир,
 Қадам кўз манзариға қўй сўраб ранжур, хуш келдинг.

Юз оч то бир кўриб, руҳиравонимни нисор айлай,
 Нечук шаккар лабингдин ўпмасам сабру қарор айлай,
 Муҳаббат йўлида кимдин ман эмди нангу ор айлай,
 Эшит, эй лоларух, олдингда бир-бир ошкор айлай,
 Юракда кўҳна доғим қолмасун мастур, хуш келдинг.

Хўжандий дер: “Нечук бовар қилурман жавҳари аслинг”,
 Башардин бу малоҳатда чиқодур кам пари наслинг,
 Кўрар кун бор экан, юз шукр, айни яхшилик фаслинг,
 Фироқинг захрини сўзи ҳалок эткан эди васлинг,
 Ба ғайри захма қўюб марҳами кофур, хуш келдинг.

Тўкуб ёш шамъдек тонг отгуча ёнур эдим ўртаб,
 Асар қилғон эди ишқинг ўтидин жонға тобу таб,
 Кетарсан тангдур фурсат, жудолиғ шарҳидур кўп гап,
 Биҳамдиллаҳ, муяссар бўлди ҳижронинг чекиб йиғлаб,
 Оқар қон кўзларимга доманингдин нур, хуш келдинг,

Нигоро, риштаи назмимға васфинг гавҳарин тердим,
 Жудо ҳар байтини ҳар бандини(нг) туғросиға бердим,
 Муқимий, ман ҳам эмди санга қуллик лофини урдим,
 Фалак рухсат бериб кўрмакка бормай, мунтазир эрдим,
 Хижил қилдинг келиб лутф айлабон маъзур, хуш келдинг.

Дилбаро, шўри қиёмат ошкор айлаб келинг,
 Бўлса номаҳрам агар, номусу ор айлаб келинг,
 Шум рақиблар кўзиға оламни тор айлаб келинг,
 Келсангиз кулбам аро кўзни хумор айлаб келинг,
 Лекин эл кўзича тамкину виқор айлаб келинг.

Гул юз узра икки зулфингизни ҳам сунбул қилиб,
 Оразингизга муҳаббат аҳлини булбул қилиб,
 Хору хасни босибон райҳон ила жанбул қилиб,
 Учраса ағёрлар қилмай ниғаҳ бисмил қилиб,
 Қонларидан кўчаларни лолазор айлаб келинг.

Гунг, қилсангиз такаллум, тўтйи ширинсухан,
 Кўзингиздин рашк этиб овора оҳуйи Хўтан,
 Тишларингиздин хижил ҳам мунфаил дурри Адан,
 Лоф урар гулзор аро сарв ила шамшоду суман,
 Қоматингиз кўрсатиб, бир шармисор айлаб келинг.

Нозу истиғно билан, найларки, келсангиз кулуб,
 Гамза бирлан маст қилсангиз дамодам май сунуб,
 Қўл бўюнгга ташлашиб юрсак иковлон бир бўлуб,
 Кеча-кундуз оҳ урарман йўллариингда термулуб,
 Сизга ошиқни ким айди: “Интизор айлаб келинг”.

Бўлмади бир дам муяссар қолса кўзёшим тиниб,
 Меваи сабрим тўкилди шохи оромим синиб,
 Чиқсангиз бир кун агар эҳсон самандиға миниб,
 Ҳар тарафга ташлабон кокиллариингиз, силкиниб,
 Кулбаи ихзоними мушки тотор айлаб келинг.

Доғлар кўнглумда қат-қат, гунчадек бўлди ниҳон,
 Гам юкидин қоматим нахли эгилди чун камон,
 Ишқни кўйида чун барбод берди хонумон,
 Таъналар айлар манга зоҳид, аё ороми жон,
 Они ҳам бориб менингдек беқарор айлаб келинг.

Ўлдуруб бир нечани, абрў камон бирла отиб,
 Ҳам Масиҳга мурда тиргузмакни расмин ўргатиб,
 Бир фуломингман, мени хоҳ сохлагил, хоҳи сотиб,
 Ишқ бозори аро майгун лабингни кўрсатиб,
 Лаъл қадрин синдириб, беэтибор айлаб келинг.

(Амирий газалига мухаммас)

Магар жаллод чашмингни ҳидоят қилди мижгонинг,
 Итоб айларда жонимга иноят қилди мижгонинг,
 На журм этдимки, жаврин бениҳоят қилди мижгонинг,
 Ҳалокимдин ажаб бир сўз ривоят қилди мижгонинг,
 Кўзинг ўлдирди-ю, аммо риоят қилди мижгонинг.
 Парилардек хироминг кўрган инсонни шаҳид айлар,

Нигоҳинг хоҳ гадо-ю, хоҳ султонни шаҳид айлар,
 Тишинг дурни, лабинг лаъли Бадахшонни шаҳид айлар,
 Кўзинг ҳар бир боқишда юз мусулмонни шаҳид айлар,
 На кофирсанки, қон тўкмакка одат қилди мижгонинг.
 Сочингдин шўриши савдо билан бечора бошида,

На бир хобида ором-у, ва на завқе маошида,
 Чунон маъюсман маҳрум сарто-сар хорошида,
 Хаёлинг базмида эрдим кеча кўнглимни қошида,
 Кўзинг бедодини айтиб, шикоят қилди мижгонинг.

Юриб чиқсанг бу истиғно билан даврон қутулгайму?
 Кўриб маҳви жамолинг, бўлмаса хубон қутулгайму?
 Сўзингдин лол бўлмай тўтилар ҳар ён қутулгайму?
 Ики хунхор жоду кўзларингдин жон қутулгайму?
 Бу кофирларни қатлимга далолат қилди мижгонинг.

Аё, эй хубларни сарвари, шўхи чаманоро,
 Борурман деб висолингга етолмайман бу кун, фардо,
 Ўшал кун бир қародинг жониби ман телбаи шайдо,
 Мани ўлдургудек эрди кўзинг мардумлари гўё,
 Чекиб ҳар ён синон саф-саф ҳимоят қилди мижгонинг.

Қошинг шамширидин ҳар боққонингда минг ситам эрди,
 Бўлиб сув сабру тоқат чашмаи чашмимда нам эрди,
 Нигоро, нотавон жонимга, бу озор кам эрди,
 Кўзинг қилган жафолардин кўнгилда юз алам эрди,
 Манга ушбу аламларни зиёдат қилди мижгонинг.

Муқимий, хонавайрон манзилимни санга айтурга,
 Қоронғу шомдин ҳам маҳфилимни санга айтурга,
 Машаққатга ешилмас мушкулимни санга айтурга,
 Борур эрдим, Амир, арзи дилимни санга айтурга,
 Муравват бирла қатлимга ишорат қилди мижгонинг...

(Номий газалига мухаммас)

Ўзгаларга лутф, бизга жавр бисёр айладинг,
 Куйдуруб рашк оташига, майли ағёр айладинг,
 Хўб эмас эрди, бу ишни чакки, бекор айладинг,
 Азми саҳро айлабон, дилларни афгор айладинг,
 Рўзгорим зулфи мушкининг каби тор айладинг.

Оқибат доим дуойи иззу жоҳингни этуб,
 Бир нигоҳи марҳамат қилмай бородурсан ўтуб,
 Тотлу жонимдин ўсондим, заҳри ҳижронинг ютуб,
 Бизни махмур айлабон, ағёр ила соғар тутуб,
 Шум рақибни номуборақларга гуфтор айладинг.

Кечаман токай ғамингда оҳи оташбор ила,
 Эй ситамгар, жона еттим эмди ман озор ила,
 Мунис ўлмак мунча ҳам бир умр дунёдор ила,
 То лаболаб айладинг паймоналар ағёр ила,
 Чун суроҳий косаи чашميمни хунбор айладинг.

Эй қади нозук, ниҳоли боғи фирдавси ҳаё,
 Бош чекар ердин кафи пойинг умидида ҳино,
 Касб этар ҳар лаҳза ҳуснунгдин қуёш нури сафо,
 Субҳдек қилдинг шабистони жаҳонни пурсафо,
 То баногўшингга зеби дурри шаҳвор айладинг.

Ойжабинлар волаи саргаштаси рухсоринги,
 Печтоб ишқида сунбул зулфи анбарборинги,
 Гунг тўти ҳасратда сўзи лафзи шаккарборинги,
 Соз қилдинг барбат ила лаҳжаи гуфторинги,
 Зуҳрани чархи сеюмда лолу бемор айладинг.

Хўблар ичра сенингдек эмди ўтмас гул писар,
 Ҳайфким, маҳрумман, кўруб ҳузуринг ўзгалар,
 “Ҳеч аз васлам, – нагуфти, – к-эй Муқимий, баҳра бар”,
 Жоми лутфинг бирла олгил гоҳ Номийдин хабар,
 Баским, они дарду ғамдин кўп қадаҳор айладинг.³

(Нодим¹ газалига мухаммас)

Эй бек, банда арзларин ул шаҳриёра де,
 Мажруҳ кўнгли, борму анга ҳеч чора де,
 Бераҳмлиғда кўнглин они санг-хора де,
 Боди сабо саломими ул гулузора де,
 Бу андалиби зор паёмин баҳора де.

Бир ғамзасида ўт қўйибон ошёнима,
 Кўк тоқи тийра нолаю оҳу фиғонима,
 Қосид, бошингни ҳурмати номехрибонима,
 Етдим ниҳон тутиб ғами ишқини жонима,
 Раҳм айлабон бу дардими сан ошқора, де.

Ағерим ила ёр бу тун боданўшдур,
 Рашким келиб, тонг отқуча корим хурушдур,
 Қайда бошимда эмди мани ақлу ҳушдур,
 Ул маҳлиқо сипеҳр киби сабзапўшдур,
 Жайбида тутмаларни дурахшон ситора де.

Етди рамаққа жоним-у, келмас хаёлиға,
 Наззорае қилай демагай зори ҳолиға,
 Тун-кун дуодаменки, етушқай камолиға,
 Ўлсам фироқ даштида етмай висолиға,
 Эй гирди бод, кўрсанг ўшал ғамгусора, де.

Ҳусн иқлимининг тахтида султон дегил они,
 Майгун лабини(нг) лаъли Бадахшон дегил они,
 Зулфу хатини(нг) сунбулу райҳон дегил они,
 Қаддина сарви ноз хиромон дегил они,
 Рухсорай мунавварини “моҳ пора”, де.

Ҳажрида умре ранж чекиб, ранг заъфарон,
 Ёш ўрниға кўзимдин оқар қатра-қатра қон,
 Эй дўст, шулдур, ҳасратими айласам баён,
 Зинҳор учраганда ўшал шўх ногаҳон,
 “Сансиз ғамингда жайби они пора-пора”, де.

Эй раҳгузори кўйи ўшал ёри бевафо,
Кўрдингму ҳажри дардида мен зору бенаво,
Бошимда шавқи васл, жамолиға жон фидо,
Кўрсанг нигорими, санга мандин бу илтижо:
“Дарду ғамиға йўқ они ҳаргиз шумора”, де.

Ёзди ғамин Муқимий баиду қарибдин,
Кўрмай гузири бормиди нону насибдин,
Инжитма жавр етса карам бил ҳабибдин,
Нодим шикоят айлама ёру рақибдин,
“Боис тамоми ғуссаға бу бахти қора”, де.

(Жомий газалига мухаммас)

Қадамро ранжа сўйи мо асирон мекуни ё не?
 Ба муштоқон жамоли худ намоён мекуни ё не?
 Масихойи, давои дардманддан мекуни ё не?
 Ба раҳмат илтифоти мо асирон мекуни ё не?
 Нигоҳе жониби мо хоксорон мекуни ё не?

Кашидам баски ҳижрон, тар зи хун шуд хонаи дийда,
 Ба ранги ҳалқаи тасвири нун шуд хонаи дийда,
 Зи жўши гирия ашкам бурун шуд хонаи дийда,
 Чу Яъқубам зи гирия сарнигун шуд хонаи дийда,
 Худоё, Юсуфи моро ба Канъон мекуни ё не?

Ба боғи даҳр фасли гул баҳорон мекуни равшан,
 Тамоми кўҳу саҳроро ба борон мекуни равшан,
 Гуҳар аз қатраҳойи абри найсон мекуни равшан,
 Шаби торикро бо моҳи тобон мекуни равшан,
 Даруни қабри торикам чароғон мекуни ё не?

Гунаҳқорам ғариқи баҳри исёни ту мебошам,
 Асири мубталойи нафси шайтони ту мебошам,
 Ба ғафлат дода умр аз даст нодони ту мебошам,
 Шаби аввалки, ман дар гўр меҳмони ту мебошам,
 Шаҳо инъому эҳсонат ба меҳмон мекуни ё не?..

Муқимий зарра ҳам чун офтоби ховари Жомий,
 Заифу ожизам, кун дастгири, ёвари Жомий,
 Ба доди додхоҳон аз ту шояд довари Жомий,
 Кадомин дарду меҳнатро кунам ёд овари Жомий,
 Ту осон мушқули мо мустамандан мекуни ё не?

Таржимаси:

Эй севикли, биз асирлар томонга ҳам қадам
етказасанми ё йўқ?
Биз муштоқларга ўз жамолингни кўрсатасанми ё йўқ?
Масиҳсифат бўлиб, бизнинг дардларимизга даво
қиласанми ё йўқ?
Биз асирларга илтифот билан раҳм қиласанми ё йўқ?
Оёқ остидаги тупроқ каби эзилган биз бечораларга
нигоҳ қиласанми ё йўқ?

Айрилиқ аламларини шунча кўп тортдимки, кўз
хоналари қонга тўлди,
Кўз хонаси қон рангли ёшлар билан тўлган ҳалқа
шаклига кирди,
Кўзёшларимнинг беҳисоб оқишидан кўз хоналари
қабариб чиқди,
Худди Яъқубга ўхшаш йиғидан кўз хонаси салқиб тушди,
Эй худо, Юсуфимизни Канъонга етказасанми ё йўқ?

Дунё боғини баҳор фасллари билан равшан қиласан,
Бутун тоғу тошларни баҳор ёмғири билан сероб қиласан,
Бу ёмғир билан турли гавҳарларни ундириб-ўсдириб,
обод қиласан,
Қоронғу кечани тўлин ой билан равшан қиласан,
Қоронғу ва тор гўримни ҳам ёритасанми ё йўқ?

Ман санинг гуноҳ денгизига ботган гуноҳкорингман,
Ўз нафсига мубтало бўлган қулингман,
Ғафлатда қолиб, ўз умрини ўтказган нодонингман,
Биринчи кеча гўрдаги санинг меҳмонингман,
Меҳмонга инъом-эҳсон қиласанми ё йўқ?..

Муқимий Жомий олдида қуёш атрофида айланувчи
зарра сингаридур,
Заифман, ожизман, қўлимдан тут, ёрдам қил, эй Жомий,
Сендан ёрдам сўровчиларга ҳамма вақт мадад этиб
келгансан, эй Жомий,
Дарду меҳнат чекувчи мен гадони ҳам ёд қил, эй Жомий,
Биз ёрдамга муҳтожларнинг мушкулени осон
қиласанми ё йўқ?

(Умидий⁵ газалига мухаммас)

Гарчи бўлса мисли булбул ишларим фарёду дод,
 Орзулар ғунчасидин ҳаргиз очилмас мурод,
 Ошно, ёру биродарларда йўқ меҳру видод,
 Мунҳариф ўлди фалак, жавр ўлди кун-кундин зиёд,
 На ҳабибимдин карам, на ўзлукимдин эътимод.

Ул жафопеша демаским: “Бир бўлай меҳмон анго”,
 Демагай: “Ҳижрон ғамидин қолмагандур жон анго”,
 Бўлмади ҳаргиз муассир нолаю афгон анго,
 Бир ажойиб толеим бордурки, ман ҳайрон анго,
 Сидқ ила қўйсам қадам ҳар ерға қўзғолғай фасод.

Фазлу дониш зарра йўқ ман махзи оҳ барди жаҳул,
 Шоҳи золим, вожгун бахтим, дуо бўлмас қабул,
 Манзили мақсад йироқ, масдуд эрур роҳи вусул,
 Ҳар ишимдин, қилмишимдин дўстлар хотир малул,
 Ҳар ҳунар қилсам зиён-афзун, бозоримдур касод.

Меҳнатим ортар дамодам, жисми зорим нотавон,
 Гарчи сўрмас кимса ҳолимни рамаққа етса жон,
 Кибр ила бухлу адоват ишлари халқи жаҳон,
 Бўлмишам ҳайрону лолу, йўқ ҳабиби меҳрибон,
 Кўзима олам қоронғу, гўри танг турган билод.

Хўблардин кўрмадим бир зарраи меҳру вафо,
 Меҳру шафқат даҳр элидин келмади ғайри жафо,
 Умр ўткардим абас, беҳуда йўлларда хато,
 Лутф этиб, ё раб, ўзинг кўргиз манго роҳи бақо,
 Лавҳи дилдин нақши фосидларни айлаб инхирот.

Раҳм қил, ҳолим хароб, эй подшоҳи муҳташам,
 Қудратим етмаски, борсам равзаи байтул-ҳарам,
 Йўлга истеъдодимиз йўқ молу мулк-у, на дирам,
 Борим исён ҳамраҳим, йўқ кўзлашим мулки адам,
 Минган отим лангу лоғар, йўқ қўлимда роҳи зод.

Йўл хатарлик, лутф этиб кўрсат манга роҳи сафид,
 Маъсиятлар бениҳоятдур, уқубатлар шадид,
 Остин олудаи шардур, Муқим, домон палид,
 Нўш этиб мастонадур хамри хижолатдин Умид,
 Бул жиҳатдин айласам охир ишин бир лаҳза ёд.

(Фузулий газалига мухаммас)

Дуо бир умр агар қилсам ижобатдин асар вермаз,
 Қаён ғам лашкари бирла қадам қўйсам зафар вермаз,
 Маошим заҳр агарчи талх комим най шакар вермаз,
 Манга боди сабо ул сарви гулрухдин хабар вермаз,
 Очилмас ғунчаи бахтим, умидим нахли бар вермаз.

Нигоро, нолишимдин бесукундур гунбази мийно,
 Ҳаводисдин етар бошимға юз бинг кулфату савдо,
 Тараҳҳум этмадинг ҳижрон юкидин, гарчи, қаддим ё,
 Тукиб кўз ёшими, сансиз ҳалоким истарам, аммо
 Ажал пайкина сели ашк гирдоби гузар вермаз.

Ҳазар қил, очма барге, ғунча, гулшан эътибориндан,
 Букун хандон ўлиб андиша қилмазсан хазониндан,
 Фузун вирди сариким, маст эрур давлат шаробиндан,
 Қиёс эт шамъдан, ваҳм айла чархинг инқилобиндан
 Ким, ул бош олмоға қасд этмайинча тожи зар вермаз.

Амири ҳуснсан жуз маъдалат қонунни соз этма,
 Ҳар аблаҳни ҳаримингға бериб йўл шарҳи роз этма,
 Қолиб биз бенаволар, ғайр аҳлин сарфароз этма,
 Кўзимда маскан эт, хори мужамдан эътироз этма,
 Гули хандона сўрдим, хора ёр ўлмоқ зарар вермаз.

Хўтан оҳуларидин нофаи тотор эдар халқа,
 Баҳори лутф бирла даштни гулзор эдар халқа,
 Бировни эътибор айлаб, бировни хор эдар халқа,
 Бало зимнинда роҳат ўлдиғин изҳор эдар халқа,
 Фалак беҳуда хори хушкдин гул барги тар вермаз.

Қўюб чиқсанг, мабодо, сурма кўза, қошинга вусма,
 Берурсан бу малоҳат бирла ранже нотавон жисма,
 Жафою жаврни, эй гул, қулунгдин ўзгая этма,
 Агар жон олмоқ истарсан танимдин тийғинги кесма
 Ки, пажмурда ниҳола вермайинча сув самар вермаз.

Югургай токи олам боғида чун решаси ҳар ён,
 Ато қилмиш ани ажриға ҳосил эзиди Яздон:
 Муқим ғам бирла ўтса, шукр, умринг тинмайин бир он,
 Фузулий, даҳрдин ком олмоқ ўлмаз ўлмадан гирён,
 Садаф сув олмайинча абри найсондин гуҳар вермаз.

Арз этарга ҳасратим кўптур, тилим лол, айланай,
 Васлинга етмакка тун-кун кўраман фол, айланай,
 Ҳожат эрмасдур баён этмак, ўзунг зол, айланай,
 Ҳар даме ҳажринг паришон турфа аҳвол, айланай,
 Гоҳе-гоҳе кўз учи бирлан назар сол, айланай.

Аввало, жоно, бировга аҳду паймон боғламанг,
 Ишқ ўтига боғлагандин сўнгра багрин доғламанг,
 Гайрга ҳозиржавоб-у, биз гапурсак оғнаманг,
 “Ошнойи боғараз”, деб икки кунлик чоғламанг,
 Ман дуоғў, бўлганимча букчайиб чол, айланай.

Кимки ишқинг мубталоси ҳаргиз ором олмади,
 Ҳеч бир манзилда кўси истиқомат чолмади,
 Ҳуснға сандин бўлак гулчеҳрага кўз солмади,
 Шеваи нозинг кўрубон эртаю кеч қолмади,
 Ўзга маҳвашларни меҳри дилда мисқол, айланай.

Эй тағофулпеша, истиғною ноз этмак надур?
 Зулм танбурун бураб, ҳар лаҳза соз этмак надур?
 Бизни маҳрум, ўзгаларни сарфароз этмак надур?
 Хуррам айла гоҳ йўқлаб, эҳтироз этмак надур?
 Ҳужрага фурсат топиб яъни чиқиб қол, айланай.

Орзуманди висолинг бир ман эрмас, хосу ом,
 Иштиёқингни ўтидин ўртанур жонлар мудом,
 Рози дилни оқибат қилдим санга маҳфий паём,
 Ўткану кетганда айларман румуз ила салом,
 Билмасун ағёрлар оҳиста беҳол, айланай.

Гулшани имконда сандек сарви мавзун битмади,
 Оҳким, сан тошқўнгулга оҳу афғон етмади,
 Шарҳи ғам айларга олдингдин рақибим кетмади,
 Неча айландимки пинҳон, зарра таъсир этмади,
 Пештоқ узра ўзим чиққанда, яққол айланай.

“Лутф қил аҳволға”, дер, яна мен қулки қадим,
 Ҳайфким, йўқтур нисор этсам йўлингда зарру сийм,
 Тобакай етмас манга гулзори васлингдин насим,
 Дурри (васфинг терди шул) назми баҳриға Муқим,
 Гар десанг: “Бўлсун аён!” истаб топиб қол, айланай.

Васлинга етмакка, жоно, эҳтимолим қолмади,
 Ошөнинг кўп баланд учмакка болим қолмади,
 Ҳеч бир абноға майли иштиғолим қолмади,
 Ман бу ғам бозорида юрмакка ҳолим қолмади,
 Фуссанинг тўфонида ҳаргиз хаёлим қолмади.

Келди мастона бошимга кечаси дилдор хуш,
 Кўрдим-у, бўлдим юзин ман сийнаси афгор хуш,
 Айлади ҳолим сўрубон ул пари атвор хуш,
 Шишаи май бирла қилди хотиримни ёр хуш,
 Ғамли кўнглимда бу кун ғамдин малолим қолмади.

Доми зулфинга кўнгул вақтеки бўлди мубтало,
 Қолган эрмас тийра бахтим рўзгорида зиё,
 То ўшал кун сен жафожўға бўлубман ошно,
 Ғарқи тўфони сиришк ўлдум қолиб йиғлаб жудо,
 Топқали махлас шиноварлиғ мажолим қолмади.

Эй, карамдин йўқламас бўлсанг қулингни гоҳ-гоҳ,
 Пора-пора сийналар мажруҳу ҳолимдур табоҳ,
 Душманам халқи жаҳон, йўқтур бўлак сандин паноҳ,
 Бадғуҳарни суҳбати миръоти дил айлар сиёҳ,
 Мардуми бадасла зарра қийлу ҳолим қолмади.

Ул киши топкай, агар ғам кунжида истар мани,
 Билмадим анжомими неткай бу чашми тар мани,
 Қилди кетти айлаюб ишқида хокистар мани,
 Баски, ҳижрон оташиға айлади аҳгар мани,
 Фуссадин ҳоли бу кун бир моҳи солим қолмади.

Ногаҳон дониш юзидин айлаюб лутфу карам,
 Чун Муқимийға қилиб ширин такаллум дам-бадам,
 Кўрди мундоғ даҳр лавҳи мисраи баржаста кам,
 Бу ғазалнинг матлаини қилди Махдумжон рақам,
 Мақтаин иншо қилиб Номий маолим қолмади.⁶

Эй табиб, айланма, дардим бедаволардин бири,
 Ранги зардим кўру кўрма қаҳраболардин бири,
 Рўзгорим тийра, мен бахти қаролардин бири,
 Оҳким, ҳолимни сўрмас ошнолардин бири,
 Ошнолар, балки хешу ақраболардин бири.

Нафс шайтон бўйнима бошлар солиб, ҳар ерга гул,
 Охиратдин йўқ ғамим, фикрим ҳамиша молу пул,
 Оқибат бўлдим емак-ичмак билан нафсимға қул,
 Орзулар тухмидин яъсу надомат қилди гул,
 Бўлмади афсус ҳосил муддаолардин бири.

Кеттилар ҳасрат билан мардум йиғиб дунё, дариг,
 Ҳирсу ғафлат пардаси босиб, бўлиб аъмо, дариг,
 Даҳрдин бир олиҳиммат бўлмади пайдо, дариг,
 Жоҳу қудрат бирла хок ўлди ғанийлар, во дариг,
 Хайру эҳсонин кўралмай бенаволардин бири.

Ҳеч истаб топмадим ҳамдам қилурга шарҳи роз,
 Кимга ёндоштимки, қўюб меҳр, қилди эҳтироз,
 Олам аҳлин бир-бир этдим имтиҳону имтиёз,
 Маҳфилеким йўқ, назарда, мутрибо, ул дилнавоз,
 Равшан этмас кўнглуми завқу сафолардин бири.

Соч оқарди, тиш тушуб, қувват белимдин кетти, ҳайф,
 Тоатим йўқтур, матоимдур гуноҳ, юк битти, ҳайф,
 Айладим зое йигитлик, кўси рихлат етти, ҳайф,
 Пурхатар водийда саргардон абас умр ўтти, ҳайф,
 Йиғламайму, йўлга солмас раҳнамолардин бири?

Эй муҳаббат, шуълае ур дилғаким, тинмай куяй,
 Қонлик ашкимдин либосимни қизил гулдек бўяй,
 Феъли бадларға пушаймонлар қилиб, юзни юлай,
 Ҳолати лутф этки, ё раб, кўзёшим бирлан ювай,
 Қолмағунча номада журму хатолардин бири.

Шамъдек жонлар куюб, жисм ўртанур монанди хас,
 Еткудек додимға кўрмай борамен фарёдрас,
 Йўқ асар ноламда, манзиллар йироқдур чун жарас,
 Ишқ йўлида Муқимийким, дема, эй булҳавас,
 Шавқиди бир сарвқад, қумри наволардин бири.

(Навоний газалига мухаммас)

Таъхир қилманг маҳвашо, кўп интизор ўлтурғуси,
 Юздин ниқоб очмай келинг гарди ғубор ўлтурғуси,
 Бу йўлга юрма, эй зоҳид, бўлсанг дучор ўлтурғуси,
 Бир кун мани ул қотили Мажнун шиор ўлтурғуси,
 Ўтру чиқиб, жавлон қилиб девонавор ўлтурғуси.

Ишқ аҳли жавриға агар изғонсалар ҳам куфр эрур,
 Етмакда васлиға ишим доим хаёлу фикр эрур,
 Гулзор аро савдосидин булбулда ҳар дам зикр эрур,
 Васли аро гар ўлдурур, жонимға юз минг шукр эрур,
 Чун қолсам андин бир нафас ҳижрони зор ўлтурғуси.

Мажнундин ўзга мен киби бу дашт аро саргашта ким?
 Савдойи зулфиға ани мандек кўнгул вобаста ким?
 Таън этма, зоҳид ишқдин олам аро ораста ким?
 Ошиқ бўлурда билмадим, мен нотавони хастаким:
 Ҳажр ўлса, ғам куйдурғуси, васл ўлса, ёр ўлтурғуси.

Мумкин сихатлик бодани гар узмасанг, эй муғбача,
 Базмингга ағёр аҳлидин киргузмасанг, эй муғбача,
 Зулм ила кўнглим орзуси сен бузмасанг, эй муғбача,
 Лаълинг зулоли май била тиргузмасанг, эй муғбача,
 Дайр ичра ман дилхастани ранжи хумор ўлтурғуси.

Кўз шабнамидин ғунчани булбул очибдур оразин,
 Ё ул гулу райҳон ила сунбул очибдур оразин,
 Эмди халос ўлмоқ, Муқим, мушкул, очибдур оразин,
 Дерлар: “Навоний қатлиға гул-гул очибдур оразин”,
 Юз кўрмайин ул қотили чобуксувор ўлтурғуси.

(Амирий газалига мухаммас)

Кўп кездим Араб била Ажамни,
Кўрдум неча равзада ҳарамни,
Билдим, шаҳи экансиз Эрамни,
Қошинга тегузмагил қаламни,
Ул хат била бузмагил рақамни.

Ногаҳ қадинги кўруб калисо,
Ғам уйини маскан этти маъво,
Булбул кўруб, ўлди масту шайдо,
Бутхоналар ичра ҳеч тарсо,
Бир кўрмади сен каби санамни.

Олмас назарим шаҳу гадони,
Йўқ сояси мўътабар ҳумони,
Манзур эмас ҳашмати Каёний,
Бир коса шароби аргувоний,
Бергил, йўқ этай ҳужуми ғамни.

Арзимни эшитки, санга дерман,
Ишқингда неча ғамингни ерман,
Биллоҳки, ман санго асирман,
Сен – ёрдин ўзга кимга дерман
Кўнглумдаги дард ила аламни.

Даргоҳинга пургуноҳ бўлдум,
Эй войки, рўсиёҳ бўлдум,
Юсуф каби ҳибси чоҳ бўлдум,
Кўюнгда губори роҳ бўлдум,
Бошимга етурмадинг қадамни.

Эй тўтивашим, такаллум айла,
Чин этма қошинг, табассум айла,
Ким айди санго: “Тазаллум айла”,
Ошиқларинга тараҳҳум айла,
Кўп айлама жавр ила ситамни.

Йўқтур қуле ман каби қадиминг,
Ағёр ҳамишадур надиминг,
Эй, ҳурмати қодири Кариминг,
Кўнглум қуши тойири ҳариминг,
Сайд этма кабутари ҳарамни.

Ширинму ва ё вазиридурсан?
Ё кўкни қамар, муниридурсан?
Ёинки Муқим басиридурсан?
Иқлими вафо Амиридурсан,
Эй шаҳ, бу гадоға қил карамни.⁷

(Фурқат газалига мухаммас)

Кийган либосларингиз, дасторингиз чиройлик,
 Тоза матоларингиз, бозорингиз чиройлик,
 Пайгомингиз фараҳбахш, ахборингиз чиройлик,
 Жаннатни гулларидин гулзорингиз чиройлик,
 Ҳуру пари юзидин рухсорингиз чиройлик.

Ҳар ваҳҳдин суманбар, қоматда сарв пайкар,
 Инсоф айласам йўқ сиздек жаҳонда дилбар,
 Ҳар неча васфингизга сифмайди танг дафтар,
 Кўрганда қоматингиз бўлғай хижил санавбар,
 Товус жилвасидин рафторингиз чиройлик.

Ойдек етиб камола, кўрманг завол ҳаргиз,
 Лаъли лабингиз ўлмас оби зилол ҳаргиз,
 Тўти камолингиздин бўлмасму лол ҳаргиз,
 Ҳар қанча қилсангиз ҳам келмас малол ҳаргиз,
 Яхши эрур жафонгиз, озорингиз чиройлик.

Умре баланд бўлсун иқболу давлатингиз,
 Кам бўлмасун ҳамиша Доройи шавкатингиз,
 Гул боғ оразингиз, райҳон эрур хатингиз,
 Ҳар бир-биридин аҳсан афъолу хислатингиз,
 Кирдорингиз ярашган, атворингиз чиройлик.

Филмонмусиз башарсиз, қайдоғсиз ўзингиз,
 Бўлғайму мунча иссиғ ё ўтму юлдузингиз,
 Жонлар топар ҳаловат, қанду асал сўзингиз,
 Олма қизил юзингиз, бодом эрур кўзингиз,
 Таърифи анжирингиз, анорингиз чиройлик.

Эй, ҳусн кишварини(нг) тахтида якка султон,
 Мумтоз дилрабосиз, чокар жамиғи ҳубон,
 Етмакка васлингизга борму, Муқимий, имкон,
 Фурқат, кўриб кўнгиллар бўлмас нечук паришон,
 Белларда кокилингиз, сочларингиз чиройлик.

Бўлди мундоғ сурма қўймай, кўзларинг шаҳло нечук?
 Боқмасанг оворалардек оҳуйи саҳро нечук?
 Интизоринг сўргали бир келмадинг асло нечук?
 Марҳамат ағёра, жоно, манга истиғно нечук?
 “Кечти ғам кунжида ҳолинг”, демадинг, танҳо нечук?

Етти кўкка фурқат ичра оҳу афгон кечалар,
 Оқти сонсиз дийдадин ёш ўрнига қон кечалар,
 Эй хаёли айлаган то рўзи ҳайрон кечалар,
 Ҳеч ёдинга келурму, дебки ҳижрон кечалар:
 “Тушти эркан бошина бечорани(нг) савдо нечук?”

Қил тараҳҳум сўзишим кун-кундин афзун рашкдин,
 Хаста кўнглум дам-бадам маъюсу маҳзун рашкдин,
 Бўлмайинму ўртаниб ҳар дам жигархун рашкдин,
 Ушлашиб юрсанг рақибим бирла тун-кун рашкдин,
 Кўзёшим оқмайди ҳасратдин тўлуб дарё нечук?

Эй, асири чашми мастинг кўзлари бодомлар,
 Йиллар айлар ўзгалар базмингда ҳосил комлар,
 Ваъда бирлан, оҳ, токай кечадур айёмлар,
 Соқие, даврингга тутдинг тўлдуруб май жомлар,
 Навбатим етканда холи айладинг мийно нечук?

Оқибат эй гулбадан, ағёрлар кенгаштилар,
 Рашк ўтига жисму жоним хас каби ўрташтилар,
 Кетти қўлдин иш ҳарифларким санга ёндоштилар,
 Рамз илан турдинг рақиблар то туриб эргаштилар,
 Булҳавасларга, қолиб ошиқларинг, имо нечук?

Якка ҳусн иқлимида султони олийсан ўзунг,
 Ҳам малоҳат баҳрида дурри лаолий сан ўзинг,
 Ишқ аҳлин фикру зикру ҳам хаёли сан ўзинг,
 Рост айғил қайси жаннат навниҳоли сан ўзинг,
 Одам ўғлидин биносан, сан малак сиймо нечук?

Нега кўрмайдур тағофулдин дилафгорин кўруб,
 Мунтазир йўлида яъни дийда хунборин кўруб,
 Не ажаб раҳм айлаюб кўрсатса дийдорин кўруб,
 Эй кўнгул, хуш тут Муқимий ёри беморин кўруб,
 Гар букун сўрмас, деса шоядки: “Сан фардо нечук?”

Бошлара ишқинг тушуб, савдо бўлурму мунча ҳам?
Эл аро пинҳон сирым ифшо бўлурму мунча ҳам?
Гам юкидин, оҳ, қаддим ё бўлурму мунча ҳам?
Эй чаманда қоматинг раъно бўлурму мунча ҳам?
Оллоҳ, Оллоҳ, кўз деган шаҳло бўлурму мунча ҳам.

Сайри гулшан қилдинг ул субҳеки мастона чиқиб,
Сабзалар бош чекди таъзимингга то наргис туриб,
Пардасиз кирган чоғинг савсан сафига от суриб,
Гул ёқо чок этди хижлатдин, деди ногаҳ кўруб:
“Тавбаким, ораз деган ҳамро бўлурму мунча ҳам?”

Лаззатин ширин сўзинг тўти шакардин кўрмади,
Лаъли нобинг мавжини гул барги тардин кўрмади,
Ой юзинг нурин фалак шамсу қамардин кўрмади,
Офати жон ҳеч киши сандек башардин кўрмади,
Ҳусн мулкида киши танҳо бўлурму мунча ҳам?

Беҳаё гуллар боғингда турмасун, эй боғбон,
Очилиб беҳуда сунбул кулмасун, эй боғбон,
Қаддига шамшод мағрур ўлмасун, эй боғбон,
Лофи нозикликни сарвинг урмасун, эй боғбон,
Ботил ишқ аҳкомида даъво бўлурму мунча ҳам?

Бедаводир дарди, беморингни кўрмайсан ҳануз,
Этди кўкка нола, ёдинга кетурмайсан ҳануз,
Мушкул ишлар сенга осондур, битурмайсан ҳануз,
Қонга бағрим лоладек тўлди-ю, сўрмайсан ҳануз,
Эй мақоминг авжи истиғно бўлурму мунча ҳам?

Муттасил базм айласанг ағёр ила лайлу наҳор,
Рашк ўтиға ўртаниб ҳам бўлмасунму дилфигор,
Найлайин юрмай гамингда дарбадар мажнуншиор,
Ҳушими бошдин олиб, ҳажрингда қилдинг беқарор,
Нотавон кўнглимга ишқинг жо бўлурму мунча ҳам?

Тобакай мундоғ тағофул, ҳоли зоримни билиб,
Қил жамолингдин мунаввар кулбами кўзга илиб,
Не бўлур ҳасрат эшитсанг то саҳар, оқшом келиб?
Йўқму раҳминг келмадинг, кўзлар тешилди термулиб,
Деган одам шўхи бепарво бўлурму мунча ҳам?

Аҳду паймонлар ушатдинг қадрдоним, деб ахир,
Мунисим ҳам, ҳамдамим ҳам, роздоним, деб ахир,
Улфатим ҳам ғамгудозим, меҳрибоним, деб ахир,
Аввалида ваъда айлаб, дўсти жоним, деб ахир,
Сендан, эй, душман иши барпо бўлурму мунча ҳам?

Даҳрда саргаштаи осий Муқимий умрлар,
Яъни расволарни расвоси Муқимий умрлар,
Эй парирўларни аълоси, Муқимий умрлар,
Бўлмаса васлинг таманноси, Муқимий умрлар
Кўчаларда зору ҳам шайдо бўлурму мунча ҳам?

Фалакдин роҳат излаб ком ҳосил қилмаган жоним,
 Жаҳоннинг айшидин бир дам кўнгул шод этмаган жоним,
 Гами айёмидин бир лаҳза фориф бўлмаган жоним,
 Малоҳат доғи тиғи халқдин айрилмаган жоним,
 Жафо чеккан, алам торткан, ҳаловат кўрмаган жоним.

Манинг билмам эгам, ё раб, нечук инсон яротибдур,
 Фироқ ўтида куймакка манга бир жон яротибдур,
 Кўзимни хушнигоҳлар йўлига ҳар ён яротибдур,
 Нетай шум толеим ошуфтаи даврон яротибдур,
 Жафо чеккан, алам торткан, ҳаловат кўрмаган жоним.

Ёшим ўттузга етмай бори қайғудин қарибдурман,
 Бу меҳнатхонада чун устухоним оқарибдурман,
 Не чора шаҳрида бир беватан қолган ғарибдурман,
 Ҳамиша кўйи меҳнат узра рангим сорғарибдурман,
 Жафо чеккан, алам торткан, ҳаловат кўрмаган жоним.

Жунун даштида Мажнун ибтидоси, интиҳоси ман,
 Муроди мақсадига етмаган бемуддаоси ман,
 Ғарибларни(нг) ғариби, мубталолар мубталоси ман,
 Ҳама ёри биродарни асири хоки поси ман,
 Жафо чеккан, алам торткан, ҳаловат кўрмаган жоним.

На булбулдек бари гул шохидин ўзга маконим йўқ,
 Магар меҳнат чекиб, роҳат кўроримга гумоним йўқ,
 Гам ўти тушмаган, куйдурмаган бир устухоним йўқ,
 Мусофирлик диёрида маконим йўқ, нишоним йўқ,
 Жафо чеккан, алам торткан, ҳаловат кўрмаган жоним.

Бошимга шуълаи суйи қиёмат офтобидур,
 Юроким лахта-лахта оташи ҳижрон кабобидур,
 Бошим гул барги узра ҳамди саҳроларда ҳисобидур,
 Сўзим ҳар бир алам торткан Муқимийни(нг) китобидур,
 Жафо чеккан, алам торткан, ҳаловат кўрмаган жоним.

То асир ўлдим ўшал кун сан киби жонона ман,
 Зиръи ҳуснинг хирмонидин бир тералмай дона ман,
 Тобакай мундоқ куярман оташи ҳижрона ман,
 Ақлу ҳуш учти бошимдин, эй пари, девонаман,
 Бир иложе қил эл ичра бўлмайн афсона ман.

Дилбаро, ҳоли табоҳимни қиёс эт шамъдин,
 Ўт аро оромгоҳимни қиёс эт шамъдин,
 Нури бийносиз нигоҳимни қиёс эт шамъдин,
 Дарду сўзу ашку оҳимни қиёс эт шамъдин,
 Шомдин то субҳидам ҳажрингда ўртаб ёнаман.

Кўрмади даврон санингдек нозанин зебо санам,
 Хўблар кўпдур ўзингдек маҳлиқо бисёр кам,
 Сўрки, беморинг эдим ҳеч бир қўёрмусан қадам?
 Ул замонеким, йироқ васлингдин ўлдим, то бу дам,
 Ҳар кеча ёдингда минг йўл уйқудин уйғонаман.

Манда, кеттинг, зарра орому фароғат қолмади,
 Соате бир ерда бир дам истиқомат қолмади,
 Халқдин мен чекмаган таъну маломат қолмади,
 Лаҳзае захри ғаминг ютмоққа тоқат қолмади,
 Нўш этиб васлинг майидин ҳам қачон бир қонаман?

Субҳим этдинг шом, эй хуршиди, айёмим кетиб,
 Бир жавоби келмади юз қатла пайғомим кетиб,
 Бўйла илкимдин, ямон махмурман, жомим кетиб,
 Оҳким, сансиз қарору сабру оромим кетиб,
 Бир илон чаққан кишидек ҳар тараф тўлғонаман?

Ҳажр ошуби балосидин ёзуб рози дилим,
 Шум рақиблар можаросидин ёзуб рози дилим,
 Гулгун ашкимнинг ҳиносидин ёзуб рози дилим,
 Хома мужгон, кўз қаросидин ёзуб рози дилим,
 Арзае қилдим эшит, маъюсу муштоқонаман.

Ишқ савдосида кўзларга шаҳарлар тангу тор,
 Келки, жоно, сайр этайлик, бўлдиким фасли баҳор,
 Вожгун толеъларимдин санга бўлмай шармсор,
 Мулки Ҳинду Марвдин келсам топардим эътибор,
 Шул эрур айбим, Муқимий, мардуми Фарғонаман.

Остонанг кўзласам, ҳиммат қилалмай доғмен,
 Азтаҳидил яхши бир хизмат қилалмай доғмен,
 Лаҳзае бир ерда бир ҳасрат қилалмай доғмен,
 Рози дил айтай десам, хилват қилалмай доғмен,
 Бир кеча ёлғиз топиб, суҳбат қилалмай доғмен.

Рўзгорим тийра тоҷанд этмак, эй қоши қалам,
 Сўрмаюб аҳволими ўтмак неча кўрганда дам,
 Мунча ҳам дилхасталардин айламай чун ваҳши рам,
 Жавру бедоду ситам, беҳад чекиб ранжу алам,
 Кўйларингни биргина ният қилалмай доғмен.

Ёнурам ҳар дам тушиб бир ўзга ҳола, халқдин,
 Борурам бир дамда юз рангин хаёла, халқдин,
 Қат-бақат қон дил, бу дашт ичра чу лола халқдин,
 Кўча-кўйда учрасанг, минг истиҳола халқдин,
 Тиз букиб, таъзим этиб, иззат қилалмай доғмен.

Мен каби оламда йўқ бехонумоне, оҳким,
 Дастидин золим фалакни(нг) нотавоне, оҳким,
 Топмадим излаб юриб, бир қадрдоне, оҳким,
 Хаста кўнглум, сўзларинг, марҳам, забоне, оҳким –
 Бир ўзунга ёндошиб, улфат қилалмай доғмен.

Эй баҳори ноз, тут фаслинг майидин журъае,
 Айла оғаҳ, бир сунуб аслинг майидин журъае,
 Ичқуз, одам ё пари наслинг майидин журъае,
 Оҳким, нўш айлабон васлинг майидин журъае –
 Ҳосил айлаб коми дил, ишрат қилалмай доғмен.

Бир назар, афтодамен, қилсанг на бўлғай раҳмдин,
 Куйганимдин сўрмағил, жоно, қиёс эт шамъдин,
 Заррае қолғай қачон кўрганда ақлу фаҳмдин,
 Ўлтурубсен чийни абру бирла титраб ваҳмдин,
 Бир ўпай дерман, вале журъат қилалмай доғмен.

Бедимоғу мулку молам, дилда йўқ завқи шикор,
 Сўрғудек ҳоли харобимдин на бир хешу табор,
 Эмди хуш, аҳли замондин тутмак анқодек канор,
 Неча дерманким, Муқимий, ғурбат айлай ихтиёр,
 Бир ватандин дил узуб, ғайрат қилалмай доғмен.

Олмасам бўлмас ўчимни мен ўшал агёрдин,
 Бир тараҳҳум бўлмаса зероки золим ёрдин,
 Гўё қочиб учрадим сели балога қордин,
 Тобмадим мазза баса озор дўстлар ёрдин,
 Баҳравар зоғу заған, булбул қолиб гулзордин.

Ханжари нозингдин, эй гул, сийнамиз чок ўлгудек,
 Кўнглуми шод этмасанг, ўлгунча ғамнок ўлгудек,
 Кеча кўрдим кўчада биздин ғазабнок ўлгудек,
 Чиқмаса савти муассир дил фараҳнок ўлгудек,
 Синдируб куйдир на ҳосил торсиз сетордин.

Лайли сиз бу асрда, гўёки биз Мажнунчалар,
 Дарду ғам афзунчалармиз, кўзёши Жайҳунчалар,
 Тилларинг остида тил кўп гарчи, эй гулғунчалар,
 Алдамоғлик бир мусулмонни, нигоро, шунчалар,
 Шоли инъом айлаган янглиғ қуруқ омбордин.

Эрта-кеч, тун-кун ҳамиша доимо ҳамдам эрур,
 Кечалар соз уйқуси келганда зеру бам эрур,
 Урса, сўкса юз ўгурмас бўйни доим ҳам эрур,
 Хизматида кеча-кундуз ўзгага маҳрам эрур,
 Мурдагов, албатта, афзал камбағал хуштордин.

Фақр аҳлин англасанг бир гўшада гумном эрур,
 Заррача йўқ эътибор-у, обрў бадном эрур,
 Донасиз кам жониворлар мубталойи дом эрур,
 Бебизоатлар, Муқимий, даҳрда ноком эрур,
 Ёрни додин беролмас ўзгалар пулдордин.

(Калий газалига мухаммас)

Лоладек бағримни қилмай қўймадинг қон этмайин,
 Демадинг: “Термултуриб йўлимда, ҳайрон этмайин”,
 Найлай эл олдида зоримни намоён этмайин,
 Ҳаргиз эмди йўқ иложим оҳу афғон этмайин,
 Ошкоро бўлди ишқинг сирри пинҳон этмайин.

Орозинга кўз тикилган бирла асло тўймади,
 Кўзларинг жаллод эрурким, қўймади то сўймади,
 Жон десам рашк ўтидин куйди, дегайсан: “куймади”,
 Оташин рухсор ила зулфинг хаёли қўймади,
 Ўтга тушкан тордек жисмимни бежон этмайин.

Муддате елдим, югурдим – етмадим, жоно, санго,
 Бўлмади ҳарчанд кездим ҳеч ҳосил муддао,
 Эй губори нақши пойинг жон кўзиға тўтиё,
 Шарбати лаъли лабинг зикри мени лаб ташнаго,
 Бас эрур минбаъд фикри оби ҳайвон этмайин.

Эй тағофулпеша, майл этмак неча озорга,
 Ошно қайдин ҳам ўлдим сан жафо кирдорга,
 Боқмадинг йўлингда мендек нотавону зорга,
 Манга қаҳр айлаб дамодам, лутф этиб ағёрга,
 Ўртадинг жону дилимни зарра эҳсон этмайин.

Чархи кажрафтордин ҳар лаҳза афзундур ғамим,
 Шарҳ этарга йўқ рафиқим, ғамгусорим, ҳамдаммим,
 Гулситонлар сайридин сарви қадингдур матлабим,
 Хокбўси остананг айламакдур мақсадим,
 Тинмоғумдур токи саъйида фидо жон этмайин.

Дил Эрам боғини хуш кўрмас, паризодин нетай,
 Ёр тавфиқ ўлса эмди орзулардин кечай,
 Хилват истаб, риштаи улфат халойиқдин узай,
 Ул муанбар хат, юзи гул, сарв қад ёдин этай,
 Ман букун сайри баҳору боғу бўстон этмайин.

Афв қил журмин Муқим айлаб карам, ё раб анинг,
Шоми умридин оқартур субҳидам, ё раб анинг,
Ёр жавр айлар агарчи дам-бадам, ё раб анинг,
Нахли қаддин бори ғамдин қилма хам, ё раб анинг,
Чекмади сар то Камий⁸ чашмини гирён этмайин.

Сояедурменки, боқмас офтобим ким десун?
 Бора-бора кетди қадрим, интихобим ким десун?
 Бир ўқутмайдур битиб берган китобим ким десун?
 Ул таофулпешага ҳоли харобим ким десун?
 Ҳажрида мундоғ мени кўрган азобим ким десун?

Ошносидин кечиб, бегоналарга ёр-ёр,
 Бу аламларга чидалмай, кўзёшимдур шашқатор,
 Ҳеч душман бўлмасун кўйида мендек хору зор,
 Кундузи бир ерда бир дам олмай орому қарор,
 Лаҳзае йўқ кечалар кўзларда хобим ким десун?

Кўрмадимким, бўлмаса бошида мушкул ҳар киши,
 Қадри ранжи хор бу боғдин узар гул ҳар киши,
 Тешани чопқай ўзига, расмдур шул, ҳар киши,
 Ўз кўмочиға, масалким, тортадур кул ҳар киши,
 Бас куйиб ишқида чеккан изтиробим ким десун?

Турфа бир махмурмен лаъли лаби ёқутиға,
 Ўшшатур одам гапурса хуштакаллум тўтиға,
 Зарра майлим йўқ бу дунёнинг ҳисобу чўтиға,
 Қуймаган бўлса биров меҳру муҳаббат ўтиға,
 Шамъдек то субҳ ўртаб, таббу тобим ким десун?

Топмадим васлига йўл, айлаб хаёлу ўйлар,
 Пайкарим ғамдин заиф ўлди, чунончи, мўйлар,
 Ўзгаларга хулқи хуш, аммо менга бадхўйлар,
 Ҳамнишиндурлар улуғларга хушомадгўйлар,
 Йўлида жононими хайру савобим ким десун?

Қайда бўлғай телба, расвода яқою остин,
 Не билур Мажнун деган субҳ ила шому чоштин,
 Найлайн, ўйлаб тирикликнинг камию костин,
 Гар қилич бошимга ҳам келса дегайман ростин,
 Сўзки ҳақ бўлса: саволимга жавобим, ким десун?

Демаким: “Фориғ дуосидин Муқимий, эрта-кеч,
Мидҳату зикру саносидин Муқимий, эрта-кеч,
Кўз тутар давлат асосидин Муқимий, эрта-кеч”,
Дўстлар сўрманг ғизосидин Муқимий, эрта-кеч,
Қон шароб ичсам, жигарлардур кабобим, ким десун?

Бу чаманда ғунчае афгоридин айрилмасун,
Сози ҳар маҳфил, дуо қил, торидин айрилмасун,
Бўлса тарсо ҳамки ул, зунноридин айрилмасун,
Ҳеч ким мандек, илоҳи, ёридин айрилмасун,
Меҳрибон, мунис ўшал дилдоридин айрилмасун.

Комжў ноаҳллар аҳлиға етмай биргина,
Турфа ҳайронликда мен аслиға етмай биргина,
Одами ёким пари наслиға етмай биргина,
Хонумон барбод уруб, васлиға етмай биргина,
Маҳруму маъюс, йўқу боридин айрилмасун.

Чарх остида букулди, бўлди қаддим чун ҳилол,
Заъфдин халқе қилурлар соя янглиғ поймол,
Ҳасрати шамъи жамоли қилди фонуси хаёл!
Ҳажр осибии хазонида ўтиб шўридаҳол,
Андалибе мен каби гулзоридин айрилмасун.

Истагони борҳо панд эрди, айғил зинҳор,
Ютса заҳри мордин қанд эрди, айғил зинҳор,
Жонларим бир умр пайванд эрди, айғил зинҳор,
Қосидо, кўнглум қуши банд эрди, айғил зинҳор,
Ишқилибким, зулфи анбар боридин айрилмасун.

Кимга айтиб, кимга йиғлай мубталолиқ дардини,
Олами қаҳқатчиликда бенаволиқ дардини,
Оҳ, саргардон кезиб, бераҳнамолиқ дардини,
Дўстлар, кўрсатмасун ҳаргиз жудолиғ дардини,
Душманинг ҳам бўлса, ўз ғамхоридин айрилмасун.

Етмади додим, фалакни(нг) дастидин фарёду дод!
Рўзгорим шоми равшан қилмади субҳи мурод,
Ошно, ёру биродарларда йўқ меҳру видод,
Бандае, ё раб, Муқимийдек бўлуб хору касод,
Суду савдодин қолиб, бозоридин айрилмасун.

(Азимий газалига мухаммас)

Ушшоқ кўнгли ишқ дуррига хазонадур,
Тийри балога жонлари доим нишонадур,
Лашкарлари надомат-у, гам шомииёнадур,
Ҳар қайда шўри замзамаи ошиқонадур,
Султони ишқ давлатига шодиёнадур.

Ориф Худодин ўзганинг зикрин деёлмағай,
Ҳақ ёди бирла умри ўтуб, ухлаёлмағай,
Сўзи дилини кимсага зоҳир қилолмағай,
Аҳлини топса ошиқ, ўзин асраёлмағай,
Кўксида оҳ-у, кўзда сиришки равонадур.

Озода улки, даҳрнинг асбобидин кечар,
Жоми нишот ўрнига гам бодасин ютар,
Бир хилват ичра олиб ўзни, халқдин қочар,
Кимки замона аҳлидин ўзни йироқ тутар,
Анқойи Қоф, қурби баланд ошёнадур.

Эй булҳаваслар, инжима зинҳор ҳажридин,
Бўлсанг керакки, хаставу бемор ҳажридин,
Қил субҳу шом дийдани хунбор ҳажридин,
Ошиқ тириклай ўлгон эрур ёр ҳажридин,
Дунёдин ўтғони ажал анго баҳонадур.

Точанд ҳарза кезмак-у, беҳуда гуфтуғўй,
Рўзи жазода бўлма мабодо сиёҳрўй,
Гар истасанг висолидин ул гул нишони бўй,
Ишқ истар эрсанг, дарғаҳи дил узра бошни қўй,
Навмид бўлмагилки, улуғ остонадур.

Оқил чу лола хуррам кўнглини қон тутар,
Бир гавҳаредурки, топгон ниҳон тутар,
Бир гўшайи фанода тун-кун ниҳон тутар,
Бенисбатеки, ўзини шайхи замон тутар,
Ул беҳаё муфаттине аҳли замонадур.

Мағрури жоҳ бўлма-ю, тарк айла мулку мол,
Кетмиш қаёна ота-она, андин ибрат ол,
Топгай бақойи умр, Муқим, бир куни завол,
Ҳирсу ҳавони ўздин, Азимо, канора ол,
Йўқса, гамоми қилгон ишинг дому донадур.⁹

(Алмаий газалига мухаммас)

Айру сандан сувдин айрилган каби болиғ ҳаёт,
 Бўлди дардидин жудолиғ чеҳраси сориг ҳаёт,
 Бўлмади ғамдин йўлингда бир нафас фориг ҳаёт,
 Эй хаёли жоним ичра танда жон янглиғ ҳаёт,
 Келки, сансиз талх бўлди жонима тотлиғ ҳаёт.

Эй, муҳаббат аҳлининг жисмида жондур фикратинг,
 Очсалар тил сўз демакда таржимондур фикратинг,
 Бўлмаса юрмак тирик бир дам гумондур фикратинг,
 Рағларимда қоним ўрнига равондур фикратинг,
 Пайкаримда оташи ишқинг эрур иссиғ ҳаёт.

Фурқат ичра кечалар йўқ лаҳза оромим на рўз,
 Айлади афсус хокистар танимни дарду сўз,
 Истаманг девонадин, эй ҳуш эли, фаҳми румуз,
 Ҳажрида тунларни ўткардим тирикдурман ҳануз,
 Эй ажабким, мунча ҳам бўлмиш манга қаттиғ ҳаёт.

Эй, карамдин дарғаҳингда айлаган ҳар хасни кас,
 Фаҳр этар анқоя лутфингдин назар топкан мағас,
 Поймоли даҳрман йўқ сандин ўзга додрас,
 Ашклик туфроғим узра руҳдек урғил нафас,
 Бўлмағай нуқсон дамингдин топса бир болчиғ ҳаёт.

Субҳи васлин кўрсатиб, шомига қилғунча асир,
 Юз туман дарду бало домиға қилғунча асир,
 Шум рақиблар таъну дашномиға қилғунча асир,
 Айбжў душманларим комиға қилғунча асир,
 Манга, эй тақдир, мақсудим будурким, йиғ ҳаёт.

Элгадур сансиз тириклик, манга чун самдур вале,
 Дам дема гар чиқса ғафлат бирла ул ғамдур вале,
 Ҳар дамеким ўтса ҳақ ёдида ул дамдур вале,
 Умр агар ҳуш ўтса умри Нух ҳам камдур вале,
 Кўп узундур кўз юмиб очқунча кулфатлиғ ҳаёт.

Ранжу меҳнат соғарин камдурки, даврон ютдирур,
 Толеим ҳам, нечаким ортуқча пинҳон ютдирур,
 Чарх силлисиз Муқимийға қачон нон ютдирур,
 Алмаийға¹⁰, баски, бахти дам-бадам қон ютдирур,
 Маргдур ширин қотида захрдин аччиғ ҳаёт.

(Фузулий газалига мухаммас)

Оҳуйи Чин чашми пурхумморинг айлар орзу,
 Нофаси ҳам тўрраи торроринг айлар орзу,
 Ҳуру филмон феъл ила атворинг айлар орзу,
 Булбули дил гулшани рухсоринг айлар орзу,
 Тўтийи жон лаъли шаккарборинг айлар орзу.

Дилбаро, ўйлаб хаёлинг-ла хуш ўлмас хотирим
 Ёки мастона хироминг-ла хуш ўлмас хотирим,
 Гоҳ-гоҳе ним нигоҳинг-ла хуш ўлмас хотирим,
 Номаи қосид, паёминг-ла хуш ўлмас хотирим,
 Ўз лабингдин лаҳжаи гуфторинг айлар орзу.

Ишқ даштида чу Мажнун бесару сомон ўлан,
 Лолатек қат-қат кўнгулда ғам сиришки қон ўлан,
 Рўзу шаб васлинг сўроглаб, дийдаси гирён ўлан,
 Сарву гул наззорасин найлар санго ҳайрон ўлан,
 Оразинг-ла қадди хуш рафторинг айлар орзу.

Ханжари нозинг-ла аввал сийнаси афгор ўла,
 Тарки хоби роҳат айлаб, кечалар бедор ўла,
 Рўзгори тийра, субҳи шомдан ҳам тор ўла,
 Орзу айларки, бандек муттасил бемор ўла,
 Кимки чашми наргиси беморинг айлар орзу.

Оҳ, йўқким ошное, зоҳир этсам дардими,
 Кўк дутунидин қаро ҳар лаҳза оҳи сардими,
 Каҳрабо сонма иложини бу ранги зардими,
 Зулмати ҳажрингда боҳмаз шамъа чашмим мардуми,
 Партави рухсори пуранворинг айлар орзу.

Лабларингдин умрлар лаъли Бадахшондур хижил,
 Қоматингдин сарв ила шамшод доим мунфаил,
 Мунтазир йўлингда ҳайронмен Муқимий ойу йил,
 Орзуманди висолингдур Фузулий хастадил,
 Васлинг истаб, давлати дийдоринг айлар орзу.

Манамким, гўшаи ишқингда ёткан рўдапойингман,
Эшиқдин урсангу қувсангки, кетмас бир гадойингман,
Ёмонингдин ёмон-у, баднамодин баднамойингман,
Демасман: “Арғумоқу тўпичоқу бодпойингман,
Баҳар ноқобили бир беқуюшқон калтатойингман”.

Аё, эй шўхи бепарвойи, ошуби жаҳон дилсанг,
На янглиғ сансиз ўлмак табакай кўзларга олам танг,
Тушуб савдойи ишқинг бошға, қўлдин кетти ному нанг,
Агарчи ошиқинг беҳад вале инсоф агар қилсанг,
Баридин ҳам йўлингда хастаи зору адоийингман.

Нетай бўлмак рақибни зиштрўлардин паришонҳол,
Кўнгул рашк ўтига хокистар айлаб қилдилар помол,
Сани доим тағофул ишларинг йўқ манда қийлу қол,
Кўнгулда гап кўп айтурға, бўлуб кўрганда гунгу лол,
Лаванду ландаҳуру соддаю ношуд анойингман.

Бўлур ҳуснингға не нуқсон, нигоро, лутф қилсанг-чи,
Куяр жон оташи ҳажрингда тонг откунча, билсанг-чи,
На бўлгай бир йўли борини ҳам кўзингга илсанг-чи,
Тасаддуқ хонумон бир оқшоме ногаҳ келсанг-чи,
Қудумингга тамоми ҳадя қурбону фидойингман.

Баланду пастига дунёни чандон чоптим-у, елдим,
Кезиб, қисматдин ортуқ ризқу рўзи йўқлигин билдим,
Қилиб тай офият сарманзилини имтиҳон қилдим,
Муқимий гардани таслим даргоҳингга ман келдим,
На ҳукм этсанг қулингман, тобоғи фармони ройингман.

Тазрихлар

Сайлов ҳикояси

(Завқий ёзган тазрихга мухаммас)

Эй, ўшал саллани силлиқ ўраган,
Қараб ойнак, сақолини тараган,
Ҳар нечук сўз моқисига қараган,
Яъни сайлов ҳикоясин сўраган,
Хафа ким бўлди-ю, кими кулди, денг.

Юрт элликлари йиғилди бутун,
Пора қирғизча – белларида тугун,
Қўп амалдорлар залилу забун,
Қозию қуззот масжидда, букун
Кимнинг паймонаси тўлди, денг.

Чақришти пасининг сайловида,
Бердилар паттасини сайловида,
Паст қолиб, ўртасининг сайловида,
Қатағоннинг часининг сайловида
Ким тирилди-ю, ким кўмилди, денг.

Бўлуб иқбол ёр даҳр ичра,
Маи нўш охир эрди заҳр ичра,
Хожадин кирди кўйи баҳр ичра,
Қозичилик ҳалакида шаҳр ичра
Хожа Аҳмад эшон не бўлди, денг.

Зиндалик гулханида ҳар кимса,
Қуйдилар ўтганида ҳар кимса,
Минг жароҳат танида ҳар кимса,
Бу қазо гулшанида ҳар кимса,
Гул каби очилди-ю, сўлди, денг.

Эътибороти чархи нилуфар
Истаманг рангидин саботу асар,
Баски, қавли ҳурмати пайғамбар,
Мавт ҳукмида бўлса аза агар,
Давлатидин таърих ўлди, денг.

Халқ таврига қил, Муқимий, назар,
Амали ориятга карру фар,
Кўрмади суд жуз зиёну зарар,
Жон чиқиб, ахчаси бўлуб бесар,
Қози Исфандиёр ўлди, денг.¹

Таърихи ғавти Ноиби Тошкандий

Гарчи дар ҳибсу ба ғурбат хун гирист,
Оқибат файзи шаҳодатро бибурд.

Ҳафтӯми моҳи рамазон хонду шом,
Ногаҳон “ё Оллоҳ” гӯён жон супурд.

Мардуми Хўқанд он рӯзи вафот,
Дошт мотам хосу ому пиру хурд.

Ҳам Муқимий буд дар фикраш малул,
Кард дониши соф таърихаш зи дард.

Сар зи ҳайрат баркашиду гуфт ақл:
Хожаи Инъом сад афсус мурд.²

Таржимаси:

Гарчи қамоқда ва ғурбатда қон ютган бўлса ҳам,
Оқибатда шаҳид бўлиш шарафига муяссар бўлди.

Рамазон ойининг еттисида, шом намозини ўқиб туриб,
“Ё Олло”, деди-ю, бирданига жон берди.

Бутун Хўқанд халқи у вафот этган кунда,
Қари ва ёш, катта ва кичик – ҳамма баробар
мотам тутди.

Муқимийнинг ҳам хотири паришон, қайғули бўлиб,
Дарду алам билан ақлидан унинг таърихини чиқарди.

Ҳайратдан бош чиқарди-ю, ақл айтди:
Юз афсуски, Хўжа Инъом ўлди.

Масжид қурилишига айтилган таърих

Хушо! Бар ҳиммати Мирзо бино шуд масжиди хиштин,
Мабодо лаҳза, ё раб, аз намози мўъминон холий.
Муқимий, жустам аз пири хирад таърихи таъмираш,
Ба рўйи ақлу дониш гуфт: “Ибодатхонаи олий”.³

Мазмуни:

Қандай яхши! Мирзонинг ҳиммати билан гиштлик
масжид бино бўлди,
Ё раб, ундан мўъминларнинг қадами узилмасин.
Муқимий, ақл пиридан қурилиши таъриhini сўрадим,
У ақлу дониш юзидан “Ибодатхонаи олий”, деб
жавоб берди.

*Таърихи зилзилайи Андижон
аз Мавлоно Муқимийи Хўқандий*

Эшитинг, эй дўстлар, айлай баён,
Бандаларин айлади Ҳақ имтиҳон.

Қаҳр қилиб ибрат учун ошкор,
Зўрини билдирди Худойи жаҳон.

Зилзиладин лаҳзада шундоғ шаҳар
Бўлди чу вайронайи чуғз ошён.

Рўзани ўн олтиси, сешанба кун
Қолди иморат тагида инсу жон.

Мадрасау масжиду зовитлари
Оғнади ҳаммому саройу дўкон.

Турфатулғайн ичра биноси тугаб,
Чиқти фалак узра ғириву фиғон.

Кимки тирик, қочти ялонғоч, оч,
Кийса – кийим йўқ, есалар – парча нон.

Олсалар андоқким очиб мардикор,
Улки том остида қолмишди ниҳон.

Гўё бўлуб ул куни явмул-жазо,
Ўздин умид узди қарию жувон.

Ҳолиға ул қавмки беихтиёр
Ой куйуб, йиғлади қон осмон.

Шаҳдин агар етмаса имдоди жуд,
Эрди раиятга ниҳоят зиён.

Шафқат ила борди ярим подшаҳ
Ҳозир ўшал зилзила бўлғон замон.

Хайру худойи йигиб ҳар мулкдин,
Қисмат ила берди бўлуб меҳрибон.

Нонпазу қассоб топиб дафъатан,
Қурди танур, ўртага – мошин қазон.

Сартча ошин пишируб эрта-кеч,
Беваю бечорага сузди шалон.

Аксари урэн, ҳаволар совуқ,
Тутти алар бошлариға соябон.

Ҳам ярадорин қаратиб дўхтўра,
Топти сиҳат дорую дармон билон.

Суръат ила хайр улусдин етиб,
Борлиғи ҳам хайрият ўлди вагон.

Бўйла агар кўрмасалар илтифот,
Саҳл эдиким, қолмаса бир жон омон.

Мардуми ҳам ҳирс қўйуб пахтага
Ерларини охчага чоғларди кон.

Воқеани инсоф қилиб боқсангиз,
Баъзи мусулмонларимиз ҳам ямон.

Тегди касофатлари бир юртға,
Борки масал: “Бирники мингга”, – дегон.

Феъли бадин Тангри мукофотиға,
Тийри жазога қила қолди нишон.

Ногаҳ итоб айласа парвардигор
Ҳожат эмас лашкару тийр – камон.

Таъна хато, ушбу мусибатларин
Рўзи азал котиби ёзган экон.

Сирри ҳақиқат бу, Муқимий, ҳам,
Санга на даркор демак ину он.

“Жон” бошина зилзила қасд айлагач,
Таърихин ақл айди: “Дариғ Андижон”⁴

Рубоий ва фарғлар

* * *

Ажиб кордчаи асли коргоҳи фаранг,
Кесарда тиғи баробар дамина мўм ила санг,
Қачонки тегди бу “забъёл” тамғаи олий,
Қутулдум эски фичоғдин ямон босиб эди занг.

1. Ҳасратим эл ичра айтсам ногаҳ ифшо роз ўлур,
Аксари пайваста абруларни меҳри оз ўлур.
2. Чу бад аслга хўблар не керак,
Қора тунда хушлаб учар шаппарак.
3. Нолае дорему маҳви пардаи гўши худем,
Шавқи моро бар каси дигар димоғи арз нест.

Таржимаси:

Фигон-нолаларимиз бор, лекин у ўз қулоқларимиз
тагидан нарига бормаиди,
Аслида, ўз завқ-шавқларимизни бошқаларга етказиш
мақсади бизда ҳеч бўлган эмас.

4. Муножоту харобот аҳлини(нг) матлуби сендур сен,
Билолмасман мани бечораким қай соридур беҳбуд.
5. Ҳусниға не нуқс, гар бўлса кўзи феруза ранг,
Билки, боғларга тароват сабзадин пайдо, бўлур.
6. Саҳифаеким, анга шарҳи ҳажрингиз ёзилур,
Кўзум ёшила ўчар, ҳарна ёзингиз, ёзилур.
7. Доғи жудолиғим кам эмас эрди, эй фалак,
Устиға боз мунтазири хат ҳам айладинг!
8. Етгач хатим, жавобина бир руқъа соз қил,
Ирсол этиб бу янглиғ мени сарфароз қил.

Ҳазивийёт

[Танобчилар¹]

Бўлди таажжуб қизиқ хангомалар,
Арз этайин эмди ёзиб номалар,

Адл қулоғи-ла эшит ҳолими,
Зулм қилур, баски, менга золиме.

Ўн ики ойда келадур бир таноб,
Ўзгалара роҳату менга азоб.

Султон Али Хўжа, Ҳақимжон² икав,
Бири хотун, бириси бўлди куяв.

Иккаласи бўлди чунон иттифоқ,
Гўё хаёл айлаки, (қилмай нифоқ),

Ош есалар ўртада сарсон илик,
Хўжа – чироғ ёғи, Ҳақимжон – пилик.

Бир-бирисиға солишурлар ўрун,
Эртаю кеч ўпушуб оғиз-бурун.

Саллалари бошларида оқ сават,
Кўрпача тагда ҳама вақт уч қават.

Бирлари мўлтонинамо, ҳийлагар,
Бирларидур кунда фиху гавда хар.

Оғизлари мақтаниб ўн беш қариш,
Майда сухан, эзма (чурук), занчалиш.

Қайсики қишлоққа тушар отидин,
Элни йиғиб, воқиф этар зотидин.

Дерки: “Кўзунга ҳали кал жўжаман,
Махтуми аъзамлик ўзим хўжаман.

Бизга бобо ҳазрати Шохлиғ мазор,
Мухлисимиз мардуми аҳли диёр.

Ҳам яна Эрҳубби бўлодур тағо,
Аммамизинг эрларидур Нурато.

Биби Убайда бўладур холаминиз,
Гоҳ келур эрди кичик боламиниз.

Хизр отамларга буродар эрур,
Чимлиғ азизлар менга додар эрур.

Гарчики, мен олиму шайхи замон,
Қирқингиза эмди берай бир қозон.

Манки танобингга чиқибман келиб,
Хизматими яхши қилинглари билиб.

Ўт қўюбон куйдурадурғон ўзим,
Ҳокимингу ўлдурадурғон ўзим.

Хоҳ танобингни ду чандон қилай,
Хоҳ карам бирла бошингни силай”.

Хўжа сўзини мунга бермай қарор,
Мардуми саҳройи бўлур беқарор.

Дерки Ҳакимжони: “Аё оқсоқол,
Бизни топибсан магарамким ўсол?”

“Ҳозир этиб тўрт нафар мардикор,
Тўғри қил олдимга қилибон қатор.

Арқоними еринга судраб чиқай,
Баччаталоқ қишлоқиларни (урай),

Бир бураин мўйлабимни чиқиб,
Торт танобини жазоси сиқиб!

Яхшилигингни фуқаро билмагай,
Ҳоли булар кўзга бизи илмагай.

Икки танобини қилай ўн таноб,
Юртингизи куйдуруб айлай хароб.

Хоҳ ўлинг, хоҳ қолинг, баччағар”,
Дебки, узангуга аёгин тирар.

Бир-бирига қишлоқ эли боқишиб,
Гоҳ у ён, гоҳ бу ён чопишиб,

Жамъ бўлиб айлаубон маслаҳат:
“Дўғмаға, – дер, – бир нима бериб жўнат”.³

Ақча қўлида ики-уч мўйсафид
Дерки: “Бу назрингиз-у, бизлар мурид”.

Зулм билан эллигу юзни олур,
Боз танобини дучандон солур.

Тоғи булар яхши-ю, бизлар ёмон,
Эл тамизидин ҳазар эт, алъамон.

* * *

Ўзга яна ғусса будурким, дейин,
Шунчаки бир қисса булардин кейин:

Қўшти Жалолхон⁴ деган ўғлин манга,
Деди: “Руқум ўргатасиз сиз анга”.

Юклади ўғлини менга, мухтасар,
Бу дағи ортиқча (менга дардисар)...

Сўзни, Муқимий, керак этмак тамом,
Маззаси қолмас узун ўлса калом.

Ҳикоят қилай, турфа даврон экан,
Халойиқ ҳама маҳву ҳайрон экан,

Чиқиб янги масковчидин бойлар,⁵
Синар ўтмайин баъзиси ойлар.

Хусусанки, эшони Ходихўжам,⁶
Йўқ оғзида қарзини ваҳмида нам.

Керак берса Масковга бир лак, қани,
Битиб ваъдаи пул, (ўзи мўлтани),

Дер эрмишки, ўрусга нисфин берай,
Келар йилга ярмига муҳлат сўрай.

Қачон бўлмаган гап қабул айласин,
Муқаррар дегайким, печать бойласин.

Мунинг устига қарзидур Андижон
Ким, ўз халқидин – барчадин бу ёмон.

Бу ҳам қирқ минг сўм эмиш, деди қарз,
Ўтуб ваъдаси берсалар вақти фарз.

Нетармиз, дебон қистамас эл пулин,
– Берурмен, – деса, – сўмига ўн тийин.

Чунончи хўжам, Подшоҳўжани⁷
Чу Маскав юборган билан мол қани?

Фабрикантлар ваъдага молини
Беришмай, деди, йиглаб аҳволини.

Бориб мол учун, мол ололмай келиш
Ёмон, аҳли тужжорга мушкул иш.

Олиб сулсини ақчасин хўжайин,
Бериб мол конторга қилди тайин.

Олай деса, конторда йўқ бир пақир,
Деса: “Олмайин, ул заколат куйир”.

Бу савдо билан бошида кечқурун,
Борур кўҳе ё орқадин, ё бурун.

Қочиб кетди маччайилар⁸ аксари,
Бориб шулки юртига таъкидлари:

“Сароеки, у бошадаш, зинҳор,
Даронжо марав мемури, эй табор”.

Сарой эгаси камбағал Бобожон
Кўрар тожике йўқ, бўлур тоза қон.

Очилган келиб эртаси ҳужраси,
Қилур жангу жанжол ҳар эртаси:

“Кўтармакка юк деб, малай сақласам,
Ўзига дегай, ишлатурлар акам”.

Ўрисга ижора қўйиб зовутин,
Борур эрди ишлик бўлиб, чиқти кун.

Чиқиб қочди бир-бир ҳама мардикор,
Купес қолди бу сирга ҳайрону зор.

Топиб мардикорини: “Сейчас юринг,
Пожалиста, – дер эрди, – эмди туринг”.

Деди: “Ҳар куни берсанг ўн сўм ҳам,
Борилмайди, қўй зовутини, хўжам”.

Дубора яна борди бир ишга шул,
Сўкиб: “Нет, – деди, – келма дуррак, пошёл!”

Хўқанд ичра эссизгина ҳавлилар,
Келиб икки минг ақчага сотдилар.

Олур эрди уч-тўрт мингга, қаранг,
Нетар, бўлса, қарзига ўлгунча танг?

Ўзи оқшом ҳавлисида, ҳар кими
Кўрар келди эшон, қочар одами.

Агар борсалар қайси ҳаммомга,
Чиқар ходимийлар қочиб томга.

Сабаб сўрди ҳаммомчи қочқонидин,
Дедиларки: “Биз кечтук эҳсонидин...”

Бериб арза маъмурга: “Эй ҳоқимим,
– Деди, – бор тўққиз юз олтмиш сўмим”.

Олиб буйруқ отига Хайруллахон⁹,
Шариатга қамту ўтурган замон.

Келиб қолди ўзига ногаҳ қасам,
Сариҳ бўлди ёлғонлиғи муттаҳам.

Қизини олиб гўркави шўрлик,
Тушурлик тушиб, бўлмади жўрлик.

Келиб тошқидин ичқари кирмади,
.....

Деди оҳ уриб: “Бўлса эр ҳоли бу”,
Фигонидин эл ичра тушди гулу.

“Дарифоки, бахтим қаро бўлмаса,
Сенга тушмас эрдим, худо урмаса”.

Чиқиб ичларида ниҳон қотишиб,
Базўр қўйди ҳамсоялар босишиб.

Вале растада савлатин кўрсангиз
Ким, арзийди шайхи замон билсангиз.

От устида мардум қилурлар гумон,
Муддарислари “Бег”ни, деб Тош эшон.

Амома бошида, сафид жомалар,
Хаёл айлагайсизки алломалар.

Қилиб мухтасар, сўзни қилдим тамом,
Малоловар ўлғай чўзилган калом.

Қачонким бўлди ҳоким амри бирлан ибтидо сайлов,
Амалдор аҳли бошиға бўлиб келди бало сайлов.

Тераклар баргидек титраб, жамиъи қози – мингбоши
Дегайларким: “Юзини тескари қил, эй Худо, сайлов”.

Сочиб қарзи-қувола, пул кўториб, истаюб мансаб,
Бўлолмаи кўп кишини синдируб, қилди гадо сайлов.

Агар минг хатми Қуръон этсалар, қўйлар сўюб
арзир,
Ўлумдин қолди қолганлар, бўлиб эрди вабо сайлов.

Олурға пора элликбошилар мингбоши – қозидин,
“Ижобат бўлди-бўлди”, айлар эрдилар дуо сайлов.

Талоши жоҳ айлаб, от чопиб, олмай даме ором,
Мусулмонларнинг рангин айлади чун каҳрабо сайлов.

Муқимий, оғриди бошлар халойиқ гуфту гўйидин,
Шаҳар тинчиб қолурди, бўлса-чи эмди адо сайлов.

Дариғоким, ажойиб турфа бир охир замон бўлди,
Ики қўл то ёқода юрмасанг ишлар ёмон бўлди.

Уруб бир неча ерни босмачилар зор қақшатди
Ки, аксар бевау бечоралар бехонумон бўлди.

Тушуб хат: “Берсун оқча мунча, – деб, – гар бермаса кўрсун”
Не бўлди Нур Муҳаммад аълам ул ҳам ончунон бўлди.

Мувосою мадоро йўлини кўзлаб чиқишганлар,
Тирик қолди аларнинг шарру зулмидин омон бўлди.

Ҳама зир-зир сиюб, оқшом чиқолмай уйдин эшикга,
Саломат кўз очиб тонг отса турмоғлиғ гумон бўлди.

Йиғилди ҳар тарафдин зўрзан, хунрез ўғрилар,
Алардин нечаси бадбахтларни пирсиён бўлди.

Яқин бир ойғача пулдорлар аҳволи ҳар оқшом
Киши билмас етар жойи даруни коҳдон бўлди.

Отиб тонг, ухлашолмай дуздлар ваҳми билан ҳаргиз,
Семиз бойлар озиб, ғам бирла чўпу устухон бўлди.

Қаю мажлисга борсанг, босмачилардин гапургайлар,
Бўлак сўз ҳеч сиғмай ёлғуз ўзи достон бўлди...

Муқимий, шаҳарға шундоғ киши мириасас бўлса,
Худойим хоҳласа, ўғрилар энди бенишон бўлди.

Ажаб халқ эканмиз, ажаб рўзгор,
Қизиқ ҳодиса, турфа лайлу наҳор,

Ашурбойдин эшитинг қиссае,
Аё эй бу Фарғонада номдор.

Қоровул уйидин ярим оқшоми,
Баногоҳ бўлди фиғон ошкор.

Маҳалла бу ҳангомадин уйғониб,
Эшигига келди сағиру кибор.

Қоровул, старшию мингбошилар
Чопиб келдилар, деб: “Нечук кор-зор?!”

Босиб кирдилар бу нечук дод деб,
Қоровулнинг уйига, беихтиёр...

Кўруб дедилар: “Бой экан, қочиринг”,
Ашур кўр ўзи ҳам бўлуб беқарор.

Қўюб томга бир бузуқ норвон,
Қўлидин тутуб кўрни қилди дучор.

Ики-уч поғона чиқиб, шошилиб,
Йиқилди, синиб шоти, ул мурдавор...

Иториб кетидин пишанглар билан,
Азоб ила томга қилишди сувор.

Қочар эрди томда саросима кўр,
Чапу ростига музтару беқарор.

Халожо эди, туйнукидин ани –
Кетиб боши бирлан ўшал нобакор.

Туруб ҳовлининг соҳиби ногаҳон,
Чирогила нақзи вузуға чиқор.

Халожода пиш-пиш қилур бир нима,
Деди: “Не балодурсан, овозинг чиқор!”

“Секинроқ гапир, мен Ашурбой,..” – деди.
Қочиб ўлтурибман, сенга интизор.

Бу сўзда халойиқ, фулув айлашиб,
Тутиб чиқдилар этгали сангсор.

Қоровулни, хотин, қизи бойни
Гаронишга келтирдилар ҳар чаҳор.

Кириб илгарироқ кордон қошига,
Сиримни очиб қилма, деб шармсор.

Қўлингга тушуб феъли шайтон билан,
Деди: “Товба қилдим ҳазорон-ҳазор”.

Приступга маълум қилмоқ учун,
Олиб кирдилар тўғри айлаб қатор.

Деди: “Нега бостинг бировнинг қизин
Боб ҳожи бўлсанг, купес – молдор”.

– Урушиб эди эру хотин булар,
Яроштирғали қилган эрдим гўзор.

Ўрис, тўра олдида мункир келиб,
Деди: “Тухмат айлар олурға ниқор”.

Шариатга айлаб ҳавола, деди:
“Бу даъвога тейишли қозиға бор”.

Ҳақорат қилинган кишилар қолиб,
Топиб бой сўзи бунда зўр эътибор.

Қачон камбағалларнинг сўзи ўтар,
Агар бўлса ақчанг, сўзинг зулфиқор.

Ниҳони сочиб сийму зар сув каби,
Босилди машаққат билан бу ғубор...

Халойиқға қилмас эди ихтилот,
Агар табъида бўлса номусу ор.

Муқимий, сенга ушбу сўз не керак,
Бўлак ҳар кими кору аъмоли бор.

Ва лекин эшитканга танбих бўлуб,
Қолур сафҳаи даҳрда ёдгор.¹⁰

Махзани холи даҳан, тил мори гўё баччағар,
Заҳри қотил суҳбати монанди дунё баччағар.

Дангаса, номардлик майдонида сарпо улуғ,
Муттаҳамлик дафтарин бошида туғро баччағар.

Ис чиқарган ерда ҳозир мисли шайтон ҳамтабақ,
Қанча сўксанг шунча шилқим, турфа суллоҳ баччағар.

Ботини чўян қозон, қайнар ичида реву ранг,
Зоҳири бир сўфи сурат, қўлда асо баччағар.

Ётқузиб тилсанг баногаҳ қорнидин чиқмас алиф,
Салласин кўрган киши дер: “Катта мулло баччағар”.

Халқада мундин бўлак болонишин йўқ, охири
Қилмағай деб қўрқаман ҳазратга даъво баччағар.

Неча муддат йўқ эди, ул қайданам ҳозир бўлиб,
Ош арусда ҳангираб, кўп қилди ғавғо баччағар.

Шунча қўйнинг пўрдоғи пўстунбасин ўғирлади,
Тозалаб Мингтепасига қилди савғо баччағар.

Сурмалар тортиб қачон кўрсанг кўзига, доимо
Ўзга бергай, қўлида ойна, оро, баччағар.

Билмам одам шаклида юрган уммисибъёнмукин,
Отини тутсанг агар ҳар ерда пайдо баччағар.

Бир пучак пул ҳайр ногоҳ бир гадо қилса тамаъ,
Истаган янглиғ вужудин андин анқо, баччағар.

Меравад ҳаржо шикамро маҳз пур кардин, дигар
Нест парвойи ғами имрўзу фардо, баччағар.

Кир ювиб мағзобасин кўпугини олиб йиғиб,
Рўзада қўйгай отин қандин нишолло, баччағар.

Илгари филжумла номусу ҳаёси бор эди,
Қайси кун ҳаждинки келди, бўлди расво баччағар.

Борса ҳар ерда уруб беҳуда ёлғон лофу қоф,
Дерки: “Султон берди менга етти тилло”, баччағар.

Гар асо тутса қўлига сиз ани айб айламанг,
Воқеанким, кўзи очиқ, ботин аъмо баччағар.

Қилмас эрдим ҳажв, ночор айладимким ўқишиб,
Аҳли донишга бўлур деб дафъи савдо баччағар.

Ҳеч кимни баччағар деб бўлмагай, то бу тирик,
Мундин ўзга баччағар йўқ, ўзи танҳо баччағар.

Эй Муқимий, сендин озоре биравга етмасин,
Душманинг ҳам бўлса ҳаргиз дема асло баччағар.¹¹

Кўрмадим оламда сандек турфа нодон баччағар,
Суратингни кўрган одам дерки, шайтон баччағар.

Бу қадар расволиғингдин эътиборинг йўқ сани(нг),
Бу сабабдин сотасан ўзингни арзон баччағар.

Гоҳ тўқимни олиб қорнингни, айлаб акслик,
Бенизом эшакка ўхшаш беқуюшқон баччағар..

Доимо йиртиқ кийим бирла юурсан кўчада,
Янги киймайсан эгнингга ҳаргиз иштон баччағар.

Сан билан қилгон киши суҳбат, қулоғи кар бўлур,
Доимо ҳар ерда бўлсанг лофу ёлгон баччағар.

Билмайин сўз айтасен ҳар ким юзиға чоптируб,
Беҳаёю, беадаб, оғзи паришон баччағар.

Дар мардуми Оқжар батариқи мухаммас
(Оқжар одамлари ҳақида мухаммас)

Махташиб отларини, дерки: “Бу дулдур-дулдур,
Байталиим боркаши зўрки филдур-филдур”,
Қиладур лоф уришиб, кўзлари мўлдур-мўлдур,
Оқжар одамларини тўнлари жулдур-жулдур,
Билмадим туркму, тожик, тиллари ғулдур-ғулдур.

Келганим ушбу маконга қиладур манга алам,
Лойиқи табъ йўқ одамки, десам ҳасрату ғам,
Гаплашурға киши йўқ эртадин оқшомғача ҳам,
Кун совуқ, қора чироқ, гўрдек уй-у, ўтун кам,
Чиқсам эшикка қилур тўрғайи чулдур-чулдур.

Зотимиз саййиду содот эмасмиз, қорамиз,
Ғам ўқидин тани мажруҳ саропо ярамиз,
Ўлтурон жойда ҳам баъзи маҳалда хорамиз,
Сув учун дарё уза ҳавсала айлаб борамиз,
Гоҳ йўловчи келадур кемага гулдур-гулдур.

Тушадурган кишини(нг) кемага ишлари пичинг,
Келишур маслаҳат айлабки қасам берса ичинг,
Кўтариб ерга урай дейсан-у, етмайди кучинг,
Тўрт пул отға берур “кам!” десанг, айтурки: “Кечинг,
Йўқ кисамда пулими, қолғани шулдур-шулдур”.

Кема важҳини, демасларки, берибон қутулай,
Тарзи бир ҳийла қилиб дерки: “Юкумни яшурай,
Билса саркори “почо!” деб этагига осилай”,
“Икки пул бер яна буйруққа қараб”, – деса, дегай:
“На қилурсан чақамиз йўқ мана ўлдур-ўлдур”.

Авлиё

Бошларида шапка гоҳе, гоҳ дастор авлиё,
Қўлларида субҳа-ю, бўйнида зуннор авлиё.

“Тавба” денг охир замона чиқса бу янглиғ гибон,
Ҳар (хотинга) ошиқ-у, ҳар (қизга) хуштор авлиё...

Шул эрур кашфу каромотики бўйлаб субҳу шом,
Чиқса ҳар ердин бир ис ҳозир хабардор авлиё.

Доимо бепарда сўз халқ ичра айтур беибо,
Бўлмагай деб қўрқаман ногоҳ сангсор авлиё.

Тоза илкини ювиб, ейдур ҳалол англаб гумон,
Учраса ҳар ердаким макруҳу мурдор авлиё.

Гар муқаллид бўлса пўстун бирла тоқат қилмасанг,
Муз қизиқликлар, ёғар тақлидидин қор авлиё.

(Гавдасидин) йўқ бўлак оғирлиги дунёда ҳеч,
Охират сори сафар қилса, сабукбор авлиё...

Филҳақиқат бўлма ғафлатдин бадандеша, Муқим,
Баски, шуҳрат топти расволикда бисёр авлиё.

Садқаи одам кет-у, юз ҳайфисан, Асрорқул,
Заҳр ичкан, кийганинг бўлсун кафан, Асрорқул.

Қайдаким борсанг чекиб, элдин уқубатлар мудом,
Бўйнинга ҳар ерда солсунлар расан, Асрорқул.

Аксари умри ўтуб, (...) еб тўймаган,
Сингдиралмай эрта-кеч урган ҳасан, Асрорқул,

Янгиқўрғондин келур хирмонга нон қўйган, магар,
Хуржунида нўшқати зоғу заған, Асрорқул.

Эгнида оқ жома-ю, дасторлар зоҳир вале,
Қоп-қора ботинлари деги чўян, Асрорқул.

Бор экан деб келмасун, одам гадо деб бир умр,
Устида дарвозасини қулфлаган, Асрорқул.

Саллаи харроти-ю, уст-бошлари навъи силиқ,
Юзни совунлаб, ўзини сирлаган, Асрорқул.

Ҳайф Махдумжонки, бўлмиш улфатинг қишлоқда,
Баднамо, бадбўйсан, сассиғ сухан Асрорқул..

Катталиклар номуносиб санга, сан кимсан ўзинг,
Ўлганинг яхши бўлуб эрдинг қачон, Асрорқул..

Манқаси бурнидин оққон турфа ифлосу палид,
Ош еса беш панжаси ҳам дар даҳан, Асрорқул.

Панд эрур санга, Муқимий, ушбу сўз ҳажв айласам,
Бош олиб кетсанг керак бу шаҳрдан, Асрорқул.

[Тўй]

Эшитинг бир ҳикоя Иқондин,
Тўй ночор қилди ёлгондин.

Хўжайин берди Тошкентдин тил,
“Тўй қилар бўлсанг, қўй ўзинга кафил.

Ўғлингизни, – дедики, – қилманг тўй,
Балки от тезагини қилманг бўй.

Не керак сизга тўй қилмоқлиқ,
Керилиб обрўй қилмоқлиқ.

Гар десангиз мени қозон қурманг,
.....

Ман ризомас кишига нон берсанг,
Ё товуқ сақласанг-у, дон берсанг.

Туйнугингдин агарда чиқса тутун,
Мунда бер дастмояларни бутун.

Бўлса уммидингиз агар биздин,
Манфаат кўрмасин бирав сиздин”.

Ушбу мазмунда қоқди сим хўжайин,
Шод бўлуб эр, хотин деди: “Ўлайин!”

Соф ният сувики лойланса,
Не ажаб хайр эшиги бойланса.

Кичигу катта, хўрд ила реза
Қилдилар бир-бирига истезе.

Уй ичи – ўрнига ўюн-кулгу,
Юлушиб юз йиғи-сиғи, қайғу.

Ташқарида қимирлаган эркак,
Бир-бировига аччиғу жиртак.

Тўйга ўз тухмидин хотун демади,
Аччиғидин отаси ош емади.

Тўй-тамошо азога айланди,
Билохир турди, куйдию ёнди.

Қўй олиб сўйди арриғ уч сўмга,
Урди гўшт ила ёғини хумга.

Уч кишини маҳалладан оқшом
Чарлади, келди олдириб илдом.

Отларини дейин, – десанг, – ким-ким?
Саргарош, кўр ҳожи, Сайид Қосим,

Ўртага қўйди калласини чиқариб,
“Кўргузинг маслаҳат”, – деди қизариб.

Биров ундоғ деди, биров мундоғ,
Элда айтур чунончи ким тўмтоғ.

Машварат айлашиб ҳоришдилар,
Неча ерга ўчоқ қозишдилар.

Оқибат маслаҳат бу ерга қарор
Топтиким, чиқдилар секин бозор.

Каллага еткудек биринч ила ёғ
Келдилар олишиб учида оёғ.

Ис чиқармасдин ошни дамладилар,
Анга лойиқ тўқузни ғамладилар.

Ўчоқ устида гар йўталса бирав,
Ер эди елкасига етти кўсав.

Бири қаттиқ чиқарса овозин,
Билмасин қўшни, деб тутиб оғзин.

Қўшнилар ҳам солурлар эрди қулоқ,
Асарин топмас эрди дегу табоқ.

Дейдиган одамин тутиб номин
Деди: “Есин келиб ошу нонин”.

Етти одамни ўз маҳалласидин,
Қорни тўқ, янги тўн, басалласидин.

Деди шовқунламай имо уйидин,
Мундин, ундин, юқоридин, қуйидин.

Кирдилар тўйга қўл ювиб, дегани:
“Ҳайра мақдам”, деб ўтқазиб ҳамани.

“Тўй муборак”, – дейишти пешу пас,
Деди: “Мундоғ деманг, бу тўй эрмас!

Яхшилар, қилди тўй, деманг зинҳор,
Хўб бўлмас эшитса хешу табор.

Билсалар бойлар – аҳли расталарим,
Ичларида қийин кейин юрарим.

Нима кўп менда – ёру ошно кўп,
Бой кўп, шайху хўжа, мулло кўп.

Етса ногаҳ қулоқлариға бу гап,
Обрўйим кетиб қолур-да тугаб.

Мен бир одамнинг одамию малай...”
Занчалиш, эзма ҳам чўзулди талай.

Тўйга кирган ўшал беш-ўн одам
Деди: “Хўп гап замонада шу ҳам”.

Солди алқисса эски дастурхон,
Қўйди сойил каби неча хил нон.

Бириси юмшоғ-у, бири қотган,
Бири иссиқ, бири моғор отган;

Енг учида қўюлди тўққиз нон,
Кулчалар тошки, синдирур дандон.

Сузди ош бир ликавда уч кишидин,
Кетти ошни кўриб ҳама ҳушидин.

Ош мисоли табақда кўз ёши,
Қурмаки кўп, гурунчидин тоши;

Бир оғиз эмди олдилар янги,
Чиқди лаппак табақ уза чанги.

Фотиҳа жаҳл ила ўқишди туруб,
Келдилар тўйдин уйга оч кекуруб.

“Икки юз сўм бўлурми, – деб, – ширавор?”
Бўлгани шул тўйнинг охири кор.

Борҳо айтгур эрди тўйларда,
Ёру дўстига кўча-кўйларда:

“Қирқ чорак гурунч олай дейман,
Яна тўйимга етмагай дейман.

Хотирим жам тўғрисидин унум,
Камлигим бир сўқум билан ўтунум.

Бошласам тўй агар қозонни қуруб,
Ўтказинг ўзингиз бошида туруб”.

Йўқ бириси-да бу деганларидин,
Тўққузун ошларин еганларидин.

Кўча дарвоза тўй куни занжир,
Тўкти мискин, гадо йўлига қир.

“Хатми Қуръон” қўюлди тўйнинг оти,
Бўлса шундоғ бўлурмиди уёти?!

Урди чўт сарфиға тўй ўтганда,
Тузғача – жами ўттуз уч танга.

Ушбу сўзлар, Муқим, эмас ёлғон,
Қўни-қўшнисини шоҳиду бурҳон.

Мухтасар бўлди топти сўз анжом,
Аддуо, вассалому нома тамом.

(Махмур газалига мухаммас)

Кўрди сандек шаҳи одилни на инс-у, на малак,
Арранинг зулмидин эмин ҳама боғу чакалак,
Янги ой кўзига хасмингни отурга камалак,
Эй жаҳондори зафар кавкабаи даври фалак,
Эшитинг қиссаи қишлоғи хароби Ҳапалак.¹⁸

Гаждуму офию бий, ўтласа чаррандалари,
Бир гала мўру малах бўрию даррандалари,
Ўлдурур чақса мабодо кана, газандалари,
Турфа қишлоқ, жин урган ани паррандалари,
Товуғи – игначи-ю, ўрдагу ғози – капалак.

Чугзи вайрона тешик, уйлари сўрохи камар,
Ғижи-биж тулкию кирпитикону эчкиэмар,
Ўтга қўшнига чиқиб, бир кечаси йўлда тунар,
Тевага чиқса киши, ундаю мунда кўринур:
Бир қапа, икки қапа, уч олочиқ, тўрт каталак.

Чопишур янтоғ ўтун марду зан иссиқда куюб,
Ер зағора нонини, топса отин қанд кўюб,
Жази йўқ шўрва каду ейдуган ошида суюб,
Ажириқ илдизини майда келиларда туюб,
Қайнатиб, кунда ичиб, отини дерлар сумалак.

Отлари лоғару қоқию харобию хариш,
Раҳм қилмай минадур, икки қадам жавр миниш,
Очилур оғзи десангизда вузу ғусл қилиш
Чўл, йўқ қатраи сув, катта-кичик, ёзу қиш,
Қўлини қумга ювиб (ортига) суртар гувалак.

Кўрпача тагда қамиш, бошларида болиш увот,
Нару мода аралаш, билмас алар айбу уёт,
Соқову гунг сўфи, йўқтур имомида савод,
Масжиди ертўла, бир эски қоронғу зулумот,
Кўр қилур кўзга уруб кирса киши кўршапалак.

Кўчти халқи ёпиниб кўҳна, увода тўнини,
Чархдин ўтқаришиб оҳу фиғону унини,
Солмасун душмана ҳам бошига келган кунини,
Кеча ногаҳ эшитиб шуҳрати тилло пулини,
Ҳапалак қўрқишидин учти мисоли капалак.

Бўлса ул Хусрави Жам жоҳ карамдин не ажаб,
Фуқаро ҳолидин огоҳ, карамдин не ажаб,
Ҳам Муқимин сўраса, гоҳ карамдин не ажаб,
Кечса Махмури учун шоҳ карамдин не ажаб,
Ҳапалак юртига тушган пул агарчи лак-лак.

Дариғо, дини ислом ҳокими аҳли куфор ўлмиш,
 Шариат кўзгусиким куфр гардин губор ўлмиш,
 Ба жойи амри маъруф наҳйи мункар ошкор ўлмиш,
 Сайид, содотлар беҳурмат-у, кўп хору зор ўлмиш,
 Бу кунда кимки имонин сотибдур, эътибор ўлмиш.

Замона аҳлининг бир фирқасига ҳайф инсонлиқ,
 Қилурлар, билмагай “Алҳамд”, даъвои мусулмонлиқ,
 Биравга ҳийлаю макр айламак афъоли шайтонлиқ,
 Бўлур хурсанд бу шаҳрнинг бўлғониға кофиристонлиқ,
 Бериб қиз куфр элиға, баъзилар хешу табор ўлмиш.

Ҳама модарзинолар ҳамнишини қозиюл ислом,
 Расола бўлдилар, тортиб ўзин, ҳар гўшада гумном,
 Туну кун фиқснинг йўлида мардум қўйдилар ақдом,
 Бу кундин, қўрқаман, дўстларки, бадтар бўлмагай айём,
 Нечунким, маслаҳатдони замон аҳли қимор ўлмиш.

Ҳазор афсуским, илм аҳлида бир зарра иззат йўқ,
 Ганийларда саховатдин асар, хайр ила қиммат йўқ,
 Хирадманд, аҳли донишларда ҳам қадр ила қиммат йўқ,
 Гадо хайлига мардумларда эҳсон мурувват йўқ,
 Бахил гўри каби эл кўнгли ҳам торику тор ўлмиш.

Беку бекзодалар монандаи хас поймол ўлди,
 Тамоми оғзи катта шанқилардин оқсақол ўлди,
 Алар олдида олим сўз деёлмай гунгу лол ўлди,
 Кўторуб бош юрумак кўчада амри маҳол ўлди,
 Тамоми ҳезу хунсо, ўғрилар тўбчоқсувор ўлмиш.

Сайиду хожанинг эғнидаким янги чафони йўқ,
 Алардин ўзга эл наздида одамнинг ямони йўқ,
 Қаҳлатдинки аксар халқнинг рангида қони йўқ,
 Бисотин охтариб келсанг агар, бир каф самони йўқ,
 Ажабким, кўчаларда киймиши атлас тавор ўлмиш.

Деса хамру мусаллас, ул кишидин тарк ўлмайду,
Халойиқлар ҳужум айлаб, эшикидин узулмайду,
Хумидин катта одамзодлар келгунча бузмайду,
Халойиқ занчалишдин ўзгани манзур қилмайду,
Маҳаллайи фисқ мардумға қадамжойи мазор ўлмиш.

Кетардим бош олиб, гар бўлса эрди, рўзгорим йўқ,
Нетай, безоду тўша юрмака йўлда мадорим йўқ,
Турарга қолмади тоқат, кўнгулда ихтиёрим йўқ,
Ўзингдин ўзга, ё раб, раҳбари лайлу наҳорим йўқ,
“Ҳидоят айлағайму?” деб Муқиминг интизор ўлмиш.¹³

Ҳажви Виктор бой

Қисса бози дафтарга олгон экан Виктор бой,
Бойлар бойи бойларга кордон экан Виктор бой,
Маълум, машҳур Хўқандга шайтон экан Виктор бой,
Қантуралар ичинда ёмон экан Виктор бой,
Темир сандиқ дегани ёлғон экан Виктор бой.

Хиссат ҳарис давонлар хушомадгў нечаси,
Машваратни(нг) бобида борур эрди кечаси,
Молу матоъ қимматлик санга берди ончаси,
“Ман хонаи пухта”, – деб олдинг жаҳон оқчаси,
Санга берган одамлар нодон экан Виктор бой.

Ман мунъим, деб юрганлар, даври даврон сурганлар,
Фаросатни(нг) йўлида оқил ман, деб юрганлар,
Минг лак сўмни берганлар, йиғлаб келиб юрганлар,

Андижонлик бечора, меҳмон экан Виктор бой.

Билмасларни билдурдинг, судхўр кўнглин тиндурдинг,
Макру ҳийла ишлатиб, қўноқ қилиб қўндурдинг,
Қўп бойларни синдурдинг, судхўр кўнглин тиндурдинг,
Йўқ жойлардин ундуруб, сандиқ пулга тўлдирдинг,
Бир курашда йиқитган полвон экан Виктор бой.¹⁴

Ҳажви Виктор

Фалокат шум бадрагсан касофат тавъамон Виктор,
Сиёқи кундаи дўзах, жаҳаннам ошиён Виктор,
Мусулмонлар ҳақиға кўзладинг жавру зиён Виктор,
Синиб қилдинг ўзингдек кўп кишиларни хазон Виктор,
Буларни ҳам жазоси дер эди дорул-амон Виктор.

Зиёфат айламоғликлар, талош юз минг такаллуф-ла,
Юрурди хизматингда пиру ёш юз минг такаллуф-ла,
Чиқордилур йўлингга неча бош юз минг такаллуф-ла,
Паё-пай тортишибон нону ош юз минг бой такаллуф-ла,
Эшиткач боришингни хосса бойи Андижон Виктор.

Қидирган бирла омборида чумчуқларга дон чиқмай,
Қачон бергай гадога бир тийин руҳиравон чиқмай,
Баногоҳ авлиёи бир тарафдин келса нон чиқмай,
Отига охуридин ерга бир кафдин сомон чиқмай,
Бўлур эрдинг кафи дасти муаззаз меҳмон Виктор.

Қўриб даъволарингни билмас эрдилар юрокингдин,
Ҳамиша судрар эрдилар кириб эгри учокингдин,
Карим охун, Қосим даллол пир ушлаб этокингдин,
Бурун, албатта, огоҳ бохабар воқиф кечокингдин,
Хаёл айлардилар инсофлик шайхи замон Виктор.

Келиб оҳиста кантурга дедиларким мувосодин,
Сотиб нақд ақча қилди баъзи одам мулку ашёсин,
Емай, ичмайки берди икки қўллаб халқ дунёсин,
Бу рангда кўзладилар ўзларин торожу яғмосин,
Иложи бўлса еб кет бир тийнин ҳам берма, жон Виктор.

(Завқий газалига мухаммас)

Мастур қолмағайким: сўзнинг йўғони чиқди,
 Олтиариқлари ҳам вексилни кони чиқди,
 Заводни битказолмай Эшонни жони чиқди,
 Афсус, эй халойиқ, ишлар ёмони чиқди,
 Охир замона маълум бўлди, нишони чиқди.

Ҳар ишки халқимизга ҳокимлар этса фармон,
 Қилмай иложи йўқтур душвору хоҳи осон,
 Нуқра-кумушларидин бойлар хижил, пушаймон,
 Юз дод қилмасунму бечораи мусулмон,
 Ҳар тангада миридин яққол зиёни чиқди.

Банд ўлди олди-сотди, фуқароларингни бил, деб,
 Пуллар жаримасини қилсанг экан, биҳил, деб,
 Бозору бай очолмай қишлоғу шаҳр сил, деб,
 Арз этдилар халойиқ ҳокимга: ҳукм қил, деб,
 Қирқ кунда уч миридин буйруқ дегони чиқди.

Диққат ҳама соталмай, ё бир нима олурға,
 Қассоб етди ўзни гўшт ўрнига тилурға,
 Солган қулоқларини эл гап недур билурға,
 Бозор аҳли, ҳайрон савдо-сотиқ қилурға,
 Сўйи самога йиғлаб, косиб фиғони чиқди.

Халқеки камбағалдур гўёки ғалтак ўлди,
 Ўлганни устига ҳам бир неча калтак ўлди,
 Бу воқеа, Муқимий, ҳар ерда дастак ўлди,
 Пул-дабба, нарх-қиймат устига пўстак ўлди,
 Пўстак (белига) боғлаб Завқий баёни чиқди.

Оҳ, не кунким есанг, тайёр экан тар мевалар,
 Қадри чандон йўқ экан – бисёр экан тар мевалар,
 Хоби роҳатбахши жисми зор экан тар мевалар,
 Ушбу йил Фарғонамизда хор экан тар мевалар,
 Боғлиқ одамга ёмон душвор экан тар мевалар.

Юрт мингбошилари (ҳам) келдилар ёниб-тутаб,
 Нозу неъмат журмини Хўқанд уёзидин тилаб,
 Мухтасар айлаб тамоми муддаосин – мунтахаб
 Қилди деҳқон арз ҳокимға, дедиким яхшилаб
 Сотмағил, фармойиши жондор экан тар мевалар.

Зомуча чиққан назарлардин тушиб беихтиёр,
 Бир тийин берсанг, этаклатмуш эдилар бешумор,
 Ҳеч арзон қолмас эркан, қиммат этмай рўзгор,
 Бодиринггу олуча халқ ичра топти эътибор,
 Ўзгаси то ҳандалак бекор экан тар мевалар.

“Олма, ўрукни киши бозора олиб келмасун,
 Чунки иллатлик, еганларга балоси тегмасун,
 Бир мусулмон, от тутиб, шафтоли чилги демасун, –
 Рус ҳукуматдонлари манъ этди – мардум емасун,
 Есалар, офат тегиб, ўлор экан тар мевалар”.

Боғбонлар ҳам бўлурми боғиға кирсанг тажанд,
 Миннатидин умрлар кирган чекар эрди газанд,
 Дарҳақиқатким, бузуқ ниятлари бўлмай писанд,
 Чилги, шафтолу – кепак бирлан, чигитга икки чанд,
 Сотқучи қишлоқ юриб, аттор экан, тар мевалар.

Қўрани пайкалга деҳқон ҳам темурлардин қуруб,
 Кимки ўтса илкидин олур эди итдек ҳуруб,
 Феъли бадларни ажаб бўлди жазосини кўруб,
 Сои, ариғларга сават бирлан палиска оғдариб,
 Пишганидин бўғулиб безор экан тар мевалар.

Ошкора боғда зардолу тералмай, ҳайфким,
Бир қошиқдонда биравга келтуралмай, ҳайфким,
Тош-тарозулар қабоқлардин қуралмай, ҳайфким,
Шаҳрга бир дона саҳродин киралмай, ҳайфким,
Муртади ҳар растаю бозор экан тар мевалар.

Сифлапарвар чарх еткурди фалакка нолишим,
Қалтираб, титраб бўлунган эрди тобистон, қишим,
Ғарқ пишган кўкча қовун, тегмагай аммо тишим,
Ёз ҳам неъмат билан, шундоқ гузарлар чўлким,
Чорсу, чорсу дер экан, гар бор экан тар мевалар.

Турфа иссиғким ҳаволар тобиши нори жаҳим,
Ҳар нафас айлаб ҳароратлар фузун ўтлуғ насим,
Ташналиғдин ҳўл табиат хоҳлади қайтиб дамим,
Ваъдалар қилди келар йил айлайин рўзи Муқим,
Едириш мендин, бу йил қарздор экан, тар мевалар.

Домиға тушмаган кам турфа тузоқчи Ҳожим,
 Бермайди қилса нася судраб, чатоқчи Ҳожим,
 Енгил ҳазилни билмас, нозу фироқчи Ҳожим,
 Кўрганда сўфи кундуз, оқшом қароқчи Ҳожим,
 Минганда ўзин олғай эшшак, улоқчи Ҳожим.

Бечора камбағалсан, филжумла тарз косиб,
 Чиқмайди чўнтагингдан урганда бир сўм осиб,
 Ҳар ким билиб йўлини юрса, изини босиб,
 Илкинга қўндуруб куш, ул сенга номуносиб,
 Боқиб ўзинга иш қил, касбинг қадоқчи, Ҳожим.

Ҳар ерда кўрса шубҳа, билгай ҳололу тоҳир,
 Ботинда бухлу кина, ҳар кимга дўсти зоҳир,
 Оч қолса каллапазлар шўрбоси борса ҳозир,
 Бу билмаган ҳунар йўқ, ҳар қайси касба моҳир,
 Ҳоли темирчи уста, ҳоли сувоқчи Ҳожим.

Халқ айди, келди чакки, дўконга келганинга,
 Келмас эдинг бу одам олдиға билганинга,
 Олдинда дўсту душман гар унда жилганинга,
 То етмагай губоре, деб қўрқамен ёнингда –
 Эй, Тожихон қароси юққай, бўёқчи Ҳожим.

Мажлизда лоф урманг, бор деб терак боғимда,
 Давлат шукур бажодур, йилқиларим тоғимда,
 Ҳовлимда мунча ғалла, хумлар тўла ёғимда,
 Иблис ҳийла дарсин анда ўқур чоғимда
 Ўлганда панд бергай, келса сўроқчи, Ҳожим.

Ногоҳ бир тарафга қилсанг агар сафар сен,
 Чиққунча то шаҳардин эллик тушуб қўнарсен,
 Ҳар бир овулда ётиб бир кечадин тунарсен,
 Олдинда ҳоли тикмиш йиртиқ, синиқ қадарсен,
 Бир ерда хўб яраштинг икки ямоқчи Ҳожим.

Ҳар кишиким кўрпасига пой узатмайдур қараб,
Сал вақт ўтмаски, кўзлар жониби Шому Ҳалаб,
Сўрсалар ушбу шикоятга биродарлар сабаб,
Ғозиёғлиқда зимистон ер эди бир жўра гап,
Карру фарлар бирла бир-бир қочти, қолди гап тугаб.

Ҳожати теъдод эмас, даркор эмасдур отлари,
Мардум устидин ҳамиша, еб-ичиб авқотлари,
Ҳеч Қорундин кам эрмас еру сув, давлатлари,
Кўча-кўйда кўрсангиз, от ҳуркитар савлатлари,
Уйларида ой ўтиб, чой ичмагайлар ўт қалаб.

Лоф рахшин катталиқ майдонига ҳар ён суриб,
Қўл билан ҳар дам бурутларни юқорироқ буриб,
Юз тарафдин сўзга ёлғондин масаллар келтуриб,
Жўра дастурхонларида чорзону ўлтуруб,
Пашмаку ҳалвони урғайлар нишолдога булаб.

Маърака, мажлисда олур ўзларини Таҳматан,
Ишлари даъвою манманлик агар кўрсанг қачан,
Муфт базм, улфатчиликка дўппи қайтоқи чапан,
Ҳеч эркаклик ярашмас, хўби шулким, мисли зан
Эмди уйда хапгина ўлтурсалар кокул тараб.

Ҳақларига оз эди ҳар қанча чакки сўз десанг,
То қиёмат кам агар ҳар қанча дашном айласанг,
Боз кетган устига кетган масал бордур, кесанг,
Ичкараси бирла ҳам эмди таваккал гап есанг;
Эрлари ўрнига шояд хотунидин тегса гап.

Гапларики, еб кетиб қарз ошни, қилмаслар адо,
Қўрқаман улфатчилик барҳам егай деб ўртадо,
Аҳли ҳимматлар қаниким, айласанг жонлар фидо,
Кулмайин найлай, Муқимий, тавба деб, ушлаб яқо,
Бўлса хотундин хароб эркак, замони булажаб.

Дар мазамати сагеки, Элликбоши номи ниҳода буданд
(Элликбоши деб аталган бир итнинг ҳажви)

Қарилиғ юки тушубон манга, қади мавзуним
букулиб кетиб,
Соқолим оқи ўлум элчиси, яна хотирим чўкулиб кетиб,
Муни устиға лақабим ёмон, қутулаймукин кўмулиб кетиб,
Ўла қолайин тирик ўлгуча, ҳама жунларим
тўкулиб кетиб,
Тожиқ аҳлини чориғи каби жигарим чоки сўкулиб кетиб.

Баданим чақа, анга йўқ чақа, десам ман ҳануз рағи кўрсатай,
Бу касал мени даме қўймагай, қичишиб десам
нафасе етай,
Бу аламлари ила юргуча, қилингиз дуо ўлубон кетай,
Нони қоқини манга берадур тишим ўтмаса на илож этай,
Яна қолмади тўкулиб тишим, суяк оғзими ўпуриб кетиб.

Тура тур, дами эшит арзими, ака суфиё, санга айтайин,
Жайлов ер каби жасадим қўтур, бу ситамларим
кима айтайин,
Чиқайин десам кўча сори эл, деб элликбоши
қилишур қийин,
Кеча-кундузи истиқоматим, ҳама муллага тешилиб биқин,
Яна вақфдин манга бермагай, қопойинмукин қутуриб кетиб.

Манга муллалар қилибон жафо чилвир ила
бўйиними боғлади,
Бўғубон ёмон еталаб юруб, томоғимга кескени жойлади,
Йиғилиб ҳама мени қўймайин, элликбошилигига сайлади,
Мединскийга қилойинму арз, бу шаҳар мени хафа айлади,
Дам-бадам келиб сўфи баччағар, манга чангитиб
супуриб кетиб.

Бу жаҳонда бир мусофирам(ман) ва на манда она(-ю),
на падар,
Дер эди мени бу шаҳар ичи кучим борида (яна) шери нар,
Бу жароҳатим сиза арз этай, ўлумима бердилар(-у) хабар,

Ётиб эрдиму кўз эди юмуғ, “мана нон” деди битта
баччағар,
Хира қилди табъими бир киши, очсам оғзими
тупуриб кетиб.

Қилиб илтижо сўфиға дедим: “Қичиди таним
баданим сила”,
Увалаб эзиб қичир (қўлларим), мана манда нифти
тўн тила,
Касал устиға хафа қилдилар, сабаби буким қиламан гила,
Кўчага қувиб чиқадур уриб, бир охун акам (мани)
зулм ила,
Белима тепиб битта боққолинг, чиқа ёзди жон
узулиб кетиб.

Неча кун эрур тумов ўлмишам, яна кўк йўтал
юрагим эзар,
Тилаганда табъ бир таом қилиб, бергали қани бир
(хешу) табор
Едуруб манга сўфи ўн собун, дилим авлабон деди:
“Жун чиқар”,
Қичима хариш бўлубон букун, кўтарурга пут қани
бир мадор,
Турайин десам йиқилай дедим, оёқим кеча чўзулиб кетиб.

Ҳама он хомуш бир эшитмагай киши ҳеч қийл ила қолини,
Йўқ эди дейин деса муниси ғаму дарду ҳажр малолини,
Элу халқдин кўзини юмиб, мўйини юлиб пару болини,
Демас эрди бошиға келса тиғ, элликбоши кимсага қолини,
Деди ногаҳон тўлуб ўпкаси эски дардидин қўзулиб кетиб.

Қиш, совуқларда ажаб ороми жондур сандали,
Хоҳиши табъи ҳама пиру жавондур сандали.

Кўчадин келсанг, олур қўйнига, титраб-қалтираб,
Отау мушфиқ анодин меҳрибондур сандали.

Қору борон келса лашкар тортибон эл қасдида,
Паҳлавон ўчоғимиз, соҳибқирондур сандали.

Қаб-қаро қилмай тутунлик ўт билан, яхши тутунг,
Неча кун фасли зимистон меҳмондур сандали.

Ётсангиз иссиққина совуқ ҳаволарда агар,
Эсга келмас очлиғингиз, ошу нондур сандали.

Қиш адувси гар шабихун урса мардум жониға,
Сафшикан эл жонибидин қаҳрамондур сандали.

Бўлса мирбоқи қовун бирла, Муқимий, ўт баланд,
Роҳати тан, мояи руҳи равондур сандали.¹⁵

[Кўсамен]

Оҳ, соқол қадри ўтуб, кўнгулда армон кўсамен,
Ҳафтада ойнаға боққанда ҳайрон кўсамен.

Барчада бўлса соқол-у, менда бир тук бўлмаса,
Йиғлабон ушбу аламдин гоҳ пинҳон кўсамен.

Сен ёшим сўрма, билолмайсан, ўзим ҳам, шунчаким,
Катта-катта мўйсафидларга падархон кўсамен.

Ёш гумон этма кўриб афтим, соқолим йўқ учун,
Маллахондин³ қолган эски қарри таллон кўсамен.

Бўлма овора, билолмайсен суруштирган билан,
Бир чигилменким, ешилмас асли чистон кўсамен.

Ёш гўдак бирла кураш тушсам чиллакдай оширур,
Суратим кўрсанг агар ўлгунча полвон кўсамен.

Ҳар шаҳарда кўп агар юрсам, бир ой юргум келур,
Найлайн савдойи, аҳволим паришон кўсамен.

Найчилик бўлди фалак бедодидин охир ишим,
Йўқса, бир вақтида сурган даври даврон кўсамен.

Жағларим Шайдонни даштидек гиёҳ йўқ – яп-яланг,
Энгакимдин бир Оло Маҳрам намоён кўсамен.

Сўрма мазмунини қил найдин қиёс аҳволими,
Ёзу қиш ҳар ерда мундоғ соҳиб афғон кўсамен.

Бир фақирдин бир пақирни, дўстлар, тутманг дариг,
Бир дуогўйи Муқимий мен қадрдон кўсамен.¹⁶

Камбағал бир тўда гўдак ичра қолгон кўсамен,
Рост хоҳиким гумон қил, хоҳ ёлгон кўсамен.

Кўп бўғулганман, ҳаво иссиғ, кетарман эрта-кеч,
Дафъи савдо қилғали Ўшу Аровон кўсамен.

Уйға овқоти учун ун-мун олиб бермоқчиман,
Бир тийин йўқ, дўстлар, ёнимда ҳайрон кўсамен.

Гоҳи беҳуд, гоҳ худ ҳолимға йиғлаб, гоҳ кулуб,
Алғаразким, бир нафасда неча алвон кўсамен.

Эрта бирлан бор жанозамға хабар даркор эмас,
Ош емай ёткан кечим, албатта, ўлгон кўсамен.

Зийнат эркакка сақол эркан, сақолим йўқ учун
Халқ аро ўлгунча шумшук бад намоён кўсамен.

Хайр мардумда, Муқимий, кам қолиб тушмай чақа,
Най чолурға қолмаган бир зарра дармон кўсамен.

Дўстлар, бечора, қашшоқ камбағал девонамен,
Най чалиб, ҳар ерда ўқуйман газал, девонамен.

Беқаноатлиқ гадо қилди, дариғо, ноилож,
Бандалиғ шартида лекин беамал девонамен.

Салла, оқ тўнлар кўруб, сохтимни инкор айламанг,
Бўлмасам ҳамким асл девона, кал девонамен.

Хайр этинглар бир тийиндин кечаси дегжўш этай,
Одатим шул: ош емай ётсам касал девонамен.

Ғўдойиб турмай беринглар бир пақир, хоҳ бир мири,
Аср қичқирғон хурусдек бемаҳал девонамен.

Хира шилқимлиққа ҳам йўқдур ўзумнинг тоқатим,
Зардаликмен гарчики дуну дағал девонамен.

Мардикор иш қил, аёқ-қўлинг бутун найчи деманг,
Най агар чалсам бажомен, ишга шал девонамен.

Бу падарлаънат ҳаром ўлгур отим,
Ҳар қачонким ман минар бўлсам касал.

Зарра келмас ўзиға боққан билан,
Емиға қўшиб бериб қанду асал.

Меъдаси тобора суст, ўлғай заиф,
Силму билмайманки, лоғар камбағал.

Ётса ўрнидан туролмас нотавон,
Қилмасам қўйиб пишанг бирлан шатал.

Йўқ табибким, югуруб боқтирмадим,
Тортсайди эртароқ кошки ажал.

Кетидин дурбин қўюб боқсанг агар,
Ўшу Учқўрғон кўрингай то Азал.

Тўғрисида бўлмасун оту улов
Хўжахондек ҳеч каси шамъулқамал.

Эл аро афсоналар қилди мани,
Ҳар тарафдин чиқди минг байту ғазал.

Етмагайманким, пиён бозориға,
Эртадин то кечғача қилсам жадал.

Кўнглида бўлса агар ҳар муддаоси бор отим,
Эшитинг, мингбоши, сизга айлағай изҳор отим.

Арриғ, аччиққа чидолмай ер тефуб мисли ўрус,
Муслим эрди, бўлди келгач қавмидин қуффор отим.

Кўчаин ўтган йўловчидин хижолат тортаман,
Кишнағай ким ўтса, ўт келдиму деб, беор отим.

Бир тутам йўнғучқа келтургай, саҳар тўймай анга,
Рўза тутгай шул билан, шом айлағай ифтор отим.

“Тўймадим ему хашакка, мунда кетмаймиз”, – деюб,
Нўхтани ташлаб келиб, қоши билан имлор отим.

“Сиз зиёфатда, ман – оч, қандоғ мусулмонлиғ?” –
дебон,
Олдига борганда қилғай таънайи бисёр отим.

Жонивор аҳволини айди Муқимий ноилож,
Арз қилиб додхоҳга (охир) айлади безор отим.¹⁷

Во дариғо, бир нафасда хомталаш ўлган отим,
Хайриятким, камбағалларга маош ўлган отим.

От бўлуб тишлаб-тефарни, билмаган жангу жидол,
Богласанг ҳар ерга ҳам (ким кўб) ювош ўлган отим.

“Гар семурсам, – дер эди, – қишда улоқларға чопай”,
Мақсадиға етмайин бечора ёш ўлган отим.

Чашми ҳосид тегдиму, оё, бўлуб мундоғ касал,
Ему ўт олсам, емай бенону ош ўлган отим.

Жонивар қалбиға боқиб, яъсдин ғамлар югуб,
Тинмайин оқиб кўзидин (қанча) ёш, ўлган отим.

Гарчиким, келган балоларга Муқимий бўлди дафъ,
Топсам эрди мислини минбаъд кош, ўлган отим.¹⁸

**Дар сифати асби Тожи тилроғфчи, ба тариқи ҳажв
Муқимий гуфтааст**

Синну солидин сўрарсиз гар отимни, дўстлар,
Ушбу йил тўлса, мусулмонсиз, аниқ мингга кирар.

Ёшлиғида борлиғи дандонларини оғзида,
Кексалиғдин бормуди ё йўқму билмас тишлар.

Қамчини зарби билан йўртарда оғзича кетиб,
Мастлар учган каби ул ерда ҳушидин кетар.

Ончунон лоғар, харобеким, заифлик бобида,
Қантариб қайдоғки уч кун кетсангиз шундоғ турар.

Ҳафта кавшаб, донae емдин олибон оғзиға
Ютса, қайдоғким бутун, шундоғ ичидан боз ўтар.

Дарҳақиқат, Тожиё, бечораи ҳайвонга жавр,
Рўзи маҳшар ҳақ қасос олса, сени ҳам бу минар.

Одам деманг-у, тоза бало денг, улоқчилар,
Қайдоғ бало мисоли вабо денг, улоқчилар.

Отларга жавр этибки, чопишкай уриб ҳама,
Қилган иши ҳамиша жафо денг, улоқчилар.

Бечора отни қамчилашурлар жаримасиз,
Қилмас хаёл явми жазо денг, улоқчилар.

Ўлган бузовни тортишадур бир пақир деб,
Ҳайвонсифот ҳарбгаро денг, улоқчилар.

Лаънат тириклиғиғаким, овқат учун мудом,
Ҳар тўйда хира, шанқи гадо денг, улоқчилар...

Азрўйи жаҳл ўлса агар тортибон улоқ,
Маҳшар кунидан юзи қаро денг, улоқчилар.

Ғар десанг чопишда сурупий йиқилмайин,
Ушлаб жиловингизни фидо денг, улоқчилар.

Дашномингизга арзимагайлар Муқимиё,
Ҳар қанчаким казою казо денг, улоқчилар.

Бозор чиқмай энди, зинҳор, ароба қурсин,
То келганингча айлар безор, ароба қурсин.

Ногоҳ кайфи учкай, келса агар тарақлаб,
Ичган гиёҳи бўлса кўкнор, ароба қурсин.

Кенг кўчаларни қилгай ўлгунча бесаранжом,
Қилмай ўшал ҳунар деб нажжор, ароба қурсин.

Юкланган эрса ғалла, юрсин омонки маъзур,
Эски сўлоғи чиққан, бекор ароба қурсин.

Қишлоқ бетамизи бир игна олса қўшиб,
Танг растасига киргай аттор, ароба қурсин.

Бўлса кирови тушсанг пуржиналик каласка,
Ғарчандким, қилурлар гулдор ароба қурсин.

Луччак аробакашлар кўкка боқиб ғўдайган,
Босқай юролмаганда ҳушёр, ароба қурсин.

Айлантириб бошингни, дил беҳузур доим,
Миндим нетай сафарда ночор, ароба қурсин.

Чиқсанг, Муқимий, бозор, айларга дафъи савдо
Қилгай жаҳонни кўзга кўп тор, ароба қурсин.

Кўчага чиқмоққа лекин сахт ҳайрон қилди лой,
Қор ёғиб, қайтиб баҳор эрди – зимистон қилди лой.

Барфу борон устига тинмай ёғиб бўлғониға
Ўзи ҳам чоғимда ўлгунча пушаймон қилди лой.

Бўлмаган қишларда ёмғур, қор ўлуб фасли баҳор,
Бош кўтарган сабзани хок ичра пинҳон қилди лой.

Порсою зоҳиду обид риоят айламай,
Тойдуруб ё сачралуб олуда домон қилди лой.

Бу фақиру бой демай, ногоҳ аёғига чолуб,
Ерга ургайким ани, ё рабки, полвон қилди лой.

Очилуб бодому савсан, гуллаганда ушбу йил,
Жойи тобистон магарким, Тангри фармон қилди лой.

Кўчага чиққоч Муқимий калласин ўгуртуруб,
Яхши қилди, нафси кофирни мусулмон қилди лой.

Эл ҳалокига бу қиш чун Нуҳи тўфон қилди лой,
Мадраса-масжидни айлаб ғарқу пинҳон қилди лой.

То нузул этса малоик субҳ Ҳақ амри билан,
Осмондин ер уза тушмакка ҳайрон қилди лой.

Бўлмағай бечора бойни фарқ айлаб имтиёз,
Хоҳиким тўфорию озода яксон қилди лой.

Қор ёмғир устига тинмай паё-пай ёғилуб,
Бўлғониға ўзи ҳам, чоғим, пушаймон қилди лой.

Қиш бўлур эрди совуқ, яхбандлиғ, Парвардигор
Қудрати бирлан магар жойи зимистон қилди лой.

Зоҳиду обид агарчанди риоят айламай,
Тойдуруб ё сачралуб олуда домон қилди лой.

Кўчага чиққоч, Муқимий, келмасин ўгуртуруб,
Хўб бўлди, нафси саркашни мусулмон қилди лой.

Дар мазамати искаб топар

Турфа махлуқи вужудидур заҳар искаб топар,
Бир милит ухлатмадилар то саҳар искаб топар.

Ҳам ёмонликка ҳаво иссиғ, булутлиғ кечалар,
Димлиғи етмасмукин қийнаб чақар искаб топар.

Дамларинг қайтиб ўларсан ёпиниб, олсанг ўзинг,
Йўқмукин дафъиға тадбири дигар, искаб топар.

Найзасини захмидин ҳаргиз омон топмас киши,
Қўлларида найза – қонингни ичар искаб топар.

Ҳурмат этмай халқни, тўғри келиб чаққай сабил,
Демагайлар: “қозилар, мингбошилар”, искаб топар.

Беркитиб эшик-тешикни шарридин истаб паноҳ,
Беркиниб ётсангки, лекин баччағар искаб топар.

Ҳикматин билмас Муқимий банда сунъи Ҳақ билан
Бўлмаса йўқ ҳеч саҳрою шаҳар искаб топар.

Шикояти безгак

Илоҳиким, юзи бўлғай қозондин ҳам қаро безгак,
Тутиб, рангимни қилди, оздуруб, чун қаҳрабо безгак.

Қарилар суннатини гар йигитликда ҳавас қилсанг,
Берур илкинга бир йўл ушласа, яхши асо безгак.

Эл озорини кўзлар бўйла шиддат-ла тутиб қаттиқ,
Магар андиша қилмас мункири рўзи жазо безгак.

Зи сартопо набуд аз дарду андуҳу ғамат холи,
Мусаллат шуд, худоё, тавба кардам, аз кужо безгак.¹⁹

Табу тобидин ўртаб жисм куйди сабру тоқат ҳам,
Бу қайдоқ дард, ё раб: ман тураи Хўқандда ё безгак.

Бағорат бурда қувватҳо, хурушон мерасад имрўз,
Намедонамки, боз акнун чи ҳақ дорад бамо безгак?

Йўғон бир одами семизни тутсинким, бир оз озсун,
Тутар ман нотавонни, тутмаса ҳам гўйиё безгак.

Илоҳи, бандамен ожиз, Муқимий, лутф қил, қолсун,
Баҳаққи сураи Қуръону оёти шифо безгак.

Касалларни ичида, дўстлар, беҳад ёмон безгак,
Ёмон ҳам бўлмагай деб, бир балойи ногаҳон безгак.

Камоли шиддатидин дардини бошдин олиб ҳушинг,
Қилур рангингни туткач бир минутда заъфарон, безгак.

Мураббийси ўзингдин ўзга йўқ, ё раб, бу бандангни,
Ўзинг дардиға дармон қил, бўлубон меҳрибон, безгак.

Худоё бу нечук махлуқ эдиким, раг билан пайдин
Тутар пинҳони, раҳм этмай, магар номусулмон безгак.

Демаским: “Тутмайин қавму қариндошини кўрмоққа,
Келибдур мунда Масковдин неча кун меҳмон”, безгак.²⁰

Бу янглиғ бандаларга берса озор интиқомиға,
Қурубон беҳу бунёди не тонг бўлса хазон безгак.

Илоҳо, сақла шарридин Муқимийга жияндур бу,
Баҳаққи чори ёру ҳурмати пайғамбарон, безгак.

(Завқийга жавоб)

Гап берилур борурда хуркоку сур фонус,
Сигмайди ҳеч эшикдин ҳам чун танур фонус.

Бир дошқозонда қайнат илгари шам ёқмай,
Бўлсун мулойим андак, азбаски гўр фонус.

Инъом бўлди сизга гарчанд Тошканддин,
Бергаймудик деганда Шайхантаҳур фонус.

Қўйса балога кишнаб оқшом сабаб бўлурким,
Фонусларга мунда бўлган ғаюр фонус.

Сизникида, нетонгим, бўлса пишиқу чаққон,
Бизларда мунда эрди кўп ландаҳур фонус.

Йиртиқларин ямаб сиз, яхши қилиб ёқинг шам,
Маъюс кетди мундин бо сад қусур фонус.

Бор эрди табъларда бермак сени бировга,
Жойингни энди топдинг қилгил шукур фонус.

Хотирда йўқ эдиким, кўздин Муқимий кетсанг,
Завқий сени тилабдур бермак зарур фонус.

дилди оламини кўзимга танг шамол,
Юзга ургач, гарду хоку чанг шамол.

дилди аҳволим паришон айлауб,
Хотирим ойинасиға занг, шамол.

дўзғолиб турди саҳар маҳшарму деб,
Айлади бир соат ҳангу манг шамол.

Чектируб, ҳар дам отиб, тўб гулдураб,
Душманеким, ё раб айлар жанг шамол.

Кар қилиб бошдин учиргай саллани,
Хўб қилур, лекин гаранг калланг шамол.

Гангратиб торгар этакдин ҳар тараф,
дилғай одамини чўлоқу ланг шамол.

Ип билан тортиб иякдин қўймасанг,
дочкай олиб дўппию салланг шамол.

Очибон боғларни ҳам айлар хазон,
Оллоҳ, Оллоҳ бу нечук найранг шамол.

Ғайри соний ҳикматин билмас, Муқим,
Бандасан дафъига урма чанг, шамол.

Қўзғолиб пешинда, қилди ногаҳон ҳайрон шамол,
Айлади, бозор эди, бир лаҳзада вайрон шамол.

Растада мардум йиғиб кетсун дўконини дебон,
Зўрлагач, қилмас фрестуф²¹ тўра ҳам қурбон, шамол.

Ҳаммани ҳайдаб, чу элтиб эл дўкондорики бор,
Тахталанди бир нафасда жумлаи дўкон, шамол.

Бу нечук махлуқ, ё рабким, кўрунмай кўзга ҳеч,
Бандалар бошига солғай шўриши тўфон шамол.

Кўзни кўр айлар, демай ҳаргиз уруб чангу ғубор,
Бўлдилар мардум уйига етгуча гирён, шамол.

То олиб кетмай Муқимийни ҳавога, хайрият
Ким, амон қолди, инонингким, эмас ялғон, шамол.²²

Ушбу Хўқанд ичра бордур марди бир нодон бўқоқ,
Бир эшакка юклаган хуржун киби тўлгон бўқоқ.

Ёғфурушнинг човасидек осилибдур бўйнида,
Ёсиғо майдонида доим эрур жавлон бўқоқ.

Сўзлаганда гунбазе гўё садои берғуси,
Ё кулол дўкони билмам бўйнида хумдон бўқоқ.

Ё ... ахлати бирлан қилиб шудгорлик,
Тарбуз эккан ҳар бири бир кўзадек деҳқон бўқоқ.

Ҳар нафас олганда отлар ҳуркиб, эшак қочиб,
Ул йўқолганларга бергай доимо товон бўқоқ.

Пул йўқотган кўкнорилардек эгилган қомати,
Кўтаралмай юклаган тўрва киби сомон бўқоқ.

Кўзлариға қон тўлиб, шоҳсоққадек ўйнаб чиқиб,
Гарданиға зўр келиб, томирлари арқон бўқоқ.

Соябондек кўтариб, ҳар кўчада савлат қилиб,
Ошнолар бошлариға сояи айвон бўқоқ.

Расволиғни шарти шулдур, бу бўқоқ фармонида,
Бўлди ғам деҳқони хирманни қилиб бордон бўқоқ.

Шодлик йўқтур кеча-кундуз иши мотам билан,
Қолди ғам остида бўлиб бошиға зиндон бўқоқ.

Жон берарни шиддати бир кун они бошидадур,
Бу жаҳонда юрганидин яхшидур ўлгон бўқоқ.

Бир балойи ногаҳонким, осилибдур бўйнида,
Ўлса ҳам бошида ўлтургай ўлуб гирён бўқоқ.

Хўқанд ўзи кўп тамошо, яхшидур одамлари,
Бир неча (ўзи бузуқнинг) бўйнида йўгон бўқоқ.

Дўстлар, биз, жумлани қилди бу қиш ҳайрон совуқ,
Лекин ўтгон тийрамоҳдин ушбу йил чандон совуқ.

Шаҳрларким йўқ қиши, қурбони кетсанг, арзигаъ,
Турфақим, бўлгаъ бизи Фарғона, Туркистон совуқ.

Юртимизга ғайри мазҳаб армани, чаркас тўлуб,
Чилладин юз чанд келди гардиши даврон совуқ.

Олти ой пўстун кийишгон борса бойларга дуруст,
Камбағалларга ёфишгаъ ўхшатиб нодон совуқ.

Бу совуқдин, эъ биродарлар, хаёлимда манинг
Сарф этарга йўқ фуле, холий-қуруқ ҳамён, совуқ.

Ҳиммати Ҳақнинг чекига кўп шикоят қилмақим,
Банда бўлсанг, шукр қил, бир неча кун меҳмон совуқ.²³

Айтайин бир қиссаеким, дод қўймас пашшалар,
Кимга бориб дод этай, бедод қўймас пашшалар.

Мубтало бўлғил, илоҳо, тортанакнинг ториға,
Учраса анга яна ҳаргиз қутулмас пашшалар.

Ушлабон думлориға чўплар суқуб, қилсам азоб,
Ҳужра ичра қувладим ҳаргиз кетмас пашшалар.

Ҳар таом кўрса ўзин якбора ургай шул замон,
Доимо қилса хўрак ҳам оч, тўймас пашшалар.

Ман қуварман, ул қочар, эмди ҳоритди найлайн,
Судъясиға арз этарман: “Дод қўймас пашшалар!”

Кеча бўлса оқи қўймас, бўлса кундуз қораси,
Ухлайн десам ётиб ором бермас пашшалар.

Тўпланиб юргай бошимда, бир-бирини қувлашиб,
Доимо ғавғо қилур, жанжоли битмас пашшалар.

Сиз билан бормай кетай ман Янгиқўрғон, сартарош,
Бўлсам, урсун ҳамсафар, минбаъд Қуръон, сартарош.

Қори мингбоши амон бўлсунки, аз рўйи карам
Онча мумкиндур зиёфат, қилди меҳмон, сартарош.

Ногаҳон қовунга Бекобод борибон эртаси,
Ҳамроҳи қолиб, шаҳар сори йўқолгон сартарош.

Бу асою кафшу оқ тўнлар билан дасторингиз
Халқ кўргач, айди: “Оё бир Сулаймон”, сартарош.

Индамай кетгонингиздин манга кўп қилди алам,
Файзибойи баччагар ўрнига қолгон сартарош.

Қайси бир аблаҳлиғини ман анинг тақрир этай,
Эй, тавил аҳмоқ, санинг шаънингга бурҳон сартарош.

Койидим сиздин бироз, айди: “Будурким, расми шул”
“Қорни тўйгунча бўлур, тўйди – йўқолгон сартарош”.

Гар Муқимий-ла бу йил сиз сайри саҳро қилсангиз,
Келмангиз зинҳор эмди илгари, жон сартарош!²⁴

[Бурун]

Бир бурун кўрдим бурунлардин бурун,
Шипга етгай ўзи турмасдин бурун.

Ёш бололардек югургай беадаб,
Ош ичодур қошиқ олмасдин бурун.

Сувга кирди ғусли пой айлай дебон,
Лойга чўкди боши ботмасдин бурун.

Ногаҳон йўлда йўлуқти бир куни,
Бошима тегди кўришмасдин бурун.

Шошдин Фарғона сори азм этиб,
Кўринур ул доvon ошмасдин бурун.

Ҳовлига борганда дўстин кўрмоқа,
Уйга кирди ҳалқа қоқмасдин бурун.

Номин айтиб чорласанг бехосдин,
Ерга йиқди юзи боқмасдин бурун.

Борса олдига ўчоқ ош қилмоқа,
Кул олодур ўт ёқмасдин бурун.

Саёхитнома

Қўқондан Шоҳимардонга

Фарёдким, гардуни дун
Айлар юрак-бағримни хун,
Қўрдик, бир аҳли фунун –
Чарх анга кажрафтор экан.

Қолмай шаҳарда тоқатим,
Қишлоқ чиқардим одатим,
Хоҳи яёв, бўлсун отим,
Гаҳ сайр ҳам даркор экан.

“Ултарма”га қилдим юруш,
Йўлдош эди бир читфуруш,
Ётдим жадаллаб вақти туш,
Бирдам қизиқ бозор экан.

Бир маърака кўрдим бутун,
Жамъи ёпинган бошга тўн,
Боқсамки, беш юзча хотун,
Воиз сўзин тинглор экан.

Мингбошилиқ кимнинг иши,
Десам, деди бедониши,
Бир “қўштегирмонлик” киши,
Хўжа Исо бадкор экан.

Мағрур, хасису бешу кам,
Ҳар гапда юз ичгай қасам,
Такжой олур моховдан ҳам,
Ҳожи ўзи мурдор экан.

“Дўрманча”га кетдим ўтуб,
Ёқамни ҳар соат тутуб,
Ётдим ул оқшом ғам ютуб,
Дашти қароқчизор экан.

Унда бўлус Ғози деди,
Ҳам муфти, ҳам қози деди,
Юрт борча норози деди,
Қилғон иши озор экан.

Боз издиҳоми воизи,
Бадкайфу очилмас кўзи,
Юқори бошидин тизи,
Эрмаклари кўкнор экан.

Сўрсам дедилар “Бўрбалиқ”,
Бирмунча эчкилар ариқ,
Келса киши еяр тариқ,
Шому саҳар тайёр экан.

“Оқ ер”дин ўтдим, бойлари –
Олий иморат жойлари,
Меҳмонсиз ўткай ойлари,
Келса биров ночор экан.

Аммо назарда “Рошидон”
Фирдавс боғидин нишон,
Ўйнаб оқар обиравон,
Саҳни гулу гулзор экан.

Маъюс бордим “Зоҳидон”,
Бир кўча кетгунча дўкон,
Шўх одами, ичмай пиён,
Маст, отаси безор экан.

Сувлар сепилган сўрилар,
Бўрланган ўчоқ-мўрилар,
Табъинг мабодо чой тилар,
Дамлашлари ишқор экан.

“Олтиариқ” қурсин ўшал,
Селларда қолдим бир маҳал,
Бўлдим ивиб ёмғурда шал,
Тўн шилта, ҳўл эзор экан.

Мингбошиси сўфинамо,
Тасбиҳу бўйнида ридо,
Чўқуб қочар зоғи ало,
Бир доғули айёр экан.

Хайру сахо важҳига кар,
Бир пулни юз ердин тугар,
Келса гадой ногаҳ агар,
Бир нон чиқиш душвор экан.

Кўрдим чуқур “Чимён” эрур,
Ер остида зиндон эрур,
Душманлари меҳмон эрур,
Боғи унинг тутзор экан.

“Водил” мақоми дилфизо,
Кўчаларидур дилкушо,
Анҳорида оби сафо,
Себарга, обишор экан.

Қўқондан Конибодомга

Чун шаҳрдин чиқдим “Қудаш”
Кўнгул бўлуб маҳзуну ғаш,
Мажнун сифат, девонаваш,
Серчашмаю кам чанг экан.

“Яйфан” агарчи хушҳаво
Одамлари енгилнамо,
Бир-бирларила доимо
Бўлар-бўлмасга жанг экан.

“Нурсух” каби бир жой кам,
Тушмай ўтиб қилди алам,
Олма, анор ўрнига ҳам
Боғида току занг экан.

Кўп одамидин “Бешариқ”
Боғларда экмишлар тариқ.
Етим ҳақи – гўшти балиқ,
Қилмишлари найранг экан.

Чарчашни билмас юрсалар,
Пурзўр кетмон урсалар.
Вақти намозга келсалар,
Масжид сорига ланг экан.

“Рафқон” ажойиб жой экан,
Бир кўча кетган сой экан,
Салқин супа ҳой-ҳой экан,
Ким кўрса ҳангу манг экан.

Озодадин тўпори кўп,
Дукчисидин аттори кўп,
Чойхўридин кўкнори кўп,
Бир раста носу банг экан.

Айвончалар мисли катак,
Бир йўлки, одам сиққудак,
Чит бирла бир ерда алак,
Бозори тору танг экан.
Хуфтонда кирдим бир дўкон,
Қилди ашула бир жувон,
Эшак деманг, ундин ёмон,
Ҳанграрда яхши ҳанг экан.

Қийғир кўтаргон уч йигит,
Ухлатмадилар бир минит
Ҳам бошда тонг отқунча ит
Фингшиб чиқиб, ванг-ванг экан.

Айлай саёҳат энди бас,
“Конибодом” қилмай ҳавас,
Ҳар ерда ётган хору хас,
Кўзга тикан якранг экан.

Қўқондан Исфарага

Афлок кажрафтор учун,
Ҳардам кўнгул афгор учун,
Хўқанд тангу тор учун
Сахро чиқиш даркор экан.

Бордим шаҳардин “Яккатут”,
Баққоли дузди бадбурут,
Бир танга соткай бир қурут,
Инсофи йўқ, таррор экан.

Қишлоқ жувони йиғилишиб,
Иссиғда ўйнашгай пишиб,
Ўтган тамошобин тушиб,
Сешанба кун бозор экан...

Мингбоши Эшдавлат акам,
Аммо қуруқ савлат акам,
Қилса чиқим гар бир дирам,
Уйқу қочиб, бедор экан.

“Яйфан” каби толзор кам,
Йўқ соясида зарра гам,
Зебо санам, қоши қалам,
(Жонон)лари бисёр экан.

Дўғмалари ҳам хўб бажо,
Волоснойи уҳдабуро,
Юрт ишларини доимо
Хайриятин кўзлор экан.

“Нурсух” каби ҳам юрт йўқ,
Боғдору деҳқон қорни тўқ,
Масжидлари ҳам кўп улуқ,
Турфа фараҳосор экан.

“Рафқон”ни бозор жойи танг,
Муллолари чаққон, гаранг,
Омилари ҳам мулла ранг
Кўйлак кийиб, дастор экан.

Гар меваси бир туп сотар,
Бир пулни юз ердин тугар,
Берса гадога нон агар,
Минг йилда ҳам душвор экан.

Аммо “Работи” баччагар,
Йўқ ҳеч одамдан асар,
Бир подажойи гову хар,
Чун оғули тайёр экан.

Ду бора юрдим даштлаб,
Бодом конига қараб:
Мирза Умарни сўраглаб,
Ҳавлисида нажжор экан.

Бўлгай ўшал Бурҳон омон,
Яхши йигитдур бегумон,
Хурсанд қилди ногаҳон,
Мингбоши Хол саркор экан.

Армонки, кўпрак юрмадим,
Бир-икки ҳафта турмадим,
“Тикка Работ”ни кўрмадим,
Пурфайз бузруквор экан.

Маъюс чиқдим “Исфара”,
Дил хаста, мажруҳу яра,
Иссиққа куйган қоп-қора,
Олти жиҳат кўҳсор экан.

Анҳору сою чўллари,
Ўйнаб келодур сувлари,
Ширинки зардолулари,
Қанду асал бекор экан.

Шерсиз эмасдур бешалар,
Бордур саховат пешалар,
Қилманг ёмон андешалар,
Яхшилари ҳам бор экан.

Қози жувонмарди накў,
Бориб-келибон чоражў,
Ногаҳ бўлиб дарди гулў,
Санчиқ туруб бемор экан.

Ҳожи Зухур ҳам ўрдада,
Сарҳавзлар, олий сада,
Борса агар бир ғамзада,
Жониғача эсор экан.

Бойваччасидур бадбуруш,
Тўғри сўзи аччиғ-туруш,
Сил, эски бачча, чойфуруш,
Ҳофиз Умар, Қаҳҳор экан.

Бўлма ҳаловатга касал,
Оламда йўқ бениш асал,
Бешак мукофоти амал,
Дунё қурулгон дор экан.

Алҳамдулиллоҳ, бехатар,
Келдим, Муқим, айлаб сафар,
Музтар қолиб, кўрмай зарар,
Ҳақ бандасига ёр экан.

Исфара саёҳатидан
(Янги топилган парча)

Шаҳр ичра тоқат тоқ ўлуб,
Дубора йўллар қоқ ўлуб,
Кўз Исфара муштоқ ўлуб,
Аввал чиқиш “Яйфон” экан.

Кун тобишида бу сафар,
Йўллар сақардин ҳам батар,
Тоғ ичра раҳзан баччағар
Кўп элни қақшатгон экан.

Кетгунча йўллар хорлар,
Йўл захмидан озорлар,
Кўкка етар кўҳсорлар,
Ҳайҳот, хористон экан.

Қир пастида шўртанг ариғ,
Бир тўп йигит ўргай тариғ,
Тўнсиз, ялонғоч, ҳай дариг,
Бечора, оч деҳқон экан!

Кам ғайри Қаҳқору Умар
Фарғонада ҳофиз дигар,
Билмас эканман беҳабар,
Навмидлар хушхон экан.

Ўтган китобдори замон,
Хаттига ҳайрон инсужон.
Чун дахмаси гўё жинон,
Ўқишлари Қуръон экан.

“Чоркў”га ҳам келдим етиб,
Отдин йиқилдим шилп этиб,
Беҳуш – ўзимдин кетиб,
Ман сахт бедорман экан.

“Чорқу” ғузорин тор бил,
Атрофини кўҳсор бил,
Панжшанба кун бозор бил,
Бир-икки-уч дўкон экан.

Бой мардикори маччойи,
Чун тоғ сомонлик лойи,
Бечорага нону чойи
Тўн ўрнида ўткон экан.

Аmmo амин Абдурасул,
Ким борса хизматкор ул,
Яхши йигит, очиқ кўнгул,
Юрт устида турғон экан.

Шеърлий мактублар

* * *

Эй сипеҳрида саёдат моҳи тобон, ассалом,¹
Баҳрида олий насаблиғ дурри ғалтон, ассалом.

Борки кўрдим, машойихзодаларни кўрмадим,
Сиздек исмат пардасида пок домон, ассалом.

Бу дуо шому саҳар: гар боқсалар сой тошлари,
Дафъатан бўлғай илоҳо лаълу маржон, ассалом.

Орзулар буржидин айлаб тулуъ иқболингиз,
Айласун Ҳақ давлатингизни фаровон, ассалом.

Юргону тургонда доим ёрингиз Илёс ўлуб,
Сув десангиз Хизр тутсин оби ҳайвон, ассалом.

Айрилибман Сиз карам пеша, саҳо андешадин,
Тангдур, дунё қоронғу мисли зиндон, ассалом.

Ёдингиз тушкан маҳал кўнгулға, эй олий табор,
Ўтмоғи мушкул томоғдин луқмаи нон, ассалом.

Лутфингиз мингин бириға қайтаралмай яхшилик,
Бениҳоят ҳасратим кўп, дилда армон, ассалом.

Воқеотеким, ўтубдур мужмалан тақрир этай,
Ҳолим ўлсун сизга маълум, эрди пинҳон, ассалом.

Тошкандга келганимдин то бу муддатларғача
Кўзга уйқу кечалар келмайди чандон, ассалом.

Ҳотирим ношод, табъим ланж, ғаш доим дилим,
Иштаҳо кам, қувватим йўқ, зарра дармон, ассалом.

Боиси таъхири хат бўлди бу лоҳазликларим,
Йўқса келган кун қилурдим, топсам имкон, ассалом.

Мулла Йўлдош охун ила мунда келгандин бери
Ул киши гар соғ эса, ман дарди дандон, ассалом.

Гар топиб фурсат қўшумдин, гаплашай, деб бораман,
Лоҳаз улкун анда йўқ имоға фармон, ассалом.

Ўз иши бирлан агарчи сўрмагай оворадур,
Ҳар нечук бўлса омон бўлсун қадрдон, ассалом.

Абдуфаттоҳни топиб келганда бердим хатларин,
Ишлари битмай чала, бормакка ҳайрон, ассалом.

Кечаю кундуз жадаллаб ишларимни биткуруб,
Қилмасам бўлмас, – деди – чун мурғи тийрон, ассалом.

Арзу ихлосе мусоҳибларга денг бизлар учун,
Қолмасун Шайхи Далойил то Эшонхон, ассалом.

Пайтини топиб Миён ҳожи тўрамга арз этинг,
Биздин ўткан кечсалар, шоядки, нуқсон, ассалом.

Лоюяди биздин дуо келганларида еткуринг,
Насридинхўжа мабодо ё Калонхон, ассалом.

Учраса бир тўда тожик бирла гар Мулла Зиё,
Гўки: “Дорад ҳар дўйи ў бар шумоён”, ассалом.

Эртаю кеч тинғишиб солдук қулоқ Хўқандга,
Қилса шояд бизга ҳам деб бир мусулмон, ассалом.

Айладим чин эътиқод ила салом, эй дўстлар,
Лоақал сизлар қилинглар бизга ёлғон, ассалом.

Шукрилилло, ақраболарни топиб бу ердан,
Бир неча кун ризқимиз борича меҳмон, ассалом.

Тошкандда, чойфурушлик растасида ҳешимиз,
Отларини сўрсангиз Хўжа Сулаймон, ассалом.

Растаи мазкурни ёки гурунч каффонидур,
Рўбарўсида Ҳақимдур катта дўкон, ассалом.

Ул кишига тегса гар хат қилсалар манга етар,
Аҳли раста ҳаммага маълум намоён, ассалом.

Руқъайи манзума қилдим минг хижолатлар билан,
Хушк холи меравад савфо зи домон, ассалом.²

Охирида хатлари тегди муҳаррам ойини(нг)
Дардманд эрдим етушти гўйи Луқмон, ассалом.

Ҳар ҳуруфидин кўнгуллар кўзгуси топиб сафо,
Кулбаи аҳзонларим бўлди чароғон, ассалом.

Фикр этарда бўлди мазмунин муяссар гўйиё,
Булбули шўридага сайри гулистон, ассалом.

Маънисидин сар-басар рў берди хотиржамлик,
Бўлмаса диллар эди беҳад парешон, ассалом.

Охири Мирза Камолу Эрназар Бегимга ҳам
Айлади ушбу Муқими кўйи ҳижрон, ассалом.

(Жавоби салони Муқимий ба Фурқатий)

Не қилай сизларга йўқ бўлса гулу гулзорман,
Муддао топишмоғ-у, ман толиби дийдорман.³

Ҳар нафас сомеъ бўлинглар токи, эй аҳбоблар,
Айлайн кайфияти аҳволни изҳорман.

Тарки пайғом ўлганига, эй ирт ой беморман.

Дўст бўлдим ҳар кишига, кўрдим андин минг жафо,
Топмадим, дунёни кездим, мунису ғамхорман.

Рўзгоримдур паришон, зоҳиру ботин хароб,
Чарх давридин жигар хун, сийнаси афгорман.

Умр ўтар, тавфиқ берсун Ҳақ, дуо қил, дўстлар,
Бениҳоят маъсият, гумроҳу бадкирдорман.

Ҳар саҳар ғам еб тутарман бу маҳаллар рўзани,
Шом бўлса айларам меҳнат билан ифторман.

Топди дил ойинаси сайқал губоридин хатинг,
Йўқса сар то по эдим андуҳ ила зангорман.

Умрлар хат қилмас эрдим, келмасайди хатларинг,
Келди сиздин руқъа сўнгра айладим ночорман.

Хайрият Махдум мулойим эмди бўлмишлар, қадим
Кўнглини қаттиглигидин дер эдим, кўҳсор, ман.

Бўлса хилват жой Махдумжону ва сизлар бўлсангиз,
Қилса ҳасрат ул киши ҳам, ҳам десам асрор ман.

Ҳалқаи зулфин хаёли кўнглума ногаҳ тушар,
Белларида куфр элин кўрсам агар зуннор ман...

Руқъаи Абдулазизхонда юрарсан неча йил,
Дептилар тегмайдилар борган билан бекор ман.

Кимга дод айлай бориб шум толеимни(нг) дастидин,
Кўза синдурган азиз-у, сув кетурган хорман...

Ғамзудо хонишларин ўпкам тўлуб ёд айларам,
Ғар эшитсам ўлтуруб бир базмда сетор ман.

Ўзларин закки олиб, хат қилмадилар лоақал,
Эмди Завқий юрмасун деб халқ аро ҳушёр ман.

Неча кўз туттим демас кўнгул учунким: “бормусиз”,
Ҳеч нимарса бўлмасам ҳам кўп қадрдон бор ман.

Қилмади хат деб, қилай хатлар дедим койиб, сўкиб,
Боз туштум ўқибон жаҳлимдин истиғфор ман.

Мулла Саъдилла билан Абдулкарим мирзони ҳам,
Ҳақлариға қўл очиб, қилдим дуо бисёр ман.

Эй муҳиблар, юрган эркандур фароғатда, деманг,
Соғиниб сизларни тун-кун уйқу йўқ бедорман.

Ҳасби ҳол айлаб қилибдур хат, сўраб ҳолин, Муқим,
То қиёмат Фурқатийдин эмди миннатдорман.

Жавоби руқъайи Нодим Намангоний

Ассалом, эй тўраи олий жаноб,
Матлаи дебочаи ҳар фаслу боб.⁴

Рўзани тўртида хат тегди келиб,
Бизга, эй зоти камолат иктисоб.

Фаҳм этиб соғу саломатликларин,
Етти дилларга фараҳлик беҳисоб.

Хат ўқилди завқ бирлан сар-басар,
Бир иборат чиқди мазмуни итоб.

Дептиларким, ваъдаға бўлди хилоф,
Бўйла бўлмас эрди бўлса мустажоб.

Қайси кунким ул тарафга кеттилар,
Рўза қистаб келдилар айлаб шитоб.

Йўқ куюшдин бошқа гап, дўзах киби,
Тошкандлар тобишидин офтоб.

Рўза келгунча шул иссиғ кунда халқ:
“Келса, – дерлар, – розимиз оби азоб”.

Тиллари чиққон, халойиқ ташналаб,
Жумлаи мўмин юрак-бағри кабоб.

Рўза тутган бандалар деб алъаташ,
Ичмагай ифторда ғайр аз яхоб.

Баъзилар иссиғда бетоқат бўлуб,
Рўзадин андақ қилишти интиҳоб.

Ассалом ўрниға мардум кўрушиб,
Бир-бирисиға дегайлар: “оҳ, об”.

Хушлари келмас берурға кўз юмуғ,
Гар ото қилса савол, ўғил жавоб...

Халқ ақлидин адашгону гаранг,
Бошларида ҳуш йўқ, маҳзи ҳубоб.

Икки йил иссиғ ҳавода келсалар,
Қўрқаман кўп шаҳр бўлғай деб жароб.

Рўзаман, диққатчилик, кам ҳавсалам,
Қолмади қўлға қалам олмаққа тоб.

Ўқуса ногаҳ қулоғимға қўнуб,
Бу маҳалда ёқмағай булбул – хуноб.

Бу сабадин ваъдамиз ёлғон бўлуб,
Ҳам чунон сиймоб мо дар изтироб.

Қолган эрконмиз ёмон ўргонишиб,
Сиздин ажраб бизда камдур хўрду хоб.

Етса гар ўз қўллариға бу хатим,
Қолмасун, албатта, тақсир, бежавоб.

Баъди рўза айласам азми Хўқанд,
Ниятим валлоҳу аълам биссаваб.

(Москвага, жияни Р.Дўсматовга хат)

Оҳ, вақтеким, нехуш лайлу наҳорим бор эди,
 Меҳрибон сандек, есам ғам, ғамгусорим бор эди,
 Мақдамингла бошда тожи ифтихорим бор эди,
 Кўзларимда нуру белларда мадорим бор эди,
 Қайда сансиз бир нафас эмди қарорим бор эди.

Чекмиш эрди даҳрда ҳар қанча камлик хотирим,
 Нотавон кўнглум, ниҳоятда ситамлик хотирим,
 Келишингдин бўлубон хуррам аламлик хотирим,
 Суҳбатинг-ла шод бўлмишди бу ғамлик хотирим,
 Дилда васлингга фуруғи навбаҳорим бор эди.

То видоълашмакга борилди кеторингда сани,
 Йиғладим пинҳони оташга тушорингда сани,
 Сайр этиб юрганда юрмишдим канорингда сани,
 Не саодатлиғ замон эрканки, борингда сани,
 Маҳфилим равшан, сафолиғ рўзгорим бор эди.

Давлату иқбол жомидин Ҳақ айлаб баҳраманд,
 Пояи қадрингни қилгай бора-бора то баланд,
 Айлагай ақронинг ичра сарфарозу аржуманд,
 Ҳеч ёдинга келурму, дебки шаҳрида Хўқанд,
 Бир ғариб, бекас тағойи хоксорим бор эди.

Найлайн ўртанмайин бахти қоралиғ ўтиға,
 Бўлди шум толеъларим боис гадолиғ ўтиға,
 Ёнмишам ҳар дам ўтундек бенаволиғ ўтиға,
 Бунда бизни куйдуруб мундоғ жудолиғ ўтиға,
 Ҳеч айтурсанми деб: “Хешу таборим бор эди”.

Пурзиё чашмим кўруб, ногоҳ раъно суратинг,
 Берди маҳзун кўнглима фарҳат мужалло суратинг,
 Ақча бирлан хатларинг тегди, на танҳо суратинг,
 Етди ўн уч сўм ила хуш тарҳ зебо суратинг,⁵
 Деб юбормишсан Муқимий интизорим бор эди.

ИЗОҲЛАР

Ғазалларга

1. Бу форсча ғазалнинг тарихи қуйидагича. Шоир Фурқат 1894 йилда Ёрқандда “Нест” радифли форсча ғазал ёзиб, уни дўсти шоир Тажаллийга кўрсатади. Тажаллий мазкур ғазалга худди шу радиф ва қофияда назира ёзган. Фурқат ўз ғазалини Тажаллий назираси билан бирга қўшиб Қўқонга жўнатади ва қўқонлик дўстларидан мазкур “Нест” радифли ғазалига жавоб ёзишларини сўрайди. Қўқонлик шоирлардан Муҳйи ва Муқимий бу ғазалга форс тилида, Маҳмуд Ҳаким Яйфоний эса “Эмас” радифи билан ўзбек тилида жавоб ёзганлари бизга маълум.

2. Муҳйи Фурқатнинг юқорида зикр этилган “Нест” радифли ғазалини Муқимийга тақдим этар экан, унга писанда қилиб, шундай дейди: “Энди сиз ҳам ўз фазлингизни намоён этадиган пайт келди. Шу ғазалга бир жавоб айтиб кўринг-чи!” Муқимий ғазалнинг охирига байти (мақтаъи) Муҳйининг ўша гапига жавобдир.

3. Таниқли муқимийшунос олим профессор Ф.Каримовнинг хабар беришича, Муқимийнинг бу машҳур ғазали илк бор “Туркистон вилояти газети”нинг 1891 йил 26 октябрь сонидан эълон қилинган. Газетада шеър халқ ашулачиларининг репертуари матни сифатида келтирилган. Демак, бу шеърнинг ёзилиш санаси 1891 йилдан илгарироқ бўлган (Қаранг: Муқимий. Асарлар. Т.I – Тошкент, 1960. – Б.350 – 351).

4. Бу ғазал марҳум адабиётшунос олим, филология фанлари номзоди, республикада хизмат кўрсатган маданият ходими Аҳмаджон Мадаминов (1926 – 2008) томонидан илк бор “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” газетасининг 1985 йил 15 ноябрь сонидан эълон қилинган. Муқимий асарларининг илгари нашрларида (1960, 1974, 1978) бу шеър йўқ.

5. “Қонунча” (Кичкина “Қонун”) – машҳур олим Маҳмуд ибн Муҳаммад ибн Умар ал-Чағминий ал-Хоразмий (вафоти 1221)нинг диагностика, терапия, фармакологияга оид машҳур асари. Бу асарни у Абу Али ибн Синонинг машҳур “Ал-Қонун фит-тиб” (“Тиб қонунлари”) асаридан фойдаланиб, уни қисқартириб тасниф этган. “Қонунча” асари қўлланма сифатида Шарқда ва Ғарбда кенг тарқалган.

6. Бу ғазал илк бор адабиётшунос А.Мадаминов нашрга тайёрланган Муқимий, Фурқат, Завқий асарларидан иборат “Янги баёз” (Тошкент, 1997) китобида эълон қилинган.

7. Муқимий асарларининг аввалги нашрларида учрамайдиган бу ғазални биз Қўқон шаҳар Завқийобод кўчаси, 68-уйда яшовчи Масъуджон Мусаҷонов шахсий кутубхонасидаги қўлёзма баёздан аниқладик. Мазкур баёзда бундан ташқари Муқимийнинг илгари номаълум бўлган икки юмористик шеъри ва Завқийнинг бир му-

хаммаси ҳам мавжуд. Мазкур шеърлар “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” газетасининг 2005 йил 2 декабрь сониди эълон қилинган.

8. Муқимийнинг икки томлик асарлар тўпламининг “Изоҳлар” қисмида (II том. – Тошкент, 1960. – Б.182) мазкур ғазалнинг: “Подшоҳ йўқлатсалар ногаҳ, гадо деб ахтаринг” деб бошланувчи биринчи мисрасига суяниб: “Шоир ҳукумат маъмурлари томонидан таъқиб қилинган ва яширинишга мажбур бўлган экан”, деган тахмин илгари сурилган. Аммо, бизнингча, бу тахмин етарли асосга эга эмас. Биринчидан, изоҳ муаллифининг ўзи ҳам тан олганидек, шеърнинг қандай вазиятда, қандай воқеа муносабати билан қачон майдонга келганлиги аниқ эмас. Иккинчидан, шеърнинг қолган барча мисраларида ишқ азобиди ўртанаётган бечора ошиқнинг дил изтироблари тасвирланган. Афтода ошиқнинг ҳолатидан бошқа ҳеч нарсага ишора қилинган сезилмайди. Бинобарин, биз бу ғазални шоир асарларининг илгариги нашрларида бўлганидек, “Ҳажвийёт” қисмига эмас, балки “Лирика” қисмига киритишни лозим, деб билдик.

9. Бу шеър А.Мадаминов тайёрлаган “Янги баёз” (Тошкент, 1997) китобига ҳам киритилган.

10. Буюк ўзбек мусаввири, миниатюрочи Камолиддин Беҳзод (1455 – 1535)га ишора қилинмоқда.

11. Бу шеър Муқимийнинг яқин танишларидан бири, Қўқоннинг Элакбоф маҳалласида истиқомат қилган Ҳожи Зоҳид исмли кишига бағишланган. Читфурушлик билан шуғулланган Ҳожи Зоҳид моддий жиҳатдан қийналган кишиларга, жумладан, Муқимийга ҳам ёрдам бериб турган. Шунинг учун Муқимий уни кўнглига яқин олиб, ўз илтимосини шеърда баён қилган. Ҳожи Зоҳид шоир Муҳйининг ҳам қадрдонларидан бири бўлган. Муҳйининг Қўқондаги Ғ.Ғулом номидаги вилоят адабиёт музейида 226-инвентар рақамли қўлёзма баёзиди Ҳожи Зоҳидга бағишланган “Афандим” радиодиски 46 байтдан иборат ўзбекча манзумаси мавжуд.

12. Бу ғазал илк марта А.Мадаминов нашрга тайёрлаган “Янги баёз” (Тошкент, 1997) китобида босилган.

13. Фарзинча – “Фарзинхон”, “Фарзинча” лақаби билан машҳур бўлган бу киши ўз замонасининг атоқли санъаткорларидандир. “Фарзинхон” номи билан аталиши унинг шахмат ўйинига алоқадор бўлганлигини кўрсатади. Фарзинхон исми Муқимийнинг бошқа асарларида ҳам учрайди.

14. Бу шеър илк марта “Гулистон” журналининг 1980 йил 12-сониди босилган. Сўнгра “Янги баёз” китобига киритилган.

15. Бу шеър дастлаб “Янги баёз” китобида эълон қилинган.

16. Бу ғазал илк дафъа “Туркистон вилояти газети”нинг 1891 йил 26 октябрь сониди босилган.

17. Бу шеърнинг ягона нусхаси ЎЗР ФА Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти қўлёзмалар фондида сақланаётган “Девони Муқимий” тўпламида мавжуд (Инв. №7521, 56^б-

варақ). Профессор Ф.Каримов Муқимий “Асарлар”ининг 1974 йилдаги нашрига ёзган изоҳларида мазкур шеър шоир Муҳйига қарата айтилган, деган тахминни илгари сурган. Ҳозирча бу тахминни тасдиқловчи ёки рад этувчи маълумотга эга эмасмиз.

18. Янгиқўрғон – Қўқон атрофидаги қишлоқнинг номи (ҳозирги Бувайда тумани маркази).

19. Тўхлимерган – Қўқон яқинидаги бир қишлоқ номи.

20 – 21. “Лўнқа”, “Вайзон” – XIX асрнинг иккинчи ярмида Қўқонда кенг истеъмолда бўлган чой номлари.

22. Бу шеър илк бор А.Мадаминов томонидан “Янги баёз” (Тошкент, 1997) китобида эълон қилинган.

23. Бу газалининг ягона нусхаси Қўқондаги Ф.Фулом номидаги вилоят адабиёт музейи фондида сақланаётган “Ҳафт авранг” асари қўлёзма нусхаси (Инв. №14) ҳошиясида мавжуд. Шеър тугалланмай қолган, шунинг учун таҳаллус учрамайди.

24. Профессор Ф.Каримовнинг Муқимий “Асарлар”и (Тошкент, 1974)га ёзган изоҳларидан маълум бўлишича, Муқимий бу шеърни 1889 йил ёз ойларида тошкентлик дўсти Маҳмудхўжа билан шоир Камийга ёзган насрий мактубига илова қилган. Мактуб ва шеърнинг дастхат нусхаси ЎЗР ФА Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтида сақланаётган Ҳамза Ҳакимзода Ниезий фондида (Инв. №7628) алоҳида варақда мавжуд (папка XXII).

25. Бу шеър биринчи марта А.Мадаминов томонидан “Гулистон” журналининг 1980 йил 12-сонида эълон қилинган. Сўнгра у “Янги баёз” китобига киритилди. Қорий – Мир Маҳмуд Мир Шамсуддин ўғли Қорий (1832 – 1902) Муқимийга замондош бўлган қўқонлик шоир.

Мураббаларга

1. Профессор Ф.Каримовнинг аниқлашича, бу шеър биринчи марта Михаил Алибековнинг “Домашняя жизнь последнего Кокандского хана Худаярхана” сарлавҳали мақоласида (“Ежегодник Ферганской области”. Том II. Выпуск 1903. – Н. Маргелан, 1903. – С.79 – 117)да эълон қилинган. М.Алибеков хон саройидаги аёллар (канизлар) томонидан ўқилган ва қўшиқ қилиб айтилган шеърлар қаторида ушбу шеър матнини ҳам келтирган.

2. Бу шеър матни биринчи марта “Туркистон вилояти газети”нинг 1891 йил 26 октябрь сонида эълон қилинган. Макайлик – Муқимий замонасида шуҳрат қозонган санъаткор Муҳаммаджон Ёкнинг лақабидир. У асли Қўқон яқинидаги “Макай” қишлоғидан чиққанлиги учун шу ном билан машҳур бўлган. Муқимий у билан кўп йиллар мобайнида дўстона муносабатда бўлиб келган.

3. Бу машҳур мурабба матни илк дафъа М.Алибековнинг “Домашняя жизнь последнего Кокандского хана Худаярхана” сарлавҳали мақоласида (“Ежегодник Ферганской области”. Том II. Вы-

пуск 1903. – Н. Маргелан, 1903. – С.79 – 117) келтирилган. Демак, мазкур шеър хонлик тугатилмасдан (1876) илгари яратилган ва халқ ўртасида тарқалган.

4. Мураббанинг охири бандидан кўриниб турганидек, бу шеър Муқимий билан Муҳйи ўртасидаги муносабатлар ҳали кескинлашмаган даврда ёзилган. Шунинг учун ҳам шоир Муҳйи номини хайрихоҳлик билан тилга олади.

5. Бу шеър илк бор А.Мадаминов томонидан “Янги баёз” китобида эълон қилинган.

Муҳаммасларга

1. Муҳаййир (1842 – 1918) – Муқимийга замондош бўлган қўқонлик шоирлардан бири. Асл исми Муҳаммадқул Муҳаммад Расул ўғли. Унинг шеърлари XIX аср охири ва XX аср бошларидаги қўлёзма ва тошбосма баёзларга киритилган. Девоннинг 3 қўлёзма нусхаси ЎЗР ФА Шарқшунослик институти ҳамда Навоий номидаги Давлат адабиёт музейи фондларида сақланмоқда.

2. Ғозий – XVIII асрнинг охири – XIX асрнинг биринчи ярмида Қўқон адабий муҳитида яшаб ижод этган шоир. Асл номи Муҳаммад Ғозий бўлиб, Қўқон атрофидаги қишлоқлардан бирида таваллуд топган. Ҳаёти ва ижоди ҳақида маълумотлар жуда кам. Унинг ўзбекча ва форсча шеърлардан иборат девонининг бир неча қўлёзма нусхалари мавжуд. Атоқли адабиётшунос олим Азиз Қаюмовнинг “Ғозий” номли китоби 1958 йилда нашр этилган. Ғозийнинг ўзбекча шеърлари 1959 йилда Тошкентда босилган. Ғозийнинг бу газалига боғланган муҳаммас Муқимий, Нусрат, Фурқат, Муҳйи, Завқийлар томонидан ҳамкорликда яратилган.

3. Бу муҳаммас биринчи марта А.Мадаминов томонидан “Янги баёз” китобида чоп этилган. Номий – Муқимийга замондош бўлган шоирлардан бири. Ҳаёти ва ижоди ҳақида ҳозирча маълумотга эга эмасмиз.

4. Нодим Намангоний (1844 – 1910) – XIX асрнинг иккинчи ярми – XX аср бошларида яшаб ижод этган истеъдодли ўзбек шоири. “Эшон Бобоҳон” лақаби билан машҳур бўлган. Асл исми Сулаймонхўжа Улуғхўжа ўғли. Муҳйи, Муқимий, Фурқат, Завқий каби шоирлар билан дўстона муносабатда бўлган. У, айниқса, Муқимий билан узоқ муддат давомида ижодий ҳамкорлик қилган. Нодимнинг “Танланган шеърлар” номли китоби 1964 йилда Тошкентда нашр этилган.

5. Умидий (Ҳавоий) – ўзбек шоири ва тарихчи олим. Асл исми Муҳаммад Умар Неъматулло Охун ўғли бўлган Умидий (1835 – 1905). Марғилон шаҳрида яшаб ижод этган. Бир қанча шеърини ва тарихий-илмий асарлари бизгача етиб келган. Умидий Қўқон адабий муҳитининг Муқимий, Фурқат, Завқий каби вакиллари билан яқин алоқада бўлган.

6. Бу мухаммаснинг охирги бандидан маълум бўлишича, ушбу шеър Муқимий, Махдумжон ва Номий ҳамкорлигида яратилган. Махдумжон ва Номий ҳақида ҳозирча маълумотга эга эмасмиз.

7. Бу мухаммас биринчи марта “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” газетасининг 1990 йил 9 ноябрь сонидида А.Мадаминов томонидан эълон қилинган.

8. Каримбек Шарифбек ўғли Камий (1866 – 1922) – Муқимийнинг тошкентлик шоир дўстларидан бири, миллий уйғониш даври ўзбек адабиётининг таниқли вакилларида. Муқимий шоир Камий билан XIX асрнинг 90-йилларида Тошкентда танишган бўлиб, кейинчалик у билан умрбод қадрдон дўст бўлиб қолди. Муқимийнинг Камийга ёзган насрий мактуби ҳам бор, бу мактуб шоир икки томлик асарлар тўпламининг иккинчи томида эълон қилинган.

9. Бу мухаммас илк бор А.Мадаминов томонидан “Янги баёз” китобида эълон қилинган. Азимий – XVIII асрнинг охири ва XIX асрнинг биринчи ярмида Қўқонда яшаб ижод этган шоир. Унинг исми Азимхўжа Маллахўжа ўғлидир. Тахминан 1847 йилда вафот этган. Ўзбек ва форс тилларида ёзилган шеърлардан иборат девони бор. Аҳмад Яссавийга эргашиб ёзган “Ҳикматлар”и XX аср бошида Тошкентда тошбосма усулида чоп этилган.

10. Алмаий – Муқимийнинг тошкентлик яқин дўстларидан бири, шоир, олим ва таржимон. Асл исми Қори Фазлуллоҳ Мир Жалол ўғли бўлган Алмаий 1852 йилда туғилиб, 1891 йилда вафот этган.

Таърихлар

1. Бу таърих – мухаммас илк бор А.Мадаминов томонидан 1997 йилда чоп этилган “Янги баёз” китобида эълон қилинган. Шеърнинг охирги мисрасидаги “Қози Исфандиёр” жумласи таърих моддаси бўлиб, ундаги ҳарфларнинг араб алифбосидаги қиймати йиғиндисидан абжод ҳисобида 1313 адади келиб чиқади. Демак, мазкур сайлов 1313 ҳижрий йилда бўлиб ўтган. 1313 йилни милодийга айлантирсак, 1895 санаси келиб чиқади. Қатағон – Қўқондаги 4 даҳадан бирининг номи.

2. Ноиби Тошкандий номи билан машҳур бўлган бу одамнинг исми Инъомхўжа Умурёхўжа ўғли бўлиб, Муқимийнинг тошкентлик дўстларидан бири эди. 1892 йили Тошкентда бўлган халқ қўзғолонида иштирок этганлиги учун қўзғолоннинг бошқа иштирокчилари (улар 60 киши) билан бирга ҳарбий суд ҳукмига кўра 4 йил муддатга Иркутскка сургун қилинган. Орадан 3 йил ўтгач, Иркутск сургунли Қўқон билан алмаштирилади ва Инъомхўжа 1896 йилда Қўқонга сургун қилинади. Лекин у Қўқонда узоқ яшамай, 1897 йил 3 февралда вафот этган. Муқимий унинг вафоти таъриhini абжод ҳисобида қуйидаги байтда ифодалаган.

Сар зи ҳайрат баркашиду гуфт ақл:

“Хожаи Инъом, сад афсус, мурд”.

Бу байтдаги иккинчи мисрадан абжад ҳисобида 1322 келиб чиқади. Байтнинг таъкидлашига кўра, биринчи мисрадаги “ҳайрат” сўзининг бош ҳарфи “ҳ”нинг қиймати, яъни 8 рақамини 1322 дан чиқариб ташласак, 1314 қолади. Бу – ҳижрий ҳисоби билан Инъомхўжа вафот этган йил. Уни милодийга айлантирсак, 1897 йил санаси ҳосил бўлади.

3. Бу қитъа – таърих илк бор А.Мадаминов томонидан “Янги баёз” китобида эълон қилинган. Мазкур қитъа-таърихнинг Муқимий жалий қаламида кўчирган дастхат нусхаси бугунги кунда Қўқондаги Ғ.Ғулом номидаги адабиёт музейи хазинасида 86-инвентарь рақами остида сақланмоқда. Ўзбекистон халқ шоири Чархийнинг настаълиқ хатида ёзган қайди илова қилинган. Унда айтилишича, Тошканд шаҳрининг Дархон маҳалласида истиқомат қилган Мирзо Убайдуллобой деган киши бир фиштлиқ масжид қуриб, унга Муқимийдан таърих ёзиб беришни илтимос қилган экан. Шеърнинг тўртинчи мисрасидаги “Ибодатхонаи олий” жумласи таърих моддаси бўлиб, ундан абжад ҳисобида 1318 ҳижрий санаси келиб чиқади. Уни милодий ҳисобга айлантирсак, 1900 йил ҳосил бўлади.

4. Бу шеър биринчи марта “Туркистон вилояти газети”нинг 1903 йил 22 апрель (эски ҳисоб билан, янги ҳисобда 5 май) сонида босилган. Бу шеър совет даврида нашр этилган Муқимий асарлари тўпламларида 19 байтдан иборат. Аммо адабиётшунос олим, филология фанлари номзоди, доцент Рустамжон Тожибоевнинг “Адабиёт кўзгуси” илмий тўпламининг 2004 йил 8-сонида эълон қилинган “Тарихи зилзилаи Андижон шеърининг тўлиқ нусхаси” сарлавҳали мақоласидан маълум бўлишича, шеърнинг “Туркистон вилоятининг газети”да босилган нусхаси 27 байтдан иборат бўлган. Демак, Муқимий асарларининг совет давридаги нашрларида шеърнинг 8 байти қисқартириб ташланган. Биз ушбу шеърни нашрга тайёрлашда Р.Тожибоев эълон қилган тўлиқ нусхага асосландик. Шеърнинг охириги байтидаги иккинчи мисра келтирилган “дариф Андижон” жумласи таърих моддаси бўлиб, унинг абжад ҳисобидаги қиймати 1323га тенг. Ундан байтнинг биринчи мисрасидаги ишорага кўра, “жон” сўзининг “боши”, яъни “жим” ҳарфининг қиймати бўлмиш 3 рақами чиқариб ташланса, 1320 ҳижрий санаси ҳосил бўлади. Уни милодийга айлантирсак, 1902 йил келиб чиқади. Демак, Андижон шаҳрида бўлган даҳшатли зилзила 1902 йил 16 декабрда рўй берган.

Ҳажвийётга

1. Муқимий ҳаётининг маълум даврида ер ўлчаш маҳкамасида хизмат қилган. Мазкур “Танобчилар” сатираси шоир гувоҳ бўлган воқелик таассуроти натижасида вужудга келган.

2. Султон Алихўжа, Ҳакимжон – Қўқон уезд бошқармасининг ер ўлчаш учун масъул бўлган амалдорларининг номлари.

3. Дўғма – манбаларнинг кўрсатишича, “дўғма” сўзи маълум мансаблардан бирининг номи эканлиги маълум бўлди.

4. Бу мисралардан маълум бўлишича, Ҳақимжон танобчи ўзининг Жалолхон ўглини Муқимийга ҳисоб (руқум) ўргатинг, деб шоғирдликка топширган.

5. Туркистон ўлкаси чор Россияси томонидан босиб олингандан сўнг қўқонлик маҳаллий бойлардан баъзилари Москвага қатнаб, савдогарчилик билан шуғулланганлар. Гап шулар ҳақида бормоқда.

6. Ҳодихўжа – қўқонлик бир бойнинг номи. Унинг пахта экиладиган ерлари ва пахта заводи бўлган.

7. Подшоҳўжа – Ҳодихўжанинг укаси, шериги. Бой уни Москвага мол олиб келиш учун юборган эди.

8. Турли сабаблар билан ўз юртларига қайтган маччойилар (Фарғона водийсининг Масчоҳ қишлоғидан бўлган ишчилар) ўз ёрдўстларини шундай огоҳлантирар эдилар: “Агар ўша томонларга бориб қолсангиз, унинг саройига асло бориб, ишга тушманг, чунки қадрдонлар, сиз у ерда ўласиз”.

9. Хайруллахон – қўқонлик машҳур аълам.

10. Бу ҳажвий шеър биринчи марта “Туркистон вилояти газети”нинг 1903 йил 15 январь сонида “Хўқандлик бир бойнинг шаънига Муқимий шоирнинг айтқон шеъридуру” сарлавҳаси остида эълон қилинган.

11. “Баччағар” номи билан машҳур бўлган бу шеър узоқ йиллар давомида адабиётшуносларимиз томонидан Дукчи эшон (Муҳаммад Али халифа)га бағишланган, деб келинар эди. Аммо кейинги тадқиқотлар бу фикрнинг нотўғри эканлигини кўрсатмоқда. Жумладан, А.Мадаминов ва А.Турдиалиевнинг “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” газетасининг 1992 йил 17 январь сонида эълон қилинган “Баччағар кимга бағишланган?” сарлавҳали мақоласида айтилишича, мазкур шеър матни Қўқондаги Ф.Ғулом номидаги вилоят адабиёт музейи хазинасида сақланаётган бир қўлёзмада (бу қўлёзма Дукчи эшон қўзғолони бўлиб ўтган сана, яъни 1898 йилдан бир геча йил илгари кўчирилган) “Ҳажви Муҳаммад Мусобой аз Муҳаммад Аминхўжа” (“Муҳаммад Аминхўжа ёзган Муҳаммад Мусобой ҳажви”) сарлавҳаси остида берилган. Демак, ҳажвия Муҳаммад Мусобой исмли кишига бағишланган.

12. Ҳапалак – ҳозирги Фарғона вилояти Фурқат туманида жойлашган қишлоқ номи. Махмур XVIII асрнинг охириги чорагида туғилиб, Қўқон адабий муҳитида ижод қилган таниқли ўзбек шоирдир. У 1844 йилда вафот этган. Махмурнинг “Ҳапалак” радифли ғазалига Муқимийдан ташқари Нодим Намангоний ҳам мухаммас боғлаган.

13. Бу шеър матни Муқимийнинг 1960 ва 1974 йилларда нашр этилган асарлар тўпламида 6 банддан иборат. А.Мадаминов томонидан чоп этилган “Янги баъз” китобида эса шеър матни 8 банд-

дан иборатдир. Биз ана шу тўлиқ нусхани ушбу нашр учун асос қилиб олдик.

14. Бу сатира Фарғона водийсида катта шов-шувга сабаб бўлган “Виктор воқеаси” муносабати билан ёзилган. Виктор Дмитриевич Ахматов Қўқондаги ака-ука Каменскийлар конторасида иш юритувчи бўлиб хизмат қилган. Шу даврда у маҳаллий бойларга Москвадан арзон баҳода мол келтириб беришни ваъда қилиб, улардан пул йиғишга киришади ва кўп миқдорда пул тўплаб бўлгандан сўнг дом-дараксиз йўқолган.

15. Бу шеър илк дафъа А.Мадаминов нашрга тайёрлаган “Янги баёз” китобида чоп этилган.

16. Бу шеър ва ундан кейинги “Кўсаман”, “Девонаман” шеърлари ўз замонасининг таниқли санъаткорларидан бири, қўқонлик найчи Исмоил отага бағишланган ва унинг илтимоси билан ёзилган.

17 – 18. “Отим” радифли бу икки шеър А.Турдиалиев томонидан аниқланиб, “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” газетасининг 2005 йил 2 декабрь сонида эълон қилинган.

19. Бу байтнинг таржимаси: “Менинг вужудим бошдан оёғигача қайғулардан, ғамлардан холи эмас эди. Бунинг устига тангри менга бу безгак дардини қаердан юборди?”

20. Бу байтдаги “Московдан неча кун меҳмон” бўлиб келган киши шоирнинг жияни Рўзимуҳаммад Дўстматов (1880 – 1965)дир. Буни шоир қуйироқда “Муқимийга жияндур бу” деб таъкидлаб ўтади.

21. Фристуф – русча “пристав” сўзининг талаффузда бузилган шакли.

22. Бу шеър илк бор А.Мадаминов томонидан “Янги баёз” китобида эълон қилинган.

23. Бу шеър биринчи марта А.Мадаминов томонидан “Янги баёз” китобида эълон қилинган.

24. Бу шеър биринчи марта А.Мадаминов томонидан “Янги баёз” китобида эълон қилинган.

Мактубларга

1. Бу шеърый мактуб Муқимийнинг 1887 – 1888 йилларда Қўқондан Тошкентга саёҳати даврида Қўқондаги ёр-дўстларига ёзилган.

2. Бу байтнинг таржимаси: “Назм билан хат ёздим, лекин, афсуски, саломни қуруқдан-қуруқ минг хижолатлар билан сизга юбораман”.

3. Бу шеърый мактуб Муқимийнинг 1887 – 1888 йилларда Тошкентда бўлган чоғида Фурқат мактубига жавоб тарзида ёзилган.

4. Бу мактуб 1887 – 1888 йилларда Нодим Намангоний мактубига жавоб сифатида ёзилган.

5. Рўзимуҳаммад Дўстматов Москвадан тоғаси Муқимийга ўз сурати билан ўн уч сўм пул ҳам юборган эди. Муқимий жиянига ёзган насрий хатида ҳам бу ҳақда ёзган.

А

Абжад — қадимги араб алиф-босининг сирасини кўрсатувчи саккизта ясама сўзларнинг номи (абжад, ҳавваз, ҳутти, каламан ва бошқалар).

Авбош — бебош, безори, саёқ, дайди.

Авраг — тахт.

Авсоф — мақтовлар.

Адно — паст, пастроқ, тубанроқ.

Аздод — зид, тескарининг кўп-лиги. *Олами аздод* — тесқари, терс олам.

Азкиё — закилар, узоқни кўрувчилар, ҳушёр, зийрак одамлар.

Айзон — яна, шунга ўшаш.

Акмал — етукроқ, мукаммалроқ.

Аллома — энг билимдон, зўр олим.

Алола — шовқин-сурон, ҳайқ-ириқ.

Алғаташ — ўта чанқоқлик ҳолат.

Анбуҳ — талай, беҳад.

Анжуман — мажлис, йигин.

Арақ — тер.

Аржуманд — азиз, ҳурматли, қадрли, қийматли, аржуманд бўлмоқ — азиз, қадрли, ҳурматли бўлмоқ.

Арус — келин, келинчак; мажозий маънода ўзига тортувчи..

Аргувон, аргавон — қизил ва гўзал гуллайдиган дарахт; чиройли қизил гул.

Асас — кеча қоровули, тунги соқчи.

Атолат — бир ишга кўнги

қўйиш, мойиллик, майл қилиш.

Афсурда — сўлган, бужмайган.

Афъи — катта заҳарли илон.

Афъол — феъллар, феъл-атворлар, одат-қилиқлар.

Аггар — чўғ.

Агтар — ёруғ юлдуз.

Ағлам — билагон, эски вақтларда шариат билағони.

Ағмо — кўр.

Ақидат — эътиқод, ишонч, ихлос.

Ақзон (бирлик — ҳуз) — қайғу, мотам, ҳасрат.

Ақком — ҳукмлар, қонунлар.

Ақли фунун — ҳунар аҳллари, билимдонлар.

Ақмар — қип-қизил. Гули ақмар — қип-қизил гул.

Б

Бадри мунир — ёрқин, ой.

Баёз — 1) оқ, оқлик, 2) шеърлар тўплами.

Баид — узоқ, олис.

Бам — чолғуларнинг йўғон овози, бас.

Бантак — мендек.

Бар — 1) бадан, тан, гавда; сийминбар — кумуш бадан, оқ бадан; 2) ҳосил, мева.

Баргашта — қайтган, юз ўгирган.

Барот — хат, қимматли ҳужжат, пул чеки.

Барр — қуруқлик, саҳро.

Барф — қор.

Бедил — юраксиз, мажозий маънода ошиқ; ҳасратли, қайғули.

Бекас — кишисиз.

Беназир — ўхшаши йўқ, тенги йўқ.

Бесару сомон — ҳеч нарчасиз,

камбағал; ношуд.
Бех — илдиз, томир.
Бий — қора қурт.
Билотаваққуф — тўхтовсиз.
Бисмил — сўйилган.
Боз айламак — очмоқ (эшикни очмоқ), ёймоқ.
Бор — юк; боркаш — юк ташувчи.
Борқо — неча марта, неча бор.
Ботин аъмо — зеҳнсиз, уқувсиз.
Булбули шўрида — қайғули булбул, фарёд-фигонли булбул.
Булҳавас — кўнгли нимани ҳавас қилса, шуни қилмоқни орзу қиладиган, саботсиз, саёқ.
Булъажаб — таажжуб, ажаб қоларли.
Бум — бойқуш.
Бурқаз — юз пардаси, юзга тутадиган парда.
Бурҳон — далил, ҳужжат.
Бухлукина — бахиллик ва гина қилиш.
Бўлус — русча “волость” сўзининг ўзбекча талаффузи.

В

Вадод — муҳаббат, дўстлик.
Вард — атиргул.
Ваҳший рам — ваҳший ҳайвонлардай чўчиб қочувчи.
Вирд — такрор, тилдан қўймаслик.
Вожун — тескари, остин-устун, тўнтарилган.
Вожун — вожуннинг қисқартирилган шакли.
Восиъ — кенг, катта, бағри кенг.
Вузу — диний йўл билан маҳсус ювиниш.

Г

Габр — оташпараст, ўтга топинувчи.

Гавда хар — эшак гавдали.
Гаждум — чаён.
Гарониш — шаҳар бошлиғи, шаҳар ҳокими (городоначальник).
Гудоз — сўз бирикмасида эрувчи, куювчи.
Густах — одобсиз, андишасиз, тортинмайдиган, ҳайиқмайдиган.
Гуфтугу — сўзлашиш.
Гўё — сўзловчи, сўзга чечан.

Д

Дабернас — русча “доверность” сўзининг ўзбекча талаффузи.
Давон — тинмай елувчи, югурувчи.
Даври мижгон — киприк чанбари, киприк айланаси.
Дарди гулу — томоқ оғриғи.
Дарлу сарф — кирим-чиқим.
Дийдаи хунбор — қонли кўз, қонли ёш, қонга тўлган кўз.
Дилкушо — кўнгли очғувчи.
Дилнавоз — кўнгилни эркаловчи.
Дилсўз — 1) дилни куйдирувчи, таъсирли, ўткир; 2) жонкуяр.
Дилфигор — кўнгли яраланган.
Дирам — танга.
Додар — ука.
Додрас — кўмак, ёрдам берувчи.
Додхоҳ — адлу инсоф сўровчи, адолат хоҳловчи; катта мансаб.
Доми зулф — соч жингалаги. Мажозий маънода соч жингалаги билан ошиққа тузоқ қўйиш, мафтун этиш.
Дузди бадбурут — мўйлови шопдай ўғри.
Дун — (озарбайжончада) тун, кеча.

Дун — тубан, паст, пасткаш.

Дур — узоқ.

Дур нисор — инжу сочувчи.

Дурафтода — узоқлашган.

Дурри тамкин — оғирлиқ, босиқлиқ инжуси.

Дурри галтон — порлаб турган инжу.

Дутун — (озарбайжончада) тутун.

Дугма — амалдор, чиновник. Чоризм ҳукмронлиги даврида жорий қилинган.

Дўсти зоҳир — кўринишда дўст.

Дўш — ўтган кеча.

Ж

Жавшан — совут, зириқ (симдан тўқилган қадимги уруш кийимларидан бири).

Жайҳун — Амударёнинг қадимги номларидан бири.

Жалий — равшан, очиқ, йирик, кўзга кўринарли.

Жало — ватанни ташлаб кетиш, ватандан ажралиш.

Жамжоҳ — Жамшиддай улғур мартабалик.

Жарас — қўнғироқ.

Жафожў — жафони хоҳловчи.

Жаъд — жамалак, соч ҳалқаси.

Жовидон — доимий, абадий. Роҳати жовидон — абадий роҳат.

Жола — шудринг, жала, сел. Поэзияда кўзёш маъносида келади.

Жондор (жандарм) — жандарма, миршаб.

Жувол — қоп.

Жуд — инъом, эҳсон, сахийлик, қўли очиқлик.

Журъа — бир қултум, бир ютум.

Жў — ариқ; оқим. Сўзга боғла-

ниб келганда “хоҳловчи” маъносини беради.

З

Забун — оёқ ости, ерга урилган, паст.

Замима — ёмон, ёмонлашга лойиқ.

Замир — ич, юрак дил; яширинган фикр; мазмун; ўй.

Зарби роиж — истеъмолда бўлган пул.

Зард — сариғ.

Зарф — идиш.

Зағф — заифлик, кучсизлик.

Зиҳи — қандай яхши (мақтов вақтида ишлатиладиган сўз).

Зину ложа — эгар-жабдуқ.

Зоиқа — маза билиш сезгиси, тилнинг учи, оғиз.

Зокир — ёд қилувчи, эсга олувчи, тилга олувчи

Зол — кекаса, кампир; Фирдавсий “Шоҳнома”нинг қаҳрамони Рустамнинг отаси.

Зордолу — ўрик.

Зоҳид — диний ақидаларга берилган киши, тақводор, дунёдан воз кечган одам.

Зоҳир ўлмоқ — кўринмоқ.

Зулмтў — одати зулм қилиш бўлган киши.

Зухд — дунёдан воз кечиш, тоатибодат билан шуғулланиш.

И

Ибром — қаттиқ талаб қилиш.

Ибтидо — бошлаш, киришиш.

Идбор — бахтсизлик, иши олдига босмаслик.

Ижтимоъ — бирга йиғилиш, тўпланиш.

Ижтиноб — узоқлашиш, сақланиш, қочиш, чекиниш.

Издиҳом — бир ерга тўпланган халқ, оломон.

Изтибор — бетоқатлик, беқарорлик, тинчсизлик.

Икхир — эски кимёгарликда афсонавий тош (гўё бу тошни нимагаки суртилса, олтинга айлантираар эмиш).

Илтизом — бирор ишни бажаришни ўз устига олиш.

Инжило — жилва кўрсатиш, намоён бўлиш.

Инжимоқ — озор топмоқ, ранжимоқ.

Инон — жилов, юган.

Интихоб — танлаш.

Исмат — поклик, бегуноҳлик, маъсумлик.

Истеза — аччиқ-тирсиқ сўзлашиш, пичинг.

Истидъо — сўраш, ялиниб-ёлвориб сўраш.

Истиҳтоқ — бир нарсага ҳақли бўлиш.

Ишком — қорин.

Иътило — баланд даражали бўлиш, мансабга кўтарилиш.

Иҳзон — қайғурмоқ, хафаланмоқ.

Иҳтироз — жирканиш, ўзини четга тортиш.

Иҳтисоб — сўроққа тутиш, тергаш.

К

Кабир — 1) катта, улуғ; 2) қудратли, зўр; 3) катта ёшли.

Кабк — каклик.

Камокон — батамом, мукамал, тўлиқ.

Кантуралар — конторалар.

Канъон — Арабистондаги қадимий бир шаҳар.

Карру фар — 1) дабдаба, ҳашамат; 2) кибр-ҳаво.

Касрат — кўплик, мўллик.

Килк — қалам.

Кишвар — ўлка, шаҳар, мам-

лакат.

Коза — чайла.

Ком — танглай, лаззат; мақсад, хоҳиш.

Корд, кордча — пичоқ, қаламтарош.

Кордон — ишбилармон, тажрибакор, ишбоши.

Кору бор — иш, тирикчилик.

Кофур — оқ рангли хушбўй бир дори; комфара.

Коҳдон — сомонхона.

Кўй — қишлоқ, кўча.

Кўс — катта ноғора.

Л

Лавс — ифлослик, булганч.

Лажам — юган.

Лаим — паст, хасис, нокас.

Лайлу наҳор — кеча-кундуз.

Лак — юз минг.

Лаоли — лу-лунинг кўплиги — инжулар.

Лаъли ноб — тоза лаъл.

Лаъли суҳандон — сўз айтувчи лаъл (гўзалнинг лабидан тимсол).

Лагзиши мастона — мастлик жазаваси, ҳаракатлари.

Лаҳжаи гуфтор — гап услуби.

Лисон — тил.

Лоф раҳши — мақтанчоқлик оти.

Лоюад — беҳисоб, сон-саноқсиз.

Логар — озғин.

Лутфу дониш — яхшилик, марҳамат ва билим.

М

Магас — чибин, пашша.

Мазоҳир — бир нарсанинг кўринадиган, зоҳир (пайдо) бўладиган жойи, ўрни.

Мазраъ — экин жой.

Мазҳар — зоҳир (пайдо) бўлиш

ўрни, чиқиш ўрни.
Майгун — май рангли, майдек қизил.
Макрамат — ҳурмат, шараф, иззат; саҳийлик, улуғлик.
Макишув — очилган, кашф этилган.
Малах — чигиртка.
Малолат — малоллик, кўнгилга етган овирлик.
Малоловар — малол келтирувчи.
Малоҳат — гўзаллик, ёқимлилик.
Манзар — 1) кўриниш; шакл, сурат; 2) қараладиган, назар ташланадиган жой.
Маол — 1) мазмун, 2) охир, пироварди, натижа, оқибат.
Маоф — бўшаган (вазифадан), кечирилган, узрли ҳисобланган.
Маоф айламак — кечирмак, узрли ҳисобламак.
Марду зан — эркак-хотин.
Марқум — рақамланган, ёзилган.
Матъун — таънада қолган.
Мафҳум бўлмоқ — фаҳмланмак, мазмунидан хабардор бўлмоқ.
Махмур — маст, хуморли.
Машом — бурун, димоқ.
Маъдалат — адолат, ҳаққонийлик.
Маъдум — йўқолиб кетган, йўқ.
Маъруф — таниқли, билинган; машҳур, атоқли, донгдор.
Маъсият — гуноҳ.
Мақдам — қадам қўйилган ер, келиш.
Мақол — сўз.
Мақтаъ — шеърий асарнинг охириги байти, хотимаси.
Магмум — қайғули, ғашли.
Маҳжур — айрилиб қолган,

узоқлашган; маҳрум.
Маҳз — бекорчи, шундай.
Маҳузор — ой юзли.
Маҳфил — базм, ўлтириш.
Мидҳат — мақтов.
Мизроб — танбур чертиладиган нохун.
Мийно — 1) шиша; 2) кўкимтир, ҳаворанг. Чарх мийноси — осмоннинг кўкимтир ранги.
Мийно — вино шишаси, шиша.
Минқод — бўйсунувчи, итоат этувчи.
Мирасас — қоровул бошлиғи, соқчи.
Моуман — ўзини катта олиш, такаббурлик қилиш.
Моҳи маҳфил оро — базмларни безатувчи ой, гўзал.
Моҳ талъат — ой юзли.
Муддаий — даъвогар; рақиб.
Мудово — даво.
Мужиби эъзоз — иззат қилишга лойиқ.
Музоҳир — ёрдамчи, қўлловчи.
Музтар — мажбур бўлган, но-чор, ҳайронликда қолган.
Мукаддар — қайғули.
Мултамас — илтимос қилиш, сўраш.
Мунаггам — ганийлик, бойлик, давлатмандлик.
Мунир — нур берувчи, ёритувчи.
Мунис — ўрганишган, сирдош.
Мункир — инкор қилинган, манъ қилинган. Кори-мункир — манъ қилинган ишлар.
Мунтахаб — танланган.
Мунфаил — уялган, хижолатли.
Мунъим — инъом берувчи, тўйдирувчи.
Мунҳариф — 1) ўзгарган, эгилган, қийшайган, ўтирилган; 2)

касал, дардманд.

Муолиж — даволоччи.

Мутриб — созанда, чолғувчи.

Муттако — суянчиқ, суяниладиган нарса, мададжор.

Муфт — текин.

Мухтасар — қисқа қилиб айтилган, қисқартирилган.

Мухтир — эсга солувчи, хотирга келтирувчи.

Мушки тотор — Тибет кийигининг киндигидан олинадиган хушбўй бир нарса, ранги қора. Шоирлар маҳбуба сочининг ҳидини шунга ўхшатадилар.

Муқаллид — тақлид қилувчи, бировга эргашувчи, аскиячи.

Муқтадо — иқтидо қилувчи, эргашувчи.

Муҳаққар — 1) таҳқиқланган, ҳақоратланган, паст; 2) кам, арзимас, кичкина.

Муҳимми тайр — яхшилик иши (тўй, зиёфат ва бошқалар).

Муҳтасиб — эҳтисоб этувчи, шариатга хилоф ишларни текширувчи; бозордаги тош-тарози ва нархларни назорат этувчи.

Мўйи оташ дийда — ўтга тушган қил.

Мўъжиза пардоз — мўъжизали зийнатланган.

Мўъжиз баён — гўзал сўзли, ажойиб ифодали.

Н

Надим — хизматчи, ҳамсуҳбат.

Назар афтода — кўзга ташланган нарса.

Накҳат, никҳат — хушбўй ҳид.

Нанг — ор-номус.

Нашот — севинч.

Нимшикан — ярим синиқ.

Нисор — сочиш.

Ниҳон — яширин.

Новак — ўқ.

Ноёб — кам топиладиган, сийрак учрайдиган. Дурури ноёб — камёб, сийрак учрайдиган дур.

Ноито — нонушта.

Ноком — орзусига етмаган, мақсадига етмаган.

Нори жаҳим — жаҳаннам олови.

Носиҳ — насиҳат қилувчи.

Нофа — мушк. Қора тусли ва хуш исли нарса. Мажозий маънода сочининг қоралигига нисбат берилади.

Нузҳат — хурсандлик, кўнгили очил.

Нуктадонлар — донолар, сўзни тушунувчилар, ақли етуқлар.

Нушқат — нушхўрд, қолган-қутган.

Нўш — ичиш.

О

Оби ҳайвон — тириклик суви.

Обшор — шаршара; сероб.

Ойин — қоида, расм-русум; йўл, усул.

Олуда доман — этаги булганган.

Осеб — зиён, заҳмат, қийналиш.

Осиё — тегирмон.

Оташбор — ўт соғувчи.

Оши арус — никоҳ тўйи.

Ошуб — тўполон.

Огушта — аралашган.

Оқи сард — қаттиқ тортилган оҳ.

П

Пайкон — ўқ.

Пайгом — хабар, дарак.

Пайгоми манзума — назм билан ёзилган хат.

Партав — ёруғлиқ асари, нур,

шуъла, порлоқлик.

Пешу-пас — олдин-кейин.

Побаст, пойбаст — гирифтор, оёғи боғлиқ.

Пойдор — асосли, маҳкам, доимий, барқарор.

Пирсо — сақланувчи, ёмон ишлардан ўзини сақловчи.

Пурзўр — кучли, кучга тўлган.

Пур — тўла.

Пур аивор — нурга тўла.

Пурмул — майга тўла.

Р

Раг — томир, қон томири.

Раж — ҳуркиш, чўчиш, қочиш.

Рамида — ҳурккан, чўчиган.

Рамуз — рамзлар, имо-ишора билан англатилган фикрлар.

Рахи — от.

Раҳи авд — қайтиш йўли.

Раҳима — руқум, хат, мактуб.

Реву ранг — ҳийлаю макр.

Ридо — мусулмон руҳонийлари бўйнига солиб юрадиган оқ рўмол.

Рид — иккиюзламачилик.

Рикоб — узанги. Мажозий маънода подшо ҳузури, иззатли, ҳурматли одам ҳузури маъноларида ишлатилади.

Ринд — нозик табиат, бепарво, диний ақидаларга лоқайд қаровчи киши.

Ридлат — кўчиш, сафар.

Роз — сир.

Ругардон — юз ўгирган, тескари турган.

Румман — анор.

Румуз, рамуз — рамзлар, имо-ишоралар, яширин белгилар.

Руунат — 1) енгилтаклик, девоналик; 2) чидамсизлик, қаноат қилмаслик; 3) кучсизлик, заифлик, бўшашганлик; 4) анқовлик, овсарлик.

Руқъа — мактуб, хат.

Руҳ афзо — жон бағишловчи.

Руҳпарвар савт — ёқимли овоз, кўнгилга ёқувчи куй, ашула.

Рўзи ҳижрон — айрилиқ куни.

Рўсияҳ — юзи қора.

С

Сабукбор — енгилтак, юки енгил.

Саж — заҳар.

Самоз — эшитиш.

Сангсор — тошбўрон.

Сарандоз — уялган, хижолатда қолган; бўйин эгган.

Сарафроз — боши баланд кўтарилган, севинган.

Сарви навхоз — янги кўтарилган сарв.

Саро — 1) сарой сўзининг қисқартирилган формаси; 2) куйловчи.

Саршор — бир пиёланнинг тўкиладиган даражада тўлалиги, лиммо-лим тўла; маст, ўта маст.

Сафеджома — оқ кийим, оқ тўнли.

Саҳо — сахийлик, қўли очиқлик.

Сахт — қаттиқ.

Саҳбойи жунун — тентаклик майи, жиннилик.

Сийли — шапалоқ.

Сиймбар — кумуш тан, оқ бадан.

Сифла — паст, пасткаш, хасис; *Сифлапарвар* — сифлани тарбияловчи.

Сифлахў — пасткаш табиатли киши.

Сойил — гадой, тиланчи.

Сомон — бойлик, куч, тартиб, тинчлик.

Сонма — санама, ҳисоблама, ўйлама, фараз қилма.

Соҳиби афгон — фигон эгаси.
Субҳа — тасбиҳ.
Суд — фойда.
Сукун — турғунлик.
Сулс — учдан бир.
Сунъ — ясаш, яратиш; қудрат; иш, ҳунар.
Суф — сурп, матонинг бир тури.
Сўз, сўзиш — куйиш.
Сўй — тараф.

Т

Тааммул — чуқур ўйлаш, диққат билан фикр қилиш, чуқур мулоҳаза юритиш.
Таарруз — қаршилиқ кўрсатиш, тақиқлаш.
Таблиғ — топшириш.
Табу тоб — бадан ҳарорати, иситма.
Тавфиқ — 1) мувофиқланиш, мувофиқлик, уйғунлик; 2) ёрдам, мадад.
Тажаммул — тантана, безак, гўзаллик.
Газаллум — нола, фарёд этиш.
Талх — аччиқ.
Талъат — юз, бет, кўриниш, ҳусн, гўзаллик, чирой.
Тамасхур — масхаралаш, мазах қилиш.
Тамкин — оғирлик, чидам; оғир табиатлик; савлат, ҳайбат.
Тамуг, Томуг — дўзах, жаҳаннам.
Тар — ҳўл, янги.
Таргашта — ҳўлланган.
Тариқи маъдалат — адолат қоидаси.
Тарроп — ўғри, кисавур.
Тарсо — насроний.
Тарҳ — план, режа.
Тасдиъ — тасдиъ айламақ, бекорга, ортиқча овора бўлмоқ.
Тасхир — 1) қўлга олиш, забт этиш; 2) илинтириш, ром қилиш.

Тафохур айламоқ — фахрланмоқ.
Тафриқа — ажралиш, ажратиш; паришон бўлиш.
Тахаллуф — хилофлик, ихтилоф, номувофиқлик, тўғри келмаслик.
Ташвир — тўлқин; фалокат; уялиш, хижолат бўлиш.
Таъжил — шошма-шошарлик, ошиқиш.
Таъмир — бузуқ жойни тузатиш; иморат қилиш, бино қилиш.
Таъхир — кечиқиш, ушланиб қолиш, тўхтаб туриш.
Таҳрир — қарор бериш; мақсадини оғзаки англатиш.
Таҳипо — оёқ ости бўлиш.
Таҳматан — Фирдавсий “Шоҳнома”си қаҳрамони Рустамнинг лақаби, ботир, қаҳрамон.
Тийр — ўқ.
Тийра — қоронғи.
Тиги бениём — қинсиз қилич.
Тобистон — ёз.
Тобон — порлоқ, нурли.
Торик — қоронғи.
Тош — масофа ўлчов бирлиги. Бир тош тахминан 8 километр.
Тоқат гудоз — тоқатдан ташқари, чидаб бўлмайдиган.
Тужжор — савдогарлар.
Тунд бод — совуқ, ёқимсиз, ёмон шамол.
Тундхў — қўрс.
Тур, атвор — қилиқ, одат, ҳаракат.
Турра — жингалак соч, кокил.
Турфа — ажиб, қизиқ.
Туришлик — аччиғлик.
Тузро — белги, нишон, герб.
Тўша — озик-овқат, йўл озиги.
Тўзма — овқат.

У

Уд — 1) оловга солганда хуш ис берадиган бир навъ ёроч; 2) бир турли чолғу асбоби.

Уёнмоқ — уялмоқ, андиша қилмоқ.

Ужб — манманлик, шуҳратпарастлик, гурур, эгоизм, такаббурлик, димоғдорлик.

Уммисибён — афсонага кўра, “Болалар онаси” деб номланган дев бўлиб, у болалар касалига сабаб бўлар эмиш.

Унвои — сарлавҳа, китоб ва мактубнинг бош қисми.

Унс — улфат.

Урён — яланғоч, ҳамма ёғи очиқ.

Урушжў — урушқоқ.

Усру — ғоят, жуда ҳам кўп.

Устивор — маҳкам, асосли.

Ушшоқ — ошиқлар.

Ф

Фавт — йўқолиш, йўқотиш; ўтиб кетиш, ўлим.

Фано — 1) йўқ бўлиш, бақосизлик; 2) ўзликни йўқотиб, бутун борлиқдан кечиб, илоҳиятга сифиниш (тасаввуфда).

Фарбеҳ — семиз, йўғон.

Фард — якка, ёлғиз. Поэзияда кичик шеърий формалардан бири.

Фардо — эрта, эртаги кун, келажак.

Фарёдрас — фарёдга етувчи.

Фаррош — супурувчи, кўча супурадиган ходим.

Фарш — гилам.

Фарҳат — шодлик, хурсандлик.

Фатҳи боб — эшик очиш.

Фаттон — фитна қилувчи, мафтун этувчи, ўзига тортувчи, жозибали.

Фикри салим — соғлом фикр.

Фуруғ — ялтираш, ёруғлик, равшанлик, шуъла.

Фурқат, фурқат — айрилиқ, жудолик.

Х

Хаданг — ўқ.

Хаданги новак — киприк ўқлари.

Хайл — тўда, гуруҳ.

Хариш — қўтир.

Харта — халта, қопчиқ.

Хатм — тугалиш, тугатиш.

Хешу табор — қариндош-уруғ.

Хиром — юриш, чиройли юриш.

Хирқа — йиртиқ-ямоқ кийим-бош.

Хисрав — подшоҳ, машҳур Эрон шоҳи.

Хиссат — хасислик, очкўзлик, бахиллик.

Ховар — шарқ, кун чиқиш.

Хома — қалам.

Хон — дастурхон.

Хотам — муҳр, яъни имзо ўрнига мактуб охирига босиладиган ва мактуб эгасининг номи ўйилган тамға (бундай тамға кўпинча узукнинг кўзига ўйилар ва қўлга тақиб юрилар эди).

Хубон — гўзаллар.

Худдом — ходимлар, хизматчилар.

Хулд — 1) абадийлик, доимийлик; 2) жаннат.

Хурд — кичик.

Хурус — хўроз.

Хурийд — қуёш.

Хўбрў — гўзал, чиройли юз.

Ч

Час — русча “часть” сўзининг ўзбекча талаффузи.

Чокар — хизматчи.

Чораш беҳбуд — соғайиш, яхшилик чораси.

Чоғи занатдон — бағбақа чуқури.

Чугз — бойўғли, бойқуш.

Ш

Шабоб — ёшлик, йигитлик.

Шаппарақ — кўршапалак.

Шарар — учқун, аланга, ёлқин.

Шароби аргувон — қизил май.

Шарор — учқун.

Шарғи роз — сирни сўзлаш.

Шафиз — шафоат этувчи, восятачи.

Шоми фироқ — айрилиқ оқшони.

Шумор, шумора — саноқ, ҳисоб.

Шўрида ҳол — аҳволи паршон, мушкул.

Шўриши маҳшар — қиёмат ғавғоси.

Э

Эрам — афсонавий бир бог.

Эсор — сочиш, бағишлаш.

Я

Явм — кундуз.

Яъс — умидсизлик, қайғу, маъюслик, мотам.

Яғво — талон-торож, бузғунлик.

Қ

Қабо — узун камзул; узун уст кийим.

Қазаф — саҳро, кенг чўл.

Қалами жалий — катта ҳарф-лар ёзиладиган қалам.

Қаҳдор — қаҳр қилувчи, ғазаб қилувчи.

Қой — анорнинг бир хили.

Қорун — афсонавий бадавлат киши.

Қосид — хабарчи.

Қотиш сафро — сафрони кесадиган, қайтарадиган.

Қошиқдон — кичкина сават, баъзи ерларда қаймоқдон.

Қубҳ — ёмон, хунук кўриниш.

Қудум — қадамлар.

Ғ

Ғазол — кийик, оҳу.

Ғамғудоз — ғамни йўқотувчи.

Ғампарвард — қайғуда ўсган.

Ғатмо — серсув.

Ғоза — юзга суртиладиган қизил ранг.

Ғул — 1) кишан, занжир, ҳалқа; 2) дев, ёввойи одам.

Ҳ

Ҳабиб — севикли, дўст.

Ҳадар — бекорга, беҳуда сарф бўлиш.

Ҳадаф — нишон, мўлжал.

Ҳаддал имкон — мумкин қадар.

Ҳазн — қайғу, алам, ҳасрат. Кулбаи ихзон — қайғули уй; хасратли кулба.

Ҳамл — бир нарсани бир ердан иккинчи ерга кўчириш, олиб ўтиш.

Ҳангом — пайт, вақт.

Ҳарим — ҳарам. Хос, жой, ўз аҳли бўлмаган кишилар киритилмайдиган жой.

Ҳарими васл — васлга, дийдорга эришадиган жой.

Ҳарсў — ҳар тараф.

Ҳидоят — тўғри йўл кўрсатиш, тўғри йўл топиш.

Ҳилол — янги кўринган ой.

Ҳирқат — 1) куйиш, ёниш; 2) куйдириш, ёндириш; 3) ғам, қайғу.

Ҳоди — тўғри йўл кўрсатувчи, йўл бошловчи, етакчи.

Ҳола — ой ёки қуёшнинг қўрғонланиши, гардиш боғлаши.

Ҳумро — қизил.

МУНДАРИЖА

Халқнинг ростгўй шоири	3
Ғазаллар	7
Мураббалар	161
Мухаммаслар	175
Таърихлар	213
Рубой ва фардлар	219
Ҳажвиёт	220
Саёҳатнома	277
Шеърий мактублар	285
Изоҳлар	293
Луғат	301

Адабий-бадший нашр

МУҶИМИЙ

БОҒ АРО

Шеърлар

Муҳаррир: Абдулла ШАРОПОВ
Мусаҳҳиҳ: Хуршид ИБРОҶИМОВ
Бадий муҳаррир: Феруза НАЗАРОВА
Техник муҳаррир: ШАҶРИЁР

Нашриёт лицензияси: АИ №134, 27.04.2009.

Теришга 14.09.2010 йилда берилди. Босишга рухсат этилди:
01.10.2010 й. Оффсет қоғози. Қоғоз бичими: 84x108 1/32. Journal
гарнитураси. Оффсет усулида босилди. Ҳисоб-нашриёт т.: 9,2.
Шартли б.т.: 16,38. Адади: 1000 нусха.

Буюртма № 244

«АКАДЕМНАШР» нашриётида нашрга тайёрланди.
100156, Тошкент шаҳри, Чилонзор тумани, 20^А-мавзе, 42-уй.
Тел: (+998 97) 331-56-22 **Е-mail:** akademnashr@mail.ru

“КО‘НИ NUR” МЧЖ босмахонасида чоп этилди.
Тошкент шаҳри, Машинасозлар мавзеси, 4-уй.